

THE OXFORD–MYANMAR POLICY BRIEF SERIES

(အောက်စဖို့ဒ်-မြန်မာ) OXFORD-MYANMAR
မူဝါဒရေးရာ ရွေးချယ်ဆောင်ရွက်စရာများနှင့်
ပတ်သက်၍ ထုတ်ဝေချက်များ

VOLUME 1.1: AUGUST 2016

အတွဲ ၁၊ အမှတ် ၁ - ၂၀၁၆ ခုနှစ် သြဂုတ်လ

Editors

Dr. Daw Khin Mar Mar Kyi and Dr. Matthew J Walton

တည်းဖြတ်သူများ

ဒေါက်တာဒေါ်ခင်မာမာကြည်နှင့် ဒေါက်တာမက်သျူး လျှော်ဝေါ့လ်တန်

Sponsored by the Programme on Modern Burmese Studies at St Antony's College and the International Gender Studies Centre at Lady Margaret Hall, University of Oxford

အောက်စဖို့ဒ်တက္ကသိုလ် စိန်အန်ထော်နီကောလိပ်ရှိ ခေတ်သစ်မြန်မာလေ့လာရေးဌာနနှင့်
လေဒါမားဂရက်အဆောင်ရှိ နိုင်ငံတကာ အမျိုးသားအမျိုးသမီးဖြစ်မှုလေ့လာရေးဗဟိုဌာနတို့မှ ကကောထပြုပါသည်။

Myanmar has taken another important step toward democratization, following the 2015 election victory of the National League for Democracy (NLD), led by Daw Aung San Suu Kyi. But decades of military repression, ethnic conflicts, political exclusion, abuse of natural resources and the environment, neglect of health, education, and infrastructure, and mismanagement of the economy, have left serious challenges for this new government.

On Monday 15 February, 2016, the Programme on Modern Burmese Studies at St Antony's College and the International Gender Studies Centre at Lady Margaret Hall convened a workshop entitled "Towards Democracy and Reconciliation: Challenges Facing Myanmar's Incoming Government." Co-organized by Dr Daw Khin Mar Mar Kyi and Dr Matthew J Walton, the workshop brought together over a dozen UK experts on Myanmar, drawn from academic, advocacy, and activist communities.

Presenters focused on the challenges facing the new NLD-led government, identifying key stakeholders, persistent and emerging impediments, and potential policy responses. Subjects considered included military legacies, governance concerns, social issues, land and resource management, and conflict and displacement.

With the success of the event, the co-organizers saw an opportunity to effectively channel the insights of the participants into policy-making conversations in Myanmar's government, civil society, and other political institutions. They also sought to contribute to the developing public discourse on political reform in the country. Participants were asked to transform their presentations into short policy briefs that could be of use to ministries, parliament, and other decision-making bodies in Myanmar. The collected briefs were edited by the co-organizers and translated into Burmese.

Please note that the views and positions presented in these briefs represent the authors and are not necessarily the views of the Programme on Modern Burmese Studies, St Antony's College, the International Gender Studies Centre, Lady Margaret Hall, or the University of Oxford. In some cases, the views of different authors may diverge or conflict. We believe that including multiple different perspectives in a collection of policy briefs is valuable in fostering public debate in Myanmar.

We intend for this to become a regular event and policy brief series, which can draw on existing expertise among those studying Myanmar, including increasing numbers of scholars and advocates from the country. These and future briefs will be available electronically at the Programme on Modern Burmese Studies website (www.sant.ox.ac.uk/research-centres/programme-modern-burmese-studies) and the Oxford Feminist E-Press (theoxfordfeministepress.wordpress.com/). Please feel free to contact us with any questions or feedback.

DR. DAW KHIN MAR MAR KYI, *Daw Aung San Suu Kyi Gender Research Fellow*
International Gender Studies, Lady Margaret Hall, University of Oxford
2012maryear@gmail.com, ma.khinmarmarkyi@lmh.ox.ac.uk

DR. MATTHEW J WALTON, *Aung San Suu Kyi Senior Research Fellow in Modern Burmese Studies*
St Antony's College, University of Oxford
matthew.walton@sant.ox.ac.uk

ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် ဦးဆောင်သည့် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်(NLD)မှ ၂၀၁၅ခုနှစ်ရွေးကောက်ပွဲ အနိုင်ရပြီးနောက်တွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ဒီမိုကရေစီ ကျင့်သုံးရေးအတွက် အရေးပါသည့် နောက်ထပ် ခြေလှမ်းတစ်ရပ် လှမ်းခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ တပ်မတော်၏ဖိနှိပ်မှု၊ တိုင်းရင်းသား ပဋိပက္ခများ၊ နိုင်ငံရေးအရပစ်ပယ်ထားမှု၊ သဘာဝသယံဇာတများနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်တို့ကို မတော်မတရားအသုံးပြုမှု၊ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေးနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံတို့ကို လစ်လျူရှုမှုနှင့် စီးပွားရေး စီမံခန့်ခွဲမှု ညံ့ဖျင်းခြင်းတို့ကြောင့် အစိုးရသစ်အတွက် ကြီးလေးသည့်အခက်အခဲများစွာရှိနေပါသည်။

၂၀၁၆ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၁၅ရက် တနင်္လာနေ့တွင် စိန်အန်ထော်နီကောလိပ်ရှိ ခေတ်သစ်မြန်မာလေ့လာရေးဌာနနှင့် လေဒီမားဂရက် အဆောင်ရှိ နိုင်ငံတကာအမျိုးသားအမျိုးသမီး ဖြစ်မှုလေ့လာရေးဗဟိုဌာနတို့မှ "ဒီမိုကရေစီနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးသို့ - မြန်မာနိုင်ငံ၏ အသစ်တက်လာသည့်အစိုးရမှ ရင်ဆိုင်နေရသည့် အခက်အခဲများ" ခေါင်းစဉ်ဖြင့် လုပ်ငန်းခွင်ဆွေးနွေးပွဲတစ်ရပ် ကျင်းပခဲ့ပါသည်။ ၎င်းဆွေးနွေးပွဲကို ဒေါက်တာဒေါ်ခင်မာမာကြည်နှင့် ဒေါက်တာ မက်သျူး ဂျေ ဝေါ်လ်တန်တို့မှ ပူးပေါင်းစီစဉ်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပြီး ယူကေရှိ ပညာရေးအသိုင်းအဝိုင်း၊ ထောက်ခံ ပြောဆိုသူများအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် တက်ကြွလှုပ်ရှားသူများအသိုင်းအဝိုင်း အသီးသီးတို့မှ မြန်မာနိုင်ငံနှင့်ပတ်သက်၍ ကျွမ်းကျင်သူဆယ်နှစ်ဦးကျော် တက်ရောက်ခဲ့ကြပါသည်။

၎င်းဆွေးနွေးပွဲတွင် ပါဝင်တင်ဆက်သူများမှ အန်အယ်လ်ဒီအစိုးရသစ်မှ ရင်ဆိုင်နေရသည့် အခက်အခဲများအပေါ် အလေးထားခဲ့ပြီး သက်ရောက်မှုရှိသူများ၊ စဉ်ဆက်မပြတ်တည်ရှိနေသော အတားအဆီးများနှင့် ထွက်ပေါ်လာခဲ့စေ အတားအဆီးများ၊ မူဝါဒအရ တုံ့ပြန်နိုင်မှု အလားအလာများ စသည်တို့ကို ရှာဖွေဖော်ထုတ်ခဲ့ပါသည်။ ထည့်သွင်းစဉ်းစားခဲ့သည့် အကြောင်းအရာများတွင် တပ်မတော်၏အမွေအနှစ်များ၊ အုပ်ချုပ်မှုနှင့်ပတ်သက်သည့် ပြဿနာများ၊ လူမှုရေးအကြောင်းအရာများ၊ မြေယာနှင့်အရင်းအမြစ် စီမံခန့်ခွဲမှု၊ ပဋိပက္ခနှင့် အိမ်ယာဆုံးရှုံးမှုတို့ ပါဝင်ပါသည်။

ဆွေးနွေးပွဲအောင်မြင်ခဲ့သည့်အတွက်ကြောင့် ပါဝင်ဆွေးနွေးခဲ့သူများ၏ ထိုးထွင်းသိမြင်မှုများကို မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရ၊ အရပ်ဖက်လူမှု အဖွဲ့အစည်းနှင့် အခြားသော နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများအကြား မူဝါဒချမှတ်ခြင်းဆိုင်ရာ ပြောဆိုဆွေးနွေးမှုများအသွင်သို့ ထိရောက်စွာပြောင်းလဲရန် အခွင့်အရေးတစ်ရပ်အဖြစ် ၎င်းဆွေးနွေးပွဲဖြစ်မြောက်ရေး ပူးတွဲဆောင်ရွက်ခဲ့သူများမှ မြင်လိုက်မိပါသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံအတွင်းဖြစ်ပေါ်နေသည့် နိုင်ငံရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုနှင့် ပတ်သက်သည့် အများပြည်သူပြောဆိုဆွေးနွေးမှုတွင် ပါဝင်ကူညီရန်လည်း ၎င်းတို့ကြိုးပမ်းခဲ့ပါသည်။ ဆွေးနွေးပွဲ၌ တင်ဆက်ခဲ့သည့်များကို ဝန်ကြီးဌာနများ၊ လွှတ်တော်နှင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့် အခြားအဖွဲ့အစည်းများမှ အသုံးပြုနိုင်မည့် မူဝါဒနှင့်ပတ်သက်၍ ရွေးချယ်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့်အရာများအဖြစ် အတိုချုပ်ပြောင်းလဲရေးသားရန် တင်ဆက်သူများကို တောင်းဆိုခဲ့ပါသည်။

ဤတင်ပြထားချက်များမှာ စာရေးသူများ၏ သဘောထားအမြင်များသာဖြစ်ပြီး စိန်အန်ထော်နီကောလိပ်ရှိ ခေတ်သစ်မြန်မာလေ့လာရေး ဌာနနှင့် လေဒီမားဂရက်အဆောင်ရှိ နိုင်ငံတကာအမျိုးသားအမျိုးသမီး ဖြစ်မှုလေ့လာရေး ဗဟိုဌာန၏ သဘောထားအမြင်သော်လည်းကောင်း၊ အောက်စဖို့ဒ်တက္ကသိုလ်၏ သဘောထားအမြင်သော်လည်းကောင်း မဟုတ်ကြောင်းကို သတိပြုစေလိုပါသည်။ အချို့နေရာများတွင် စာရေးသူ တစ်ဦးနှင့်တစ်ဦး၏ အမြင်များကွဲပြားခြားနားခြင်း၊ သဘောထားကွဲလွဲခြင်းများရှိနိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အများပြည်သူ အခြေအတင်ဆွေးနွေးမှု ပျိုးထောင်ပေးရာတွင် ရှုထောင့်အမျိုးမျိုးကို ဤသို့ထည့်သွင်း ထားပေးရန်အရေးပါသည်ဟု ကျွန်ုပ်တို့ ယူဆပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံမှ ပိုမိုများပြားလာသည့်ပညာရှင်များနှင့် ထောက်ခံပြောဆိုသူများအပါအဝင် မြန်မာနိုင်ငံကို လေ့လာနေသူများအကြားရှိ လက်ရှိ ကျွမ်းကျင်သူများထံမှ အသိပညာများဖြင့် ဤဆွေးနွေးပွဲများပုံမှန်ကျင်းပပြီး မူဝါဒဆိုင်ရာ ရွေးချယ်ဆောင်ရွက်စရာများ၏ အတိုချုပ်ထုတ်ဝေမှုများကို ပုံမှန်ပြုလုပ်သွားရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။ လက်ရှိထုတ်ဝေမှုနှင့် နောင်ထုတ်ဝေမှုများကို ခေတ်သစ်မြန်မာလေ့လာရေးဌာန၏ ဝက်ဆိုက် (www.sant.ox.ac.uk/research-centres/programme-modern-burmese-studies)နှင့် အောက်စဖို့ဒ် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး လှုပ်ရှားသူ အီလက်ထရွန်းနစ် ပုံနှိပ်တိုက် (theoxfordfeministpress.wordpress.com/) တို့မှ အီလက်ထရွန်းနစ်နည်းဖြင့် ရယူနိုင်ပါသည်။ မေးစရာရှိပါက သို့မဟုတ် တုံ့ပြန်ပြောဆိုချက်များရှိပါက ကျွန်ုပ်တို့ကို ဆက်သွယ်ရန် ဝန်မလေးပါနှင့်။

ဒေါက်တာ ဒေါ်ခင်မာမာကြည်၊ အမျိုးသားအမျိုးသမီးဖြစ်မှုလေ့လာရေး ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် သုတေသီဆုရှင်
နိုင်ငံတကာ အမျိုးသားအမျိုးသမီးဖြစ်မှုလေ့လာရေးဌာန၊ လေဒီမားဂရက်အဆောင်၊ အောက်စဖို့ဒ်တက္ကသိုလ်
2012maryear@gmail.com, ma.khinmarmarkyi@lmh.ox.ac.uk

ဒေါက်တာ မက်သျူး ဂျေ ဝေါ်လ်တန်၊ ခေတ်သစ်မြန်မာလေ့လာရေး ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် အဆင့်မြင့်သုတေသီဆုရှင်
စိန်အန်ထော်နီကောလိပ်၊ အောက်စဖို့ဒ်တက္ကသိုလ်
matthew.walton@sant.ox.ac.uk

CONTENTS

Political Inclusion: Ethnic Parties and Politicians	9
နိုင်ငံရေးပါတီဝင်မှု - တိုင်းရင်းသားပါတီများနှင့် နိုင်ငံရေးပုဂ္ဂိုလ်များ	13
Land	17
မူဝါဒအကျဉ်းချုပ် - မြေယာ	21
Rule of Law	25
တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး	29
Elections in Myanmar:	33
Lessons learnt from the 2015 General Elections and Recommendations	
မြန်မာနိုင်ငံ ရွေးကောက်ပွဲများ -	37
၂၀၁၅ ခုနှစ် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲများမှ သင်ယူလိုက်ရသည့် သင်ခန်းစာများနှင့် အကြံပြုချက်များ	
Myanmar’s Energy Challenge:	41
Drivers, Outlook and Policy Options	
မြန်မာနိုင်ငံ၏ စွမ်းအင်အခက်အခဲများ - တွန်းအားပေးသည့် အရာများ၊ ရှုမြင်သုံးသပ်ချက်နှင့် မူဝါဒအတွက်	
ရွေးချယ်နိုင်သည့်အရာများ	45
Gender Policy	51
အမျိုးသားအမျိုးသမီးဖြစ်မှုဆိုင်ရာ မူဝါဒ	55
Education Challenges for Myanmar’s new NLD Government	59
မြန်မာနိုင်ငံ၏ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် အစိုးရသစ်အတွက် ပညာရေးဆိုင်ရာ အခက်အခဲများ	63
Myanmar: Displacement and the Peace Process	67
မြန်မာ - အိုးအိမ်မှရှေ့ပြောင်းခံရခြင်းနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်	71
Sustainable Development:	75
Engaging Communities in Participatory Decision-making	
တာဝန်ရှိသည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု -	79
ပါဝင်မှုရှိသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းတွင် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု	
The Peace Process and National Political Dialogue	83
ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အမျိုးသားနိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲ	87
Religious Discrimination and Religious Conflict	91
ဘာသာရေးခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် ဘာသာရေးပဋိပက္ခများ	95

POLITICAL INCLUSION: ETHNIC PARTIES AND POLITICIANS

Richard Dolan, University of Oxford

The NLD has largely replaced the country's many ethnic nationality parties in representing the interests of ethnic communities. It must now manage the hopes and expectations of some of the most troubled parts of the country long afflicted by political division, armed conflict and ethnic exclusion. If the NLD is committed to resolving these issues it needs to find ways to engage those ethnic nationality parties which now have less formal influence in the political systems representing their areas. This will be essential in building a government of national reconciliation and establishing the basis for a strong federal union.

It has already made a positive start on this front. The appointment and promotion of ethnic politicians from across the political spectrum and the creation of a designated Ethnic Affairs ministry are positive developments. However, the challenge for the new government will be to ensure that such entry points offer more than just access to political systems and deliberative processes. Ethnic parties and politicians both in and outside parliament must have the opportunity to make a genuine contribution to the country's political and democratic transition.

This will require empowering ethnic politicians through involvement in day-to-day decision and policy-making

processes and giving state *hluttaws* and their MPs a greater degree of regional autonomy and authority in proposing and passing legislation. It will also involve engaging unelected ethnic parties in the nationwide peace process and national political dialogue. At the same time, the new government should be developing and supplementing key aspects of parliamentary and government infrastructure in support of more inclusive political processes.

Above all, the new government will need to make a firm commitment to developing the capacity of all ethnic parties if it is to build the basis of a broad and resilient party political system.

Parliamentary Profile and Representation

State Parliaments & Regional Governance: Following the elections, state parliaments and regional governance structures are dominated by the new government and its representatives: all state parliaments are now controlled by the NLD; some state *hluttaws* are completely in the hands of the new government (Kayah), others almost completely (Kayin and Mon), whilst all chief ministers are NLD appointments.

Unless such mechanisms are more inclusive, this monopoly threatens to undermine democratic processes and their potential at the state level. Furthermore, the dominance of the central government across states and regions has the potential to undermine progress made during the previous parliament on specific aspects of regional policy development. Ethnic nationality parties and politicians have done much to improve approaches to natural resource management and increase access to mother tongue based (MTB) education, not to

mention the impact this has had on wider processes of decentralisation.

Moreover, in this new democratic era ethnic nationality parties, despite maintaining considerable local support, now appear to have less influence in the political systems representing their areas.

The new government therefore needs to make concerted efforts to ensure greater political inclusion within state and regional parliaments through such practical measures as:

- Engaging a broad coalition of unelected as well as elected ethnic parties, possibly through **cooperative agreements, select committees and working parties** on key issues of regional and national concern such as natural resource management, MTB education and ceasefire monitoring.

- Pushing for constitutional amendment to ensure broad and inclusive political representation at the state level in the future. This might involve setting up **minimum requirements for ethnic allocation of seats** or proposing **revisions to the voting system** in favour of proportional representation or other special measures that ensure minority representation. The new government should be mindful that whatever approach it

adopts now will do much to shape political competition in the years to come.

- Considering a constitutional amendment to **the selection of States' Chief Ministers** (Article 261) to allow ethnic majorities greater control and authority to select these in the future. Were the new government to prioritize such an amendment early in this parliament it would do much to enhance its commitment to political inclusion.

- Maintaining support for key legislation such as the **Ethnic Rights Protection Law** across government ministries and departments will increase trust, devolve responsibility and engage ethnic stakeholders in wider decision-making processes.

- Committing larger elected ethnic parties such as the Arakan National Party (ANP) and Shan Nationalities League for Democracy (SNLD) to **collaborate with smaller ethnic parties in deliberative and decision-making processes at the state level**. This will help build consensus on a range of potentially contentious issues whilst engaging a broader range of ethnic stakeholders in the wider political dialogue at this level.

National Parliaments and the National Political Dialogue: The lack of pluralism in the national parliament is an added concern, where a minority of ethnic

CIVIL SERVICE REFORM: MINISTRIES AND WORKING GROUPS

Ethnic Affairs Ministry: As part of a wider civil service reform plan, the new government's commitment to a designated Ethnic Affairs Ministry is a positive step in regulating and responding to ethnic concerns. It remains unclear at this stage what structure, scope and capacity this Ministry will assume. If it is to be effective it must have sufficient resources and profile to represent ethnic affairs on a wide range of issues. This will require ethnic oversight on issues relating to education, land ownership and the environment, and cultural and religious affairs in particular. It will demand inter-governmental engagement and coordination within and between such Ministries as Home Affairs, Culture and Religious Affairs and Natural Resources and Environmental Conservation.

It is unclear at this stage how this new Ministry will engage with established entities such as the General Administration Department (GAD), the backbone of local administration. It is also unclear what relationship it will have to new committees and commissions concerned with land disputes and development projects.

In developing the Ethnic Affairs Ministry, attention will therefore need to be given to inter-governmental coordination/engagement mechanisms; ministerial roles and responsibilities; budget and resources; and policy alignment on contentious issues particularly affecting ethnic communities such as inter-faith marriage, citizenship, land rights, etc.

Working Group for Parliamentary Capacity-Building: With the overwhelming majority of elected MPs new to the job, the NLD government should be commended for already establishing a working group for parliamentary capacity-building. This builds on the work of the Inter-Parliamentary Union (IPU), which has provided training in the past on democracy, public leadership, ethics and the responsibilities of lawmakers. If this new initiative is to contribute significantly to broadening and deepening the country's democratic transition, it needs to include the full spectrum of parliamentary parties. It should be concerned with addressing particular and pressing knowledge and policy gaps, not least those related to federalism and decentralisation. It might also serve as a platform for engaging and supporting the country's unelected ethnic parties. In this way it has the potential to play a valuable role in supporting the development of organisational capacity in specific areas such as fundraising, campaign management and policy development in readiness for subsequent elections.

parties are currently represented. At the same time, the relative dominance of the SNLD and the ANP at this level has the potential to dictate the ethnic agenda across both national assemblies. This may come at the expense of smaller ethnic parties seeking to represent minority claims and issues.

The challenge for the new government is in finding practical ways to integrate unrepresented ethnic voices within the national political dialogue in Naypyidaw and so provide broad and balanced representation and engagement. Potential means of doing so might include:

- Ensuring that **new government committees and commissions** with executive oversight on issues directly affecting ethnic communities have broad and inclusive ethnic representation. This is particularly relevant to the National Planning and to the State and Divisional Planning Commissions, as well as the Central Review Committee on Confiscated Farmlands and Other Lands, as it seeks to address divisive legacies of land confiscation, dispute and dispossession.

- Developing and extending ethnic party representation on **parliamentary standing committees** more generally. This is particularly important for those dealing with issues of regional concern, such as development and environment committees.

- Establishing forums within which to **engage ethnic political coalitions** like the United Nationalities Alliance (UNA) and also the National Brotherhood Federation (NBF). This will ensure broader ethnic representation in the national political dialogue. It will also provide the new government with the opportunity to engage ethnic representatives on issues of broad concern and consensus for a number of states and regions.

- Actively supporting the development of represented and unrepresented ethnic parties through the proposed **Working Group for Parliamentary Capacity-Building** (see below).

- Again, pushing for constitutional amendment to ensure broad and inclusive political representation within national parliaments. This might involve some of the alternatives discussed above but at the very least, should include some special measures that ensure minority representation in the House of Nationalities.

The Peace Process:

The lack of inclusivity in the ongoing peace process is already the biggest threat to its success. Over half of the ethnic armed groups (EAGs) did not sign the Nationwide Ceasefire Agreement in October 2015 or attend the initial Union Peace Conference in January 2016 and parts of the country are still afflicted by armed conflict. Since this

process is necessarily linked to wider political reform and development processes, ethnic parties left outside parliament must be included or risk being left behind.

Indeed, now that the Union Peace Dialogue Joint Committee (UPDJC) is calling for parliament to have a more defined role in the peace process, the contributions of many ethnic stakeholders will be confined to civil society unless the new government ensures that such inputs are suitably institutionalised.

Ideally, there needs to be more space and opportunity for different stakeholders to participate in peace talks at different levels if the political dialogue is to achieve widespread ownership and support. There are a variety of ways in which ethnic parties and politicians can contribute to this: they can broker further engagement between the government and EAGs, collaborate on regional ceasefire monitoring processes and safeguard peace dividends within conflict-affected communities.

Therefore, rather than reset the peace process initiated by the last government, facilitating greater political inclusion and participation in the current project may ensure that peace is consolidated on the ground. The new government might therefore consider:

- Allocating specific roles to unelected ethnic parties and politicians particularly with regard to maintaining **ceasefire-monitoring mechanisms** at regional and community-levels. This will also serve to develop greater confidence in the security sector at the community-level.

- Ensuring broader representation within key deliberative and decision-making bodies such as the trilateral **UPDJC** and the **Joint Monitoring Committee (JMC)**. This might also include alternative inter-governmental forums within which unelected ethnic politicians can make a formal contribution to peace talks and associated processes. The proposed **National Reconciliation and Peace Centre (NRPC)** might, for example, provide such a forum.

- Engaging a broad range of civil society and ethnic parties in **information-sharing and community engagement** over the peace process and its practical initiatives within conflict-affected areas, allocating resources and technical assistance where necessary. Some local initiatives have already been doing this, but articulating a consistent and shared policy will ensure that all communities appreciate the importance of the peace process to the entire country.

- Ensuring that wider parliamentary **capacity-building processes** support and supplement ethnic political engagement on specific issues concerned with the practical maintenance of peace, especially ceasefire monitoring.

- Providing governmental support in engaging ethnic elites, politicians and religious leaders in **negotiations to resolve ongoing inter-communal violence** in specific parts of the country. Since this issue is potentially more intractable than the country's civil conflicts it must be prioritized within the nationwide peace process, including support for interfaith peace advocacy initiatives and legislation against hate speech.

- Ensuring that a Second or **21st Century Panglong Conference** to be convened in the name of national unity is much more inclusive than the initial conference and current peace process. This may require a more reflexive timetable in which to negotiate and confirm ethnic political representation; it will certainly require a framework that responds to the country's inter-communal violence as well as its civil conflicts.

RICHARD DOLAN has a professional background in capacity-building and development in Latin America, China and East Timor. He has worked as an independent researcher and consultant in Myanmar and is currently reading for a DPhil at the Department of International Development and St Antony's College, University of Oxford.

နိုင်ငံရေးပါဝင်မှု - တိုင်းရင်းသားပါတီများနှင့် နိုင်ငံရေးပုဂ္ဂိုလ်များ

(ရစ်ချတ် ဒိုလန်) *Richard Dolan* (အောက်စဖို့ဒ်တက္ကသိုလ်)

အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်သည် နိုင်ငံ၏တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပါတီ အများအပြားနေရာတွင် ဝင်ရောက် နေရာယူလိုက်ပြီဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးကွဲပြားမှု၊ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခ၊ တိုင်းရင်းသားများကို ပစ်ပယ်ထားမှု စသည့်အဏ်များကို ကာလရှည်ကြာစွာခံနေခဲ့ရသည့် နိုင်ငံအတွင်းရှိ ဒုက္ခနှင့်ရင်ဆိုင်ရဆုံး ဒေသအချို့တွင် ရှိနေသည့် မျှော်လင့်ချက်များနှင့် မျှော်မှန်းချက်များကို အန်အယ်လ်ဒီမှ ယခုကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရတော့မည် ဖြစ်ပါသည်။ အန်အယ်လ်ဒီမှ ဤပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရန်ခံယူချက်ရှိပါက ၎င်းတို့၏ဒေသကို ကိုယ်စားပြုသည့် နိုင်ငံရေးစနစ်များတွင် လက်ရှိတရားဝင်အာဏာ နည်းပါးနေသည့် တိုင်းရင်းသားအမျိုးသား ပါတီများနှင့်အတူ လုပ်ကိုင်ရေးအတွက် နည်းလမ်းများရှာဖွေဖို့လိုအပ်ပါသည်။ အမျိုးသား ရင်ကြားစေ့ရေးအစိုးရနှင့် ခိုင်မာသည့် ဖယ်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအတွက် အခြေခံတို့ တည်ဆောက်ရာတွင် ထိုသို့ မလုပ်မဖြစ်လုပ်ရန်လိုအပ်ပါသည်။

ဤကိစ္စအတွက် အန်အယ်လ်ဒီမှ ကောင်းစွာအစပျိုးနေပြီဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးနယ်ပယ်အမျိုးမျိုးမှ တိုင်းရင်းသားနိုင်ငံရေးပုဂ္ဂိုလ်များကို ခန့်အပ်အားပေးခြင်း၊ တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးဌာန ဖန်တီးတာဝန်ပေးခြင်း စသည်တို့မှာ အပြုသဘောဆောင်သည့် တိုးတက်မှုများဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ထိုသို့အစပြုထားသည့် အချက်များမှာ နိုင်ငံရေးစနစ်အတွင်း ဝင်ရောက်ရန်နှင့် အချက်အလက်ဖလှယ်သုံးသပ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ အတွက်သာမဟုတ်စေရန် ဆောင်ရွက်ရေးမှာ အစိုးရသစ်အတွက် အခက်အခဲဖြစ်ပါသည်။ လွှတ်တော်အတွင်းနှင့် လွှတ်တော်ပြင်ပရှိ တိုင်းရင်းသားပါတီများနှင့် နိုင်ငံရေးပုဂ္ဂိုလ်များတွင် နိုင်ငံ၏နိုင်ငံရေးနှင့်ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးအတွက် စစ်မှန်သည့် ပါဝင်မှုပြုလုပ်ရန် အခွင့်အရေးရှိရပါမည်။

ထိုသို့ဖြစ်စေရန်မှာ တိုင်းရင်းသားနိုင်ငံရေးပုဂ္ဂိုလ်များကို နေ့စဉ်ဆုံးဖြတ်ချက်နှင့် မူဝါဒချမှတ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်စေခြင်းဖြင့် စွမ်းအားမြှင့်တင်ပေးရန်နှင့် ပြည်နယ်လွှတ်တော်များနှင့် ၎င်းတို့၏လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များကို ဒေသန္တရကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်နှင့် ဥပဒေအဆိုပြုခွင့်နှင့် အတည်ပြုခွင့်အာဏာများ ပိုမိုပေးရန်လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံတဝန်း ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အမျိုးသားနိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများတွင် ရွေးကောက်မခံရသည့် တိုင်းရင်းသားပါတီများနှင့်လည်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ပိုမိုပါဝင်စေသည့်နိုင်ငံရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို ပံ့ပိုးသည့်အနေဖြင့် လွှတ်တော်နှင့်အစိုးရတို့၏ အဓိကကျသည့် အခြေခံအဆောက်အဦများကို တည်ဆောက်ခြင်း၊ ဖြည့်ဆည်းပေးခြင်းများကို အစိုးရသစ်မှ ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

အစိုးရသစ်မှ ကျယ်ပြန့်၍အလိုက်သင့်ပြောင်းလဲနိုင်သော ပါတီနိုင်ငံရေးစနစ်အတွက် အခြေခံတစ်ရပ်တည်ဆောက်မည် ဆိုပါက တိုင်းရင်းသား ပါတီအားလုံးအား စွမ်းအားတည်ဆောက်ပေးရေးအတွက် ခိုင်မာသည့်ကတိကဝတ်ပြုရန် အလိုအပ်ဆုံး ဖြစ်ပါသည်။

လွှတ်တော်အပေါ် အတိုချုပ်ဖော်ပြချက်နှင့် လွှတ်တော်၏ကိုယ်စားပြုမှု

ပြည်နယ်လွှတ်တော်များနှင့် ဒေသကြီးဆိုင်ရာ အုပ်ချုပ်မှု - ရွေးကောက်ပွဲများအပြီးတွင် ပြည်နယ်လွှတ်တော်များနှင့် ဒေသကြီး ဆိုင်ရာအုပ်ချုပ်မှု အဖွဲ့အစည်းများအပေါ် အစိုးရသစ်နှင့် ၎င်း၏ကိုယ်စားလှယ်များမှ စိုးမိုးခဲ့ပါသည်။ ယခုအခါ အန်အယ်လ်ဒီမှ ပြည်နယ်လွှတ်တော် အားလုံးကို ချုပ်ကိုင်ထားပါသည်။ (ကယားပြည်နယ်ကဲ့သို့) ပြည်နယ်လွှတ်တော်အချို့မှာ အစိုးရသစ် လက်အောက်တွင်လုံးဝရှိနေပြီး (ကရင်နှင့် မွန်ပြည်နယ်ကဲ့သို့) အခြားပြည်နယ်များမှာ အစိုးရသစ်လက်အောက်တွင် လုံးဝနီးပါးရှိနေကာ ဝန်ကြီးချုပ်အားလုံးမှာ အန်အယ်လ်ဒီမှ ခန့်အပ်ထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ထိုသို့သောယန္တရားများတွင် ပါဝင်စေမှုပိုမိုမရှိပါက တစ်ဦးတည်းချုပ်ကိုင်သည့် ဤစနစ်မှာ ဒီမိုကရေစီလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ပြည်နယ်အဆင့်တွင် ၎င်းတို့လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ စွမ်းပကားတို့အပေါ်ထိခိုက်ရန် အန္တရာယ်အလားအလာရှိနေပါသည်။ ထို့အပြင် ပြည်နယ်နှင့်ဒေသကြီးများတစ်ဝန်း ဗဟိုအစိုးရမှ စိုးမိုးနေခြင်းမှာ ယခင်အစိုးရမှဆောင်ရွက်ခဲ့သည့် ဒေသခံမူဝါဒ ရေးဆွဲရေးနှင့်ပတ်သက်သည့် အချို့သောတိုးတက်မှုများအပေါ် ထိခိုက်ရန် အလားအလာရှိပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပါတီများနှင့် နိုင်ငံရေးပုဂ္ဂိုလ်များမှ သဘာဝအရင်းအမြစ်များ စီမံခန့်ခွဲရေးအတွက် ချဉ်းကပ်နည်းများ ပိုမိုကောင်းမွန်ရန် များစွာဆောင်ရွက်ခဲ့၍ မိခင်ဘာသာစကားကို အခြေပြုသည့် (MTB) ပညာသင်ကြားနိုင်ရေး အားပေးခဲ့ပြီး ၎င်းဆောင်ရွက်ချက်များကြောင့် ကျယ်ပြန့်သော ဗဟိုအာဏာခွဲဝေပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အကျိုးဆက်များရှိခဲ့ပါသည်။

ထို့အပြင် လက်ရှိဒီမိုကရေစီခေတ်တွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပါတီများသည် ဒေသခံပံ့ပိုးမှုအတော်များများ ဆက်လက်ရရှိထားသော်လည်း ယခုတွင် ၎င်းတို့၏ဒေသကို ကိုယ်စားပြုသည့် နိုင်ငံရေးစနစ်များတွင် အာဏာလျော့ပါးနေပုံပေါက်ပါသည်။

ထို့ကြောင့် အစိုးရသစ်မှ အောက်ပါလက်တွေ့ကျသည့် ဆောင်ရွက်ချက်များဖြင့် ပြည်နယ်နှင့်ဒေသကြီးလွှတ်တော်များတွင် နိုင်ငံရေးအရပါဝင်မှု ပိုမိုရှိစေရေးအတွက် ညီညွတ်စွာ စုပေါင်းအားထုတ်ရန် လိုပါသည် -

• တတိယနိုင်ငံတော် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု သဘောတူညီချက်များ၊ ကော်မတီအချို့၊ ဆောင်ရွက်မှုပါတီများ မှတဆင့် ရွေးကောက်မခံရသော တိုင်းရင်းသားပါတီများ၊ ရွေးကောက်ခံရသောပါတီများနှင့် ကျယ်ပြန့်စွာပူးပေါင်းပြီး သဘာဝအရင်းအမြစ်စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ မိခင်ဘာသာစကားကို အခြေခံကာသင်ကြားသည့် ပညာရေးနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲမှု စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်းစသည့် ဒေသန္တရနှင့် အမျိုးသားရေးအဓိကကိစ္စရပ်များကို ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း။

• အနာဂတ်တွင် ပြည်နယ်အဆင့်၌ ကျယ်ပြန့်၍ပါဝင်စေမှုရှိသော နိုင်ငံရေးကိုယ်စားပြုမှုရှိရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြင်ဆင်ရန် တွန်းအားပေးခြင်း။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် တိုင်းရင်းသားများအတွက် အနည်းဆုံးပေးရမည့် နေရာသတ်မှတ်ချက်များ ချမှတ်ခြင်း သို့မဟုတ် အချိုးကျ ကိုယ်စားပြုမှုကို ထောက်ခံသည့် မဲပေးသည့်စနစ်ကို ပြုပြင်ရန် အဆိုပြုခြင်း သို့မဟုတ် လူနည်းစုကိုယ်စားပြုမှုရှိကြောင်း သေချာစေသည့် အခြားဆောင်ရွက်ချက်များ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ လက်ရှိအချိန်တွင် လက်ခံအသုံးပြုမည့် ချဉ်းကပ်နည်းများမှာ လာမည့်နှစ်များတွင် နိုင်ငံရေးယှဉ်ပြိုင်မှုကို များစွာပံ့ပိုးပေးမည်ဆိုသည်ကို အစိုးရသစ်မှသတိပြုရပါမည်။

• အနာဂတ်တွင် ပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ်များရွေးချယ်ရာ၌ တိုင်းရင်းသားအများစုအား ပိုမိုကြီးမားသည့် ချုပ်ကိုင်မှုနှင့် အခွင့်အာဏာပေးရန် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံဆိုင်ရာပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ်များရွေးချယ်မှု (ပုဒ်မ ၂၆၁)ကိုပြင်ဆင်ရေးစဉ်းစားခြင်း။ အစိုးရသစ်မှလက်ရှိလွှတ်တော်အစောပိုင်းတွင် ၎င်းပြင်ဆင်မှုကို ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ပါက နိုင်ငံရေးအရပါဝင်စေရေးအတွက် ကတိကဝတ်အရဆောင်ရွက်မှု များစွာမြင့်မားသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။

• အစိုးရဝန်ကြီးဌာနများနှင့် ဌာနအားလုံးတွင် တိုင်းရင်းသားများရရှိခွင့် အကာအကွယ်ဥပဒေ ကဲ့သို့ အဓိကဥပဒေများအတွက် ပံ့ပိုးမှုကို ထိန်းသိမ်းထားပါက ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ယုံကြည်မှု၊ တာဝန်လွှဲအပ်ပေးမှုနှင့် အကျိုးသက်ရောက်ခံရမည့် တိုင်းရင်းသားများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု မြင့်မားစေပါမည်။

• ရခိုင်အမျိုးသားပါတီ (ANP)နှင့်ရှမ်းအမျိုးသားများဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်(SNLD)တို့ကဲ့သို့ ပိုမိုကြီးမားသည့်ရွေးကောက်ခံတိုင်းရင်းသားပါတီများကို ပြည်နယ်အဆင့်တွင် အချက်အလက်ဖလှယ် သုံးသပ်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပိုမိုသေးငယ်သည့် တိုင်းရင်းသားပါတီများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်စေခြင်း။ ထိုသို့ပြုလုပ်ပါက ဤအဆင့်ရှိ ကျယ်ပြန့်သည့် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများတွင် အကျိုး သက်ရောက်ခံရမည့် တိုင်းရင်းသားအမျိုးမျိုးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရင်း အငြင်းပွားရန်အလားအလာရှိသည့် ကိစ္စ အမျိုးမျိုးအတွက် သဘောတူညီမှု တည်ဆောက်ရာတွင် အထောက်အကူပြုမည်ဖြစ်ပါသည်။

အမျိုးသားလွှတ်တော်များနှင့် အမျိုးသားနိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲ - အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် တိုင်းရင်းသားပါတီအနည်းစုကို လက်ရှိ ကိုယ်စားပြုသည့် ကွဲပြားသည့်အဖွဲ့အစည်းအမျိုးမျိုး ကင်းမဲ့နေခြင်းမှာ ထပ်မံစိုးရိမ်စရာဖြစ်ပါသည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ဤအဆင့်တွင် SNLDနှင့် ANPပါတီတို့မှာ အတော်အတန် လွှမ်းမိုးမှုရှိနေသည့်အတွက် အမျိုးသားညီလာခံ နှစ်ရပ်စလုံးတွင် တိုင်းရင်းသားလုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် အဆုံးအဖြတ်ပေးရန် အလားအလာရှိပါသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ပါက လူနည်းစုတောင်းဆိုချက်များနှင့် ကိစ္စရပ်များအတွက် ကိုယ်စားပြုရန်ကြိုးပမ်းနေသည့် ပိုမိုသေးငယ်သည့် တိုင်းရင်းသားပါတီများအပေါ် ထိခိုက်နိုင်ပါသည်။

အစိုးရသစ်အတွက် အခက်အခဲမှာ နေပြည်တော်ရှိ အမျိုးသားနိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲတွင် ကိုယ်စားပြုမှုမရှိသော တိုင်းရင်းသားတို့၏ ပြောဆိုသံများကို ထည့်သွင်းရေးအတွက် လက်တွေ့ကျသည့်နည်းများကို ရှာဖွေရန်ဖြစ်သဖြင့် ကျယ်ပြန့်ကာမူတည်သည့် ကိုယ်စားပြုမှုနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတို့ ပေးပါ။ ထိုသို့ပြုလုပ်ရန် အလားအလာရှိသည့်နည်းများတွင် အောက်ပါတို့ပါဝင်နိုင်ပါသည် -

• တိုင်းရင်းသားလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများအပေါ် တိုက်ရိုက်သက်ရောက်မှုရှိသည့် ကိစ္စများအပေါ် ကြီးကြပ်မှုအာဏာရှိသည့်အစိုးရသစ်၏ ကော်မတီများနှင့် ကော်မရှင်များတွင် တိုင်းရင်းသားအမျိုးမျိုး၏ ကိုယ်စားပြုမှုနှင့် ပါဝင်မှုရှိရေး။ ဤသည်မှာ အထူးသဖြင့် စိတ်ဝမ်းကွဲစေသော အမွေအနှစ်များဖြစ်သည့် မြေယာသိမ်းပိုက်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် ကြိုးပမ်းနေသည့် အမျိုးသားစီမံကိန်းနှင့်သက်ဆိုင်ပြီး ပြည်နယ်နှင့်တိုင်း စီမံကိန်း ကော်မရှင်များ၊ သိမ်းယူထားသည့်လယ်ယာများနှင့် အခြားမြေယာများအပေါ် သုံးသပ်ရေးဗဟိုကော်မတီတို့နှင့်လည်း သက်ဆိုင်ပါသည်။

• လွှတ်တော်အမြဲတမ်းကော်မတီများတွင် တိုင်းရင်းသားပါတီကိုယ်စားပြုမှုကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ ထူထောင်ရေးနှင့်တိုးချဲ့ခြင်း။ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကော်မတီများကဲ့သို့ ဒေသန္တရ ကိစ္စရပ်များကို ကိုင်တွယ်နေသူများအတွက် ဤသည်မှာ အထူးအရေးကြီးပါသည်။

• စည်းလုံးညီညွတ်သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများမဟာမိတ်(UNA)နှင့် ညီနောင်တိုင်းရင်းသားပါတီများ ဖက်ဒရေးရှင်း(NBF) တို့ကဲ့သို့ တိုင်းရင်းသား နိုင်ငံရေးညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအတွက် ဆွေးနွေးပွဲများပြုလုပ်ခြင်း။ ထိုသို့ပြုလုပ်ပါက အမျိုးသား နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများတွင် တိုင်းရင်းသားများ၏ ပါဝင်မှု ပိုမိုကျယ်ပြန့်စေမည်ဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရသစ်အနေဖြင့်လည်း ကျယ်ပြန့်သည့် ကိစ္စရပ်များတွင် တိုင်းရင်းသားကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်ရန်အခွင့်အရေးရမည်ဖြစ်ပြီး ပြည်နယ်နှင့်ဒေသကြီးအချို့အတွက် သဘောတူညီမှုများ ရမည်ဖြစ်ပါသည်။

အစိုးရဌာနများ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး - ဝန်ကြီးဌာနများနှင့် အလုပ်အဖွဲ့များ

တိုင်းရင်းသားရေးရာ ဝန်ကြီးဌာန - အစိုးရဌာနများအပေါ် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအစီအစဉ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးဌာနအား တာဝန်ပေးအပ်ရန် အစိုးရသစ်၏မူဝါဒများမှာ တိုင်းရင်းသားများ၏ အလေးထားစရာ ကိစ္စများနှင့်ပတ်သက်ပြီး စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းဖြင့် ထိန်းညှိရန်နှင့် တုံ့ပြန်ရန်အတွက် အပြုသဘောဆောင်သည့် ခြေလှမ်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ဤဝန်ကြီးဌာနမှ မည်သည့်ဖွဲ့စည်းပုံ၊ အတိုင်းအတာနှင့် စွမ်းဆောင်နိုင်ခြေ ရှိမည်မှာ ယခုအချိန်တွင် မသိကွဲသေးပါ။ ကျယ်ပြန့်သည့် တိုင်းရင်းသားရေးရာ ကိစ္စအမျိုးမျိုးအတွက် ကိုယ်စားပြုရာတွင် ထိရောက်မှုရှိရေးအတွက် လုံလောက်သည့် အရင်းအမြစ်များနှင့် အချက်အလက်များရှိရန်လိုအပ်ပါသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ရန်မှာ ပညာရေး၊ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု၊ ပတ်ဝန်းကျင်တို့နှင့်ပတ်သက်သည့် ကိစ္စများနှင့် အထူးသဖြင့် ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာရေးတို့အပေါ် တိုင်းရင်းသားများ၏ ကြီးကြပ်မှု လိုအပ်ပါသည်။ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့်ဘာသာရေး ဝန်ကြီးဌာန၊ သဘာဝ အရင်းအမြစ်နှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး ဝန်ကြီးဌာနကဲ့သို့ ဝန်ကြီးဌာနများအတွင်းနှင့် ဝန်ကြီးဌာနများအကြား အစိုးရအတွင်း ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

ယခုအချိန်တွင် ၎င်းဝန်ကြီးဌာနအသစ်မှ ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးအတွက် ကျောရိုးဖြစ်သည့် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာန (GAD) ကဲ့သို့ အခြေကျပြီးသားဖြစ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် မည်သို့ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မည်မှာ မသိကွဲသေးပါ။ မြေယာအငြင်းပွားမှုများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများနှင့်ပတ်သက်သည့် ကော်မတီများ၊ ကော်မရှင်များနှင့် မည်သည့်ဆက်ဆံရေး ရှိမည်ဆိုသည်မှာလည်း မသိကွဲပါ။

ထို့ကြောင့် တိုင်းရင်းသားရေးရာဝန်ကြီးဌာနဖွဲ့စည်းရာတွင် အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများအကြား ညှိနှိုင်း/ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း ယန္တရားများ၊ ဝန်ကြီးအဆင့် အခန်းကဏ္ဍများနှင့် တာဝန်များ၊ ရသုံးငွေနှင့်အရင်းအမြစ်များ၊ ဘာသာခြားနှင့် အိမ်ထောင်ပြုမှု၊ နိုင်ငံသားဖြစ်မှု၊ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်စသည့် တိုင်းရင်းသားလူမှုအသိုင်း အပိုင်းများအပေါ် အထူးသက်ရောက်မှုရှိသည့် အငြင်းပွားဖွယ် ကိစ္စရပ်များအပေါ် အလေးထားရန်လိုအပ်ပါသည်။

လွှတ်တော်စွမ်းဆောင်ရည်တည်ဆောက်ရေးအတွက် အလုပ်အဖွဲ့ - အလွန်များပြားလှသော ရွေးကောက်ပွဲ လွှတ်တော်အမတ်အများစုမှာ အလုပ်အတွက် လူသစ်ဖြစ်နေချိန်တွင် အန်အယ်လီဒီမှာ လွှတ်တော်စွမ်းဆောင်ရည်တည်ဆောက်ရေးအလုပ်အဖွဲ့ တည်ထောင်ပြီးဖြစ်သည့်အတွက် ချီးကျူးရပါမည်။ ၎င်းကို ဒီမိုကရေစီ ပြည်သူ့ခေါင်းဆောင်မှု၊ စာရိတ္တနှင့် ဥပဒေချမှတ် သူများ၏ တာဝန်တို့နှင့်ပတ်သက်၍ ယခင်ကသင်တန်းပေးသည့် လွှတ်တော်များအကြား သမဂ္ဂ (IPU)၏ အလုပ်အပေါ် အခြေခံထားပါသည်။ ဤကြိုးပမ်းချက်အသစ်မှ နိုင်ငံ၏ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကို ကြီးမားစွာ ကျယ်ပြန့်စေခြင်း၊ နက်ရှိုင်းစေခြင်းတို့ ဖြစ်ပေါ်စေရမည်ဆိုပါက လွှတ်တော်ပီတီအမျိုးမျိုး အပြည့်အဝပါဝင်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဖယ်ဒရယ်ဝါဒနှင့် ဗဟိုအာဏာခွဲဝေပေးမှုတို့နှင့် သက်ဆိုင်သည့် အသိပညာနှင့် မူဝါဒအတိအကျတို့နှင့်ပတ်သက်၍ အရေးပေါ်အခြေအနေတွင်ရှိနေသည့် တွာဟာချက်များကို တိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည်ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတွင် ရွေးကောက်ပွဲမခံရသည့် တိုင်းရင်းသားပါတီများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်နှင့် ၎င်းတို့အား ပံ့ပိုးပေးရန်နေရာတစ်ခုအဖြစ်လည်း တည်ရှိနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် နောင်လာမည့် ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် အသင့်ပြင်ဆင်ရာတွင် ရန်ပုံငွေကောက်ခံခြင်း၊ စည်းရုံးရေးဆင်းရာတွင် စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် မူဝါဒချမှတ်ခြင်းတို့ကဲ့သို့ တိကျသည့်နေရာများတွင် အဖွဲ့အစည်း၏စွမ်းဆောင်ရည် တည်ဆောက်ပေးရာ၌ တန်ဖိုးရှိသော ပံ့ပိုးပေးသည့်အခန်းကဏ္ဍမှပါဝင်ရန် အလားအလာ ၎င်းတွင် ရှိပါသည်။

- အဆိုပြုထားသော လွှတ်တော်စွမ်းဆောင်ရည်တည်ဆောက်ရေး အလုပ်အဖွဲ့ (အောက်တွင်ကြည့်ပါ)မှတစ်ဆင့် ကိုယ်စားပြုမှုရှိသော တိုင်းရင်းသားပါတီများနှင့် ကိုယ်စားပြုမှု မရှိသော တိုင်းရင်းသားပါတီများ ထူထောင်ရေးကို တက်ကြွစွာပံ့ပိုးရေး။
- ထပ်မံပြောရလျှင် အမျိုးသားလွှတ်တော်များအတွင်း ကျယ်ပြန့်ကာ ပါဝင်မှုရှိသည့် နိုင်ငံရေးကိုယ်စားပြုမှု ရှိစေရေးအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံပြုပြင်ရေးအတွက် တွန်းအားပေးခြင်း။ ထိုသို့ပြုလုပ်ရန်မှာ အထက်တွင် ဆွေးနွေးခဲ့သောဆောင်ရွက်ချက်အချို့ပါဝင်နိုင်ပြီး အနည်းဆုံးအနေဖြင့် အမျိုးသားလွှတ်တော်တွင် လူနည်းစုကိုယ်စားပြုမှု ရှိစေရေးအတွက် အထူးဆောင်ရွက်ချက်များ ပါဝင်ရပါမည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် -

အများပါဝင်မှုကင်းမဲ့ခြင်းမှာ လက်ရှိငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် အကြီးမားဆုံးသော ခြိမ်းခြောက်မှုဖြစ်နေပြီ ဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ (EAGs) ၏ ထက်ဝက်ကျော်မှာ ၂၀၁၅ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင် တစ်နိုင်ငံလုံး အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ခြင်းမရှိဘဲ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် ကနဦး ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံကိုလည်း တက်ရောက်ခြင်းမရှိပါ။ ထို့အပြင် နိုင်ငံ၏ဒေသအချို့မှာ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရဆဲဖြစ်ပါသည်။ ဤလုပ်ငန်းစဉ်မှာ ကျယ်ပြန့်သည့် နိုင်ငံရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု၊ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်းစဉ် စသည်တို့နှင့် လိုအပ်ချက်အရ ဆက်စပ်နေသည့်အတွက် လွှတ်တော်ပြင်ပတွင် ကျန်ရစ်နေသည့် တိုင်းရင်းသား ပါတီများကိုပါ ပါဝင်စေရမည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့မဟုတ်ပါက နောက်ချန်ထားခံရမည့် အန္တရာယ်အလားအလာ ရှိနေပါသည်။

လွှတ်တော်အနေဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပိုမိုသတိသတ်မှတ်မှုရှိသည့် အခန်းကဏ္ဍရှိရေးအတွက် ပြည်ထောင်စု ငြိမ်းချမ်းရေး ဆွေးနွေးပွဲ ပူးတွဲကော်မတီ (UPDJC)မှ ယခု တောင်းဆိုနေသည့်အတွက် အစိုးရသစ်မှ အကျိုးသက်ရောက် ခံရမည့် တိုင်းရင်းသားများစွာတို့၏ ပါဝင်မှုကို သင့်လျော်စွာ တရားဝင်ဖွဲ့စည်းထားခြင်းမရှိပါက ၎င်းတို့၏ပါဝင်မှုမှာ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွက်သာ ကန့်သတ်ထားပါလိမ့်မည်။

နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲတွင် အများပါဝင်မှုရှိပြီး အများ၏ပံ့ပိုးမှုရရှိရမည်ဆိုပါက အကျိုးသက်ရောက်ခံရမည့်သူအမျိုးမျိုးမှ ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲ၏ အဆင့်အမျိုးမျိုးတွင်ပါဝင်ရန် နေရာနှင့်အခွင့်အရေးများ ပိုမိုရှိလျှင် အကောင်းဆုံးဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားပါတီများနှင့် နိုင်ငံရေးပုဂ္ဂိုလ်များမှ ပါဝင်နိုင်သည့်နည်းအမျိုးမျိုးရှိပါသည် - အစိုးရနှင့် လက်နက်ကိုင်တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့များအကြား ရှေ့ဆက်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအတွက် ညှိနှိုင်းပေးနိုင်ပါသည်။ ဒေသန္တရအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်များ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုရေးတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်ပြီး ပဋိပက္ခဖြစ်နေသည့် အသိုင်းအဝိုင်းများအတွင်း ငြိမ်းချမ်းသွားသည့်အခါ ကာကွယ်ရေးအတွက် ကုန်ကျစရိတ်များကို အခြားနေရာများတွင် အသုံးပြုနိုင်ရန် ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ပါသည်။

ထိုကြောင့် ပြီးခဲ့သည့်အစိုးရမှတစ်ဆင့်လုပ်ကိုင်သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကို အစမှပြန်လုပ်မည့်အစား လက်ရှိစီမံကိန်းတွင် နိုင်ငံရေးအရ အများပြည်သူ ပိုမိုပါဝင်ရေးအတွက် အထောက်အကူပြုဆောင်ရွက်ပေးပါက ငြိမ်းချမ်းရေးအပေါ် လက်တွေ့အခြေခံမာလာစေနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အစိုးရသစ်အနေဖြင့် အောက်ပါတို့ကို စဉ်းစားနိုင်ပါသည် -

- အထူးသဖြင့် ဒေသန္တရအဆင့်နှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအဆင့်များတွင် **အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးယန္တရားများ** ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် ပတ်သက်၍ ရွေးကောက်မခံရသည့် တိုင်းရင်းသားပါတီများနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်များအား တိကျသည့် အခန်းကဏ္ဍများ သတ်မှတ်ပေးခြင်း၊ ဤသို့ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအဆင့်တွင် လုံခြုံရေးကဏ္ဍ၌ ယုံကြည်စိတ်ချမှု ကြီးမားစွာ တိုးမြှင့်စေပါမည်။
- အဖွဲ့အစည်းသုံးရပ်ပါ ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲ ပူးတွဲကော်မတီ (UPDJC)၊ **ပူးတွဲစောင့်ကြည့်ရေးကော်မတီ (JMC)** တို့ကဲ့သို့ အဓိကကျသည့် အချက်အလက်များ ဖလှယ်ဆွေးနွေးကာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့် အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် ကိုယ်စားပြုမှုရှိစေခြင်း။ ဤသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် ရွေးကောက်မခံရသည့် တိုင်းရင်းသား နိုင်ငံရေးပုဂ္ဂိုလ်များမှ ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများနှင့် ၎င်းတို့နှင့်သက်ဆိုင်သည့် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် တရားဝင်ပါဝင်မှု ပြုလုပ်နိုင်သည့် အစိုးရအတွင်း ဆွေးနွေးနိုင်သည့် အခြားနေရာများလည်း ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ အဆိုပြုထားသည့် **အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးပဟိုဠာန (NRPC)** မှ ထိုသို့ဆွေးနွေးနိုင်သည့် နေရာတစ်ခု ပေးနိုင်ပါသည်။
- ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ပဋိပက္ခဒေသများအတွင်း လက်တွေ့ကျသည့် ကြိုးပမ်းချက်များတွင် **အချက်အလက်များ ဖလှယ်ခြင်းနှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု**ကို အတွက် အရပ်ဖက်လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၊ တိုင်းရင်းသားပါတီအမျိုးမျိုးတို့နှင့်ကျယ်ပြန့်စွာ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်း၊ အရင်းအမြစ်များလျာထားပေးခြင်းနှင့် လိုအပ်သည့်နေရာများတွင် နည်းပညာပံ့ပိုးမှုပေးခြင်း၊ ဒေသန္တရဆောင်ရွက်ချက် အချို့တွင် ဤသို့ဆောင်ရွက်နေပြီ ဖြစ်သော်လည်း တာဝန်ထမ်းဆောင်မှုအား အများသဘောတူသည့် မူဝါဒကို ထိရောက်စွာထုတ်ဖော်ပြောပါက ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်မှာ နိုင်ငံတစ်ခုလုံးအတွက် မည်မျှအရေးပါသည်ကို လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအားလုံးမှ သဘောပေါက်မည်ဖြစ်ပါသည်။
- ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် လွှတ်တော် **စွမ်းရည်တည်ဆောက်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များ**မှာ အထူးသဖြင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲမှု စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုရေးအပါအဝင် ငြိမ်းချမ်းမှုထိန်းသိမ်းရေးနှင့်သက်ဆိုင်သည့် တိကျသောကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ တိုင်းရင်းသားများ၏ ပါဝင်မှုကို ပံ့ပိုးဖြည့်စွက်ခြင်းပြုစေရန်။
- နိုင်ငံ၏ဒေသအချို့တွင် **ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအကြား အကြမ်းဖက်မှုများ**ကို ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းရန်တိုင်းရင်းသား ထိပ်တန်းလွှာများ၊ နိုင်ငံရေးပုဂ္ဂိုလ်များ၊ ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရာတွင် အစိုးရ၏ပံ့ပိုးမှုပေးရန်။ ဤကိစ္စမှာ နိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းပဋိပက္ခများထက်ကိုင်တွယ်ရန် ပိုမိုခက်ခဲနိုင်သဖြင့် ဘာသာပေါင်းစုံအကြား ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် ထောက်ခံပြောဆိုမှု ကြိုးပမ်းချက်များနှင့် အမုန်းတရား ဟောပြောပွဲများအပေါ် ဥပဒေချမှတ်ခြင်းများအပါအဝင် တစ်နိုင်ငံလုံး ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ဦးစားပေးရပါမည်။
- အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအမည်နာမဖြင့် ကျင်းပသည့် **ဒုတိယပင်လုံညီလာခံ သို့မဟုတ် ၂၀ရာစုပင်လုံညီလာခံ**မှာ နဂိုမူလ ညီလာခံနှင့် လက်ရှိငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်တို့ထက် အများပါဝင်မှု ပိုမိုရှိရမည်။ ဤအတွက် တိုင်းရင်းသားနိုင်ငံရေး ကိုယ်စားပြုမှုအတွက် ညှိနှိုင်းရန်နှင့်အတည်ပြုရန် ပြောင်းလဲရန်လွယ်ကူသည့် အချိန်ဇယားလိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံတွင်းရှိ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအချင်းအကြား အကြမ်းဖက်မှုနှင့် ပြည်တွင်းပဋိပက္ခများကို တုံ့ပြန်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ် မလွဲမသွေ လိုအပ်ပါမည်။

ရစ်ချက် ဒီလန်သည် လက်တင်အမေရိက၊ တရုတ်နှင့် အရှေ့တီမောတို့တွင် စွမ်းအင်တည်ဆောက်မှု၊ ဖွံ့ဖြိုးရေး စသည်တို့နှင့် ပတ်သက်သည့် ကျွမ်းကျင်သူပညာရှင်နောက်ခံရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တစ်သီးပုဂ္ဂလသုတေသီတစ်ဦးအဖြစ် သော်လည်းကောင်း၊ တိုင်ပင်ပံ့ပိုးမှုအဖြစ်သော်လည်းကောင်းလုပ်ကိုင်ခဲ့ပြီး လက်ရှိအချိန်တွင် အောက်စဖို့ဒ်တက္ကသိုလ် နိုင်ငံတကာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဌာနနှင့် စိန်အန်ထော်နီကောလိပ်တို့တွင် ပါရဂူဘွဲ့သင်တန်းတက်နေပါသည်။

LAND

Reshmi Banerjee, University of Oxford

Land has always triggered the most volatile conflicts in South and Southeast Asia and Myanmar is not an exception. Land is not only considered as a source of economic livelihood but also social prestige and political power. Since ancestral roots and identity are connected to land, the dispossession of it has led to strong emotional reactions which in turn have created some powerful disputes centered on this very crucial resource. All armed conflicts in Myanmar (especially in the border areas) have had an economic dimension with land being the main cause and effect of the turmoil. Fast paced appropriation of natural resources (construction of industrial and infrastructural corridors, huge hydropower projects, etc.) has been accompanied by policies which have helped in the commodification of nature. Questions of indigenous sovereignty, rights of borderland communities, democratic agrarian development and inclusive rural policies challenge Myanmar today. An elitist self-serving oligarchy is dominating the new agricultural geography to the exclusion and neglect of

the rural population. Restoration of land rights and creation of comprehensive land laws is an urgent need of the hour, a necessity for the future.

Problem Statement:

The Constitutions of Myanmar over the years (2008, 1974 and 1947) have always stated that the state is the owner of all land. Yet, the country paradoxically has witnessed the rise of landless households (where rural poverty is concentrated) along with the state acting as the *de facto* landed aristocracy. Non-recognition of customary and communal land rights has existed simultaneously with an increase in landlessness in ethnic minority areas. There is a lack of alternative employment opportunities and vulnerable groups like women are affected not only by landlessness but also by the existence of unequal land laws (usually land is registered in the name of the head of the family which is the husband). Excessive logging and mining have not only led to the increasing deforestation and pollution of soil and rivers but have enmeshed communities into a vicious circle of poverty. The resources (land, forests, minerals, etc.) on which their lives and livelihoods depend have been plundered and made lifeless.

A 2012 report by the Transnational Institute (TNI) titled '*Financing Dispossession China's Opium Substitution Programme in Northern Burma*' brought out the paradox in the policies which was quite evident with the Ministry of Agriculture's 30-year Master Plan (2000 to 2030) stating that 4 million hectares of the wastelands would be targeted for permanent agricultural production although

PROBLEMS WITH THE CURRENT LEGAL FRAMEWORK

- The *1994 Myanmar Mines Law* contains no provision for public participation, public disclosure, or socio-impact assessment (SIO) or environmental impact assessment (EIO). The ‘interest of the state’ is sufficient enough reason to confiscate.
- The *Environmental Conservation Law 2012* requires strengthening especially since the *Foreign Investment Law 2012* mentions that leases can be longer for areas which are ‘least developed’ and in ‘less accessible areas’.
- The *Myanmar Forest Policy of 1995* mentions reforestation, forest research, environmental protection but these protections are not implemented.
- The *Farmland Management Law of 2012* does not have adequate representation of farmers in the Farmland Management Body which is responsible for issuing LUCs (Land Use Certificates). The LUCs can be revoked by the government, thus tenure rights are not secured.
- Farmland rights continue to be easily transferable with no independent body to decide the amount of compensation nor is there a proper mechanism to bring the disputes to court
- Both the Human Rights Commission and the government’s Rule of Law Committee have no means of enforcing the conclusions they reach as they do not have judicial power.
- The *Vacant, Fallow and Virgin Lands Management Law 2012* leaves open to interpretation and exploitation the definitions of key words like ‘regular’, ‘fallow’ etc.
- Multiple categories of land classification (twelve) noted in 2009 (freehold, grant, agricultural, garden, grazing, cultivable, fallow, waste, town, forest, village, monastery & cantonment) could lead further to confusion.
- Land classification & mapping does not reflect the ground reality of land use patterns. Also many active laws have overlapping provisions.

land continued to be given to companies for commercial farming. Kachin and Shan states have seen this trend on a mass scale. Although the foreign investment law requires consent and prohibits land confiscation if there is objection from affected communities, yet the National Human Rights Commission of Myanmar in 2011 noted that most of the conflicts were related to land grabbing. Land in Myanmar also cannot be used as collateral as often land is not registered (less than 15% in Myanmar have land titles), this is especially true of land governed by customary laws.

- The laws in Myanmar have been criticized as they seem to have aggravated the existing conflicts instead of solving them. Land which has been kept fallow for retrieving the fertility of the soil (crop rotation practices) cannot and should not be declared as ‘vacant wastelands’ as and when it is convenient with genuine farmers being labeled as ‘squatters’. Neither re-settlement action plans nor livelihood restoration plans are recognized in law or policy in Myanmar.

- Procuring testimony and witnesses for land claims is a tedious task. Some ethnic groups have already started their own documentation and are developing a land distribution policy. For example, KESAN (Karen Environment and Social Action Network) and the Karen Agriculture Department are conducting mapping to provide input to the Karen National Union’s policy

development. While productive, this could be problematic if overlapping claims appear between departments and groups, especially at the central and local levels. The situation is particularly complex as Myanmar also has to deal with high numbers of IDPs and refugees.

- Moreover, 10 of the 14 states and divisions of Myanmar are landmine contaminated. These regions embedded with land mines (especially in the border regions) can thus become easy targets of dispossession. Thus, it becomes critical to look into land claims and land rights before demining operations commence, especially because land mines are often seen by communities as ‘protective shields’ against state incursions.

Recommendations:

Firstly, Myanmar needs to take concrete steps in improving its system of land management and land laws. There is a need for a detailed review of previous land related legislations by constituting a committee which includes all stakeholders (not only Parliament representatives but also farmers, civil society groups’, private sector and academic experts). This committee could examine issues of overlapping provisions, confusing categorizations and current challenges in implementation of existing land laws.

Secondly, the former government has presented the sixth draft of the National Land Use Policy in 2015 which,

if implemented, could tackle some of the challenges being faced. Its positive provisions include: livelihoods and food security of all (6b), protection of customary rights and procedures (6c), setting up of an independent dispute resolution mechanism (6d), providing easy access to information (7c), initiate inclusive public participation and consultation in decision making (7e), give restitution and housing rights for IDPs and returning refugees (7h), provide easy access to judicial review (7i), ensure equal opportunities for men and women (7k), give importance to prior consent (19e) and establish agricultural and ecological conservation zones (19h) etc. Proper implementation of this policy should be made a priority.

Thirdly, in August 2013, the Ministry of Defense announced its intention to surrender to the original owners one-sixth of the lands it had previously taken over. Even the deputy Defense Minister apologized in 2014 for the land seizures. This effort was supported by organizations like Max Myanmar who surrendered 106 acres of land to 13 original owners. This wave of realization of past mistakes and initiation of correction through initiation of a land policy is a step in the right direction and the government should work with the military to ensure it continues.

Fourthly, Village Rights Committees (VRCs) and Legal Clinics should continue to assist the farmers in creating greater awareness and understanding of their land claims and property rights.

Fifthly, Corporate Social Responsibility (CSR) should be more active and a step in this direction has already been taken by the Myanmar Centre for Responsible Business which is assisting companies to ensure that their investment practices conform to international human rights standards. Such steps should be taken by other organizations in the future too, and legal frameworks should include CSR provisions.

Sixthly, the government should support, not repress social activism, as informed community participation is essential for creating better public policies for the future. If fostered, social activism and civic engagement around land issues will continue to raise and debate critical issues around land, create a knowledge base and strengthen solidarity across regions in Myanmar. The Dawei Special Economic Zone is a case in point where the Dawei Development Association has not only raised issues related to land through its press releases but has also created an 'across the border' support base for these important concerns in countries like Thailand and Japan (raising the awareness of countries investing in Myanmar).

Finally, rural people ultimately need voice and representation in Parliament so that their concerns are discussed and more equitable agrarian policies are created. The Dawei Nationalities Party (DWP) sought to advance rural representation by fielding 14 candidates in the 2015 elections along with six other political parties, all of which have agriculture, farmers and land as their key concerns. Organizations like the *Land in our Hands* (LIOH) aiming at expanding the rural network should also get more support in the future.

DR RESHMI BANERJEE is an academic visitor in the Asian Studies Centre, St Antony's College, University of Oxford. She is a political scientist with specialization in food security and agricultural policies. She is currently working on land conflicts and food security in Myanmar.

မူဝါဒအကျဉ်းချုပ် - မြေယာ

(ရက်ရှီမီး ဘဲနဂျီး) *Reshmi Banerjee* (အောက်စပို့ဒ်တက္ကသိုလ်)

တောင်အာရှနှင့် အရှေ့တောင်အာရှတို့တွင် တည်ငြိမ်မှုအကင်းမဲ့ဆုံးပဋိပက္ခများကို မြေယာမှအမြဲအစပျိုးပေးခဲ့ပြီး မြန်မာနိုင်ငံမှာ ခြွင်းချက်မဟုတ်ပါ။ မြေယာကို စီးပွားရေးအသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှ အရင်းအမြစ်အဖြစ်သာမက လူမှုရေးဆိုင်ရာဂုဏ်ဒြပ်နှင့် နိုင်ငံရေးအာဏာအဖြစ်ပါ ယူဆပါသည်။ ဘိုးဘေးဘီဘင်မျိုးဆက်များ၊ မိမိမည်သို့ မည်ဝါဖြစ်သည်ဟူသော အချက်များမှာ မြေယာနှင့် ချိတ်ဆက်နေသည့်အတွက် မြေယာသိမ်းယူရာမှ ခံစားမှု ပြင်းပြသည့် တုံ့ပြန်ချက်များ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပြီး ၎င်းတို့မှတစ်ဆင့် အလွန်အရေးပါသည့် ဤအရင်းအမြစ်ကို အခြေပြုကာ ပြင်းထန်သော အငြင်းပွားမှုများ ဖန်တီးခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခအားလုံး (အထူးသဖြင့် နယ်စပ်ဒေသများ) တွင် စီးပွားရေး ကဏ္ဍပါဝင်ခဲ့ပြီး မြေယာသည် ကသောင်းကနင်းဖြစ်စေသည့် အကြောင်းနှင့် အကျိုးတို့၏ အဓိကဇာတ်ကောင်ဖြစ်ပါသည်။ (စက်မှုနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံလမ်းကြောင်းများ၊ ရေအားလျှပ်စစ် စီမံကိန်းကြီးများစသည်ဖြင့်) သဘာဝအရင်းအမြစ်များအား အလျင်အမြန်လျာထားရာတွင် သဘာဝကို ကူးသန်းရောင်းဝယ် သည့်အရာအဖြစ် ပြောင်းလဲရာတွင် အထောက်အကူပြုသည့် မူဝါဒများ ပါဝင်ခဲ့ ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားများ၏ အချုပ်အခြာကာ၊ နယ်စပ် အသိုင်းအဝိုင်းများ၏ ရပိုင်ခွင့်၊ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ လယ်ယာဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့် အားလုံးပါဝင်မှုရှိသည့် ကျေးလက်မူဝါဒများအရေးမှာ ယနေ့မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အခက်အခဲများ ဖြစ်နေပါသည်။ အထက်တန်းလွှာများကို အလုပ်အကျွေးပြုသည့် လူနည်းစုအစိုးရသည် ကျေးလက်လူဦးရေ ပါဝင်မှုမပေးဘဲ လစ်လျူရှုထားသည် အထိ စိုက်ပျိုးရေးနေရာဒေသသစ်ကို လွှမ်းမိုးနေပါသည်။ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့် ပြန်လည် ပေးအပ်ရန်နှင့် မြေယာဥပဒေများ အပြည့်အဝဖန်တီးပေးရန် ယခုအရေးတကြီး လိုအပ်နေပြီး ၎င်းမှာ အနာဂတ်အတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်နေပါသည်။

ဖြေရှင်းရန် ပြဿနာများ -

နိုင်ငံတော်မှ မြေယာအားလုံးပိုင်ဆိုင်သည်ဟု မြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမှ (၂၀၀၈၊ ၁၉၇၄ နှင့် ၁၉၄၇) နှစ်ပေါင်းများစွာပင် အမြဲပြောကြားခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် (ကျေးလက်ဆင်းရဲနွမ်းပါးမှုများပြားသည့်) မြေယာမဲ့အိမ်ထောင်စုများ တိုးပွားလာခြင်းနှင့်အတူ တရားဝင် ဟုတ်သည်ဖြစ်စေ၊ မဟုတ်သည်ဖြစ်စေ နိုင်ငံတော်မှာ မြေယာများစွာပိုင်ဆိုင်သော မင်းမျိုးစိုးနွယ်အဖြစ် ပြုမူနေပြီး ၎င်းအဆိုနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ကိုလည်း နိုင်ငံမှတွေ့ခဲ့ရပါသည်။ ထုံးတမ်းစဉ်လာအရ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်နှင့် အများပိုင်မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်များကို အသိအမှတ်မပြုခြင်းမှာ တိုင်းရင်းသား ဒေသများတွင် မြေယာကင်းမဲ့မှုများနှင့်တစ်ပြိုင်နက်တည်း ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါသည်။ အခြားအလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများကင်းမဲ့နေပြီး အမျိုးသမီးများ ကဲ့သို့ အားနည်းသည့်အုပ်စုများအတွက် မြေယာကင်းမဲ့မှုသာမက တရားမျှတမှုမရှိသည့် မြေယာဥပဒေများကြောင့်ပါ ထိခိုက်ပါသည်။ (သာမန်အားဖြင့် အမျိုးသားဖြစ်သူ အိမ်ထောင်ဦးစီး၏အမည်ဖြင့် မြေယာမှတ်ပုံတင်ပါသည်။) အလွန်အကျွံ သစ်ခုတ်လှဲမှုနှင့် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်မှုများကြောင့် သစ်တောပြုန်းတီးမှုနှင့် မြေဆီနှင့် မြစ်များညစ်ညမ်းမှု ပိုမိုတိုးပွားလာပါသည်။ သို့ရာတွင် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများမှာ ဆင်းရဲတွင်းမှ ရုန်းမထွက်နိုင်သည့်

လက်ရှိဥပဒေရေးရာဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ၏ပြဿနာများ

- ၁၉၉၄ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ရေးဥပဒေတွင် အများပြည်သူပိုင်မှု၊ အများပြည်သူထုတ်ဖော်ပြောဆိုမှု၊ လူမှုရေးသက်ရောက်မှု အကဲဖြတ်စိစစ်ချက် (SIO) သို့မဟုတ် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှု အကဲဖြတ် စိစစ်ချက် (EIO) တို့အတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ မပါဝင်ပါ။ နိုင်ငံအကျိုးဟူသည့် အချက်ကပင် သိမ်းပိုက်ရန် လုံလောက်သည့် အကြောင်းရင်းဖြစ်နေပါသည်။
- ၂၀၁၂ ခုနှစ် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေကို ခိုင်မာအောင် ပြုလုပ်ရန်လိုပါသည်။ အထူးသဖြင့် ၂၀၁၂ ခုနှစ် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေ တွင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု အနည်းဆုံးနှင့် သွားလာရေးပိုမိုခက်ခဲသည့် ဒေသများအတွက် ငှားရမ်းမှုစာချုပ်သက်တမ်း ပိုမြင့်နိုင်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည့် အတွက် ဖြစ်သည်။
- ၁၉၉၅ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံသစ်တောမူဝါဒတွင် သစ်တော ပြန်လည်စိုက်ပျိုးခြင်း၊ သစ်တောဆိုင်ရာ သုတေသန၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် အကာအကွယ် စသည်တို့ကို ဖော်ပြထားသော်လည်း ၎င်းအကာအကွယ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းမရှိပါ။
- ၂၀၁၂ ခုနှစ် မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုဥပဒေ တွင် (မြေယာအသုံးပြုမှုလက်မှတ်) LUCများ ထုတ်ပေးသည့် မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့၏ ကိုယ်စားပြုမှု အလုံအလောက် မပါရှိပါ။ အစိုးရမှ LUC များကို ရုပ်သိမ်းနိုင်သောကြောင့် မြေယာအသုံးပြုခွင့်များမှာ လုံခြုံမှုမရှိပါ။
- လျော်ကြေးပမာဏ ဆုံးဖြတ်ပေးရန် သီးခြားအဖွဲ့အစည်းလည်းမရှိ၊ အငြင်းပွားမှုများအတွက် တရားစွဲဆိုရန် သင့်တော်သည့်စနစ်လည်းမရှိသဖြင့် လယ်မြေ ရပိုင်ခွင့်များမှာ ဆက်လက်ပြီး အလွယ်တကူလွှဲပြောင်းရနိုင်ပါသည်။
- လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်နှင့် အစိုးရ၏ ဥပဒေစိုးမိုးရေးကော်မတီတို့ နှစ်ရပ်စလုံးတွင် တရားစီရင်ရေး အာဏာမရှိသဖြင့် ၎င်းတို့ချမှတ်လိုက်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက် များကို ကြီးကြပ်ရန် နည်းလမ်း မရှိပါ။
- ၂၀၀၂ ခုနှစ် လစ်လပ်မြေ၊ ပလပ်မြေနှင့် မြေယာသစ် စီမံခန့်ခွဲမှု ဥပဒေမှာ အဓိပ္ပါယ်မရှင်းဘဲ ပုံမှန်၊ ပလပ် စသဖြင့် အဓိကစကားလုံးများ၏ အဓိပ္ပါယ်သတ်မှတ် ချက်များအပေါ် အခြေတည်ထားနိုင်ပါသည်။
- ၂၀၀၉ ခုနှစ်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော မြေယာ အတန်းစားခွဲခြားမှု အမျိုးမျိုး (ဆယ့်နှစ်မျိုး) (ဘိုးဘွားပိုင်၊ ဂရန်၊ စိုက်ပျိုးရေး၊ ဥယျာဉ်ခြံမြေ၊ စားကျက်မြေ၊ ထွန်ယက်စိုက်ပျိုးမြေ၊ ပလပ်မြေ၊ မြေရိုင်း၊ မြေမြေ သစ်တောမြေ၊ ကျေးလက်မြေ၊ ဘုန်းကြီးကျောင်းမြေနှင့် တပ်မြေ) မှာ ပိုမိုစိတ်ရှုပ်ထွေး စေနိုင်ပါသည်။
- မြေယာအတန်းစားခွဲခြားမှုများနှင့် မြေပုံထုတ်ခြင်းများမှာ လက်တွေ့မြေယာအသုံးပြုမှုပုံစံများနှင့် ကိုက်ညီခြင်းမရှိပါ။ ထို့အပြင် အသုံးပြုနေသည့် ဥပဒေ အများအပြားတွင် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ထပ်နေသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များလည်း ရှိနေပါသည်။

သံသရာတွင်လည်နေပါသည်။ ၎င်းတို့၏ဘဝနှင့် စားဝတ်နေရေးအတွက် မှီခိုနေရသော (မြေယာ၊ သစ်တော၊ ဓာတ်သတ္တုများ စသည်ဖြင့်) အရင်းအမြစ်များ အလှူလက်ခံရပြီး အသက်ကင်းမဲ့စေခဲ့ပါသည်။

နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း Transnational Institute (TNI) ၏ (မြန်မာနိုင်ငံမြောက်ပိုင်းတရုတ်နိုင်ငံ၏ဘိန်းအစားထိုးစီမံကိန်းဖျက်သိမ်းခြင်းအတွက် ငွေကြေးပံ့ပိုးမှု) 'Financing Dispossession China's Opium Substitution Programme in Northern Burma' ဟုခေါင်းစဉ်ရှိသည့် ၂၀၁၂ ခုနှစ်အစီရင်ခံစာတွင် စိုက်ပျိုးရေးဝန်ကြီးဌာန၏ (၂၀၀၀ မှ ၂၀၂၀) အနှစ်ပင် မဟာစီမံကိန်းတွင် အတော်လေးသိသာထင်ရှားသည့် မူဝါဒဆိုင်ရာ ဝိရောဓိကို ဖော်ပြထားပါသည်။ မြေယာများကို ကုမ္ပဏီများသို့ စီးပွားဖြစ်စိုက်ပျိုးရန် ဆက်လက်ပေးအပ်နေသော်လည်း ၎င်းမဟာစီမံကိန်းတွင် မြေရိုင်း ဟက်တာလေးသန်းကို ရာသက်ပန်စိုက်ပျိုးရေးအတွက် ပစ်မှတ်ထားမည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ ကချင်ပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်များတွင် ထိုသို့ဦးတည်နေသည့်ကို အများအပြားတွေ့ခဲ့ရပါသည်။ နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေတွင် သက်ရောက်မှုရှိသည့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများ၏ သဘောတူညီချက်ရှိရန် သတ်မှတ်ထားပြီး ၎င်းတို့မှကန်ကွက်ပါက မြေယာသိမ်းဆည်းမှုမပြုရန် ကန်ကွက်ထားသော်လည်း ပဋိပက္ခအများစုမှာ မြေယာလုယက်ခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်ခဲ့ကြောင်း မြန်မာနိုင်ငံ အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်မှ ၂၀၁၁ ခုနှစ်တွင် ဂရုပြုမိခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် မြေယာကို မှတ်ပုံတင်လေ့မရှိသောကြောင့် မြေယာပိုင်နံခြင်းလည်းမပြုနိုင်ပါ။ (မြန်မာနိုင်ငံ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှု စာချုပ် ရှိ ၁၅% အောက်တွင် ရှိပါသည်။) ဤသည်မှာ ထုံးတမ်းစဉ်လာဥပဒေအရ ချုပ်ကိုင်ထားသည့် မြေယာများအတွက် အထူးပင်မှန်ကန်ပါသည်။

- မြန်မာနိုင်ငံရှိဥပဒေများမှာ လက်ရှိပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းမည့်အစား ပိုမိုဆိုးရွားစေပုံပေါက်သည့်အတွက် အပေးခံခံခဲ့ရပါသည်။ စစ်မှန်သည့် လယ်သမားများကို ကျူးကျော်သူများဟု အလွယ်တကူ အမည်တပ်နေသည့်အခါတွင် မြေဆီလွှာ၏မြေဩဇာများရယူရန် ပလပ်ထားသည့် (အလှည့်ကျ စိုက်ပျိုးသည့်အလေ့အထများ) မြေယာကို မြေလွတ် မြေရိုင်းများဟု မကြေညာနိုင်ပါ။ မကြေညာသင့်ပါ။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြန်လည်နေရာချထားရေး ဆောင်ရွက်ချက် အစီအစဉ်များကိုဖြစ်စေ၊ စားဝတ်နေရေး ပြန်လည်ပေးဆပ်ရေး အစီအစဉ်များကိုဖြစ်စေ ဥပဒေ သို့မဟုတ် မူဝါဒတွင် အသိအမှတ်ပြုထားခြင်း မရှိပါ။

• မြေယာတောင်းဆိုမှုများအတွက် ထွက်ဆိုချက်ရယူခြင်း၊ သက်သေများရယူခြင်းအလုပ်မှာ ငြီးငွေ့ဖွယ်ရာ အလုပ်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားအချို့မှာ ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် အထောက်အထားများ မှတ်တမ်းတင်ပြီး မြေယာခွဲဝေမှု မူဝါဒချမှတ်နေပါသည်။ ဥပမာ KESAN (ကရင် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆောင်ရွက်ချက်ကွန်ရက်)နှင့် ကရင်စိုက်ပျိုးရေးဌာနတို့သည် ကရင်အမျိုးသားသမဂ္ဂ၏ မူဝါဒရေးဆွဲရေးတွင် အချက်အလက်များပေးရန် မြေပုံရေးဆွဲ နေကြပါသည်။ ဤသည်မှာ အကျိုးရှိသော်လည်း ဌာနများနှင့် အုပ်စုများအကြား -အထူးသဖြင့် ဗဟိုနှင့် ဒေသခံ အဆင့်များအကြား- တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ထပ်သွားပါက ပြဿနာဖြစ်နိုင်ပါသည်။ အရေအတွက် များပြားလှသော (ပြည်တွင်း အိုးအိမ်မဲ့သွားသူ) IDP များနှင့် ဒုက္ခသည်များကိုလည်း ကိုင်တွယ်ရသည့် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ၎င်းအခြေအနေမှာ အထူး ရှုပ်ထွေးပါသည်။

- ထို့အပြင် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်း ၁၄ ခုအနက် ၁၀ ခုတွင် မြေစိုက်ပုံများ ရှိနေပါသည်။ ၎င်းဒေသများတွင် (အထူးသဖြင့် နယ်စပ်ဒေသများတွင်) မြေစိုက်ပုံများမြှုပ်ထားသောကြောင့် မြေယာသိမ်းပိုက်ရန်ပစ်မှတ်များ အလွယ်တကူ ဖြစ်သွားနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြေစိုက်ပုံများ စတင်မဖယ်ရှားမီ

မြေယာတောင်းဆိုမှုများနှင့် မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်များကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် အရေးကြီးပါသည်။ အထူးသဖြင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများမှ မြေစိုက်ပုံများအား ပြည်နယ်အတွင်း ကျူးကျော်ဝင်ရောက်မှုများမှ အကာအကွယ်အဖြစ် ယူဆလေ့ရှိသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

အကြံပြုချက်များ -

ပထမအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံသည် ၎င်း၏မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်နှင့် မြေယာဥပဒေများ ပိုမိုကောင်းမွန်စေရန် လက်ဆုပ်လက်ကိုင်ရှိသည့် အဆင့်များ လုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ မြေယာနှင့်ပတ်သက်သည့် ယခင်က ဥပဒေများကို သက်ရောက်မှုရှိသူအားလုံး (လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များသာမက လယ်သမားများ၊ အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းအုပ်စုများ၊ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍနှင့် ပညာရေးဆိုင်ရာကျွမ်းကျင်သူများ) ပါဝင်သည့် ကော်မတီတစ်ရပ်ဖွဲ့စည်း၍ အသေးစိတ် ပြန်လည်သုံးသပ်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ထပ်နေသည့်ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၊ စိတ်ရှုပ်ထွေးစရာကောင်းသည့် ပိုင်းခြား သတ်မှတ် မှုများနှင့် လက်ရှိမြေယာဥပဒေများကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် လောလောဆယ် ကြုံရသည့် အခက်အခဲများကို ဤကော်မတီမှ စစ်ဆေးနိုင်ပါသည်။

ဒုတိယအနေဖြင့် ယခင်အစိုးရမှ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသားမြေယာအသုံးပြုမှုမူဝါဒ ဆဋ္ဌမမူကြမ်းကို တင်ပြခဲ့ပါသည်။ ၎င်းမူကြမ်းကို အကောင်အထည်ဖော်ပါက ရင်ဆိုင်နေရသည့်အခက်အခဲအချို့ကို ကိုင်တွယ်လိုက်နိုင်ပါမည်။ ၎င်းမူကြမ်း၏ အပြုသဘောဆောင်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် - အားလုံး၏စားဝတ်နေရေးနှင့် အစားအစာ လုံလောက်ရေး (၆ ခ)၊ ထုံးတမ်းစဉ်လာ ရပိုင်ခွင့်များနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များ ကာကွယ်ရေး (၆ ဂ)၊ အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရန်အတွက် ဘက်မလိုက်သည့် စနစ်တစ်ရပ် ထူထောင်ရေး (၆ ဃ)၊ သတင်းအချက်အလက်များ အလွယ်တကူ ရယူနိုင်ရေး (၇ ဂ)၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် အများပြည်သူပါဝင်မှု၊ အများပြည်သူနှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှုတို့ စတင်ဆောင်ရွက်ရေး (၇ င)၊ (ပြည်တွင်းအိုးအိမ်မဲ့သူ) IDP များနှင့် ပြန်ရောက်လာသည့် ဒုက္ခသည်များအတွက် လျော်ကြေးနှင့် အိုးအိမ်ရပိုင်ခွင့်များ ပေးရေး (၇ ဇ)၊ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ သုံးသပ်ချက်များ အလွယ်တကူရယူနိုင်ရေး (၇ ဈ)၊ အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများ တန်းတူအခွင့်အလမ်းများ ရရှိကြောင်းသေချာရေး (၇ ဍ)၊ ကြိုတင်ခွင့်ပြုချက်အပေါ် အလေးထားရေး (၁၉ င) နှင့် စိုက်ပျိုးရေးနှင့် သက်ရှိသတ္တဝါများ ထိန်းသိမ်းရေးနယ်မြေများ သတ်မှတ်ခြင်း (၁၉ ဇ) စသည်တို့ ပါဝင်ပါသည်။ ၎င်းမူဝါဒ သင့်တော်စွာ အကောင်အထည်ဖော်ရေးကို ဦးစားပေးရပါမည်။

တတိယအနေဖြင့် ၂၀၁၃ခုနှစ်ဩဂုတ်လတွင်ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာနမှယခင်ကသိမ်းယူခဲ့သောမြေယာများ၏ခြောက်ပုံတစ်ပုံကိုမူလပိုင်ရှင်များထံ ပြန်ပေးရန်ရည်ရွယ်ချက်ကို ကြေညာခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၄ခုနှစ်တွင် ကာကွယ်ရေးဒုတိယဝန်ကြီးကိုယ်တိုင်ကပင် မြေယာသိမ်းပိုက်မှုများအတွက် တောင်းပန်ခဲ့ပါသည်။ မူလပိုင်ရှင် ၁၃ ဦးထံ မြေယာ ၁၀၆ ဧက ပေးအပ်ခဲ့သော Max Myanmar ကဲ့သို့ အဖွဲ့အစည်းများမှ ၎င်းဆောင်ရွက်ချက်ကို အားပေးထောက်ခံခဲ့ပါသည်။ အတိတ်ကအမှားများကို ဤသို့အသိတရားရကာ မြေယာမူဝါဒတစ်ရပ်ဖြင့် ပြုပြင်ရန်ကြိုးပမ်းချက် ဒီလှိုင်းမှာ လမ်းကြောင်း မှန်သို့ ဦးတည်နေပြီး ထိုသို့ဆက်လက်ဆောင်ရွက်နေစေရန် အစိုးရမှ တပ်မတော်နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရပါမည်။

စတုတ္ထအနေဖြင့် (ရွာ၏ရပိုင်ခွင့်တော်မတီ) VRC များ နှင့် ဥပဒေရေးရာ ရုံးများသည် လယ်သမားများ အသိ အမြင်တိုးပွားရေးနှင့် ၎င်းတို့၏မြေယာတောင်းဆိုမှုများနှင့် အိမ်ရာအခွင့်အရေးများကို ပိုမိုနားလည်စေရေးအတွက် ဆက်လက်ပံ့ပိုးပေးရပါမည်။

ပဉ္စမအနေဖြင့် ကုမ္ပဏီများ၏လူမှုရေးတာဝန် (CSR)မှာ ပိုမိုတက်ကြွရမည်ဖြစ်ပြီး ကုမ္ပဏီများ၏ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အလေ့အထများ နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးအဆင့်အတန်းနှင့်ကိုက်ညီရေးအတွက် ပံ့ပိုးပေးနေသည့် (တာဝန်သိ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအတွက် မြန်မာဗဟိုဌာန) Myanmar Centre for Responsible Business မှ ထိုတက်ကြွမှုဆီဦးတည်သည့်ခြေလှမ်းတစ်ရပ်ကိုပြုလုပ်ခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ အနာဂတ်တွင်အခြားအဖွဲ့အစည်းများမှလည်း ထိုခြေလှမ်းများကို ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်ပြီး ဥပဒေရေးရာ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှုများတွင် (ကုမ္ပဏီများ၏လူမှုရေးတာဝန်) CSR ပြဋ္ဌာန်းချက်များ ပါဝင်ရပါမည်။

ဆဋ္ဌမအနေဖြင့် အချက်အလက်များသိထားသည့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၏ပါဝင်မှုသည် အနာဂတ်အတွက် ပိုမို ကောင်းမွန်သည့် အများပြည်သူဆိုင်ရာ မူဝါဒများဖန်တီးရာတွင် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သောကြောင့် အစိုးရသည် လူမှုရေး တက်ကြွလှုပ်ရှားမှုကို ဖိနှိပ်မည့်အစား ထောက်ခံအားပေးရမည်ဖြစ်ပါသည်။ အားပေးမွေးမြူထားပါက မြေယာအရေးတွင် လူမှုရေးတက်ကြွ လှုပ်ရှားမှုနှင့် ပြည်သူများပါဝင်မှုမှ မြေရာနှင့်ပတ်သက်သည့်ကိစ္စများကို ဖော်ထုတ်ခြင်း၊ အရေးကြီးသည့် ကိစ္စများကို ဆွေးနွေးစေခြင်း၊ အချက်အလက်များ အစုအဝေးတစ်ရပ်ထားရှိခြင်းနှင့် မြန်မာနိုင်ငံ ဒေသအားလုံးတွင် စည်းလုံး ညီညွတ်မှု ခိုင်မာစေခြင်းတို့ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်စေပါမည်။ ဥပမာအနေဖြင့် ထားဝယ်အထူးစီးပွားရေးဇုန်တွင် ထားဝယ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအသင်းသည် ၎င်း၏သတင်းထုတ်ပြန်မှုများမှတစ်ဆင့် မြေယာနှင့်သက်ဆိုင်သည့်ကိစ္စများကို ဖော်ထုတ်ရုံမက ထိုင်းနှင့်ဂျပန်ကဲ့သို့ နိုင်ငံများတွင် ဤသို့အရေးပါသည့် ပြဿနာများအတွက် နယ်စပ်ကျော်ဖြတ်၍ (မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသည့် နိုင်ငံများတွင် အသိအမြင်ပေါ်ပေါက်စေ၍) ပံ့ပိုးမှုများကို ဖန်တီးခဲ့ပါသည်။

နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ကျေးလက်ပြည်သူများသည် ၎င်းတို့၏ပြဿနာများကို ဆွေးနွေး၍ ပိုမိုတန်းတူညီမျှဖြစ်သည့် လယ်ယာနှင့်ပတ်သက်သည့် မူဝါဒများကို ဖန်တီးနိုင်ရန် အဓိကအားဖြင့် လွှတ်တော်တွင် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုမှုနှင့် ကိုယ်စားပြုမှုတို့ လိုအပ်ပါသည်။ အခြားသောနိုင်ငံရေးပါတီ ခြောက်ခုနှင့်အတူ ထားဝယ်အမျိုးသားပါတီ (DWP) သည် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ကိုယ်စားလှယ် ၁၄ ဦးကို ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်စေကာ ကျေးလက်ကိုယ်စားပြုမှုကို တိုးမြှင့်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့ပါသည်။ ၎င်းကိုယ်စားလှယ်အားလုံး၏ အဓိကစိုးရိမ်ချက်များမှာ စိုက်ပျိုးရေး၊ လယ်သမားရေးနှင့် မြေယာအရေးကိစ္စများ ဖြစ်ပါသည်။ ကျေးလက်ကွန်ရက်ကို ချဲ့ထွင်ရန်ရည်ရွယ်သည့် (ကျွန်ုပ်တို့၏လက်ဝယ်ရှိမြေယာ) Land in our Hands (LIOH) ကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းများသည်လည်း အနာဂတ်တွင် အားပေးထောက်ခံမှု ပိုမိုရရှိသင့်ပါသည်။

ဒေါက်တာရက်ရှ်မီး ဘဲနဂျီးသည် အောက်စဖို့ဒ်တက္ကသိုလ် စိန်အန်ထော်နီကောလိပ် အာရှလေ့လာရေးဗဟိုဌာနတွင် ဧည့်ပညာရှင်တစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံရေးသိပ္ပံပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်ပြီး စားနပ်ရိက္ခာလုံခြုံရေးနှင့် စိုက်ပျိုးရေးမူဝါဒများကို အထူးပြုပါသည်။ သူမသည် လောလောဆယ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ မြေယာပဋိပက္ခများနှင့် စားနပ်ရိက္ခာလုံခြုံရေးကိစ္စများ ဆောင်ရွက်နေပါသည်။

RULE OF LAW

Zunetta Herbert, Partners Asia

The ‘rule of law’ has long been touted as one of the areas which the National League for Democracy and Daw Aung San Suu Kyi herself wish to prioritise for Myanmar. It was the in the title of the *Hluttaw* Committee of which Daw Aung San Suu Kyi was chair from 2012 (the “Rule of Law and Peace and Tranquility Committee”) and since the election, the President, State Counselor and many new Chief Ministers have stated that their aim is to introduce rule of law. However, what exactly the NLD means by the term is unclear.

Rule of law is generally understood as guaranteeing two things: that no one is above the law; and that everyone has equality before the law. In Burmese, the term *taya ubadei somoe-ye* covers this understanding, including law as both statutes promulgated by Parliament and an idea of ‘natural justice.’ However, as Nick Cheesman has pointed out, the understanding of rule of law as used by previous governments is encompassed in the term *ngyein wut pibya-ye*, literally ‘keeping the peace’ or preservation of law and order. As *pibya* means to press or hold down, this interpretation carries with it the idea of force and the use of law as a tool of suppression serving the interests of the state, not as the guarantor of individual rights. As Daw Aung San Suu Kyi has said in other contexts, the challenge is not only of changing the

appearance of things through technical fixes, but also of changing mindsets.

A further complication is what counts as law. It needs to be recognised that “law” in Myanmar includes not only statute but also customary laws and practices in ethnic areas; this is especially important in regard to land use and ownership. With statute laws, it is also important that they are well-drafted and compliant with international standards and conventions, especially those the government has signed up to. There are many laws currently in force in Myanmar that do not meet these standards and require repeal or reform. The new government has already made a good start, with U Shwe Mann’s “Commission for the Assessment of Legal Affairs and Special Issues” announcement that it is reviewing 142 laws (though which ones is not yet clear).

The following four areas ought to be priorities for reform:

1. Reforming implementing agencies

No laws are perfect, and few are implemented perfectly, but in Myanmar implementation is the bigger challenge. For the NLD this is especially true since the implementing agencies remain under the direct control of the military, through the Ministry of Home Affairs. These include the police, civil servants in the judicial system and the General Administration Department, who are likely to resist change. Engagement with and retraining of the police will be critical. At the local level there is evidence that many police, including senior officers, would like to become a more professional, trusted, public body. However, the reported failure of the Home Minister to

agree on the extension of an EU-funded police reform program does not bode well.¹

2. Equality before the law

There are many examples of inequality being written into the laws of Myanmar, the most obvious being the 1982 Citizenship Law. This law (which is unlikely to be among the 142 being reviewed) requires amending if rule of law is to be achieved; by creating different classes of citizens with different legal rights, it prevents equality before the law being applied in Myanmar. It also fails to meet international standards, especially rules preventing government from denying rights and creating statelessness. Recent examples of other discriminatory laws include the “Religious Protection Laws” passed in 2015 that discriminate against women, against religious minorities, and most specifically against Buddhist women.² Amending or repealing these laws would send a strong signal that the NLD government does indeed believe in equality before the law and thus the rule of law. Not to do so would be to allow the movement of nationalist Buddhist monks whose vociferous popular campaign led to their introduction, to continue to act as if they are above the law.

3. No-one is above the law

To ensure no-one is above the law, it must be possible to hold individuals, companies, the military and other authorities accountable. Members of the military have impunity for actions taken in the course of their duties, a major impediment to rule of law, and the police have only rarely been prosecuted for acts of violence. In particular, no one has been held to account for the police violence in the Letpadaung protests, including the killing of Daw Khin Win in December 2014. Some Myanmar companies have also used or provoked violence in land demonstrations, often with police collusion.

In light of the NLD’s stated desire to increase foreign direct investment (FDI), provisions of the proposed Investment Law and bilateral treaties such as the draft EU Investor Protection Treaty that could make it impossible to enforce national laws against investors are of particular concern. These provisions give investors the right to sue the state for any actions that damage their interests through investor-state dispute settlement (ISDS) mechanisms at international tribunals. The would also deny citizens an equivalent right to challenge investors on non-compliance with the law, effectively placing investors beyond the reach of Myanmar law. The

¹ <http://www.mmmtimes.com/index.php/national-news/19809-eu-funded-police-training-abruptly-called-to-a-halt.html>

² These are the 2015 Religious Conversion Law; the Population Control and Healthcare Law, the Buddhist Women’s Special Marriage Law, and the Monogamy Law.

fact that these laws apply only to some investors also undermines the principle of equality before the law. The NLD will need to focus on strengthening the domestic legal system rather than allowing the use of ISDS if they want to fully implement the rule of law.

4. Corruption

Corruption has become endemic in Myanmar and in the legal system it is a huge obstacle to establishing the rule of law. As anyone who has had ever been on the wrong side of the law, or the victim of a criminal act will know, the legal system can seem like a casino, where good money chases bad until an end is reached. Corruption begins at the point of arrest, and continues throughout a case, with law officers, witnesses and judges all willing to take payment—in many cases demanding it—for their services.³ Most Burmese prefer to pay off the police and settle out of court rather than risk further payments during a lengthy trial. Corruption is so engrained that it will be hard to wipe out, and doing so will require a massive public information and exposure campaign as well as actions targeted to change the management of police investigations and court procedures.

Recommendations for immediate action:

1. **Appoint new members of the Supreme Court.** The Court currently has seven members, of whom five are former serving army officers. The Constitution allows for a maximum of eleven members. The President should appoint four experienced independent civilian lawyers as additional members.
2. **Conduct an inquiry to recommend solutions to end corruption.** Rather than focusing on punishing individuals or raising the salaries of law officers and court clerks, an open approach is needed that looks at all possible causes and remedies to end corruption. One option would be to establish a parliamentary commission of inquiry to thoroughly research the problem in collaboration with key stakeholders and make recommendations. The inquiry should seek to raise the status of lawyers and the justice system, rather than further denigrate it to the public, by considering areas where best practice is followed, which can be replicated through the system. Relevant examples include the juvenile justice system, where some progress has been made to improve the treatment and rehabilitation of young offenders, with assistance from the international community. Making the inquiry’s findings public and giving the

³ See Cheesman, https://www.academia.edu/2266441/Myanmars_courts_and_the_sounds_money_makes

public the means to report incidents of corruption will build confidence.

3. **Have the Attorney General's Office instruct courts to follow existing codes to reduce the length of trials.** One of the drivers of corruption, and a serious impediment to justice, is the fact that judges habitually adjourn hearings for two weeks, forcing witnesses and their lawyers to attend court on a fortnightly basis and meaning cases take years to complete. This practice is allowed under the Criminal Procedure Code only in exceptional cases, but has become the rule.⁴
4. **Prevent law officers and judges from duplicating charges.** The law is clear that where an offense has been committed that can include other offenses or where the same offense took place in several locations, the perpetrator should only be tried for one offense.⁵ This means that authorities cannot issue multiple charges for demonstrations that move through the jurisdiction of two township level courts, or against a farmer who ploughs land as part of a demonstration while also causing damage.
5. **End police use of torture or inhuman treatment to extract confessions.** Police frequently use beatings and other inhuman treatment to extract confessions in political and criminal cases, despite laws making involuntary confessions inadmissible. The reasons for this include laziness, lack of training in investigative skills and procedures (including forensic science labs), and pressure on the police to meet case completion rate quotas. Under Myanmar law, police use of torture is illegal, and defendants can only make confessions to the judge.⁶ Lawyers should be reminded of this, and object to the inclusion of confessions that may have been given after torture. While the police remain under the control of the military, the government should signal their desire to end the use of torture by ratifying the UN Convention Against Torture and Other Cruel,

Inhuman or Degrading Treatment or Punishment. The Attorney General's office could request that the Independent Lawyers Association of Myanmar (ILAM) collect data on forced confessions as a first step.

6. **Establish mechanisms for settling land disputes at state and regional levels, based on the new National Land Use Policy.** Conflict over land is one of the biggest challenges in Myanmar and the government must demonstrate its commitment to justice or it will face continued protest. Drafting a new comprehensive Land Law will, and should, take time; meanwhile farmers will continue to lose land. Farmers currently have no access to the courts to resolve land disputes. The previous government passed the new and comprehensive National Land Use Policy in January 2016 and it should be used as a basis for the settlement of disputes until any new laws are introduced. The government has the power to establish Land Commissions (to include co-opted lawyers) in the State and Regional *Hluttaws* that would be empowered to not only investigate claims but also decide on cases.⁷
7. **Encourage and protect civil society.** Civil society will be the government's best ally in trying to change mindsets. Citizens need to understand their rights and responsibilities, how the courts and police service should work and how to make complaints. The draft Right to Information Law tabled in the *Hluttaw* in February 2016 should be opened to public consultation, and once amended and agreed, civil society should be encouraged to assist with raising awareness about the law and how to make use of it. Although the 2014 Associations Registration Law is one of the most liberal in the region, amendments introduced in July 2015, requiring organizations to seek Ministerial approval before they can register, was a step backwards. This needs to be reviewed and altered as necessary.

⁴ CPC 344 allows for adjournments of up to 14 days if there is "reasonable cause" but the judge must sign an order to that effect.

⁵ Criminal Procedure Code '71. Where anything which is an offence is made up of parts, any of which parts is itself an offence, *the offender shall not be punished with the punishment of more than one of such his offences, unless it be so expressly provided.* Criminal Procedure Code '182. When it is uncertain in which of several local areas an offence was committed, or where ...an offence continues to be committed in more local areas than one, or where it consists of several acts done in different local areas, it may be inquired into or tried *by a court having jurisdiction over any of such local areas.*' (emphasis added)

⁶ Penal Code Section 33, Police Act section 34, para 1060; Evidence Act Section 26; Criminal Procedure Code Section 162 (1).

⁷ Existing land laws (2012) do not include provisions relating to judicial review of land use decisions made by the administrative departments so it would not be in contradiction of the law to grant *Hluttaw* Commissions this power

ZUNETTA HERBERT has worked on Myanmar since the 1980s, when she was a PhD (anthropology) research student in Mandalay in 1988-1989. Zunetta is fluent in Burmese and was a researcher for Amnesty International, the UNHCHR, and HRW/Asia. She has worked as a consultant for many organisations, and as Senior Advisor at Partners Asia since 2008.

တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး

(ဇွန်နက်တာ ဟဲဘက်) *Zunetta Herbert (Partners Asia)*

မြန်မာနိုင်ငံအတွက် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ရန် ဆန္ဒရှိသည်ဟု အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်နှင့် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်ကိုယ်တိုင်မှ လူသိရှင်ကြား ပြောကြားခဲ့ကြသည်မှာ ကာလရှည်ကြာပြီဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ်မှ စ၍ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည် ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်လာသည့် လွှတ်တော်ကော်မတီ (တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် တည်ငြိမ်အေးချမ်းရေးကော်မတီ)၏ အမည်တွင်လည်း တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးပါရှိပြီး တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို အစပျိုးပေးရန်မှာ ၎င်းတို့၏ရည်မှန်းချက်ဖြစ်ကြောင်း နိုင်ငံတော်သမ္မတ၊ နိုင်ငံတော်အကြံပေးအရာရှိနှင့် များစွာသော ဝန်ကြီးချုပ်အသစ်တို့မှ ရွေးကောက်ပွဲကာလမှစ၍ ပြောခဲ့ကြပါသည်။ သို့ရာတွင် အန်အယ်လ်ဒီအတွက် ၎င်းစကားရပ် မည်သို့ အဓိပ္ပာယ်ရှိကြောင်းမှာမူ မသဲကွဲပါ။

မည်သူ့ဥပဒေအထက်တွင် မရှိကြောင်းနှင့် ဥပဒေရှေ့မှောက်တွင် အားလုံးတန်းတူကြောင်းအချက်နှစ်ချက်ကို တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးမှ အာမခံပေးထားသည်ဟု ယေဘုယျအားဖြင့် နားလည်သဘောပေါက်ကြပါသည်။ မြန်မာဘာသာစကားဖြင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးဟုဆိုလျှင် ထိုကဲ့သို့နားလည်မှုနှင့် ဥပဒေဆိုသည်မှာ လွှတ်တော်မှအတည်ပြု ချမှတ်သည့် ဥပဒေများနှင့် သဘာဝတရားစီရင်ရေးဟုလည်း နားလည်ပါသည်။ သို့ရာတွင် (နစ်ချိစ်မန်း) Nick Cheesmanမှ ထောက်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ယခင်အစိုးရများမှအသုံးပြုခဲ့သည့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးမှာ ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးဟူသည့် ဝေါဟာရတွင် ပါဝင်နေပါသည်။ ပိပြားမှုဟူသည့်ဝေါဟာရကြောင့် အင်အားအသုံးပြုသည့် သဘောပါဝင်နေပြီး ဥပဒေသည် လူသားတို့၏ရပိုင်ခွင့်များအတွက် အာမခံမဟုတ်ဘဲ နိုင်ငံတော်အကျိုးအတွက် ဖိနှိပ်ရေးကိရိယာအဖြစ် အသုံးပြုသည်ဟုလည်း သဘောလည်းပါဝင်နေပါသည်။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်မှ အခြားနေရာများတွင် ပြောခဲ့သည့် အတိုင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲပြီး ရုပ်အသွင်ပြောင်းလဲရာတွင် အခက်အခဲရှိနေသည်သာမက စိတ်နေသဘောထားများကို ပြောင်းလဲရာတွင်လည်း အခက်အခဲရှိနေပါသည်။

ဥပဒေဟူသည့်ဝေါဟာရတွင် မည်သည်တို့ကို ထည့်သွင်းနိုင်သည်ဆိုသည့် အချက်ကြောင့်လည်း ပိုမိုရှုပ်ထွေးပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဥပဒေဟူသည်မှာ ဥပဒေပြုအာဏာပိုင်အဖွဲ့မှ ပြဋ္ဌာန်းသည့်ဥပဒေသာမက ထုံးတမ်းစဉ်လာဥပဒေများနှင့် တိုင်းရင်းသားဒေသများရှိ ဓလေ့များလည်း ပါဝင်ကြောင်းကို အသိအမှတ်ပြုရန်လိုအပ်ပါသည်။ ဤအချက်မှာ မြေယာအသုံးပြုမှု၊ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုတို့နှင့် ပတ်သက်၍ အထူးပင်အရေးကြီးပါသည်။ ဥပဒေပြုအာဏာပိုင်အဖွဲ့မှ ပြဋ္ဌာန်းသည့်ဥပဒေများမှာ ကောင်းမွန်စွာရေးဆွဲထားပြီး နိုင်ငံတကာအဆင့်အတန်းများ၊ အထူးသဖြင့် အစိုးရမှလက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် သဘောတူညီချက်များနှင့် ကိုက်ညီကြောင်း အသိအမှတ်ပြုရန်လည်း အရေးကြီးပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လက်ရှိကျင့်သုံးနေပြီး ၎င်းအဆင့်အတန်းများနှင့် မကိုက်ညီသည့်ဥပဒေများရှိပြီး ထိုဥပဒေများကို ရုပ်သိမ်းရန် သို့မဟုတ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန်လိုအပ်ပါသည်။ ဥပဒေရေးရာနှင့်အထူးရေးရာများကော်မရှင်သည် (မည်သည့်ဥပဒေများ ဟူသည်ကို မသိရသေးသော်လည်း) ဥပဒေ ၁၄၂ရပ်ကိုသုံးသပ်နေကြောင်း ကြေညာချက်ဖြင့် အစိုးရသစ်မှ ခြေလှမ်းကောင်းတစ်ရပ် စတင်ခဲ့ပါသည်။

ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် အောက်ပါလေးနေရာကို ဦးစားပေးရမည်ဖြစ်ပါသည် -
(က) အကောင်အထည်ဖော်သည့် အဖွဲ့အစည်းများအား ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း

အပြစ်အနာအဆာကင်းသည့် ဥပဒေဟူ၍မရှိသည့်အပြင် ဥပဒေအနည်းငယ်ကိုသာ အမှားအယွင်းကင်းစွာ အကောင်အထည်ဖော်ကြသည် ဆိုသော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ဥပဒေအကောင်အထည်ဖော်ရေးအခက်အခဲမှာ ပိုမိုကြီးမားပါသည်။ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာနမှတစ်ဆင့် တစ်မတော်၏ တိုက်ရိုက်ချုပ်ကိုင်မှုအောက်တွင်ရှိသည့် အဖွဲ့အစည်းများမှ ဥပဒေအကောင်အထည်ဖော်နေသဖြင့် ဤအချက်မှာ အန်အယ်လ်ဒီအတွက် အထူးမှန်ကန်နေပါသည်။ ၎င်းအဖွဲ့အစည်းများတွင် ရဲ၊ တရားစီရင်ရေးစနစ်ရှိ အရပ်ဖက်ဝန်ထမ်းများနှင့် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေး ဦးစီးဌာနတို့ပါဝင်ပြီး

၎င်းတို့မှာ အပြောင်းအလဲများကို တွန်းလှန်ရန်အလားအလာရှိပါသည်။ ရဲများနှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပြီး မွမ်းမံသင်တန်းပေးရန် အရေးကြီးပါသည်။ ဒေသခံအဆင့်တွင် အဆင့်မြင့်အရာရှိများအပါအဝင် ရဲဝန်ထမ်းအများအပြားမှာ အတတ်ပညာရှင် ပိုမိုပီသပြီး ပိုမိုယုံကြည်စိတ်ချရသည့် ပြည်သူ့အဖွဲ့အစည်းဖြစ်လိုကြောင်း အထောက်အထားရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် အီးယူမှရန်ပုံငွေပံ့ပိုးပေးထားသည့် ရဲပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအစီအစဉ်ကို သက်တမ်းတိုးမြှင့်ရန် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးမှ သဘောမတူခြင်းမှာ ကောင်းသည့်လက္ခဏာမဟုတ်ပါ။

(ခ) တရားဥပဒေရေးမှောက် တန်းတူခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဥပဒေများတွင် တန်းတူမှုမရှိသည်များ ထည့်သွင်းရေးသားထားသည့် သာဓကများစွာရှိပြီး အထင်ရှားဆုံးမှာ ၁၉၈၂ခုနှစ် နိုင်ငံသားဥပဒေဖြစ်ပါသည်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုရှိရေးအတွက် (ပြန်လည်သုံးသပ်သည့် ဥပဒေ ၁၄၂ရပ်တွင် ပါဝင်ရန် အလားအလာမရှိသည့်) ဤဥပဒေကို ပြင်ဆင်ရန်လိုပါသည်။ ၎င်းဥပဒေမှာ ဥပဒေရပိုင်ခွင့်များကွဲပြားသည့် နိုင်ငံသားအတန်းအစားအမျိုးမျိုး ဖန်တီးခြင်းဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် တရားဥပဒေရေးမှောက် လူတိုင်းတန်းတူနေခြင်းကို တားဆီးနေပါသည်။ ၎င်းဥပဒေသည် အထူးသဖြင့် အစိုးရမှ ရပိုင်ခွင့်များကို ပိတ်ပင်တားဆီးခြင်း၊ တိုင်းပြည်မဲ့သူများ ဖန်တီးခြင်းတို့မပြုရန် တားဆီးကာကွယ်ထားသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအပါအဝင် နိုင်ငံတကာအဆင့်အတန်းများနှင့်လည်း ပြည့်မီခြင်းမရှိပါ။ ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် ဥပဒေများနှင့်ပတ်သက်သည့် များမကြာမီကသာဓကများတွင် ၂၀၁၅ခုနှစ် အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး အမျိုးသမီးများ၊ ဘာသာရေးလူနည်းစုများနှင့် အထူးသဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာအမျိုးသမီးများအပေါ်ခွဲခြားသည့် အမျိုးဘာသာထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေများ ပါဝင်ပါသည်။ ၎င်းဥပဒေများအား ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း သို့မဟုတ် ရုပ်သိမ်းခြင်းပြုလုပ်ပါက အန်အယ်လ်ဒီအစိုးရသည် ဥပဒေရေးမှောက်တန်းတူမှုကို အမှန်တကယ် လက်ခံ၍ ထိုသို့လက်ခံသဖြင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုကိုလည်း လက်ခံကြောင်း ခိုင်မာစွာအချက်ပြရာရောက်ပါမည်။ ထိုသို့မပြုပါက ပြင်းထန်သည့် လူထုလှုပ်ရှားမှုများဖြင့်စတင်ခဲ့သော အမျိုးသားရေးစိတ်ဓာတ် ပြင်းပြသည့် ဗုဒ္ဓဘာသာရဟန်းတော်များမှ ဥပဒေအထက်တွင်ရှိသကဲ့သို့ ဆက်လက် လှုပ်ရှားနေခြင်းကို ခွင့်ပြုရာရောက်ပါမည်။

(ဂ) မည်သူမျှ ဥပဒေအထက်တွင်မရှိပါ

မည်သူမျှဥပဒေအထက်တွင်မရှိစေရန် လူပုဂ္ဂိုလ်များ၊ ကုမ္ပဏီများ၊ တပ်မတော်နှင့် အခြားအာဏာပိုင်များအား တာဝန်ယူခိုင်းစေနိုင်ရပါမည်။ တပ်မတော်ဝင်များအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏တာဝန်ထမ်းဆောင်နေစဉ် လုပ်ဆောင်ချက်များအတွက် အပြစ်ပေးခံရခြင်းမရှိပါ။ ၎င်းအချက်နှင့် ရဲဝန်ထမ်းများမှာလည်း အကြမ်းဖက်မှုများအတွက် အရေးယူခံရသည့်ဟူသည့်အချက်တို့မှာ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအတွက် ကြီးလေးသော အတားအဆီးဖြစ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ၂၀၁၄ခုနှစ် ဒေါ်ခင်ဝင်းအသတ်ခံရမှုအပါအဝင် လက်ပန်တောင်း ဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြမှုများတွင် ရဲအကြမ်းဖက်မှုအတွက် မည်သူ့ကိုမျှ တာဝန်ယူခိုင်းစေခြင်းမရှိပါ။ အချို့သော မြန်မာကုမ္ပဏီများသည် မြေယာဆန္ဒပြပွဲများတွင် အင်အားသုံးခြင်း သို့မဟုတ် အကြမ်းဖက်မှုအတွက်ရန်စည်းများကို မကြာခဏပင် ရဲဝန်ထမ်းများနှင့် ပူးပေါင်းကြံစည်ကာ ပြုလုပ်ခဲ့ကြပါသည်။

နိုင်ငံခြားတိုက်ရိုက်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု(FDI) တိုးမြှင့်ရန်ဆန္ဒရှိကြောင်း အန်အယ်လ်ဒီမှ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုသည့်အချက်ကို ထောက်ခြင်းဖြင့် အဆိုပြုထားသည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် အီးယူရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူကာကွယ်ရေး သဘောတူစာချုပ်မူကြမ်းကဲ့သို့ နှစ်နိုင်ငံသဘောတူ စာချုပ်များကြောင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအပေါ် နိုင်ငံတော်ဥပဒေများဖြင့် ကြီးကြပ်ရန် မဖြစ်နိုင်သကဲ့သို့ ဖြစ်စေနိုင်သဖြင့် ၎င်းတို့မှာအထူးစိုးရိမ်ဖွယ်ရာ ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းပြဋ္ဌာန်းချက်များအရ နိုင်ငံတကာခံရုံးများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူနှင့်နိုင်ငံအကြား အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းချက် (ISDS) ယန္တရားများမှတစ်ဆင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများသည် ၎င်းတို့၏အကျိုးစီးပွားကိုထိခိုက်သည့် ဆောင်ရွက်ချက်များအတွက် နိုင်ငံတော်အပေါ် တရားစွဲဆိုခွင့် ပေးထားပါသည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ ဥပဒေမလိုက်နာသည့်အခါ နိုင်ငံသားများမှ စိန်ခေါ်ရန် တန်းတူ အခွင့်အရေးလည်း ပေးမထားသဖြင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအား မြန်မာနိုင်ငံဥပဒေမှ သက်ရောက်မှုမရှိဘဲ လက်လှမ်းမမီဖြစ်နေပါသည်။ ၎င်းဥပဒေများမှာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူအချို့ပေါ်သာ သက်ရောက်သည်ဟူသည့်အချက်မှာ ဥပဒေရေးမှောက် တန်းတူသည်ဟူသည့် နိယာမကိုလည်း အားလျော့စေပါသည်။ အန်အယ်လ်ဒီသည် တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုကို အပြည့်အဝ အကောင်အထည်ဖော်လိုပါက ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူနှင့်နိုင်ငံအကြား အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းချက်များကို သုံးခွင့်ပြုမည့်အစား ပြည်တွင်းဥပဒေစနစ် ပိုမိုခိုင်မာစေရေးအပေါ် အလေးထားဆောင်ရွက်ရန် လိုပါသည်။

(ဃ) အကျင့်ပျက်လားစားမှု

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အကျင့်ပျက်လားစားမှုတွေ့ရလေ့ရှိပြီး ၎င်းမှာ ဥပဒေစနစ်အတွင်း တရားဥပဒေစိုးမိုးမှု တည်ဆောက်ရာတွင် ကြီးမားသော အဟန့်အတားတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ဥပဒေနှင့်ဆန့်ကျင်ခံသူတစ်ဦးဦး သို့မဟုတ် ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်ခံရသူတစ်ဦးမှ သိမည်ဖြစ်သည့်အတိုင်း ဥပဒေစနစ်မှာ ကောင်းရောင်းကောင်းဝယ်ဖြင့် ရလာသောငွေဖြင့် ငွေဆိုးနောက်လိုက်ရင်း အဆုံးသတ်သွားသည့် လောင်းကစားကာစီနိုနှင့် တူနိုင်ပါသည်။ အကျင့်ပျက်လားစားမှုမှာ ဖမ်းဆီးသည့်နေရာမှစတင်ပြီး ဥပဒေအရာရှိများ၊ မျက်မြင်သက်သေများ၊ တရားသူကြီးများမှာ ၎င်းတို့ပေးသည့် ဝန်ဆောင်မှုအတွက် လာဘ်ငွေလိုချင်ပြီး အခြေအနေအများအပြားတွင် လာဘ်ငွေတောင်းဆိုကာ အမှုတလျှောက်လုံးတွင် အကျင့်ပျက်နေကြပါသည်။ မြန်မာအများစုမှာ အမှုကြာရှည်စွာစစ်ဆေးသည့်ကာလတွင် ခဏခဏငွေပေးရခြင်းထက် ရဲကိုငွေပေးလိုက်ပြီး တရားရုံးပြင်ပတွင် အမှုကျေအေးလိုကြပါသည်။ အကျင့်ပျက် လားစားမှုမှာ အမြစ်စွဲနေလွန်းသဖြင့် ချေမှုန်းရန်ခက်ခဲမည်ဖြစ်ပြီး ချေမှုန်းရန်အတွက် ပြည်သူကို အကြီးအကျယ်အသိပညာပေးရန် လိုသကဲ့သို့ လားစားမှုဖော်ထုတ်ရန်စည်းရုံးရေး၊ ရဲစုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းများကိုစီမံခန့်ခွဲရေးနှင့် တရားရုံးလုပ်ငန်းစဉ်များ ပြောင်းလဲရေးအတွက် ပစ်မှတ်ထားသည့်ဆောင်ရွက်ချက်များ အကြီးအကျယ်ဆောင်ရွက်ရန် လိုပါမည်။

1 <http://www.mmtimes.com/index.php/national-news/19809-eu-funded-police-training-abruptly-called-to-a-halt.html>
2 ဤသည်တို့မှာ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဘာသာရေးကူးပြောင်းမှုဥပဒေ၊ လူဦးရေထိန်းချုပ်ရေးနှင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု ဥပဒေ၊ ဗုဒ္ဓဘာသာ အမျိုးသမီးများအိမ်ထောင်ပြုမှု အထူးဥပဒေနှင့် တစ်လင်တစ်မယားဥပဒေတို့ ဖြစ်ပါသည်။
3 Cheesman ကို ကြည့်ပါ https://www.academia.edu/2266441/Myanmars_courts_and_the_sounds_money_makes

ချက်ချင်းဆောင်ရွက်ရန် အကြံပြုချက်များ -

- ၁) နိုင်ငံတော်တရားရုံးချုပ်တွင် အဖွဲ့ဝင်သစ်များခန့်အပ်ရန်။ လက်ရှိကာလတွင် တရားရုံးချုပ်အဖွဲ့ဝင် ခုနစ်ဦးရှိပြီး ငါးဦးမှာ တပ်မတော် အရာရှိဟောင်းများ ဖြစ်ကြပါသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ အဖွဲ့ဝင်ဆယ်တစ်ဦး အများဆုံး ခွင့်ပြုထားပါသည်။ အတွေ့အကြုံများပြီး သီးခြားရပ်တည်သော အရပ်ဖက်ရှေ့နေလေးဦးကိုလည်း နိုင်ငံတော်သမ္မတမူ နောက်ထပ်အဖွဲ့ဝင်များအဖြစ် ခန့်အပ်ရပါမည်။
- ၂) အကျင့်ပျက်လာဘ်စားမှု အဆုံးသတ်ရေးဖြေရှင်းချက်များအကြံပြုရန် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုတစ်ရပ်ပြုလုပ်ရန်။ လူပုဂ္ဂိုလ်များအားအပြစ်ပေးရေး သို့မဟုတ် ဥပဒေအရာရှိများနှင့် တရားရုံးစာရေးများ၏ လစာတိုးမြှင့်ရေးတို့အပေါ် အာရုံစိုက်မည့်အစား အကျင့်ပျက်လာဘ်စားမှု အဆုံးသတ်ရေးအတွက် လာဘ်စားမှုပေါ်ပေါက်စေနိုင်သည့် အကြောင်းရင်းအားလုံးကို သုံးသပ်ပြုပြင်သည့် ပွင့်လင်းသောချဉ်းကပ်နည်းတစ်ရပ် လိုပါသည်။ ၎င်းပြဿနာကို သေချာစွာသုတေသနပြုလုပ်ရန် လွှတ်တော်စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးကော်မရှင် တစ်ရပ်ဖွဲ့စည်း၍ အဓိက သက်ရောက်မှုရှိသူများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပြီး အကြံပြုချက်များပေးရန်ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ ပြည်သူ့ရှေ့မှောက်တွင် ရှေ့နေများနှင့် တရားစီရင်ရေးစနစ်တို့၏ အနေအထားအား ဂုဏ်သိက္ခာဆက်လက်ကျဆင်းစေမည့်အစား ထိုစုံစမ်းစစ်ဆေးမှုဖြင့် ရှေ့နေများနှင့် တရားစီရင်ရေး စနစ်တို့မှ ကျင့်ထုံးများကို အကောင်းဆုံးလိုက်နာသည့် နေရာများကိုဖော်ထုတ်ပြီး ၎င်းတို့၏အနေအထားကို မြှင့်တင်ပေးရန် ကြိုးပမ်းရပါမည်။ စနစ်တစ်ရပ်လုံးတွင် ဤသို့ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ သက်ဆိုင်သည့်ဥပဒေများတွင် လူငယ်တရားစီရင်ရေးစနစ် အပါအဝင်ဖြစ်ပြီး ၎င်းစနစ်တွင် ငယ်ရွယ်သူ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများကို ကုသမှုနှင့်ပြန်လည်ထူထောင်မှု ပိုမိုကောင်းမွန်အောင်ပြုလုပ်ရာ၌ နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်း၏ အကူအညီဖြင့် တိုးတက်မှုအချို့ရှိလာပါသည်။ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုမှတွေ့ရှိချက်များကို ပြည်သူတို့အား အသိပေးပြီး အကျင့်ပျက်လာဘ်စားမှုသည် အဖြစ်အပျက်များတိုင်ကြားနိုင်သည့် နည်းလမ်းများ ဖော်ထုတ်ပေးပါက ယုံကြည်မှုတည်ဆောင်နိုင်ပါမည်။
- ၃) အမှုစစ်ဆေးသည့်ကာလ ရှည်ကြာမှုလျော့နည်းရေးအတွက် ရှေ့နေချုပ်ရုံးမှ တရားရုံးများသို့ လက်ရှိဥပဒေ စည်းမျဉ်းများလိုက်နာရေး ညွှန်ကြားစေရန်။ တရားသူကြီးများမှ အမှုကြားနာခြင်းများကို အမြဲလိုလို နှစ်ပတ်ရှေ့ဆိုင်းပြီး သက်သေများနှင့် ၎င်းတို့၏ရှေ့နေများကို တရားရုံးနှစ်ပတ်တစ်ခါ လာစေခြင်းမှာ အကျင့်ပျက် လာဘ်စားမှုကို အားပေးပြီး တရားစီရင်ရေးအတွက် ကြီးလေးသည့်အတားအဆီးတစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် အမှုများပြီးဆုံးရန် နှစ်ပေါင်းများစွာကြာပါသည်။ ၎င်းအလေ့အထကို ပြစ်မှုဆိုင်ရာကျင့်ထုံးဥပဒေအရ ထူးခြားသောအမှုများအတွက်သာ ခွင့်ပြုထားသော်လည်း ယခုမူ ၎င်းမှာ စည်းမျဉ်းတစ်ရပ်ဖြစ်လာပါသည်။
- ၄) ရဲအရာရှိများနှင့် တရားသူကြီးများမှ စွဲဆိုပြီးသားစွဲချက်များဖြင့် ထပ်မံစွဲချက်တင်ခြင်းမပြုရေးတားဆီးရန်။ အခြားပြစ်မှုများပါရှိနိုင်သည့် ပြစ်မှုတစ်ရပ်ကျူးလွန်ထားပါက သို့မဟုတ် ပြစ်မှုတစ်မျိုးတည်းကို နေရာအများတွင် ကျူးလွန်ခဲ့ပါက ကျူးလွန်သူကို ပြစ်မှုတစ်ခုအတွက်သာ စွဲဆိုရမည်ဟု ဥပဒေမှ ရှင်းလင်းစွာဆိုထားပါသည်။ မြို့နယ်အဆင့် တရားရုံးနှစ်ရုံး၏တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်နယ်မြေအတွင်း ဖြတ်သန်းသွားခဲ့သည့် ဆန္ဒပြပွဲများအပေါ်ဖြစ်စေ၊ ဆန္ဒပြသည့်အနေဖြင့်လယ်ထွန်ရင်း ထိခိုက်မှုဖြစ်ပွားစေသည့် လယ်သမားအပေါ်ဖြစ်စေ အာဏာပိုင်များမှ စွဲဆိုချက် အများအပြား မပြုလုပ်နိုင်ဟု ဆိုလိုပါသည်။
- ၅) ဖြောင့်ချက်ရယူရန် ရဲမှညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း သို့မဟုတ် လူမဆန်စွာဆက်ဆံခြင်းများကို အဆုံးသတ်ရန်။ မိမိဆန္ဒအလျောက် မဟုတ်သည့် ဖြောင့်ချက်များကို တင်သွင်းခွင့်မရှိကြောင်း ဥပဒေများရှိနေသည့်ကြားကပင် နိုင်ငံရေးအမှုနှင့် ရာဇဝတ်အမှုများတွင် ရဲများမှ ဖြောင့်ချက်ရယူရန်ရိုက်နှက်ခြင်း၊ အခြားသောလူမဆန်စွာဆက်ဆံခြင်းများ မကြာခဏပြုလုပ်ကြပါသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ရခြင်း အကြောင်းရင်းများတွင် ယင်းရိုက်နှက်ခြင်း၊ စုံစမ်းစစ်ဆေးနည်းများ(မူခင်းဆေးပညာဓာတ်ခွဲခန်းများအပါအဝင်) ကျွမ်းကျင်မှုမရှိခြင်းနှင့် ရဲများအပေါ်သတ်မှတ်ထားသည့် အမှုအရေအတွက်တို့၏ဖိအား စသည်တို့ပါဝင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံဥပဒေအရ ရဲများ၏ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်မှုမှာ ဥပဒေနှင့်ညီညွတ်ခြင်းမရှိဘဲ တရားသူကြီးထံတွင်သာ တရားခံများဖြောင့်ချက်ပေးနိုင်ပါသည်။ ရှေ့နေများအား ၎င်းအချက်ကို သတိပေးရမည်ဖြစ်ပြီး ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရပြီးနောက် ပေးသည့်ဖြောင့်ချက်များထည့်သွင်းခြင်းကို ကန့်ကွက်ရပါမည်။ ရဲမှာ တပ်မတော်အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင်ရှိနေသော်လည်း ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှုနှင့် ရက်စက်၍ လူသားမဆန်သည့် သို့မဟုတ် ဂုဏ်သိက္ခာ ကျဆင်းစေသည့် အခြားသောဆက်ဆံမှု သို့မဟုတ် အပြစ်ဒဏ်များကို ဆန့်ကျင်သည့် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂဆိုင်ရာသဘောတူညီချက်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးအတည်ပြုပြီး ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု အဆုံးသတ်လိုသည့်ဆန္ဒကို အစိုးရမှပြုသရပါမည်။ ပထမဆုံးခြေလှမ်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ လွတ်လပ်သောရှေ့နေများအသင်း (ILAM)အား အတင်းအကျပ်ဖြောင့်ချက်ရယူခြင်းများနှင့် ပတ်သက်သည့် ကိန်းဂဏန်း အချက်အလက်များ ကောက်ခံရန် ရှေ့နေချုပ်ရုံးမှ တောင်းဆိုနိုင်ပါသည်။
- ၆) အမျိုးသားမြေယာအသုံးပြုမှု မူဝါဒသစ်အပေါ်အခြေခံ၍ မြေယာအငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းရေးအတွက် ယန္တရားများတည်ထောင်ရန်။ မြေယာနှင့်ပတ်သက်သည့်ပဋိပက္ခမှာ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အကြီးမားဆုံးသော အခက်ခဲများထဲမှ အခက်အခဲတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး တရားမျှတမှုအတွက် ပေးထားသည့်ဂုဏ်အတိုင်း အစိုးရမှ ဆောင်ရွက်ခြင်းမရှိပါက ဆက်လက်ဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြပွဲများနှင့် ရင်ဆိုင်ရပါမည်။ ပြည့်စုံသည့်မြေယာဥပဒေသစ် တစ်ရပ်ရေးဆွဲပါက အချိန်ကြာမည်ဖြစ်ပြီး ကြာလည်းကြာသင့်ပါသည်။ ၎င်းအချိန်အတောအတွင်း လယ်သမားများ လယ်မြေ

4 ပြစ်မှုဆိုင်ရာကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ ၃၄၄ အရ ခိုင်လုံသည့်အကြောင်းရင်းရှိပါက ၁၄ ရက်ကြာ ရွှေ့ဆိုင်းခွင့်ပေးထားသော်လည်း တရားသူကြီးမှ ထိုခွင့်ပြုမိန့်ကို လက်မှတ်ထိုးရပါမည်။

5 ပြစ်မှုဆိုင်ရာကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ '၇၁။ တစ်ခုစီပြစ်မှုမြောက်သော အစိတ်အပိုင်းများ ပေါင်းစုနေသည့်ပြစ်မှုကို ကျူးလွန်သူအား အတိအလင်း ပြဋ္ဌာန်းချက်များ မရှိပါက ထိုပြစ်မှုမြောက်သော အစိတ်အပိုင်းများအနက်၊ ပြစ်မှုတစ်ခုခုအတွက် ပေးနိုင်သော ပြစ်ဒဏ်ထက် ပို၍မပေးရ။ ပြစ်မှုဆိုင်ရာကျင့်ထုံးဥပဒေပုဒ်မ '၁၈။ အရပ်ဒေသအများအပြားအနက် မည်သည့်အရပ်ဒေသတွင် ပြစ်မှုတစ်ရပ်ကို ကျူးလွန်ခဲ့ကြောင်း မသေချာသည့်အခါ သို့မဟုတ် ... ပြစ်မှုတစ်ရပ်ကို ဆက်လက်ကျူးလွန်နေသည့် ပြစ်မှုဖြစ်သည့် အပြင် တစ်ခုထက်ပိုသော အရပ်ဒေသများတွင် ဆက်လက်ကျူးလွန်သောအခါ သို့မဟုတ် ပြစ်မှုမှာ အရပ်ဒေသအများအပြားတွင် ပြုလုပ်ခဲ့သည့် ပြုလုပ်မှု အမြောက်အမြားပါဝင် နေသောအခါ အဆိုပါ အရပ်ဒေသများအနက်မှ အရပ်ဒေသတစ်ခုခုတွင် စီရင်ပိုင်ခွင့် အာဏာရှိသော တရားရုံးက စုံစမ်းစစ်ဆေး သို့မဟုတ် စစ်ဆေးစီရင်နိုင်ပါသည်။ (အလေးအနက်ထားဖော်ပြရန် စာလုံးများကိုစောင်းထားပါသည်)

6 ရာဇဝတ်ကြီးပုဒ်မ ၃၃၊ ရဲအက်ဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၄၊ အပိုဒ် ၁၀၆၀၊ အထောက်အထား အက်ဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၆၊ ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ကျင့်ထုံးဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၆၂ (၁)။

ဆက်လက်ဆုံးရှုံးပါမည်။ လယ်သမားများမှာ လက်ရှိအချိန်တွင် မြေယာနှင့်ပတ်သက်သည့်ပဋိပက္ခများ ဖြေရှင်းရန် တရားရုံးသွားနိုင်ခြင်းမရှိပါ။ ၂၀၁၆ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလတွင် ဦးသိန်းစိန်အစိုးရမှ ပြည်စုံသည့် အမျိုးသားမြေယာအသုံးပြုမှု မူဝါဒသစ်တစ်ရပ် ပြဋ္ဌာန်းလိုက်ပြီး ဥပဒေသစ်များ စတင်သည်အထိ ၎င်းမူဝါဒကိုအခြေခံပြီး ပဋိပက္ခများဖြေရှင်းရပါမည်။ တောင်းဆိုချက်များကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရုံသာမက အမှုများအပေါ်စီရင် ဆုံးဖြတ်ခွင့်အာဏာရှိသည့် (ရှေ့နေများအဖွဲ့အပါအဝင်) မြေယာကော်မရှင်များကို ပြည်နယ်နှင့်ဒေသကြီး လွှတ်တော်များတွင် ဖွဲ့စည်းရန်အာဏာ အစိုးရတွင်ရှိပါသည်။

၇) အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းကို အားပေး၍တာဝန်ကွယ်ရန်။ လူတို့၏တွေးခေါ်ပုံများပြောင်းလဲရေးတွင် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းသည် အစိုးရအတွက်အကောင်းဆုံးမဟာမိတ်ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံသားများသည် ၎င်းတို့၏ရပိုင်ခွင့်များနှင့်တာဝန်များ၊ တရားရုံးများနှင့်ရဲတို့၏ ဆောင်ရွက်သင့်ပုံနှင့် တိုင်ချက်ဖွင့်ပုံ စသည်တို့ကိုသိရန်လိုပါသည်။ ၂၀၁၆ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ လွှတ်တော်တွင်အဆိုတင်သွင်းခဲ့သည့် သတင်းအချက်အလက်များ သိပိုင်ခွင့်ဥပဒေကို ပြည်သူနှင့်ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန် ဖွင့်ပေးထားရမည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းဥပဒေကို ပြုပြင်၍ သဘောတူညီမှု ရရှိပြီးပါက ၎င်းဥပဒေအကြောင်းနှင့် ၎င်းဥပဒေအသုံးပြုပုံတို့ကို အသိပညာပေးရေးတွင် ကူညီပံ့ပိုးရန် အရပ်ဖက်လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းကို အားပေးတိုက်တွန်းရပါမည်။ ၂၀၁၄ခုနှစ် အသင်းအဖွဲ့များ မှတ်ပုံတင်ရေးဥပဒေသည် ဒေသတွင်းတွင် အမြင်ပွင့်လင်းဆုံးဥပဒေတစ်ရပ် ဖြစ်သော်လည်း ၂၀၁၅ခုနှစ်ဇူလိုင်လတွင် စတင်ခဲ့သည့် ပြုပြင်မှုများတွင် အဖွဲ့အစည်းများသည် မှတ်ပုံမတင်မီ ဝန်ကြီးဌာနမှခွင့်ပြုချက်အရင် ရယူရမည်ဟူသော သတ်မှတ်ချက်မှာ နောက်သို့ခြေတစ်လှမ်းဆုတ်ရာ ရောက်ပါသည်။ ၎င်းကို ပြန်လည်သုံးသပ်ပြီး လိုအပ်သလို ပြောင်းလဲရန် လိုပါသည်။

ဇွန်နက်တာ ဟဲဘက်သည် ၁၉၈၈-၁၉၈၉ မန္တလေးတွင် (မနုဿဗေဒ) သုတေသနကျောင်းသူဖြစ်စဉ် ၁၉၈၈ ခုနှစ်များကတည်းက မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် လေ့လာနေသူဖြစ်ပါသည်။ ဇွန်နက်တာသည် မြန်မာစကားကျွမ်းကျင်ပြီး နိုင်ငံတကာလွတ်မြောက်ရေး အဖွဲ့အစည်း၊ UNHCHR နှင့် HRW/Asia တို့အတွက် သုတေသီဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ အဖွဲ့အစည်းများစွာအတွက် တိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြီး ၂၀၀၈ ခုနှစ်ကတည်းက Partners Asia တွင် အဆင့်မြင့်အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်နေပါသည်။

7 လက်ရှိမြေယာဥပဒေများ (၂၀၁၂) တွင် မြေယာအသုံးပြုမှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး စီမံခန့်ခွဲရေးဌာနများမှ ချမှတ်လိုက်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ အပေါ်တရားရေးရာနှင့်ဆိုင်သော သုံးသပ်ချက်များပြုလုပ်ရန်အတွက် ပြဋ္ဌာန်းချက်များမပါရှိသဖြင့် လွှတ်တော်ကော်မရှင်များကို ၎င်းအာဏာအပ်နှင်းပါက ဥပဒေနှင့် ဆန့်ကျင်ခြင်းမရှိပါ။

ELECTIONS IN MYANMAR: LESSONS LEARNT FROM THE 2015 GENERAL ELECTIONS AND RECOMMENDATIONS

*Carine Jaquet, IRASEC
(Research Institute on Contemporary Southeast Asia), Bangkok*

The 2015 General Elections were a test for the political transition in Myanmar as they marked a significant turn from the remnants of a military dictatorship to a parliamentary democracy. In contrast to the 2010 General Elections, where only 39 parties were allowed to participate, in 2015 more than 90 parties and 6,000 candidates participated. The campaign was overall free, with some concerns due to the spread of radical nationalist Buddhist messages, and discriminatory speech, especially on social media. On the Election Day itself, the turn-out was significant, with the Union Election Commission (UEC) reporting that around 69%, or 23 million Myanmar citizens cast their votes in about 41,000 polling stations.

These elections, based on a first-past-the post system, turned out—like those of the 1990 Assembly—to be a plebiscite for change; over 80% of the contested seats of all chambers were won by the National League for Democracy. With a newly formed government, the ruling party can now consider reviewing the electoral policies and frameworks, based on the lessons learnt in the 2015 elections.

Main Lessons learnt from the 2015 General Elections

On Election Day, the voting process in polling stations was reported overall as peaceful and well-organised. The secrecy of the ballot was respected. For the first time, approximately 11,000 domestic and 1,000 international observers were officially accredited¹ and allowed to observe the electoral process without any hindrance. Despite the UEC's obvious efforts to administer the process smoothly, procedurally some inconsistent practices and anomalies persisted. A number of challenges related to the legal framework and existing practices are listed below:

Right to vote

The cancellation of temporary citizenship registration certificates and a stalled citizenship verification process resulted in large-scale disenfranchisement of voters.

Former temporary citizenship card holders had their entitlements to vote and to belong to political parties taken away. As a result, more than 1 million stateless persons in Myanmar could not cast their ballots. The vast majority of those disenfranchised represented the Rohingya community, but the group also included minority ethnic nationalities and Internally Displaced Persons in conflict affected-areas, as well as some of Indian, Chinese and Nepali descent.

Right to stand

Eligibility criteria for candidates include having resided in the country for at least 10 consecutive years, being an eligible voter, and having parents that are citizens of

¹ [http://www.idea.int/asia_pacific/myanmar/myanmar-election-observers-witness-large-voter-turnout.cfm] accessed on 19.04.2016.

Myanmar. As a consequence, associate and naturalized citizens were disqualified from running for office.

Candidate nominations were submitted to the UEC, with no legal guidance on required documentation to determine eligibility. There was also no requirement that UEC decisions be issued in writing nor any legal justification for the decisions. Appeal is possible but the UEC ultimately rules on the matter.

Voter list accuracy

The UEC made intensive efforts to update the voter list and digitize it. Nonetheless, the (perception of) accuracy of the voter list was problematic. The list is based on General Administrative Department and Ministry of Immigration and Population household lists and log-books, some of which are neither accurately recorded nor regularly updated. This passive registration system creates a burden for voters, and many, especially in remote areas, are not familiar with the procedures to verify and correct their details on the list.

Nonetheless, surprisingly no major issue was reported on the Election Day and international observers reported that voter list issues were witnessed in only 7% of the visited polling stations.²

Advance voting

Following serious allegations of fraud in the 2010 General Elections, advance voting is a particularly sensitive matter. Yet, observation of out-of-constituency advance voting (including in military cantonments and in embassies overseas) was refused, and this remained a completely opaque process.

Independence and composition of the UEC

According to Article 398 of the 2008 Constitution, the Chairman of the UEC and another four members are appointed by the president. Due to the public perception of the bias of government institutions, this institution has been regarded with great suspicion by a significant proportion of the voters.

Nevertheless, it is worth noting that the UEC has made tremendous preparations to organize the most credible and competitive national elections in the country for the last 25 years.

Malapportionment

As for the Constitution and Election Laws, the Lower House constituencies are based on townships, and in the Upper House, each Region and State is given the same number of representatives regardless of population. As the population is unevenly dispersed on the territory,

² European Union Election Observation Mission, Myanmar General Elections 2015, Final Report, March 2016.

this leads to great inequalities in terms of the weight of a given vote. As a consequence, in the Lower House, for example, one Member of Parliament (MP) represents 155,000 constituents in the Irrawaddy Region, against only 24,000 constituents in Kayah State.

Women's participation

Women remain significantly underrepresented in office, within the UEC at sub-national and national levels and also among the candidates and the MPs.

About 13% of the candidates and 12.5% of the elected MPs were women. Although this is a relatively low rate, it is a meaningful increase compared to the former legislatures which included only 4.6% of women as elected MPs. Some regions are still lagging behind as no female representative was elected in the Chin, Kayah or Rakhine State Parliaments.

Voter education

Because of the recent political history of Myanmar—marked by the absence of genuine elections for decades—civic and voter education remained a black hole for a large proportion of the voters. In the wake of the 2015 Elections, innovative efforts have been carried out—mostly by civil society organisations—to disseminate information. However, outreach remains especially challenging in remote areas.

Key Recommendations

To the Parliament:

- **Right to vote and Right to stand:** Connected to, but not solely related to the elections, a reform of the 1982 Citizenship Law could ensure that persons reasonably qualified for citizenship are able to secure citizenship (in accordance with the Universal Declaration of Human Rights' prohibition on racial and religious discrimination) and therefore be entitled to stand for elections and vote.

- **Electing MPs:** Ultimately, all MPs should be elected by the citizens. The articles of the Constitution reserving seats to military nominees (articles 74, 109 and 141) should be amended to allow a fully-fledged parliamentary democracy.

A shift from the majority first-past-the-post to a proportional representation system could be considered in the future. Numerous political parties competed in the elections without winning any seat, although they collected appreciable amounts of votes. As Myanmar is an extremely diverse country, this reform would enable greater inclusiveness within the legislatures.

- **Independence of the UEC:** The current legal framework should be amended to guarantee the required political neutrality of this institution, whose chairman and members should not be appointed by the government. Instead it should be an independent body, without any ties to the governing party or its members.

- **Malapportionment:** The legal framework should seek to ensure that the boundaries of electoral units are drawn in such a way as to accord equal weight to each vote to the greatest degree possible to ensure effective representation.

To the UEC:

- **Voter list:** Consider an alternative registration process, not based on the household lists. In addition, expand voter education efforts to ensure that more voters understand the update process and aspects such as voter transfer for voters in temporary residence. Finally, promote user-friendly tools to check and update the list.

- **Advance voting:** Processes should be more transparent, with the following suggested measures:

- Clarify the criteria to entitle voters for advance voting
- Display hard copies of the advanced voter list near the polling stations (as is done for regular voters)
- Authorize domestic and international observers to monitor all stages

- **Strengthen the capacity of members and staff across the country:** The UEC should pursue efforts towards transparency with adequate staffing and training at State and Region, District, Township and Village Tract levels so as to ensure that the guidelines are fully understood and systematically implemented.

- **Building trust:** Additional communication and stakeholder engagement efforts are needed to foster a greater trust of the voters in the institution.

To all electoral stakeholders:

- **Women's participation:** Reformed laws should include requirements that political parties promote women's participation, by including a quota, or a reasonable number as candidates, among other options. Measures could also be enacted to encourage the participation of women in political life, promoting their integration into mainstream political party structures and developing their capacity as candidates. Beyond quotas, a wide range of measures could be considered, such as the formation of women's Caucuses or the creation of a Gender Equality Commission within the Parliament. In case of electoral system reform, proportional representation would allow female candidates to be inserted among the

first candidates of the lists, making them more likely to secure seats. Public education curriculum could also include elements of gender studies to increase the population's awareness about existing inequalities.

- **Voter education:** Sustain voter education as well as civic education efforts with tailored approaches to maximize outreach (for example, ensure that documents are available in main ethnic languages). Consider integrating these components into the primary and secondary education curriculum to equip citizens with basic knowledge to know their rights. Ultimately, this will enable them to better understand their rights and their political institutions, helping them to make informed political decisions.

CARINE JAQUET is an Associate Researcher at the Research Institute on Contemporary Southeast Asia (IRASEC) in Bangkok. She holds a political Science MA from La Sorbonne University, a degree of Burmese Language from the Yangon University of Foreign Languages (YUFL). She has extensively collaborated with the Union Election Commission of Myanmar, in capacity of Senior Technical Advisor for the Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA).

မြန်မာနိုင်ငံ ရွေးကောက်ပွဲများ -

၂၀၁၅ ခုနှစ် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲများမှ သင်ယူလိုက်ရသည့် သင်ခန်းစာများနှင့် အကြံပြုချက်များ

(ကဲရင် ဂျကက်) *Carine Jaquet, IRASEC*

(*Research Institute on Contemporary Southeast Asia*), Bangkok

၂၀၁၅ခုနှစ် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲများသည် တစ်မတော်အာဏာရှင်စနစ်၏ အကြွင်းအကျန်များမှ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီအဖြစ်သို့ အထူးအရေးပါသည့် ပြောင်းလဲမှုဖြစ်သည့်အတွက် မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေး အသွင်ကူးပြောင်းရေးအတွက် စမ်းသပ်ချက်တစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ပါတီ ၃၉ရပ်သာပါဝင်ခွင့်ရခဲ့သည့် ၂၀၁၀ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ကွာခြားစွာ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် ပါတီ ၉၀ကျော်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူ ၆၀၀၀ ပါဝင်ခဲ့ပါသည်။ စည်းရုံးရေးဆင်းသည့်အခါ ယေဘုယျအားဖြင့် လွတ်လပ်မှုရှိခဲ့ပြီး အစွန်းရောက် မျိုးချစ်စိတ်နှင့် ဗုဒ္ဓဘာသာဆိုင်ရာပြောဆိုချက်များနှင့်ခွဲခြားဆက်ဆံသည့်ပြောဆိုမှုများမှာအထူးသဖြင့်လူမှုရေးမီဒီယာများတွင် ယုံနှံ့ခဲ့ခြင်းကြောင့် စိုးရိမ်စရာအချို့ရှိခဲ့ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင်မူ လာရောက်မဲပေးသူအရေအတွက်မှာ ထူးခြားစွာများပြားခဲ့ပြီး မြန်မာနိုင်ငံသား ၆၉% သို့မဟုတ် ၂၃ သန်းမှ မဲရုံ ၄၁၀၀၀ ခန့်တွင်မဲပေးခဲ့ကြောင်း ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် (UEC) မှ အစီရင်ခံခဲ့ပါသည်။

မဲများသူအနိုင်ရသည့်စနစ်ပေါ်တွင်အခြေခံသည့် ၎င်းရွေးကောက်ပွဲများမှာ ၁၉၉၀ အထွေထွေညီလာခံတွင်ကဲ့သို့ အပြောင်းအလဲအတွက် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲတစ်ရပ်ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ လွှတ်တော်အားလုံးတွင် ယှဉ်ပြိုင်သည့်နေရာ ၈၀% ကျော်ကို အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်မှ အနိုင်ရရှိခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲများမှ ရရှိခဲ့သည့်သင်ခန်းစာများအပေါ် အခြေခံ၍ အာဏာရအုပ်ချုပ်သူပါတီမှ အသစ်ဖွဲ့စည်းထားသည့်အစိုးရဖြင့် ယခုအခါ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာမူဝါဒများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကိုသုံးသပ်ရန် တွေးတောနိုင်ပါသည်။

၂၀၁၅ ခုနှစ် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲများမှ သင်ယူလိုက်ရသည့် အဓိက သင်ခန်းစာများ

ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင် မဲရုံများရှိမဲပေးသည့်လုပ်ငန်းစဉ်များမှာ ယေဘုယျအားဖြင့်အေးချမ်းပြီး စနစ်တကျရှိကြောင်းသိရပါသည်။ မဲများကို လျှို့ဝှက်ထားရမည်ဆိုသည့်အချက်အပေါ် လေးစားခဲ့ကြပါသည်။ ပထမဦးဆုံးအနေဖြင့် ပြည်တွင်းမှလေ့လာသူ ၁၁၀၀၀ ခန့်နှင့် နိုင်ငံတကာမှလေ့လာသူ ၁၀၀၀ တို့ကို တရားဝင်လက်ခံခဲ့ပြီး ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်ကို အတားအဆီးမရှိ လေ့လာခွင့်ပြုခဲ့ပါသည်။ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်မှ လုပ်ငန်းစဉ်ချောမွေ့ရေးအတွက် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်မှာ ထင်ရှားသော်လည်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ကွဲလွဲမှုနှင့်မူမမှန်မှုများ ရှိမြဲရှိခဲ့ပါသည်။ ဥပဒေရေးရာ လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် လက်ရှိကျင့်စဉ်များတို့နှင့်သက်ဆိုင်သည့် အခက်အခဲအချို့ကို အောက်တွင်ဖော်ပြထားပါသည် -

မဲပေးပိုင်ခွင့်

ယာယီနိုင်ငံသားမှတ်ပုံတင်လက်မှတ်များဖျက်သိမ်းခြင်းနှင့် နိုင်ငံသားအတည်ပြုသည့်လုပ်ငန်းစဉ် ရပ်တန့်သွားခြင်းကြောင့် မြောက်များစွာသော မဲဆန္ဒရှင်များ မဲပေးခွင့်ရုပ်သိမ်းခံခဲ့ရပါသည်။

ယခင်ယာယီနိုင်ငံသားကတ်ပြားကိုဆောင်သူများတွင် ရှိခဲ့သည့်မဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် နိုင်ငံရေးပါတီဝင်ဖြစ်ပိုင်ခွင့်များ ရုပ်သိမ်းခံခဲ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် တိုင်းပြည်မဲဖြစ်နေသူတစ်သန်းကျော်မှာ မဲပေးနိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိပါ။ မဲပေးခွင့်ရုပ်သိမ်းခံရသူအများစုမှာ ရိုဟင်ဂျာအသိုင်းအဝိုင်း

1 [http://www.idea.int/asia_pacific/myanmar/myanmar-election-observers-witness-large-voter-turnout.cfm] ၁၉.၀၄.၂၀၁၆ တွင် အချက်အလက် ရယူခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။
2 ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဇွန်လ ၂၅ ရက်တွင် စတုတ္ထအကြိမ် ပြင်ဆင်ခဲ့သည့် အမျိုးသားလွှတ်တော်ရွေးကောက်ပွဲ နည်းဥပဒေများ ၄/၂၀၁၅။

မှဖြစ်သော်လည်း တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ၊ ပဋိပက္ခဒေသများမှ ပြည်တွင်းအိုးအိမ်မှရွှေ့ပြောင်းခံရသူများ၊ အိန္ဒိယ၊ တရုတ်နှင့် နီပေါလူမျိုးတို့မှ ဆင်းသက်လာသူအချို့တို့လည်း ပါဝင်ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲတွင် အရွေးခံပိုင်ခွင့်

ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများအတွက် သတ်မှတ်ထားသည့်အရည်အချင်းများတွင် အနည်းဆုံး ၁၀နှစ် ဆက်တိုက် နိုင်ငံအတွင်းနေထိုင်ပြီးခြင်း၊ မဲပေးပိုင်ခွင့်ရှိသူဖြစ်ခြင်းနှင့် မြန်မာနိုင်ငံသား မိဘများရှိခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အကျိုးဆက်အနေဖြင့် တွဲဖက်နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံသားအဖြစ် ခံယူသူများမှာ ရွေးကောက်ပွဲဝင်ရန် အရည်အချင်းမမီ ဖြစ်သွားခဲ့ပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲအတွက် အရည်အချင်းမီမမီ ဆုံးဖြတ်ရန်သတ်မှတ်ထားသည့် အထောက်အထားများအတွက် ဥပဒေလမ်းညွှန်ချက်မရှိဘဲ ရွေးကောက်ပွဲဝင်မည့်သူများ၏ အမည်စာရင်းကို ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ထံ တင်သွင်းခဲ့ကြပါသည်။ ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်မှ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ရေးသားထုတ်ပြန်ရန်၊ ဆုံးဖြတ်ချက်များအတွက် ဥပဒေအရ ကျိုးကြောင်းပြချက်များ ပေးရန် သတ်မှတ်ချက်များလည်း မရှိပါ။ အယူခံဝင်နိုင်သော်လည်း အဆုံးတွင် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်မှသာ ဤကိစ္စအပေါ် ဆုံးဖြတ်ပါသည်။

မဲပေးသူများစာရင်း တိကျမှန်ကန်မှု

နောက်ဆုံးမဲပေးသူ စာရင်းထုတ်ပြန်ရန်နှင့် မဲစာရင်းကိုကွန်ပျူတာဖြင့်အသုံးပြုနိုင်ရေးလုပ်ဆောင်ရန် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်မှ အပြင်းအထန်ကြိုးပမ်းခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် မဲပေးသူစာရင်းတိကျမှန်ကန်မှု (အပေါ်သိမြင်မှု)မှာ ပြဿနာရှိပါသည်။ ၎င်းစာရင်းကို အထွေထွေ အုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနနှင့် လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးနှင့် လူဦးရေဝန်ကြီးဌာန၏ အိမ်ထောင်စုစာရင်းများနှင့် မှတ်တမ်းစာအုပ်များအပေါ်အခြေခံထားပြီး စာရင်းနှင့် မှတ်တမ်းအချို့မှာ တိကျမှန်ကန်မှုလည်းမရှိ ပုံမှန်အသစ်ရေးဆွဲထားခြင်းလည်းမရှိပါ။ လူဝင်မှုဦးစီးဌာနမှ ထိုမှတ်ပုံတင်စနစ်မှာ မဲပေးသူများအတွက် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး အထူးသဖြင့်ဝေးလံသောဒေသများရှိ မဲပေးသူများအပြားမှာ စာရင်းတွင်ဖော်ပြထားသည့် ၎င်းတို့၏ အသေးစိတ်အချက်အလက်များကို မှန်မမှန်စစ်ဆေးရန်နှင့် အမှားပြင်ရန် လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အကျွမ်းတဝင်မရှိပါ။

သို့ရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲနေ့တွင် ပြဿနာကြီးကြီးမားမားရှိကြောင်း အစီရင်ခံစာများခြင်းမရှိသည့်မှာ အံ့သြဖွယ်ကောင်းပြီး နိုင်ငံတကာ လေ့လာသူများမှ မဲပေးသူစာရင်းပြဿနာများကို ၎င်းတို့သွားရောက်ခဲ့သည့် မဲရံ ၇% တွင်သာတွေ့ခဲ့ကြောင်း ပြောကြားခဲ့ပါသည်။

ကြိုတင်မဲပေးခြင်း

၂၀၁၀ ခုနှစ်အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲတွင် လိမ်လည်မှုဆိုင်ရာ ကြီးလေးသည့်စွပ်စွဲချက်များပေါ်ထွက်လာပြီးနောက် ကြိုတင်မဲပေးခြင်းမှာ အထူးထိခိုက်လွယ်သော အကြောင်းအရာတစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် (တစ်မြေများနှင့် ပြည်ပသံရုံးများတွင် အပါအဝင်) မဲဆန္ဒနယ် ပြင်ပရောက်နေသူများအတွက် ကြိုတင်မဲပေးမှုအပေါ် လေ့လာခွင့်မပြုခဲ့သဖြင့် ဤသည်မှာ လုံးဝထိုးထွင်းခြင်းမရှိသည့် လုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။

ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် သီးခြားရပ်တည်မှုနှင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ

၂၀၀၈ ခုနှစ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၉၈ အရ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်ဥက္ကဋ္ဌနှင့် နောက်ထပ်အဖွဲ့ဝင်လေးဦးတို့ကို သမ္မတမှ ခန့်အပ်ပါသည်။ အစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ ဘက်လိုက်သည်ဟူသော ပြည်သူတို့၏ထင်မြင်ချက်ကြောင့် မဲပေးသူ အများအပြားက ဤအဖွဲ့အစည်းအပေါ် သံသယကြီးမားနေပါသည်။

သို့ရာတွင် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်မှ လွန်ခဲ့သည့် ၂၅နှစ်အတွင်း နိုင်ငံအတွင်း ယုံကြည်စိတ်ချရဆုံးဖြစ်ပြီး ယှဉ်ပြိုင်မှု အမြင့်မားဆုံးဖြစ်သည့် နိုင်ငံတော်ရွေးကောက်ပွဲများစီစဉ်ရန် ကြိုးပမ်းသောပြင်ဆင်မှုများဆောင်ရွက်ခဲ့သည်မှာ မှတ်သားထိုက်ပါသည်။

အမျိုးအစားမညီမျှခြင်း

ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာဥပဒေများအတွက်မူ အောက်လွှတ်တော်မဲဆန္ဒနယ်များကို မြို့နယ်များတွင်အခြေခံထားပြီး အထက်လွှတ်တော်တွင် ဒေသကြီးနှင့်တိုင်းတစ်ခုစီအတွက် လူဦးရေမည်မျှပင်ရှိသည်ဖြစ်စေ တူညီသည့်ကိုယ်စားလှယ် အရေအတွက် ပေးထားပါသည်။ နယ်မြေတွင် လူဦးရေမှာ မညီမမျှပုံနှံနေသည့်အတွက် ဤသို့ဖြစ်နေခြင်းကြောင့် မဲတစ်ခု၏တန်ဖိုးမှာ ကြီးမားစွာမညီမမျှ ကွာခြားနေပါသည်။ အကျိုးဆက်အဖြစ် ဥပမာ အောက်လွှတ်တော်တွင် ဧရာဝတီဒေသကြီး၌ လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးမှာ မဲဆန္ဒရှင် ၁၅၅၀၀၀ အတွက် ကိုယ်စားပြုပြီး ကယားပြည်နယ်တွင် ၂၄၀၀၀ ကိုသာ ကိုယ်စားပြုပါသည်။

အမျိုးသမီးများ၏ပါဝင်မှု

အစိုးရအဖွဲ့၊ နိုင်ငံတော်အဆင့်အောက်နှင့် နိုင်ငံတော်အဆင့်ရှိ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်အတွင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများ အကြားနှင့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များအကြားတွင် အမျိုးသမီးများအတွက်ကိုယ်စားပြုမှု အလွန်နည်းပါလျက် ရှိနေပါသည်။

ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူ ၁၃% ခန့်နှင့် ရွေးကောက်ခံရသည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၁၂.၅% တို့မှာ အမျိုးသမီးများဖြစ်ကြပါသည်။ နှုန်းထားနိမ့်သော်လည်း ရွေးကောက်ခံရသည့် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ၄.၆% သာရှိသည့် ယခင်လွှတ်တော်များနှင့်စာလျှင် ဤသည်မှာ ကြီးမားသောတိုးတက်မှုဖြစ်ပါသည်။ ချင်း၊ ကယား၊ သို့မဟုတ် ရခိုင်ပြည်နယ်လွှတ်တော်များတွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ် တစ်ဦးမျှ ရွေးကောက် ခံရခြင်းမရှိသည့်အတွက် အချို့ဒေသများမှာ နောက်ကျကျန်နေခဲ့ဖြစ်ပါသည်။

3 ဥပဒေပထမဥပဒေ ရွေးကောက်ပွဲလေ့လာရေးအဖွဲ့၊ ၂၀၀၅ ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံ အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲများ၊ နောက်ဆုံးအစီရင်ခံစာ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မတ်လ။

မဲပေးသူ ပညာပေး

ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ စစ်မှန်သည့်ရွေးကောက်ပွဲများကင်းမဲ့မှုဖြင့်ထင်ရှားသည့် များမကြာမီက မြန်မာနိုင်ငံနိုင်ငံရေးသမိုင်းကြောင့် မဲပေးသူ အများအပြားမှာ နိုင်ငံသားများနှင့်ဆိုင်သောပညာရေးနှင့် မဲပေးသူပညာရေး လုံးဝကင်းမဲ့နေပါသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲများပြီးခါစတွင် များသောအားဖြင့် အရပ်ဖက်လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအဖွဲ့အစည်းများမှ သတင်းအချက်အလက်များ ဖြန့်ဖြူးရေးအတွက် ဆန်းသစ်သည့် ကြိုးပမ်းချက်များ ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဝေးလံသောအရပ်ဒေသများအတွက် ကမ်းလင့် ထောက်ကူခြင်းများမှာ အထူးခက်ခဲနေဆဲဖြစ်ပါသည်။

အဓိကအကြံပြုချက်များ

လွှတ်တော်သို့ -

- **မဲပေးပိုင်ခွင့်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲဝင်ပိုင်ခွင့်** - ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ချိတ်ဆက်နေသော်လည်း လုံးဝဥသံဆက်စပ်နေသည့် မဟုတ်သော ၁၉၈၂ခုနှစ် နိုင်ငံသားဥပဒေကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲပါက နိုင်ငံသားဖြစ်ရန်ထိုက်သင့်သော အရည်အချင်းရှိသူများ အနေဖြင့် (နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးကြေညာစာတမ်း၏ လူမျိုးရေးအရနှင့်ဘာသာရေးအရ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုအပေါ် တားမြစ်ချက်နှင့်အညီ) နိုင်ငံသားခံယူနိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ထို့အတွက်ကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်အရွေးခံနိုင်ပြီး မဲပေးနိုင်ပါမည်။
- **လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်များရွေးကောက်ခြင်း** - အဆုံးတွင် လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ်အားလုံးကို နိုင်ငံသားများမှ ရွေးကောက်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ တပ်မတော်မှ အမည်တင်သွင်းသူများအတွက် နေရာဖယ်ထားပေးသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မများ (ပုဒ်မ ၇၄၊ ၁၀၉ နှင့် ၁၄၁) တို့ကို လုံးဝတိုးတက်သည့် ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီစနစ်ပေါ်ထွန်းရေးအတွက် ပြင်ဆင်ရပါမည်။
မဲများသူအနိုင်ရရှိသည့်စနစ်မှ အချိုးကျကိုယ်စားပြုသည့်စနစ်သို့ပြောင်းလဲရန် အနာဂတ်တွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ခဲ့သည့် နိုင်ငံရေးပါတီအများအပြားမှာ မဲအတော်များများရရှိခဲ့သော်လည်း နေရာတစ်နေရာမျှမရခဲ့ပါ။ မြန်မာနိုင်ငံသည် အလွန်ပင်ကွဲပြားသည့် နိုင်ငံဖြစ်သည့်အတွက် ဤသို့ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းဖြင့် လွှတ်တော်များအတွင်း ပိုမိုပါဝင်မှုရှိစေပါမည်။
- **ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်၏ သီးခြားရပ်တည်မှု** - ဤအဖွဲ့အစည်းအတွက်လိုအပ်သည့် နိုင်ငံရေးဘက်မလိုက်မှု အာမခံနိုင်ရေးအတွက် လက်ရှိဥပဒေလုပ်ငန်းစဉ်ကို ပြောင်းလဲရမည်ဖြစ်ပြီး ဤအဖွဲ့အစည်း၏ ဥက္ကဋ္ဌနှင့် အဖွဲ့ဝင်များကို အစိုးရမှ ခန့်အပ်ခြင်း မပြုရပါ။ ၎င်းသည်သီးခြားရပ်တည်သည့် အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ရမည်ဖြစ်ပြီး အုပ်ချုပ်နေသည့် ပါတီနှင့် သော်လည်းကောင်း၊ အဖွဲ့ဝင်များနှင့်သော်လည်းကောင်း ဆက်စပ်နေခြင်းမရှိရပါ။
- **အချိုးအစားမညီမျှခြင်း** - ထိရောက်သည့်ကိုယ်စားပြုမှုရှိစေရေးအတွက် မဲတစ်ခုစီတွင် တတ်နိုင်သမျှ တူညီသည့်တန်ဖိုးရှိရန် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ဆိုင်သော နယ်မြေသတ်မှတ်ချက်များကို ရေးဆွဲထားကြောင်းသေချာရန် ဥပဒေလုပ်ငန်းစဉ်မှ ဆောင်ရွက်ရပါမည်။

ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်သို့ -

- **မဲပေးသူစာရင်း** - အိမ်ထောင်စုစာရင်းများအပေါ်အခြေခံထားခြင်းမဟုတ်သည့် မဲစာရင်းမှတ်ပုံတင်သည့် အခြားနည်းတစ်ရပ် စဉ်းစားပါ။ ၎င်းအပြင် ယာယီနေထိုင်ရာအရပ်တွင်ရှိနေသည့် မဲပေးသူများအတွက် နောက်ဆုံးအချက်အလက်များ အစီရင်ခံသည့်လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် မဲပေးသူ လွှဲပြောင်းခြင်းကဲ့သို့ ကဏ္ဍများကို ပိုမိုများပြားသည့်မဲပေးသူတို့မှ နားလည်ကြောင်း သေချာရန် မဲပေးသူပညာပေး ကြိုးပမ်းချက်များကို တိုးချဲ့ပါ။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် မဲပေးသူစာရင်းစစ်ဆေးရန်နှင့် နောက်ဆုံး အချက်အလက်များ အကြောင်းကြားရန်အတွက် အသုံးပြုရန်လွယ်ကူသည့် ကိရိယာများသုံးပါ။
- **ကြိုတင်မဲပေးခြင်း** - အောက်ပါအကြံပြုထားသည့်ဆောင်ရွက်ချက်များဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ်များ ပိုမိုထိုးထွင်းမြင်သာမှု ရှိရပါမည် -
 - ကြိုတင်မဲပေးခွင့်ရရန် မဲပေးသူများကို သတ်မှတ်ချက်များ ရှင်းပြပါ
 - မဲရုံများအနီးတွင် ကြိုတင်မဲပေးသူစာရင်းစာရွက်များကို (သာမန်မဲပေးသူများအတွက် လုပ်သည်အတိုင်း) ပြသထားပါ
 - ပြည်တွင်းပြည်ပလေ့လာသူများကို အဆင့်တိုင်းတွင်စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခွင့် ပြုပါ
- **နိုင်ငံတစ်ဝန်းလုံးရှိ အဖွဲ့ဝင်များနှင့်ဝန်ထမ်းများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကို ခိုင်မာပါစေ** - လမ်းညွှန်ချက်များကို အပြည့်အဝ နားလည်ပြီး စနစ်တကျ အကောင်အထည်ဖော်မှုရှိကြောင်း သေချာရန် ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီး၊ ခရိုင်၊ မြို့နယ်နှင့် ကျေးရွာအုပ်စုအဆင့်များတွင် ထိုးထွင်းမြင်သာမှု ရှိရေးကို လုံလောက်သည့်ဝန်ထမ်းဦးရေနှင့် လုံလောက်သည့် သင်တန်းတို့ဖြင့် ပြည်ထောင်စု ရွေးကောက်ပွဲကော်မတီမှ ကြိုးပမ်းရပါမည်။
- **ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ခြင်း** - အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိမဲပေးသူများတွင် ပိုမိုစိတ်ချယုံကြည်မှုမွေးမြူရေးအတွက် ပြောဆိုဆက်သွယ်ရေးနှင့် အကျိုးသက်ရောက်သူများ၏ ပါဝင်မှုအတွက်ကြိုးပမ်းချက်များ ထပ်မံလိုအပ်ပါသည်။

မဲပေးမှုနှင့်ပတ်သက်၍ အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသူအားလုံးသို့

- **အမျိုးသမီးများ၏ပါဝင်မှု** - ပြုပြင်ပြောင်းလဲထားသည့် ဥပဒေများတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများမှ အမျိုးသမီးများပါဝင်မှုကို အားပေးရန် သတ်မှတ်ချက်များ ထည့်သွင်းရပါမည်။ ဤအတွက် အခြားလုပ်ကိုင်နိုင်သည့်အရာများအပြင် ဦးရေကန့်သတ်ချက်၊ သင့်တော်သည့် ရွေးကောက်ပွဲဝင်ပမာဏ စသည်တို့ကိုထည့်သွင်းရပါမည်။ နိုင်ငံရေးပါတီဖွဲ့စည်းပုံများတွင် အမျိုးသမီးများ ပါဝင်မှုကို အားပေးခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဝင်သူများအဖြစ် ၎င်းတို့၏စွမ်းရည် မြှင့်တင်ပေးခြင်းတို့ဖြင့် အမျိုးသမီးများ နိုင်ငံရေးဘဝတွင်ပါဝင်မှုကို အားပေးရန် ဆောင်ရွက်ချက်များလည်း ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ ဦးရေကန့်သတ်ချက်အပြင် နိုင်ငံရေးပါတီ၏ ဆုံးဖြတ်စီမံပိုင်ခွင့်ရှိသည့် အမျိုးသမီးကော်မတီများ ဖွဲ့စည်းခြင်း သို့မဟုတ် လွှတ်တော်အတွင်း အမျိုးသားအမျိုးသမီး တန်းတူမှုရှိသည့် ကော်မရှင်ဖန်တီးခြင်းကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်ချက်အမျိုးမျိုး စဉ်းစားနိုင်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ပြုပြင် ပြောင်းလဲရာတွင် အချိုးကျကိုယ်စားပြုမှုရှိပါက ရွေးကောက်ခံအမျိုးသမီးများကို စာရင်းများရှိ ပထမဆုံး ရွေးကောက်ခံသူများ အကြား

ထည့်သွင်းနိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့အနေဖြင့် နေရာရရန်အလားအလာ ပိုများပါသည်။ လက်ရှိ မည်မျှများအကြောင်း လူထုအနေဖြင့် ပိုမိုသိရှိရေးအတွက် ပြည်သူ့ ပညာပေး သင်ရိုးညွှန်းတမ်းတွင်လည်း အမျိုးသမီးအမျိုးသားဖြစ်မှု လေ့လာချက်များ ထည့်သွင်းနိုင်ပါသည်။

• **မဲပေးသူ ပညာပေး** - ကမ်းလင့်ထောက်ကူမှုအမြင့်မားဆုံးဖြစ်စေရန် မဲပေးသူများပညာပေးကို ရေရှည်ဆောင်ရွက်ပြီး (ဥပမာ အဓိက တိုင်းရင်းဘာသာစကားများဖြင့် စာရွက်စာတမ်းများရရှိစေခြင်းကဲ့သို့) အဝင်ခွင့်ကျစီမံထားသည့် ချဉ်းကပ်နည်းများဖြင့် အရပ်ဖက်ပညာပေးကြိုးပမ်းမှုများ ပြုလုပ်ပါ။ နိုင်ငံသားများ ၎င်းတို့၏ရပိုင်ခွင့်များ သိရှိရေးအတွက် အခြေခံအသိပညာပေးရန် ၎င်းအစိတ်အပိုင်းများကို မူလတန်း၊ အလယ်တန်း၊ အထက်တန်း ပညာရေးသင်ရိုးညွှန်းတမ်းများတွင် ထည့်သွင်းရန် စဉ်းစားပါ။ အဆုံးတွင် ဤသို့ပြုခြင်းဖြင့် ၎င်းတို့သည် ရပိုင်ခွင့်များနှင့် ၎င်းတို့၏ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများကို ပိုမိုနားလည်ပြီး အချက်အလက်များသိလျက် နိုင်ငံရေးဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် အထောက်အကူပြုပါမည်။

ကဲရင် ဂျာနယ်သည် ဘန်ကောက်မြို့ (မျက်မှောက်ခေတ် အရှေ့တောင်အာရှ သုတေသနတက္ကသိုလ်) **Research Institute on Contemporary Southeast Asia (IRASEC)** တွင် တွဲဖက်သုတေသီတစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်။ လာစိုးဘော့ တက္ကသိုလ်မှ နိုင်ငံရေးသိပ္ပံ မဟာဝိဇ္ဇာဘွဲ့၊ ရန်ကုန်နိုင်ငံခြားဘာသာသင်သိပ္ပံ (YUFL) မှ မြန်မာဘာသာဘွဲ့တို့ ရရှိထားသူဖြစ်ပါသည်။ (ဒီမိုကရေစီနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှုသိပ္ပံ) **Institute for Democracy and Electoral Assistance (IDEA)** အတွက် နည်းပညာအကြံပေး ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် မြန်မာနိုင်ငံ ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု များစွာပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။

MYANMAR'S ENERGY CHALLENGE: DRIVERS, OUTLOOK AND POLICY OPTIONS

*Julian Kirchherr, University of Oxford;
Jean-Philippe Denruyter, WWF; Shoon So Oo, WWF*

Myanmar's Moment

Myanmar is on the rise with the country's transition launching an exceptional economic recovery. Exports have increased by 70 percent from 2010 to 2014, foreign direct investments (FDI) quintupled to USD 5 billion over the same period.¹ More than three million tourists visited the country in 2014², compared to only 800,000 in 2010.³ *The Economist* even selected Myanmar as 'Our Country of the Year' in 2015.⁴

Yet many in the country have yet to benefit from these developments and bullish measures will need to be undertaken for Myanmar to deliver on its momentum for the entire population. Indeed, Myanmar still has a long journey ahead regarding its economic development. In the 1950s, Myanmar's GDP-per-capita was comparable to Indonesia or Thailand.⁵ Indonesia's GDP-per-capita is now three times greater than Myanmar's, Thailand's five times.⁶ The percentage of population with access to electricity is a particularly telling indicator regarding a

1 <http://blogs.worldbank.org/eastasiapacific/maintaining-momentum-myanmar>

2 <http://www.mmmtimes.com/index.php/in-depth/12828-why-myanmar-s-tourist-numbers-don-t-add-up.html>

3 <http://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.ARVL?page=2>

4 <http://www.economist.com/news/leaders/21684157-which-country-improved-most-2015-most-favoured-nation>

5 <http://blogs.worldbank.org/eastasiapacific/maintaining-momentum-myanmar>

6 <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>

country's stage of development. Almost 70 percent of Myanmar's population has yet to access reliable and affordable electricity.

If Myanmar is managed well, the country may still transform at unprecedented scale in the coming years. According to expert projections, Myanmar could quadruple the size of its economy by 2030, from USD 45 billion in 2010 to more than USD 200 billion.⁷ The country's consuming class could grow more than six-fold to around 19 million.⁸ Universal access to electricity may also be accomplished by 2030.⁹

Cornerstones of a Sustainable Energy Scenario

Booming economies result in a significant rise in a country's energy demand. In order to maintain its momentum, Myanmar must undertake massive investments in its energy sector in the coming years. Myanmar's 2016 installed capacity stands at 4.9 GW. The many power outages across the country are evidence that demand frequently outstrips supply. 48% of the population still lack access to electricity.¹⁰ Hence, massive investments in Myanmar's energy sector are urgently needed today already as well as in the future. According to the most conservative estimates of Myanmar's Ministry of Electric Power, an installed capacity of 9.1 GW¹¹ will be needed to

7 <http://www.mckinsey.com/global-themes/asia-pacific/myanmars-moment>

8 <http://www.mckinsey.com/global-themes/asia-pacific/myanmars-moment>

9 [https://www.esmap.org/sites/esmap.org/files/DocumentLibrary/Myanmar NEP BBL presentation 10-01-2014.pdf](https://www.esmap.org/sites/esmap.org/files/DocumentLibrary/Myanmar%20NEP%20BBL%20presentation%2010-01-2014.pdf)

10 <http://data.worldbank.org/indicator/EG.ELC.ACCS.ZS>

11 <http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/46f9dao0471bab5caff4ef57143498e5/1.4.Min+Khang.pdf?MOD=AJPERES>

meet the country's 2030 demand, a capacity 85% greater than today. Authorities even suggested that up to 24 GW of installed capacity may be needed by 2030.¹²

Myanmar is rich in natural energy resources and would thus be able to meet the various demand projections. Many investors are already aware of Myanmar's hydropower and natural gas potential. Myanmar's economically feasible hydropower potential stands at 46 GW, the largest potential in the region.¹³ Furthermore, the country has 90 trillion cubic feet of gas reserves, the 10th largest in the world. Yet Myanmar's wind and solar potential must also be considered. The key reason is the speed of deployment for these technologies.

Myanmar's energy demand is immediate. A focus on novel renewable technologies such as wind and solar may be particularly advantageous since many of these can be deployed almost immediately. For instance, a 50 MW wind farm can be built in only six months.¹⁴ A 1 MW solar photovoltaic (PV) project can be completed in less than one month. Meanwhile, the construction of a large dam takes 8.6 years on average.¹⁵ The construction of a natural gas (combined-cycle) plant takes approximately 3 years.¹⁶

Wind is at the experimental and research stage in Myanmar, with only four wind turbines currently operational in the country. These include the 1.2 kW turbine installed at the Technological University in Shwetharyoung Mountain (Kyaukse), a 3kW wind project at Dattaw Mountain (also Kyaukse) and another 1.2 kW turbine at the Government Technical High School (Ahmar) and 500 kW turbine at Ngwe Saung Beach (also Ayeyarwaddy Region). Yet Myanmar has 3,400 km² of land with wind speeds greater than 6 meters per second¹⁷, the minimum needed for modern wind turbines. Admittedly, this equates to only 0.5% of the country's total area. Nevertheless, Myanmar's theoretically installed wind capacity stands at approximately 33 GW.¹⁸ Myanmar's solar industry is also mainly at the experimental stage with no large-scale solar system installed in Myanmar so far. Yet 60% of the country is suitable for solar photovoltaic (PV)

development. The country's peak potential regarding solar energy is estimated to stand at 27 GW.¹⁹

Many reject wind and solar, arguing that neither technology would be affordable for Myanmar. Yet electricity generated by large wind farms is already cheap enough in many places around the world to compete effectively with electricity generated by coal and natural gas (with the levelized cost of electricity (LCOE) at USD 83 per megawatt hour for wind²⁰, compared to USD 75 for coal and USD 82 for natural gas in the Americas, for instance). While the LCOE of solar panels still stands at USD 122, of all energy technologies solar has seen the most significant cost declines since 2010²¹ and experts believe that this decline will continue for the foreseeable future. The LCOE of wind, solar, coal and natural gas are projected to be similar by 2030.²² (The levelized cost of electricity (LCOE) is a measure of a power source which attempts to compare different methods of electricity generation on a comparable basis. It is an economic assessment of the average total cost to build and operate a power-generating asset over its lifetime divided by the total energy output of the asset over that lifetime.)

If Myanmar embraces novel renewable technologies such as wind and solar power as well as various energy efficiency measures, the country's immediate energy demand can be met and its energy mix may fundamentally transform within the next decade. 72% of Myanmar's current electricity is generated by hydropower plants, 23% comes from natural gas. By 2030, Myanmar may be able to generate 15% of its energy from wind and 27% from solar energy. 37% of Myanmar's electricity would still be generated from hydropower plants and 8% from natural gas, according to projections by WWF Myanmar (Figure 1).

The Road Ahead

Myanmar could become a global leader for renewable and sustainable energy, a country that is entirely fueled by renewable and sustainable energy sources. The country is lacking energy today and many blackouts occur even its Yangon, its industrial capital. Yet it may even be able to export electricity abroad in the future, functioning as a battery in Southeast Asia due to its vast renewable energy potential. Most energy would be exported if renewable energies were embraced, according to expert

12 <http://www.mmtimes.com/index.php/business/14672-myanmar-considers-lng-to-meet-growing-energy-demand.html>

13 <http://asian-power.com/environment/commentary/hydropower-in-asia-let-rivers-run>

14 <http://www.ewea.org/wind-energy-basics/faq/>

15 http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2406852

16 <https://www.aep.com/about/IssuesAndPositions/Generation/Technologies/NaturalGas.aspx>

17 <http://www.adb.org/sites/default/files/publication/161898/renewable-energy-developments-gms.pdf>

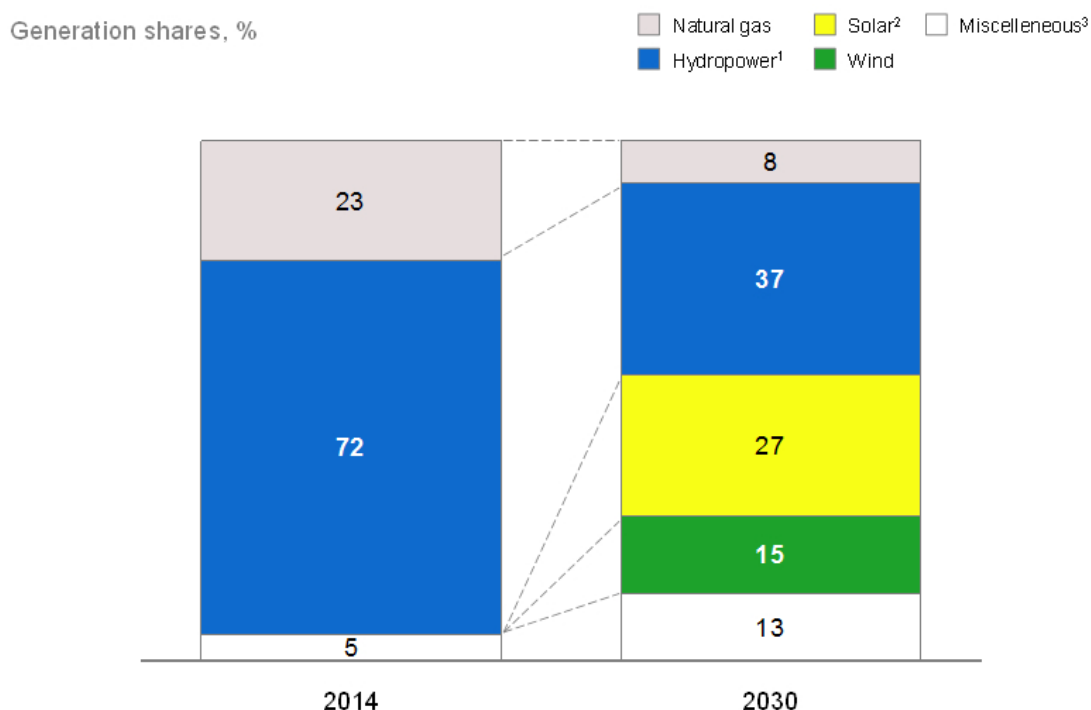
18 <http://www.adb.org/sites/default/files/publication/161898/renewable-energy-developments-gms.pdf>

19 <http://www.adb.org/sites/default/files/publication/161898/renewable-energy-developments-gms.pdf>

20 <http://fortune.com/2015/10/06/wind-cheap-coal-gas/>

21 <https://www.iea.org/Textbase/npsum/ElecCost2015SUM.pdf>

22 http://www.co2crc.com.au/dls/Reports/LCOE_Report_final_web.pdf

1 Includes run-of-the-river hydroelectricity (ROR) plants 2 Includes concentrating solar power (CSP) technologies 3 Mainly biomass

SOURCE: WWF Myanmar (2016)

Figure 1: Myanmar's current and future energy mix

assessments. But obviously, local demand must be fully met before exporting any energy abroad.

While many measures must be undertaken in order to develop Myanmar's energy sector, four steps may be necessary immediately.

First, additional studies are needed to verify and give nuance to energy demand projections and energy potential estimates for Myanmar. For instance, we suspect that even the most conservative estimates by Myanmar's Ministry of Electric Power (now the Ministry of Electricity and Energy) may inflate future energy demands since rapid advances in energy efficiency are not yet adequately accounted for. Furthermore, available data on wind energy sources, for example, is not yet sufficient to evaluate suitable sites for the construction of wind turbines. Additional studies may also focus on best practice policy measures implemented by countries that have also faced massively accelerated energy demands in recent decades. Thailand may be a particularly relevant case to study. These various studies need to be commissioned by the relevant authorities in Myanmar as soon as possible and need to be completed by the end of 2016 at the latest.

Second, a public discourse is needed on Myanmar's future energy mix. This discourse must be informed by sound data on Myanmar's future energy demand and the country's various energy sources. The construction of large dams in particular is hotly debated in Myanmar these days. The question of utilizing Myanmar's hydropower resources and additional energy potentials must be a public policy issue, to be debated and decided by political representatives and the people of Myanmar. Public fora and expert consultations could be tools to foster this discourse, resulting in an energy vision that is supported by the majority of people in the country. The relevant authorities are encouraged to draft a civic engagement plan on Myanmar's future energy policy as soon as possible and start implementing it by Autumn 2016 (there could be an initial focus on expert consultations; public fora could start in early 2017). It is important that the various civic engagement activities must take place all across the country, not only in Myanmar's major cities.

Third, revisions of the country's various energy policies are needed. Myanmar currently lacks a set of well-defined strategies, policies and plans for promoting energy efficiency and conservation. For instance, there are no

specific incentives at present to encourage energy savings. Rather, various petroleum products are subsidized, for instance, which discourages energy efficiency and conservation. Furthermore, current regulations do not emphasize that Myanmar is welcoming investments in its renewable energy sector, but impose significant red tape, particularly on foreign investors. A comprehensive and transparent energy policy framework promoting renewable energy technologies and energy efficiency measures is urgently needed and needs to be developed jointly by relevant authorities in Myanmar as well as experts from outside, e.g. international donors. Its initial version needs to be adopted by mid-2017.

Fourth, institutions must be created to deliver Myanmar's future energy vision and effectively manage Myanmar's energy sector.²³ The vision can only be delivered once a comprehensive institutional overhaul is undertaken. Currently, responsibilities for Myanmar's energy sector are scattered across various ministries with numerous, significant overlaps delaying decision-making. For instance, approval of a large solar project may take up to two years. Centralization of responsibilities is needed. It may even be advisable to set up a specific delivery unit within the Myanmar's Ministry of Electricity and Energy that integrates planning, budgeting, management and monitoring of the country's energy sector. This unit would directly report to the Minister of Electricity and Energy to accelerate decision-making. It would commence its work upon launch of the comprehensive and transparent energy policy framework.

This policy brief is largely based on the WWF report "Alternative Vision for Myanmar's Power Sector: Towards full Renewable Electricity by 2050". This report – featuring details regarding sustainable energy scenarios for Myanmar as well as additional policy recommendations—can be accessed via: <http://wwf.org.mm/en/alternativevision>.

Selected references

Ansar et al. (2014). Should we build more Large Dams? The Actual Costs of Hydropower Megaproject Development. Retrieved June 2nd 2016 from <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0301421513010926>.

Asian Development Bank (2015). Renewable Energy Developments and Potential in the Greater Mekong Sub-Region. Retrieved June 2nd 2016 from <http://www.adb.org/sites/default/files/publication/161898/renewable-energy-developments-gms.pdf>.

International Energy Agency (2015). Projected Costs of Generating Electricity. Retrieved June 2nd 2016 from <https://www.iea.org/Textbase/npsum/ElecCost2015SUM.pdf>.

McKinsey & Company (2013). Myanmar's Moment: Unique Opportunities, Major Challenges. Retrieved June 2nd 2016 from <http://www.mckinsey.com/global-themes/asia-pacific/myanmars-moment>.

WWF (2016). Alternatives for Power Generation in the Greater Mekong Sub-Region. Retrieved June 2nd 2016 from <http://wwf.org.mm/alternativevision>.

JULIAN KIRCHHERR is a doctoral researcher at the School of Geography and the Environment, University of Oxford. Prior to joining the University of Oxford, Kirchherr was as a management consultant at McKinsey & Company advising governments in Europe, Asia and the Middle East. He also served as a City Councilor in Werl, Germany, as well as a County Councilor in Soest, Germany.

JEAN-PHILIPPE DENRUYTER, Regional Energy Specialist of WWF, provides policy, finance, and technology advice on renewable energy and energy access programmes and projects in the Greater Mekong region. He manages several projects including the development of a Power Sector Vision for the region. He has been founding member of the Roundtable on Sustainable Biofuels, founding member of the WindMade technical committee, and has been President of the European Green Electricity Network.

SHOON SO OO, Energy Manager, is responsible for national-level policy & advocacy, state-level energy access program and implementing pilot projects with sustainable solutions for WWF in Myanmar. He has background in Electrical and Electronics Engineering, Energy and Environmental Management.

²³ http://www.energynet.co.uk/webfm_send/1186

မြန်မာနိုင်ငံ၏ စွမ်းအင်အခက်အခဲများ

- တွန်းအားပေးသည့် အရာများ၊

ရှုမြင်သုံးသပ်ချက်နှင့် မူဝါဒအတွက်

ရွေးချယ်နိုင်သည့်အရာများ

(ဂျူလီယန် ကဲချဲ) *Julian Kirchherr* (အောက်စဖို့ဒ်တက္ကသိုလ်)

(ဂျော်နီဖီလိ ဒင်ရွိုက်တဲ) *Jean-Philippe Denruyter* (WWF)

(ရွန်းစိုဦး) *Shoon So Oo* (WWF)

မြန်မာ့ခေတ်

မြန်မာနိုင်ငံသည် နိုင်ငံအသွင်ကူးပြောင်းရေးမှ ထူးကဲစွာစီးပွားရေးပြန်လည်ကောင်းမွန်လာမှု စတင်လိုက်၍ တိုးတက်လျက် ရှိနေပါသည်။ ၂၀၁၀ ခုနှစ်မှ ၂၀၁၄ ခုနှစ်အထိ နိုင်ငံခြားပို့ကုန်များမှာ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းတိုးတက်ခဲ့ကာ နိုင်ငံခြား တိုက်ရိုက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ (FDI) မှာ ၎င်းကာလအတွင်းမှာပင် အမေရိကန်ဒေါ်လာငါးဘီလီယန်အထိ ငါးဆတိုးသွားပါသည်။ ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာလှည့်ခရီးသည်ဦးရေရုတ်သိန်းသာ နိုင်ငံသို့လာရောက်ခဲ့ပြီး ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် သုံးသန်းကျော်လာရောက် ခဲ့ပါသည်။ *The Economist* မဂ္ဂဇင်းမှပင် မြန်မာနိုင်ငံအား ၂၀၁၅ ခုနှစ် အကောင်းဆုံးနိုင်ငံအဖြစ် ရွေးချယ်ခဲ့ပါသည်။

သို့ရာတွင် နိုင်ငံအတွင်းရှိလူအများအပြားမှာ ၎င်းတိုးတက်မှုအကျိုးကျေးဇူးများ ခံစားရခြင်းမရှိသေးဘဲ ၎င်း၏အရှိန်အဟုန် အပေါ်တွင် ထားရှိသည့်မျှော်လင့်ချက်အတိုင်း နိုင်ငံ၏လူဦးရေတစ်ရပ်လုံးကိုပေးဆပ်နိုင်ရန် ကြီးမားသည့်ဆောင်ရွက်ချက်များ ပြုလုပ်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ အကယ်စင်စစ် စီးပွားရေးတိုးတက်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ရှေ့ဆက်ရမည့်ခရီးမှာ ရှည်လျားစွာ ကျန်ရှိနေပါသေးသည်။ ၁၉၅၀ ခုနှစ်များတွင် တစ်ဦးချင်းအတွက် ပြည်တွင်းအသားတင် ကုန်ထုတ်လုပ်မှု တန်ဖိုးမှာ အင်ဒိုနီးရှား သို့မဟုတ် ထိုင်းနိုင်ငံတို့နှင့် ပမာဏတူညီခဲ့ပါသည်။ ယခု အင်ဒိုနီးရှား၏ ပြည်တွင်းအသားတင် ကုန်ထုတ်လုပ်မှုတန်ဖိုးမှာ မြန်မာနိုင်ငံထက်သုံးဆရှိပြီး ထိုင်းနိုင်ငံမှာငါးဆရှိနေပါသည်။ နိုင်ငံ၏ တိုးတက်မှုအဆင့်နှင့် ပတ်သက်၍ လျှပ်စစ်အသုံးပြုနိုင်သော လူဦးရေရာခိုင်နှုန်းမှာ အထူးထင်ရှားသည့်ညွှန်းကိန်းတစ်ရပ် ဖြစ်နေပါသည်။ မြန်မာ့ လူဦးရေ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်းနီးပါးမှာ လျှပ်စစ်အပေါ် စိတ်ချရနိုင်ချင်းမရှိသေးဘဲ ကုန်ကျစရိတ်လည်းတတ်နိုင်ခြင်း မရှိသေးပါ။

မြန်မာနိုင်ငံကို ကောင်းမွန်စွာစီမံခန့်ခွဲပါက လာမည့်နှစ်များတွင် မကြုံစဖူးအတိုင်းအတာဖြင့် အသွင်းကူးပြောင်းနိုင်ပါသေးသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးပမာဏသည် ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၄၅ ဘီလီယန်မှ ၂၀၃၀ ခုနှစ်တွင် အမေရိကန် ဒေါ်လာဘီလီယန် ၂၀၀ ကျော်အထိ လေးဆတိုးသွားနိုင်ကြောင်း ကျွမ်းကျင်သူများမှခန့်မှန်းထားပါသည်။ နိုင်ငံ၏ စားသုံးသူလူတန်းစားမှာ ၁၉ သန်းခန့်အထိ ခြောက်ဆကျော် တိုးသွား နိုင်ပါသည်။ ၂၀၃၀ ခုနှစ်တွင် လျှပ်စစ်လည်း လူတိုင်းအသုံးပြုနိုင် လာပါမည်။

တာရှည်ခံသည့်စွမ်းအင်တစ်ရပ်၏အခြေခံများ

တိုးတက်အောင်မြင်နေသည့်စီးပွားရေးများကြောင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏စွမ်းအင်လိုအပ်ချက်များ ထူးကဲစွာတိုးမြှင့်သွားကြပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ၎င်း၏တိုးတက်မှုအရှိန်ကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းရေးအတွက် လာမည့်နှစ်များတွင် စွမ်းအင်ကဏ္ဍ၌ များပြားစွာရင်းနှီးမြှုပ်နှံရပါမည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ၂၀၁၆ ခုနှစ်တွင် စွမ်းအင်အများဆုံး ၄၉ ဂစ်ဂါဝပ် ထုတ်လုပ်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ နိုင်ငံတဝန်း လျှပ်စစ်ဓာတ်ပြတ်တောက်မှု အများအပြားဖြစ်ပေါ်နေခြင်းသည် လျှပ်စစ်လိုအပ်ချက်များမှာ ပေးဝေနိုင်သည်ထက် မကြာခဏပိုလေ့ရှိကြောင်း အထောက်အထားပင်ဖြစ်ပါသည်။ လူဦးရေ ၄၈ ရာခိုင်နှုန်းမှာ လျှပ်စစ်သုံးစွဲနိုင်ခြင်း မရှိသေးပါ။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏စွမ်းအင်ကဏ္ဍတွင် ကြီးမားသောရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ယနေ့အရေးကြီးပြုလုပ်ရန် လိုနေပြီ ဖြစ်သကဲ့သို့ အနာဂတ်တွင်လည်း လိုအပ်ပါမည်။ မြန်မာနိုင်ငံလျှပ်စစ်စွမ်းအင်ဝန်ကြီးဌာန၏ အနည်းဆုံးခန့်မှန်းခြေများအရ ၂၀၃၀ ခုနှစ် နိုင်ငံ၏လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ရန် စွမ်းအင်အများဆုံး ၉.၁ ဂစ်ဂါဝပ်ထုတ်လုပ်နိုင်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းအတိုင်းအတာမှာ ယနေ့ကာလထက် ၈၅ ရာခိုင်နှုန်းပိုများပါသည်။ ၂၀၃၀ ခုနှစ်တွင် စွမ်းအင်အများဆုံး ၂၄ ဂစ်ဂါဝပ်အထိထုတ်လုပ်ရန် လိုအပ်နိုင်သည်ဟုပင် အာဏာပိုင်များမှ တင်ပြခဲ့ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် သဘာဝစွမ်းအင်အရင်းအမြစ်များ ကြွယ်ဝသဖြင့် ခန့်မှန်းထားသည့်လိုအပ်ချက်အမျိုးမျိုးကို ဖြည့်ဆည်းနိုင်စွမ်းရှိပါသည်။ ရင်းနှီးမြုပ်နှံသူအများအပြားမှာ မြန်မာနိုင်ငံ၏ရေအားလျှပ်စစ်နှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့အလားအလာကို သိရှိပြီးသားဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ စီးပွားရေးအရထုတ်လုပ်နိုင်သော ရေအားလျှပ်စစ်အလားအလာမှာ ၄၆ ဂစ်ဂါဝပ်ရှိနေပြီး ဒေသတွင်း အကြီးမားဆုံးအလားအလာဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းအပြင် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကုဗပေ ထရီလီယန် ၉၀ နိုင်ငံတွင်ရှိနေပြီး ကမ္ဘာပေါ်တွင် ဒဿမအများဆုံးနေရာယူထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လေနှင့်နေရောင်စွမ်းအင် အလားအလာများကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရပါဦးမည်။ အဓိကအကြောင်းရင်းမှာ ၎င်းနည်းပညာများကို ထိထိရောက်ရောက် အသုံးပြုနိုင်သည့် အမြန်နှုန်းကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် စွမ်းအင်ချက်ချင်းလက်ငင်းလိုအပ်နေပါသည်။ လေနှင့်နေရောင်စွမ်းအင်အများအပြားကို ထိထိရောက်ရောက် ချက်ချင်းနီးပါး အသုံးပြုနိုင်သည့်အတွက် လေနှင့်နေရောင်ကဲ့သို့ ဆန်းသစ်ပြီး အသစ်ပြန်လည်အသုံးပြုနိုင်သည့် စွမ်းအင်များအပေါ် အလေးထားပါက ထူးကဲစွာ အကျိုးဖြစ်ထွန်းနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ ၅၀ မေဂါဝပ်ထုတ်လုပ်သည့် လေစွမ်းအင်စက်ရုံတစ်ရုံ တည်ဆောက်ရန် ခြောက်လသာ ကြာနိုင်ပါသည်။ (အက်တမ်အဆင့်တွင် နေရောင်ခြည်ကို လျှပ်စစ်အဖြစ် ပြောင်းလဲသည့်) ဆိုလာဖိုတိုဗောလ်တေးယစ် (solar photovoltaic—PV) ၁ မေဂါဝပ် စီမံကိန်းတစ်ခု ပြီးဆုံးရန် တစ်လပင်မကြာပါ။ သို့ရာတွင် ရေကာတာကြီးတစ်ခု တည်ဆောက်ရန် ပျမ်းမျှ ၈.၆ နှစ် ကြာပါသည်။ (ပေါင်းစပ် လည်ပတ်သည့်) သဘာဝဓာတ်ငွေ့စက်ရုံ တည်ဆောက်ရန် ခန့်မှန်းခြေ ၃ နှစ်ခန့် ကြာပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် လောလောဆယ် လေအားမှာ စမ်းသပ်သူတေသန ပြုနေဆဲအဆင့်တွင်သာ ရှိပါသေးပြီး လေအားတာဘိုင်းလေးခုသာ လည်ပတ်နေပါသည်။ ၎င်းတာဘိုင်းလေးလုံးတွင် (ကျောက်ဆည်) ရွှေသာလျောင်းတောင်ရှိ နည်းပညာတက္ကသိုလ်တွင် တပ်ဆင်ထားသော ၁.၂ ကီလိုဝပ် တာဘိုင်း (ကျောက်ဆည်တွင်ပင်ရှိသည့်) ဓာတ်တော်တောင်ရှိ ၃ ကီလိုဝပ် လေအားစီမံကိန်းတာဘိုင်း (အမာ) အစိုးရ နည်းပညာအထက်တန်းကျောင်းရှိ ၁.၂ ကီလိုဝပ်တာဘိုင်း နောက်ထပ်တစ်လုံးနှင့် (ဧရာဝတီဒေသကြီးတွင်ပင်) ငွေဆောင်ကမ်းခြေရှိ ကီလိုဝပ် ၅၀၀ တာဘိုင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ခေတ်မီလေတာဘိုင်းများအတွက် အနည်းဆုံးလိုအပ်သည့် တစ်စက္ကန့်လျှင် ၆ မီတာ လေတိုက်နှုန်းထက်ပိုသောမြေ စတုရန်း ကီလိုမီတာ ၃၄၀၀ ရှိပါသည်။ ဤသည်မှာ နိုင်ငံရှိစုစုပေါင်းဧရိယာ၏ ၀.၅% သာရှိသည်ဖြစ်ကြောင်း ဝန်ခံရပါမည်။ သို့သော် မြန်မာနိုင်ငံတွင် သဘာဝဓာတ်တပ်ဆင်ထားသည့်လေအစွမ်းမှာ ၃၃ ဂစ်ဂါဝပ်ခန့် ရှိနေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နေရောင် စွမ်းအင်လုပ်ငန်းမှာလည်း စမ်းသပ်အဆင့်တွင်သာရှိနေပြီး ယခုအချိန်အထိ နေရောင်စွမ်းအင်စနစ် ကြီးကြီးမားမား တပ်ဆင်ထားခြင်းမရှိပါ။ သို့ရာတွင် နိုင်ငံ၏ ၆၀% မှာ ဆိုလာ ဖိုတိုဗောလ်တေးယစ် (PV) ဖွံ့ဖြိုးရန်သင့်လျော်ပါသည်။ နေရောင်စွမ်းအင်နှင့်ပတ်သက်၍ နိုင်ငံအတွက် အမြင့်ဆုံးအလားအလာမှာ ၂၇ ဂစ်ဂါဝပ် ရှိသည်ဟု ခန့်မှန်းထားပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် လေနှင့်နေရောင်ခြည်နည်းပညာကုန်ကျစရိတ် တတ်နိုင်မည်မဟုတ်ဟုဆို၍ အများအပြားက ၎င်းတို့ကို ငြင်းပယ်ကြပါသည်။ သို့သော်လည်း ကြီးမားသည့်လေစွမ်းအင်ထုတ်စက်ရုံများမ ထုတ်လုပ်သည့်လျှပ်စစ်မှာ ကမ္ဘာ့ဒေသအများအပြားတွင် ကျောက်မီးသွေးနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့တို့မှ ထုတ်လုပ်သည့်လျှပ်စစ်နှင့် ကောင်းမွန်စွာ ယှဉ်ပြိုင်နိုင်သည်အထိ ဈေးချိုပါသည် (ဥပမာ အမေရိကန်နိုင်ငံများတွင် လေစွမ်းအင်အတွက် ပျမ်းမျှလျှပ်စစ်ကုန်ကျစရိတ် (LCOE) မှာ မေဂါဝပ် တစ်နာရီလျှင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၈၃ ဒေါ်လာဖြစ်၍ ကျောက်မီးသွေးအတွက် အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၇၅ ဒေါ်လာ ဖြစ်ကာ သဘာဝဓာတ်ငွေ့မှာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၈၂ ဒေါ်လာဖြစ်ပါသည်။¹ ဆိုလာပြားများ၏ LCOE မှာ အမေရိကန် ၁၂၂ ဒေါ်လာဖြစ်နေသေးသော်လည်း စွမ်းအင်နည်းပညာအားလုံးအနက် နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်သည် ၂၀၁၀ ခုနှစ်မှစ၍ အရောရောက်ဆုံး ကုန်ကျစရိတ်ကျဆင်းမှုများတွေ့ခဲ့ရပြီး ကြိုတင်ခန့်မှန်းနိုင်သည့်အနာဂတ်အတွက် ဆက်လက် ကျဆင်းမည်ဟု ယူဆကြပါသည်။ လေ၊ နေရောင်ခြည်၊ ကျောက်မီးသွေးနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့တို့၏ LCOE မှာ ၂၀၃၀ အရောက်တွင် အလားတူမည်ဟု ခန့်မှန်းထားပါသည်။ (ပျမ်းမျှ လျှပ်စစ်ကုန်ကျစရိတ် (LCOE) ဆိုသည်မှာ နှိုင်းယှဉ်နိုင်သော အခြေခံတစ်ရပ်ဖြင့် လျှပ်စစ်ထုတ်လုပ်မှု နည်းအမျိုးမျိုးကို နှိုင်းယှဉ်ရန်ကြိုးပမ်းထားသည့် စွမ်းအင်အရင်းအမြစ် တိုင်းတာနည်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ စွမ်းအင်ထုတ်လုပ်သည့် ပစ္စည်းတစ်ခုကို တည်ဆောက်၍လည်ပတ်ရန် ၎င်း၏သက်တမ်းတစ်လျှောက် ပျမ်းမျှ စုစုပေါင်းကုန်ကျစရိတ်ကို ၎င်းသက်တမ်းတွင် ထုတ်လုပ်သည့်စုစုပေါင်းစွမ်းအင်နှင့်စားသည့် စီးပွားရေးရာ သုံးသပ်ချက် တစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။)

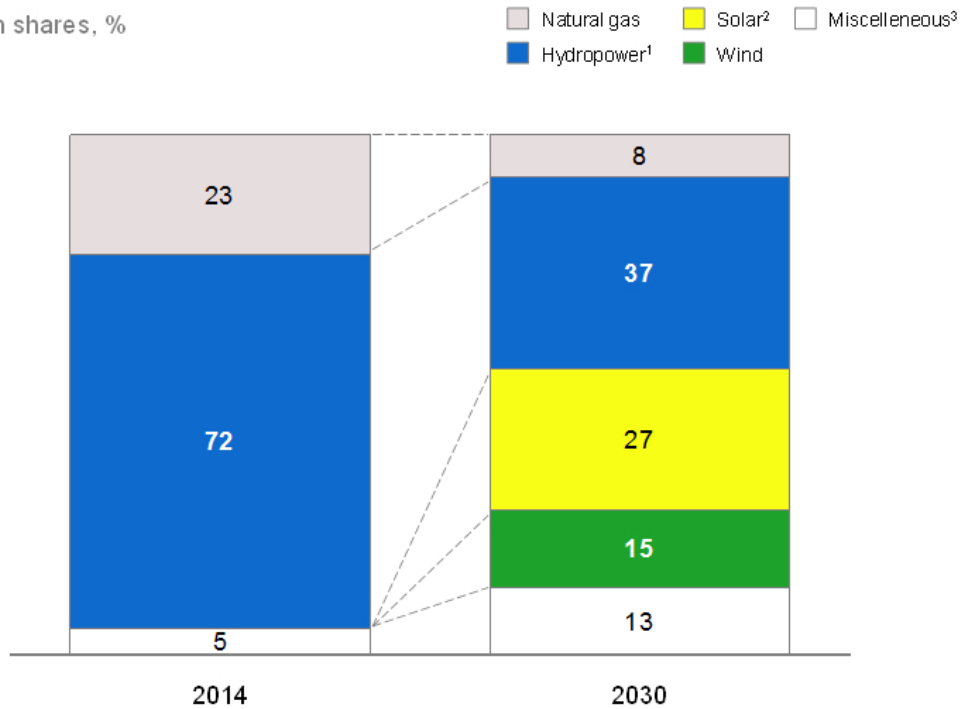
မြန်မာနိုင်ငံသည် လေနှင့်နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်ကဲ့သို့ ဆန်းသစ်ပြီးအသစ်ပြန်လည်ပြုလုပ်နိုင်သည့် နည်းပညာများနှင့်အတူ စွမ်းအင် ထိရောက်မှုရှိသည့် ဆောင်ရွက်ချက်အမျိုးမျိုးကိုလက်ခံပါက နိုင်ငံ၏လက်ငင်းစွမ်းအင်လိုအပ်ချက်ကို ဖြည့်ဆည်းနိုင်ပြီး လာမည့် ဆယ်စုနှစ်အတွင်း ၎င်း၏စွမ်းအင်ရောနှောသုံးခြင်းကို အခြေခံကျကျ ပြောင်းလဲနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံလက်ရှိလျှပ်စစ်စွမ်းအင်၏ ၇၂% မှာ ရေအားလျှပ်စစ် စက်ရုံများမှ ထုတ်လုပ်ပြီး ၂၃% ကို သဘာဝ ဓာတ်ငွေ့မှ ရရှိပါသည်။ ၂၀၃၀ ခုနှစ်အရောက်တွင် မြန်မာနိုင်ငံသည် ၎င်း၏စွမ်းအင် ၁၅% ကို လေမှထုတ်လုပ်နိုင်ပြီး ၂၇% ကို နေရောင်ခြည်မှ ထုတ်လုပ်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ WWF မြန်မာ၏ ခန့်မှန်းချက်များအရ (ပုံ ၁) မြန်မာနိုင်ငံ၏ လျှပ်စစ်စွမ်းအင် ၃၇% ကို ရေအားလျှပ်စစ် စက်ရုံများမှပင် ဆက်လက်ထုတ်လုပ်မည်ဖြစ်ပြီး ၈% မှာ သဘာဝဓာတ်ငွေ့မှ ထုတ်လုပ်ပါမည်။

ရှေ့ဆက်ရန်လမ်း

အသစ်ပြန်လည်ပြုလုပ်နိုင်ပြီး တာရှည်ခံသည့်စွမ်းအင်အရင်းအမြစ်များဖြင့်သာလည်ပတ်နေသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအဖြစ် မြန်မာနိုင်ငံသည် အသစ်ပြန်လည်ပြုလုပ်နိုင်ပြီးတာရှည်ခံသည့် စွမ်းအင်အရင်းအမြစ်များအတွက် ကမ္ဘာတွင် ဦးဆောင်နိုင်ပါသည်။ ယနေ့ နိုင်ငံတွင်စွမ်းအင်ချို့တဲ့နေပြီး ၎င်း၏စက်မှုမြို့တော်ဖြစ်ရာရန်ကုန်မြို့တွင်ပင် မီးပြတ်တောက်မှု များစွာပေါ်ပေါက်နေပါသည်။ သို့သော် အနာဂတ်ကာလတွင် နိုင်ငံခြားသို့ လျှပ်စစ်တင်ပို့ရောင်းချပြီး အသစ်ပြန်လည်ပြုလုပ်နိုင်သည့် ဧရာမစွမ်းအင်အလားအလာကြောင့် အရှေ့တောင်အာရှ၏ဓာတ်ခံသဖွယ် ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းပင် ရှိနိုင်ပါသည်။ ကျွမ်းကျင်သူများ၏ အကျိုးပြုသုံးသပ်ချက်အရ အသစ်ပြန်လည်ပြုလုပ်နိုင်သည့် စွမ်းအင်များကိုလက်ခံမည် ဆိုပါက စွမ်းအင်အများစုကို ပြည်ပသို့တင်ပို့ရောင်းချမည် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် ဒေသန္တရလိုအပ်ချက်ကို အပြည့်အဝ ဖြည့်ဆည်းပြီးမှသာ နိုင်ငံခြားသို့တင်ပို့ ရမည်မှာ ထင်ရှားပါသည်။

1 <http://fortune.com/2015/10/06/wind-cheap-coal-gas/>

Generation shares, %

1 Includes run-of-the-river hydroelectricity (ROR) plants 2 Includes concentrating solar power (CSP) technologies 3 Mainly biomass

SOURCE: WWF Myanmar (2016)

ပုံ ၁ - မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိနှင့် အနာဂတ် စွမ်းအင်အရေ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ စွမ်းအင်ကဏ္ဍဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ချက်များပြုလုပ်ရမည်မှာ မှန်သော်လည်း ချက်ချင်းဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သည့် အဆင့်လေးဆင့်ရှိပါသည်။

ပထမအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် စွမ်းအင်လိုအပ်မှုခန့်မှန်းချက်များနှင့်စွမ်းအင်အလားအလာများကို အတည်ပြုရန်နှင့် ကွာခြားချက်များသိရှိရန် လေ့လာချက်များ ထပ်မံပြုလုပ်ရန်လိုအပ်ပါသည်။

ဥပမာ မြန်မာနိုင်ငံ လျှပ်စစ်စွမ်းအင်ဝန်ကြီးဌာန (ယခု လျှပ်စစ်နှင့်စွမ်းအင်ဝန်ကြီးဌာန)မှ အနာဂတ်စွမ်းအင်လိုအပ်မှုများအတွက် မယုတ်မလွန် အဖြစ်ဆုံးခန့်မှန်းသော်မှ ၎င်းခန့်မှန်းချက်တွင် လျင်မြန်စွာတိုးတက်နေသည့် စွမ်းအင် ထိရောက်မှုများကို လုံလောက်စွာထည့်တွက်ထားခြင်းမရှိသဖြင့် ခန့်မှန်းချက်မှာ မြင့်မားလွန်းနေသည်ဟု ကျွန်ုပ်တို့သံသယရှိပါသည်။ ၎င်းအပြင် ဥပမာ လေစွမ်းအင်အရင်းအမြစ်များနှင့် ပတ်သက်၍ ရရှိနိုင်သည့်အချက်အလက်များမှာ လေတာဘိုင်များ တည်ဆောက်ရန်သင့်တော်သည့်နေရာများ အကဲဖြတ်ရေးအတွက် မလုံလောက်သေးပါ။ များမကြာမီ ဆယ်စုနှစ်များက စွမ်းအင်အမြောက်အများကို အရှိန်အဟုန်မြင့်စွာလိုအပ်ခဲ့သည့်နိုင်ငံများမှ အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သည့် အကောင်းဆုံးအလေ့အထ မူဝါဒဆောင်ရွက်ချက်များအပေါ်လည်း အလေးထား၍ထပ်မံလေ့လာချက်များ ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ ထိုင်းနိုင်ငံမှာ ထိုသို့လေ့လာရေးအတွက် အထူးသက်ဆိုင်နိုင်ပါသည်။ ၎င်းလေ့လာချက်အမျိုးမျိုးအား သက်ဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များမှ မြန်မာနိုင်ငံတွင် တတ်နိုင်သမျှအမြန်ဆုံးဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပြီး ၂၀၁၆ ခုနှစ် နောက်ဆုံးထား၍ ပြီးဆုံးအောင်ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

ဒုတိယအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏အနာဂတ်စွမ်းအင်အရေတွင် ပြည်သူများ၏ဆွေးနွေးမှုတစ်ရပ်လိုအပ်ပါသည်။ ဆွေးနွေးပွဲတွင် ပါဝင်သူများမှာ မြန်မာနိုင်ငံ အနာဂတ်စွမ်းအင်လိုအပ်ချက်များ၊ နိုင်ငံရှိစွမ်းအင်ရင်းမြစ်အမျိုးမျိုးနှင့်ပတ်သက်၍ ခိုင်လုံသည့် အချက်အလက်များတို့ကို သိထားရန်လိုပါသည်။ ယခုတလော မြန်မာနိုင်ငံတွင် ရေကာတာကြီးများတည်ဆောက်မှုနှင့် ပတ်သက်ပြီး အပြင်းအထန်ဆွေးနွေးလျှက်ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရေအားလျှပ်စစ်အရင်းအမြစ်များနှင့် အခြားစွမ်းအင် အလားအလာများကို အသုံးပြုခြင်းမှာ ပြည်သူ့မူဝါဒကိစ္စတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး နိုင်ငံရေးကိုယ်စားလှယ်များနှင့် မြန်မာနိုင်ငံသားများမှ ပြောဆိုဆွေးနွေးဆုံးဖြတ်ရပါမည်။ ၎င်းပြောဆိုဆွေးနွေးပွဲကို ပြည်သူ့ဆွေးနွေးပွဲများ၊ ကျွမ်းကျင်သူများနှင့် တိုင်ပင်မှုများဖြင့် ပျိုးထောင်ပေးပြီး ၎င်းတို့မှတစ်ဆင့် နိုင်ငံရှိပြည်သူများစုမှ ထောက်ခံသည့် စွမ်းအင်မျှော်မှန်းချက်တစ်ရပ် ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ အနာဂတ်စွမ်းအင်မူဝါဒအတွက် ပြည်သူ့ပူးပေါင်းပါဝင်ရေး အစီအစဉ်တစ်ရပ်ကို တတ်နိုင်သမျှ အမြန်ဆုံးရေးဆွဲပြီး ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဆောင်းဦးရာသီတွင် စတင်အကောင်အထည်ဖော်ရန် သက်ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များအား တိုက်တွန်းပါသည် (ကနဦးတွင် ကျွမ်းကျင်သူများနှင့် တိုင်ပင်ရေးကို အလေးထားနိုင်ပါသည်။ အများပြည်သူဆွေးနွေးပွဲကို ၂၀၁၇ ခုနှစ် အစောပိုင်းတွင် စတင်နိုင်ပါသည်။) မြန်မာနိုင်ငံအဓိကမြို့ကြီးများတွင်သာမက နိုင်ငံတစ်ဝန်းလုံးတွင် ပြည်သူ့ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုများ ပေါ်ပေါက်ရန် အရေးကြီးပါသည်။

တက်ယအနေဖြင့် နိုင်ငံ၏စွမ်းအင်မူဝါဒအမျိုးမျိုးကို ပြုပြင်ရေးဆွဲရန်လိုအပ်ပါသည်။ လက်ရှိမြန်မာနိုင်ငံတွင် စွမ်းအင်ထိရောက်မှုနှင့် ထိန်းသိမ်းရေးအားပေးရန် ကောင်းမွန်စွာသတ်မှတ်ထားသည့် မဟာဗျူဟာများ၊ မူဝါဒများနှင့် အစီအစဉ်များ ကင်းမဲ့နေပါသည်။ ဥပမာ ယခုအချိန်တွင် စွမ်းအင်ဈေးကွက်အားပေးတိုက်တွန်းသည့် အထူးဆောင်ရွက်မှုများမရှိပါ။ ထိုသို့အားပေးရမည့်အစား ဥပမာအားဖြင့် ရေနံထွက်ပစ္စည်းများဖြင့် ထောက်ပံ့ပေးနေပြီး ထိုသို့ထောက်ပံ့ပေးခြင်းမှာ စွမ်းအင်ထိရောက်မှုနှင့် ချွေတာမှုကို အားပေးရာမရောက်ပါ။ ထို့အပြင် မြန်မာနိုင်ငံသည် အသစ်ပြန်လည်ပြုလုပ်နိုင်သည့် စွမ်းအင်ကဏ္ဍတွင် ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုများကို ကြိုဆိုကြောင်း လက်ရှိစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများမှ အလေးထားခြင်းမရှိဘဲ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြုပ်နှံသူများအတွက် ကြီးနိစနစ်များ လွန်စွာထားရှိထားပါသည်။ အသစ်ပြန်လည်ပြုလုပ်နိုင်သည့် စွမ်းအင်ဆိုင်ရာ နည်းပညာများနှင့် စွမ်းအင်ထိရောက်မှုဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များကို အားပေးသည့် ပြည့်စုံပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိသော စွမ်းအင်မူဝါဒလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ် အရေးတကြီးလိုအပ်နေပါသည်။ ၎င်းမူဝါဒလုပ်ငန်းစဉ်ကို မြန်မာနိုင်ငံရှိ သက်ဆိုင်ရာအာဏာပိုင်များနှင့် - ဥပမာ နိုင်ငံတကာ အလှူရှင်များကဲ့သို့- ပြင်ပမှ ကျွမ်းကျင်သူများနှင့် ပူးတွဲ ရေးဆွဲရန် လိုအပ်ပါသည်။ ၎င်းကနဦးလုပ်ငန်းစဉ်ကို ၂၀၁၇ ခုနှစ်လယ်နှောင်းကတည်းက ကျင့်သုံးရန်လိုအပ်ပါသည်။

စတုတ္ထအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အနာဂတ်စွမ်းအင် မျှော်မှန်းချက်အကောင်အထည်ဖော်ရန်နှင့် မြန်မာနိုင်ငံ စွမ်းအင်ကဏ္ဍကို ထိရောက်စွာ စီမံခန့်ခွဲနိုင်ရေးအတွက် အဖွဲ့အစည်းများ တည်ထောင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ စွမ်းအင်အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်လုံး ပြည့်စုံစွာပြောင်းလဲပြီးမှသာလျှင် ၎င်းမျှော်မှန်းချက်ကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိအချိန်တွင် မြန်မာနိုင်ငံစွမ်းအင်ကဏ္ဍ၏ တာဝန်များမှာ ဝန်ကြီးဌာန အမျိုးမျိုးတွင်ပျံ့နှံ့နေပြီး ဝန်ကြီးဌာနများတွင် သိသာထင်ရှားစွာထပ်နေသည့် တာဝန်များကြောင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာ၌ နှောင့်နှေးစေပါသည်။ ဥပမာ နေရောင်ခြည်စွမ်းအင်အတွက် စီမံကိန်းကြီးတစ်ခု ခွင့်ပြုချက်ရရန် နှစ်နှစ်အထိ ကြာနိုင်ပါသည်။ တာဝန်များကို ဗဟိုမှချုပ်ကိုင်ထားရန် လိုအပ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လျှပ်စစ်နှင့်စွမ်းအင်ဝန်ကြီးဌာနအတွင်း နိုင်ငံ၏စွမ်းအင်ကဏ္ဍအတွက် စီမံကိန်းနှင့်ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုများရေးဆွဲခြင်း၊ စီမံခန့်ခွဲခြင်းနှင့် စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်းများပေါင်းစပ်ထားသည့် အထူးဆောင်ရွက်ရေးဌာနတစ်ခုပင် စီစဉ်ထားသင့်ပါသည်။ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်မှုလျင်မြန်စေရေးအတွက် ၎င်းဌာနသည် လျှပ်စစ်နှင့်စွမ်းအင်ဝန်ကြီးဌာနသို့ တိုက်ရိုက်အစီရင်ခံရပါမည်။ ပြည့်စုံပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိသည့် မူဝါဒလုပ်ငန်းစဉ် စတင်ချိန်တွင် ၎င်း၏လုပ်ငန်းလည်း စတင်ပါမည်။

ဤမူဝါဒဆိုင်ရာ အကျဉ်းချုပ်အချက်အလက်များကို (ဂျူလီယန် ခယ်ချယ်) Julian Kirchherr (အောက်စဖို့ဒ် တက္ကသိုလ်)၊ ရွန်းစိုဦး (WWF မြန်မာ) နှင့် (ဂျွန်ဖီလိပ် ဒင်ရှိုက်တယ်) Jean-Philippe Denruyter (WWF မဲခေါင်ဒေသကြီး) တို့မှ ရေးသားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းကို များသောအားဖြင့် WWF အစီရင်ခံစာ ("မြန်မာနိုင်ငံ စွမ်းအင်ကဏ္ဍအတွက် အခြား မျှော်မှန်းချက် - ၂၀၅၀ အရောက် အသစ်ပြန်လည် ပြုလုပ်နိုင်သောလျှပ်စစ် အပြည့်အဝရရှိရေးသို့") "Alternative Vision for Myanmar's Power Sector: Towards full Renewable Electricity by 2050" အပေါ် အခြေခံထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ဖြစ်နိုင်ချေရှိသည့် တာရှည်ခံစွမ်းအင် များနှင့်ပတ်သက်သော အသေးစိတ်အချက်အလက်များကို ဖော်ပြထားသည့် ဤအစီရင်ခံစာကို <http://wwf.org.mm/en/alternativevision> တွင် ဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။

ရည်ညွှန်းချက် အချို့

Ansar et al. (2014). Should we build more Large Dams? The Actual Costs of Hydropower Megaproject Development (ကျွန်ုပ်တို့ ရေကတာကြီးများ ထပ်မံဆောက်သင့်ပါသလား။ ရေအားလျှပ်စစ် စီမံကိန်းကြီးများ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း၏ အမှန်တကယ်ကုန်ကျစရိတ်များ)။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်လ ၂ ရက်နေ့တွင် <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0301421513010926> မှ ရယူထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

Asian Development Bank (2015). Renewable Energy Developments and Potential in the Greater Mekong Sub-Region (မဲခေါင်ဒေသကြီးအောက်ပိုင်း အသစ်ပြန်လည်ပြုလုပ်နိုင်သောစွမ်းအင်ထုတ်လုပ်မှုများနှင့် အလားအလာများ)။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်လ ၂ ရက်နေ့တွင် <http://www.adb.org/sites/default/files/publication/161898/renewable-energy-developments-gms.pdf> မှ ရယူထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

International Energy Agency (2015). Projected Costs of Generating Electricity (လျှပ်စစ်ထုတ်လုပ်ရေးအတွက် ခန့်မှန်းခြေကုန်ကျစရိတ်များ)။ <https://www.iea.org/Textbase/npsum/ElecCost2015SUM.pdf> မှ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်လ ၂ ရက်နေ့တွင် ရယူထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

McKinsey & Company (2013). Myanmar's Moment: Unique Opportunities, Major Challenges (မြန်မာ့ခေတ် - ထူးခြားသည့်အခွင့်အလမ်းများ၊ ကြီးမားသည့် အခက်အခဲများ)။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်လ ၂ ရက်နေ့တွင် <http://www.mckinsey.com/global-themes/asia-pacific/myanmars-moment> မှ ရယူထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

WWF (2016). Alternatives for Power Generation in the Greater Mekong Sub-Region (မဲခေါင်ဒေသကြီး အောက်ပိုင်းတွင် စွမ်းအင်ထုတ်လုပ်ရေးအတွက် အခြားနည်းလမ်းများ)။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်လ ၂ ရက်နေ့တွင် <http://wwf.org.mm/alternativevision> မှ ရယူထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ဂျူလီယန် ကဲချဲသည် အောက်စဖို့ဒ်တက္ကသိုလ် ဘူမိဗေဒနှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ဌာနတွင် ပါရဂူဘွဲ့သုတေသီတစ်ဦးဖြစ်ပါသည်။ အောက်စဖို့ဒ်တက္ကသိုလ်မတက်မီ McKinsey & Company တွင် ဥရောပ၊ အာရှနှင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်းရှိ အစိုးရများအား အကြံပြုသည့် စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ တိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ ဂျာမနီနိုင်ငံ ဝဲလ်မြို့နှင့် ဇီ.စီ.မြို့များတွင် မြို့တော်ကောင်စီဝင် အဖြစ်လည်း တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့ပါသည်။

WWF ၏ ဒေသန္တရစွမ်းအင်အထူးကျွမ်းကျင်သူ ဂျော်နီဖီလီ ဒင်ရှိုက်ကတည်းက မဲခေါင်ဒေသကြီးအတွင်း အသစ်ပြန်လည် ထုတ်လုပ် နိုင်သောစွမ်းအင်နှင့်ပတ်သက်၍ မူဝါဒဆိုင်ရာ၊ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာနှင့် နည်းပညာဆိုင်ရာအကြံပေးခြင်း၊ စွမ်းအင်ရယူမှု စီမံကိန်းများ အတွက် အကြံပေးခြင်းတို့ ပြုလုပ်ပါသည်။ ၎င်းဒေသအတွက် စွမ်းအင်ကဏ္ဍအမြင်ဖော်ဆောင်မှုအပါအဝင် စီမံကိန်းအများအပြား စီမံခန့်ခွဲပါသည်။ (တာရှည်ခံသည့်ဖီလော့စတီအတွက်ဆွေးနွေးပွဲ) **Roundtable on Sustainable Biofuels** စတင် တည်ထောင်သူအဖွဲ့ဝင်တစ်ဦး၊ **WindMade** နည်းပညာဆိုင်ရာကော်မတီ စတင်တည်ထောင်သူအဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးနှင့် (သဘာဝနှင့် ကိုက်ညီသည့် လျှပ်စစ်ဓာတ် ဥရောပကွန်ရက်) **European Green Electricity Network** ၏ ဥက္ကဋ္ဌလည်းဖြစ်ပါသည်။

စွမ်းအင်မန်နေဂျာ ရွန်းစိုဦးသည် အမျိုးသားအဆင့်မူဝါဒရေးရာနှင့် ထောက်ခံပြောဆိုမှု၊ နိုင်ငံတော်အဆင့်စွမ်းအင်ရယူနိုင်မှု အစီအစဉ်နှင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ WWF အတွက် တာရှည်ခံသည့်ဖြေရှင်းချက်များဖြင့် အစမ်းသဘောစီမံကိန်းများအတွက် တာဝန်ခံ တစ်ဦးဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတွင် လျှပ်စစ်နှင့်အီလက်ထရွန်းနစ်အင်ဂျင်နီယာ၊ စွမ်းအင်နှင့်သဘာဝပတ်ဝန်းကျင် စီမံခန့်ခွဲမှု နောက်ခံ ရှိပါသည်။

GENDER POLICY

Daw Khin Mar Mar Kyi, Lady Margaret Hall, University of Oxford

Recently, there has been an increase in attacks on women in public in Yangon. In April 2016, there were four gruesome, deadly attacks on women, in the shopping malls, main-streets and shops where they were working in front of horrified crowds of shoppers, colleagues, co-workers, and security guards. Shockingly, many Facebook commenters, mostly men, justified and defended these violent acts of men and even blamed women. Some comments said that is what women do with their 'evil nature,' suggesting that they deserved such treatment. That same month, news of women being sexually assaulted on public buses and in taxis by fellow passengers and the driver was widely shared on Facebook. In sharing these stories, many women recounted how they were routinely harassed and assaulted while they were riding. This is something they have to face as part of their daily lives as they are reliant on this transport.

These examples demonstrate that sexual harassment and assault is a shockingly routine occurrence, even in Yangon, and is likely to increase for women across

Myanmar. Personal and private violence have become normalised as public violence, indicating the increase of the magnitude and pervasive level of gender-based violence in Burma. The safety and security of women deserves more attention and must be supported by broader policy initiatives related to gender.

Militarization has had an impact on every aspect of society, particularly gender power relations. Myanmar has been ruled by military and para-military regimes from the time it gained independence, except for a brief period of democracy in the 1950s. In recent military regimes, there was no female representation in the political leadership of the State Law and Order Restoration Council (SLORC, 1988-1997) or the State Peace and Development Council (SPDC, 1997-2011). Women represented only 2 percent of the leadership of the Union Solidarity and Development Party (USDP, 2011-2016).

While Burma is the home of the most famous female politician in the world, it has one of the lowest percentages of female political representation in Asia. Under the leadership of Daw Aung San Suu Kyi, and as a result of the National League for Democracy's victory in the 2015 election, the number of female representatives has increased just over the rank of the lowest level in Asia. This occurred in a country where a female politician with landslide popular support had to go to the extraordinary length of creating a new "State Counsellor" position to circumvent restrictions targeting her in the military-written 2008 Constitution. Despite these changes, Burma's Parliament remains male dominated as nearly 87% of parliamentarians are male; it also remains at the bottom of the gender equality index in Asia.

Structural nature of gender: Constraints, obstacles and challenges

One of the major constraints for women is the influence of patriarchal cultural values in leadership positions including political representation, high ranking positions in all government institutions, and within families and personal lives. These cultural values have been shaped by the opposed political ideologies of masculine *hpon* (glory, power, spiritual superiority and charisma) and feminine shame and fear. Women are considered spiritually lower because they are born without *hpon*. As men alone have *hpon*, men alone can become *hpon-ji* (big *hpon* or male monks) thus securing them access to one of the highest social orders and justifying male superiority. This means that men are accepted as superior, thus giving them privileged access to power and resources. In turn, this creates a hierarchically structured gender order and normalises gender inequality. One practical effect is that the military's guaranteed parliamentary seats function as a double discrimination against women, since there are very few women within the military and they are unlikely to be senior enough to hold military-reserved posts.

Lack of access to power and resources means women have become the lowest of the low in Burmese society. For example, the poorest of the population in Burma are women working in in the agricultural sector or informal sector such as in factories. One striking example is that Burmese female farmers have less access to land and land-related decision-making processes as well as lower income; this is important to highlight in a country where 70% of the population works in agricultural sectors. According to Oxfam's research, not only do women have a higher illiteracy rate (8%, as compared with 0% for men) and make 20% less income than men, but female farmers are more likely to be landless (20%, as compared with 6% for men) (Oxfam 2014: 12). Even when women own land, they own far less than men; one study showed that, while men own an average of 4.4 acres of land, women only own 2.2 acres (Kyaw & Routray 2006). In the female-dominated education sector, there were no female rectors at Burmese universities until 2015. Examining this exclusion in light of the fact that out of 783 professors country-wide, only 178 were male, indicates an outright structural inequality and discrimination at the top levels of authority

The 2008 Constitution, carefully drafted for thirteen years largely by men, is also clearly gendered. For example, Section 352 specifically refers to 'positions that are suitable for men only.' Even the "reform" government (2011-2016) was quick to pass the "Laws for the Protection

of Race & Religion" in 2015. These include the Population Control Bill No. 28/ 2015, Religious Conversion Bill No. 48/2015,¹ Buddhist Women Special Marriage Law No. 50/2015² and Law on the Practice of Monogamy No. 54/2015.³ These laws will have a disproportionate impact on women. For example, the Population Control Bill criminalises women by mandating a three-year gap between births.

One of the most insidious forms of fear among women is gender based violence or sexual violence including sexual harassment, sexual abuse and rape. Burma currently has no comprehensive laws to adequately prevent or punish crimes of violence against women, including sexual harassment or insult. Women cannot seek restraining orders to protect themselves from potential danger. There is also a lack of knowledge of existing laws, such as Section 354 of the Penal Code that deals with actions that would "outrage [a woman's] modesty"; these could help women to deal with unwanted sexual touching or sexual harassment that they face in public, in private and in the work place. Myanmar does not have an adequate domestic violence law, while under the current penal code, Section 375, spousal rape is criminalised only if the wife is under 14 years of age. Abortion is strictly illegal – unless the woman's life is in danger; this can lead women to seek unlawful and unsafe abortions.

In Myanmar, according to the Evidence Act of 1872, victims of sexual assault and rape must report to the police before they are examined for medical records, unless they are in a life-threatening condition, 'in order that evidence is not destroyed'. But neither the Evidence Act nor the Penal Code addresses gender-based violence or the violation of women's personal integrity and dignity. Under the Evidence Act, the accused has rights to investigate the rape victim's previous sexual conduct, sexual behaviours, dress codes, chastity and character in public to discredit her allegations of rape and to determine whether she was 'really' raped. Investigation in public in detail of these private matters is not only humiliating and devaluing, but could also potential destroy her future marriage prospects. Thus, women often do not report rape cases; in some cases, marriage to the rapist would be considered the best possible outcome.

¹ The Religious Conversion Bill stipulates that anyone who wants to convert to a different faith needs written permission from local 'Registration Boards' (government officials and community members) for conversion.

² The Buddhist Women's Special Marriage Bill criminalises the civil marriage of Buddhist women if they marry non-Buddhist men without written permission from parents and local authorities.

³ The Monogamy Bill introduces new provisions that could constitute arbitrary interference with one's privacy and family.

Reports of gender-based violence, including rape cases involving under-age girls, have increased in the past few years. According to the police department in Yangon, in 2015, rape became the second most recorded crime, with nearly 7 out of 10 cases involving a child (Zaw Zaw Htwe 2015). Women from all ethnic groups have reported rape cases by the Burmese military in conflict areas. Indeed, the recent case of two Kachin female volunteer teachers in Shan state allegedly raped by members of the Burmese army highlights the vulnerability of ethnic women in conflict areas. The United Nations Security Council has adopted four resolutions (1325, 1820, 1888 and 1889) on Women, Peace and Security to provide a framework to improve the situation of women affected by conflict. Myanmar's government should be guided by these resolutions in adopting appropriate legislation

Recommendations

- Develop, implement, and support creative, critical and comprehensive gender education that would include:
 - Attention to sexist and misogynist representations of women in the media and in public life
 - Sensitization to gender inequality and gender disparity
 - Sex education and respecting women's decisions on reproductive health and rights
- Provide further gender awareness through:
 - Public engagement campaigns, including informal education, social media, community and state radio, television, and other art forms
 - Trainings targeted for the military, police forces, judiciary, policy-makers, media professionals, and educators
 - Policies and programs for women and men to learn about gender inequality and how it impacts society
 - Policies and programs for men, particularly youths, to be involved in gender issues as well
- In the short term, implement a minimum 30% gender quota of women at all levels of decision-making bodies; this would include government, Parliaments, the judiciary, education, and peace institutions.
 - Eliminate gender-based violence through legal reform and victim support:
 - Raise awareness of existing laws, develop and implement additional laws or regulations on gender-based violence, domestic violence, public violence, sexual harassment and gender-based insults
 - Allocate sufficient funding and support services to victims (including legal aid, health assistance, counselling, shelter, etc.)
 - Set up call centres, create a 24/7 access help line, open consultation centres where women can seek help and discuss matters with confidence and privacy and refuge centres where women and children can stay if necessary or they feel they are in danger
 - Provide resources to assist with prosecution of gender-based crimes (for example, pay legal fees for victims)
 - Train police and members of the judiciary (including female officers) to provide appropriate support for gender-based violence victims with privacy, respect, non-judgement and understanding
 - Protect the labour and land rights of women:
 - Review existing and outdated laws with gender lens, possibly through the establishment of a special parliamentary committee
 - Provide and protect opportunities and rights of female low income earners and those working in unregulated, underground or informal sectors (farmers, domestic workers, women working in massage parlours, etc.)
 - Protect wages, working conditions, health and safety regulations, especially as they apply differently to female employees
 - Encourage employers, where possible, to provide a child friendly working environment (with child care, maternity leave, or other flexible options)
 - Prosecute those who exploit and violate workers, particularly those who are underage
 - Provide for the safety of women in private, in public, and in the workplace:
 - Enhance public safety by putting CCTV cameras in public places
 - Require all mobile companies to provide a free number with an easy code that any victim could use to report sexual harassment in public spaces such as in buses or streets. The victims should be able to activate an alarm by texting to a free 'helpline.' The alarm would alert those around her, including passengers, bus drivers, and conductors, but would also directly alert transport police. Those around could then provide immediate help to the victim and it would be more likely that the perpetrator would be caught and prosecuted
 - Transport should be immediately able to come to where the accident happens, so that an entire

bus does not need to be diverted to the police station

Bibliography

Kyaw, D & J. K. Routray, 2006, "Gender and Rural Poverty in Myanmar: A Micro Level Study in the Dry Zone.", *Journal of Agriculture and Rural Development in the Tropics and Subtropics*, Vol. 107, No. 2, pp. 103-114.

Oxfam, 2014, "Delivering Prosperity in Myanmar's Dryzone: Lessons from Mandalay and Magwe on Realizing the economic potential of small-scale farmers.", *Oxfam Briefing Paper*, Oxfam Online Publication, 28 August.

Zaw Zaw Htwe, 2015, "More than half of rape cases involve children." *Myanmar Times*, 20 August, <http://www.mmmtimes.com/index.php/national-news/yangon/16063-more-than-half-of-rape-cases-involve-children.html>, accessed 17 January 2016.

DR DAW KHIN MAR MAR KYI is Daw Aung San Suu Kyi Gender Research Fellow based in Oxford University and the winner of 'Excellence in Gender Research' for her Ph.D. She has previously taught at the Australian National University and worked as a senior gender Adviser for many government departments, INGOs and NGOs in Australia, Burma/ Myanmar and in the region.

အမျိုးသားအမျိုးသမီးဖြစ်မှုဆိုင်ရာ မူဝါဒ

ဒေါ်ခင်မာမာကြည်၊ လေဒီမားဂရက်အဆောင်၊ အောက်ဖို့ဒ်တက္ကသိုလ်

မကြာသေးမီက ရန်ကုန်မြို့တွင် အများပြည်သူရှေ့မှောက်တွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုများ ပိုမိုတိုးပွားလာခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဧပြီလတွင် အမျိုးသမီးများအလုပ်လုပ်နေသည့် ကုန်တိုက်များ၊ လမ်းမကြီးများနှင့် ဆိုင်များတွင် တုန်လှုပ်ခြောက်ခြားနေသည့် ဈေးဝယ်သူလူအုပ်များ၊ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များ၊ လုံခြုံရေးအစောင့်များရှေ့တွင်ပင် အမျိုးသမီးများမှာ ထိတ်လန့်ဖွယ်ရာတိုက်ခိုက်ခံရပြီး အချို့မှာအသက်ပင်ဆုံးရှုံးခဲ့ရပါသည်။ ပိုဆိုးသည့်အချက်မှာ ထိုအကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်မှုများကို ပြုလုပ်ခဲ့သည့်အမျိုးသားများ မှန်ကန်ကြောင်းပင် ဖော်ပြချက်တွင် များသောအားဖြင့် အမျိုးသားအများစုမှ ခုခံပြောဆိုရေးသားခဲ့ကြပြီး အချို့က တိုက်ခိုက်ခံရသူ အမျိုးသမီးများကိုပင် အပြစ်တင်ခဲ့ကြပါသည်။ အချို့ကလည်း အမျိုးသမီးများ၏ ယုတ်ညံ့သည့် သဘောသဘာဝများကြောင့် ဤသို့ တိုက်ခိုက်ခံထိုက်ကြောင်း ရည်ညွှန်းရေးသားခဲ့ကြပါသည်။ ၎င်းလအတွင်းမှာပင် ဘတ်စ်ကားများနှင့် တက္ကသိုလ်များပေါ်တွင် အတူစီးနင်းလိုက်ပါလာသူ ခရီးသည်များနှင့် ယာဉ်မောင်းတို့မှ အမျိုးသမီးများကို လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ နှောင့်ယှက်ဖော်ကားခဲ့သည်ကို ဖော်ပြချက်တွင် အကျယ်တဝင့် ရေးသားပြောဆိုခဲ့ကြပါသည်။ ထိုအကြောင်းအရာများကို ဆွေးနွေးသည့်အခါ အမျိုးသမီး အများစုမှ ၎င်းတို့ကားစီးစဉ်တွင် ဤသို့ပုံမှန်လိုလိုနှောင့်ယှက် ဖော်ကားခံရပုံကို ပြောပြကြပါသည်။ သို့သော်လည်း ၎င်းတို့သည် နေ့စဉ်ဤနည်းဖြင့်သာ ခရီးသွားလာရသည့်အတွက် ထိုအပြုအမူများကိုလည်း နေ့တစုဝ ခင်ဆိုင်နေရသည်ဟု ပြောပါသည်။

ဤသာဓကများကိုကြည့်ခြင်းအားဖြင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှောင့်ယှက်မှုနှင့် ဖော်ကားအကြမ်းဖက်မှုတို့မှာ ရန်ကုန်မြို့၌ပင် ဆိုးရွားစွာပုံမှန် ပေါ်ပေါက်နေပြီး မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝန်းလုံးရှိ အမျိုးသမီးများအတွက် ပိုမိုတိုးပွားလာနိုင်ကြောင်းတွေ့ရပါသည်။ ယခင်က လူသိရှင်ကြားမဟုတ်သော အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုပင် သာမန်တွေ့နေကျ အများပြည်သူရှေ့မှောက် ဖြစ်လာခြင်းမှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကြီးမားသော အမျိုးသား အကြမ်းဖက်မှု တိုးပွားနေသည်ကို ပြသနေပါသည်။ အစိုးရမှ အမျိုးသမီးများ ဘေးရန်ကင်းဝေးလုံခြုံရေးကို ပိုမိုအလေးထားသင့်ပြီး အမျိုးသား အမျိုးသမီးဖြစ်မှုနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ကျယ်ပြန့်သော မူဝါဒပညာပေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များဖြင့် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပံ့ပိုးသင့်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်ကို တပ်မတော်စနစ်ဖြင့် နှစ်ပေါင်းများစွာ အုပ်ချုပ်ခဲ့ခြင်းမှာ လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ကဏ္ဍတိုင်းအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိခဲ့ပြီး အထူးသဖြင့် အမျိုးသားနှင့်အမျိုးသမီးနှင့် ပတ်သက်၍ တန်ဖိုး၊ အယူအဆများနှင့် ဆက်ဆံရေးတွင် သက်ရောက်မှုရှိခဲ့ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီခဏတာ ရချိန်မှလွဲ၍ လွတ်လပ်ရေးရချိန်မှစပြီး ၁၉၅၀ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း မြန်မာနိုင်ငံကို တပ်မတော်နှင့် လက်နက်ကိုင်အစိုးရတို့မှသာ အုပ်ချုပ်ခဲ့ပါသည်။ မကြာသေးမီကာလအထိ တပ်မတော်အစိုးရများတွင် နိုင်ငံတော်တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးနှင့် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားရေးကောင်စီ (နဝတ၊ ၁၉၈၈-၁၉၉၇)တွင် လည်းကောင်း၊ နိုင်ငံတော် အေးချမ်းသာယာရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကောင်စီ (နအဖ၊ ၁၉၉၇-၂၀၁၁)တွင် လည်းကောင်း နိုင်ငံရေး ဦးဆောင်မှုတွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားပြုမှု လုံးဝမရှိခဲ့ပါ။ ပြည်ထောင်စုကြံ့ခိုင်ရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးပါတီ (တစည၊ ၂၀၁၁-၂၀၁၆)၏ ခေါင်းဆောင်ပိုင်းတွင် အမျိုးသမီး ကိုယ်စားပြုမှု နှစ်ရာခိုင်နှုန်းသာ ရှိခဲ့ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကမ္ဘာ့အထင်ရှားဆုံး အမျိုးသမီးနိုင်ငံရေးသမား ရှိသည်မှာမှန်သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံသည် အာရှတွင် နိုင်ငံရေးအရ အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ် ရာခိုင်နှုန်းအနည်းဆုံးရှိသော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်ပါသည်။ ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၏ ခေါင်းဆောင်မှုနှင့် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်၏ အနိုင်ရမှုတို့ကြောင့် အမျိုးသမီးကိုယ်စားလှယ်ဦးရေမှာ အာရှတွင် အနိမ့်ဆုံးအဆင့်မှ အနည်းငယ်ကျော်လွန်ကာ တိုးမြင့်လာခဲ့ပါသည်။ ဤသည်မှာ အများပြည်သူ၏ တစ်ခဲနက်ထောက်ခံမှုရရှိထားသူ အမျိုးသမီးနိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်မှ ၎င်းအပေါ်ပစ်မှတ်ထားသည့် ကန့်သတ်ချက်များဖြင့် တစ်မတော်မှရေးဆွဲထားသည့် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အထူးကြီးစား ရှောင်တိမ်းကာ “နိုင်ငံတော် အကြံပေးအရာရှိ” ရာထူးကိုဖန်တီးထားနိုင်သည့် အတွက်ကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့အပြောင်းအလဲများ ရှိနေသည့်ကြားမှပင် အမျိုးသားရစ်ဆယ်ခုနှစ်ရာခိုင်နှုန်းရှိသည့် မြန်မာနိုင်ငံ၏လွှတ်တော်မှာ အမျိုးသားများစိုးမိုးနေဆဲဖြစ်ပြီး အာရှတွင် အမျိုးသား အမျိုးသမီး တန်းတူမှုစာရင်းတွင် အောက်ဆုံးအဆင့်၌သာ ရှိနေဆဲဖြစ်ပါသည်။

အမျိုးသား အမျိုးသမီးဖြစ်မှု၏ ကန့်သတ်ချက်ချယ်မှုများ၊ အတားအဆီးများနှင့် အခက်အခဲများ

နိုင်ငံရေးကိုယ်စားပြုမှု အစိုးရအဖွဲ့အစည်းအားလုံးရှိ မြင့်မားသည့်ရာထူးများ၊ မိသားစုအတွင်းနှင့် ကိုယ်ရေးကိုယ်တာ ဘဝတို့တွင် ဖိုဝါဒ တဖြည်းဖြည်းစိုးလာသည့် ယဉ်ကျေးမှုတန်ဖိုးထားချက်များ၏ လွှမ်းမိုးမှုမှာ အမျိုးသမီးများအတွက် အဓိကကန့်သတ်ချက်ချယ်မှု တစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ အမျိုးသားများ၏ဘုန်းနှင့် အမျိုးသမီးများ၏အရက်သိက္ခာဟူသည့် ဆန့်ကျင်နေသော အတွေးအမြင်များက ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာတန်ဖိုးထားချက်များကို ပုံဖော်ပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အမျိုးသမီးများမှာ မီးဖွားစဉ်က ဘုန်းမပါသောကြောင့် ပိုနိမ့်ကျသည်ဟု သတ်မှတ်ကြပါသည်။ အမျိုးသားများတွင်သာ ဘုန်းရှိသည်အတွက် ၎င်းတို့သာလျှင် သယံဇာတဝတ်ပြီး အမြင့်မားဆုံးမြန်မာလူမှုရေးအဆင့်သို့ ရောက်ရှိနိုင်ကာ ၎င်းတို့သာလျှင် သဘာဝအားဖြင့် အခွင့်အရေးသာလွန်နေပါသည်။ အမျိုးသားဖြစ်ခြင်းက သာလွန်သည်ဟု လက်ခံထားကြသည့်အတွက် သြဇာအာဏာနှင့် အကျိုးအရင်းအမြစ်များ ရယူနိုင်သည့် အထူးအခွင့်အရေးရရှိနေသည်ဟုဆိုလိုပါသည်။ ဤသည်လည်း ယဉ်ကျေးမှုအရ သဘာဝဟု အမျိုးသားအမျိုးသမီးတို့ကိုခွဲခြား သတ်မှတ်ထားပြီး အမျိုးသားအမျိုးသမီးတန်းတူမှုကင်းမဲ့ခြင်းကို သာမန်သဘော လက်ခံထားပါသည်။ တစ်မတော်တွင် အမျိုးသမီး ပါဝင်မှု နည်းပါးလွန်းပြီး ၎င်းတို့သည် တစ်မတော်သားများအတွက်သာ လျာထားသည့်ရာထူးများမှာလည်း အဆင့်မမြင့်လှသဖြင့် လက်တွေ့အားဖြင့် တစ်မတော်အတွက် အာမခံထားသည့် လွှတ်တော်နေရာများမှာ အမျိုးသမီးများအပေါ် နှစ်ကြိမ်ခွဲခြားဆက်ဆံသကဲ့သို့ ဖြစ်နေပါသည်။

အမျိုးသမီးများမှာ အာဏာနှင့်အရင်းအမြစ်အင်အားကင်းမဲ့သဖြင့် မြန်မာ့လူမှုအဖွဲ့အစည်းတွင် အနိမ့်ဆုံးအဆင့်သို့ ရောက်နိုင်သည်ဟု ဆိုလိုပါသည်။ ဥပမာ မြန်မာနိုင်ငံရှိ အဆင်းရဲဆုံးသူများမှာ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍ သို့မဟုတ် စက်ရုံများကဲ့သို့ ဘဝအာမခံမရှိသောကဏ္ဍများတွင် လုပ်ကိုင်နေသူအများစုမှာ အမျိုးသမီးများ ဖြစ်ပါသည်။ လယ်သူမများမှာ မြေယာနှင့် မြေယာဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါဝင်ရန်ခွင့်အလမ်းနည်းပါးပြီး ဝင်ငွေလည်းနည်းပါးသည်မှာ ထင်ရှားသည့်သဘောဖြစ်ပါသည်။ လူဦးရေခုနှစ်ဆယ်ရာခိုင်နှုန်း စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍတွင် လုပ်ကိုင်နေသည့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံအတွက် ဤအချက်ကို မီးမောင်းထိုးပြရန်အရေးကြီးပါသည်။ (အောက်စဖမ်) Oxfam အဖွဲ့၏ သုတေသနအရ (အမျိုးသား လယ်သမားများ၏ စာတတ်မြောက်မှုနှုန်း သုညရာခိုင်နှုန်းရှိချိန်တွင် အမျိုးသမီးလယ်သမားများ၏ စာတတ်မြောက်မှုနှုန်းမှာ ၈ ရာခိုင်နှုန်းရှိပြီး) အမျိုးသမီးများမှာ စာတတ်မြောက်မှုနှုန်းပိုမြင့်မားနေချိန်တွင်ပင် အမျိုးသားများထက် ဝင်ငွေနှစ်ဆယ်ရာခိုင်နှုန်း ပိုနည်းပါသည်။ လယ်ယာလုပ်ကိုင်သူ အမျိုးသမီးများတွင် လယ်ယာမဲ့ရန် အလားအလာပိုများပါသည် (အမျိုးသားများ လယ်ယာမဲ့မှု ခြောက်ရာခိုင်နှုန်းသာ ရှိနေချိန်တွင် အမျိုးသမီးလယ်ယာမဲ့မှုမှာ နှစ်ဆယ်ရာခိုင်နှုန်းအထိ ရှိနေပါသည်) (Oxfam ၂၀၁၄၊ ၁၂)။ အမျိုးသမီးများက လယ်ယာမြေပိုင်ဆိုင်ပါကလည်း အမျိုးသားများမြေယာပိုင်ဆိုင်မှုက များစွာပိုပါသည်။ လေ့လာချက်တစ်ခုအရ အမျိုးသားများမှာ ပျမ်းမျှ ၄.၄ ဧက မြေယာပိုင်ဆိုင်ချိန်တွင် အမျိုးသမီးများမှာ ၂.၂ ဧက ခန့်သာ ပိုင်ဆိုင်ကြောင်း တွေ့ရပါသည် (Kyaw & Routray 2006)။ အမျိုးသမီးများ စိုးမိုးသည့် ပညာရေးကဏ္ဍတွင်ပင် ၂၀၁၅ ခုနှစ်တိုင်အောင် မြန်မာနိုင်ငံ၏တက္ကသိုလ်များတွင် အမျိုးသမီးပါမောက္ခများ မရှိခဲ့ပါ။ နိုင်ငံတစ်ဝန်းရှိပါမောက္ခ ၇၈၃ ဦးအနက် အမျိုးသား ၁၇၈ ဦးသာရှိသည့်အချိန်တွင် အမျိုးသမီးများကို ဤသို့ပယ်ထားခြင်းမှာ ထိပ်တန်းအာဏာရှိသည့်အဆင့်များတွင် ဖွဲ့စည်းပုံအရ တန်းတူညီမျှမှုမရှိဘဲ ထင်ထင်ရှားရှားသိသိသာသာ ခွဲခြားဆက်ဆံနေသည်ကို ညွှန်ပြနေပါသည်။

ဆယ့်သုံးနှစ်ကြာအောင် တစ်မတော်မုဦးဆောင်၍အမျိုးသားများမှ သေချာစွာရေးဆွဲထားသည့် ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေသည်လည်း အမျိုးသားများအတွက် ဘက်လိုက်နေသည်ကို ထင်ထင်ရှားရှားတွေ့နေရပါသည်။ ဥပမာ ပုဒ်မ ၃၅၂ တွင် ‘အမျိုးသားများနှင့်သာ သင့်တော်သည့်ရာထူးများ’ကို တိကျစွာရည်ညွှန်းထားပါသည်။ (၂၀၁၁-၂၀၁၆) “ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး” အစိုးရမှပင် ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် “အမျိုးဘာသာထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေများ” ကို လျင်မြန်စွာပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပါသည်။ ၎င်းဥပဒေများတွင် လူဦးရေထိန်းချုပ်ရေးဥပဒေကြမ်း အမှတ် ၂၈/၂၀၁၅ ဘာသာကူးပြောင်းမှု ဥပဒေကြမ်း အမှတ် ၄၈/၂၀၁၅၊ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် အမျိုးသမီးများ အထူးထိမ်းမြားခြင်းဥပဒေ အမှတ် ၅၀/၂၀၁၅ နှင့် တစ်လင်တစ်မယားစနစ် ကျင့်သုံးမှု ဥပဒေအမှတ် ၅၄/၂၀၁၅ တို့ ပါဝင်ပါသည်။ ထိုဥပဒေများမှာ အမျိုးသမီးများအပေါ် ကြီးမားသည့်သက်ရောက်မှုများ ရှိနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ လူဦးရေထိန်းချုပ်မှု ဥပဒေကြမ်းတွင် သုံးနှစ်ခြားမီးဖွားရမည်ဟူသော သတ်မှတ်ချက်ကြောင့် အမျိုးသမီးများအပေါ် ရာဇဝတ်တောင်းသင့်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာ လက်ရှိ ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ ၃၇၅ အရ ဇနီးဖြစ်သူမှာ အသက် ၁၄ နှစ်အောက်ဖြစ်မှသာ ခင်ပွန်းဖြစ်သူ၏ မုဒိမ်းကျင့်ခြင်းမှာ ရာဇဝတ်မှုမြောက်နိုင်သည်ဟု ပါရှိပြီး မြန်မာနိုင်ငံတွင် အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုမှ ကာကွယ်ရန် ဥပဒေမရှိပါ။ အမျိုးသမီးတစ်ဦးအတွက်

1 ဘာသာကူးပြောင်းမှုဥပဒေကြမ်းတွင် အခြားဘာသာသို့ ကူးပြောင်းလိုသူတစ်ဦးမှ ဒေသန္တရ (အစိုးရအရာရှိများနှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း အဖွဲ့ဝင်များ) ‘မှတ်ပုံတင်ဘတ်အဖွဲ့များ’ ထံမှ ဘာသာကူးပြောင်းရန် စာရေးခွင့်ပြုချက်လိုကြောင်း သတ်မှတ်ထားပါသည်။
2 ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်အမျိုးသမီးများအိမ်ထောင်ပြုခြင်းဆိုင်ရာ အထူးဥပဒေမူကြမ်းအရ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် မိဘများနှင့် ဒေသန္တရအာဏာပိုင်များထံမှ စာရေးခွင့်ပြုချက်မပါဘဲ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် မဟုတ်သူအမျိုးသားများနှင့် အိမ်ထောင်ပြုပါက ရာဇဝတ်မှုဟု သတ်မှတ်ထားပါသည်။
3 တစ်လင်တစ်မယားစနစ်ဥပဒေမူကြမ်းတွင် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးနှင့် မိသားစုအရေးများတွင် အကြွင်းမဲ့အာဏာရင်ဆန်စွာ ဝင်ရောက်နှောင့်ယှက်နိုင်သည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်အသစ်များ ပါဝင်ပါသည်။

အသက်အန္တရာယ် ရှိမနေသရွှိ သားဖျက်ခြင်းမှာ ရာဇဝတ်မှုဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အမျိုးသမီးများ တရားမဝင်သားဖျက်ရာမှ ဘေးမကင်းသည့် သားဖျက်မှုများ ဖြစ်နိုင်သလို ရာဇဝတ်ဒဏ်ခံရနိုင်ပါသည်။

လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှောင့်ယှက်မှု၊ မတော်မတရားပြုမှုနှင့် မုဒိမ်းမှုတို့အပါအဝင် အမျိုးသား အမျိုးသမီးဖြစ်မှုအပေါ် အခြေခံသည့် အကြမ်းဖက်မှုများမှာ အမျိုးသမီးများအကြား ပုန်းလှိမ်းကွယ်လျှိုး ရှိနေဆုံးသော အဓိကကြောက်ရွံ့မှုတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ နှောင့်ယှက်စော်ကားမှုအပါအဝင် အမျိုးသမီးများ အပေါ်အကြမ်းဖက်သည့် ရာဇဝတ်မှုများကို တားဆီးကာကွယ်ရန် သို့မဟုတ် အပြစ်ပေးရန် ပြည့်စုံလုံလောက်သည့် ဥပဒေများ မြန်မာနိုင်ငံတွင် လောလောဆယ်မရှိသေးပါ။ အမျိုးသမီးများသည် မိမိကိုအန္တရာယ်ပြုရန်အလားအလာရှိသူများမှ ကာကွယ်ရေး အတွက် အနားလာခွင့်မပြုရန် တောင်းဆိုနိုင်ခြင်းမရှိပါ။ ၎င်းအပြင် "[အမျိုးသမီးတစ်ဦး၏] ကာအိန္ဒြေ" ပျက်ပြားစေသည့် အပြုအမူများနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ရာဇဝတ်ကြီး ပုဒ်မ ၃၅၂ ကဲ့သို့ လက်ရှိဥပဒေများကို သိကျွမ်းခြင်းလည်းမရှိပါ။ ၎င်းဥပဒေများမှာ အများပြည်သူရှေ့မှောက်၊ နှစ်ကိုယ်ကြားနှင့် လုပ်ငန်းခွင်တို့တွင် မလိုလားသည့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာတို့ထိမှုများ သို့မဟုတ် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ နှောင့်ယှက်စော်ကားခြင်းများကို အမျိုးသမီးများ ရင်ဆိုင်ရာတွင် အထောက်အကူပြုနိုင်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၁၈၇၂ ခုနှစ် သက်သေအထောက်အထား အက်ဥပဒေအရ လိင်အရစော်ကားမုဒိမ်းကျင့် ခံရသူများမှာ အသက်အန္တရာယ် ရှိမနေပါက 'သက်သေအထောက်အထားများ မပျက်စီးရေးအတွက်' ကျန်းမာရေးမှတ်တမ်းများအတွက် စမ်းသပ်စစ်ဆေးမခံမီ ရဲထံ အကြောင်းကြားရပါသည်။ သို့ရာတွင် သက်သေအထောက်အထား အက်ဥပဒေသည် လည်းကောင်း၊ ရာဇဝတ်ကြီးပုဒ်မသည်လည်းကောင်း အမျိုးသား အမျိုးသမီးဖြစ်မှုအပေါ်အခြေခံသည့် အကြမ်းဖက်မှု သို့မဟုတ် အမျိုးသမီးများ၏ ဂုဏ်သိက္ခာသမာဓိအပေါ်ထိခိုက်မှုများကို ကာကွယ် ပြေငြိမ်းပေးခြင်းမရှိပါ။ သက်သေအထောက်အထား အက်ဥပဒေအရ အမျိုးသမီး၏ မုဒိမ်းကျင့်ခံရသည်ဟု ပြောဆိုချက်များအပေါ် အမှန်တကယ် မုဒိမ်းကျင့်ခံရခြင်းရှိမရှိ ဆုံးဖြတ်ရန်အတွက် အမျိုးသမီးများ၏အတိတ်မှ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာအပြုအမူအနေအထိုင်၊ ဝတ်စားဆင်ယင်ပုံများ၊ ပြုမူစရိယကျင့်ကြံမှု၊ အကျင့်စာရိတ္တတို့အပေါ် အပြစ်ကျူးလွန်ကြောင်းစွပ်စွဲခံရသူမှ အများပြည်သူရှေ့မှောက် စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းကို သက်သေ အထောက်အထား အက်ဥပဒေအရ ခွင့်ပြုထားပါသည်။ ဤကဲ့သို့ ကိုယ်ရေးကိုယ်တာ အရက်ရစေသော ကိစ္စများကို အများပြည်သူ ရှေ့မှောက် အသေးစိတ် မေးမြန်းစုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းမှာ အထူးသဖြင့် မုဒိမ်းကျင့်ခံရသော အမျိုးသမီးကို ပိုမိုအရက်ရစေရုံသာမက အနာဂတ်တွင် ၎င်းတို့ အမျိုးသားကောင်းများနှင့် အိမ်ထောင်ပြုရန် အလားအလာကင်းမဲ့သွားနိုင်သောကြောင့် အမျိုးသမီးများသည် မုဒိမ်းမှုများကို တိုင်ကြားလေ့မရှိဘဲ အချို့ကိစ္စများတွင် မုဒိမ်းကျင့်သူနှင့်အိမ်ထောင်ပြုခြင်းကို အကောင်းဆုံးရလဒ်ဟု ယူဆလေ့ရှိပါသည်။

လွန်ခဲ့သည့်နှစ်များအတွင်း အသက်မပြည့်သေးသူမိန်းကလေးများ အပေါ်မုဒိမ်းကျင့်မှုများလည်း တိုးပွားခဲ့ပါသည်။ ရန်ကုန်မြို့ရဲဌာန၏ ပြောဆိုချက်အရ ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် မုဒိမ်းမှုမှာ မှတ်တမ်းတင်ထားသည့် ရာဇဝတ်မှုများတွင် ဒုတိယအမြင့်ဆုံးဖြစ်လာခဲ့ပြီး ဆယ်စုအနက် ခုနစ်မူနီးပါးတွင် ကလေးများပါဝင်နေပါသည် (ဇော်ဇော်ထွေး ၂၀၁၅)။ ပဋိပက္ခဒေသများတွင် မြန်မာ့တပ်မတော်မှ မုဒိမ်းကျင့်ခဲ့ကြောင်း တိုင်းရင်းသား အုပ်စုအားလုံးမှ အမျိုးသမီးများက ပြောဆိုခဲ့ကြပါသည်။ မကြာသေးမီက ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ကချင်စေတနာ့ဝန်ထမ်း ဆရာမနှစ်ဦးကို မြန်မာ့တပ်မတော်ဝင်တို့မှ မုဒိမ်းကျင့်ခဲ့ကြောင်း ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားများက စွပ်စွဲချက်မှာ ပဋိပက္ခဒေသများတွင် တိုင်းရင်းသားအမျိုးသမီးများနှင့် အန္တရာယ်ကို မီးမောင်းထိုးပြနေပါသည်။ ပဋိပက္ခများ၏ဒဏ်ခံနေရသည့် အမျိုးသမီးတို့၏ လုံခြုံရေးအခြေအနေ ပိုမိုကောင်းမွန်လာရေးအတွက် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်ချမှတ်ရန် ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီမှ အမျိုးသမီးများ၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ (၁၃၂၅၊ ၁၈၂၀၊ ၁၈၈၈ နှင့် ၁၈၈၉) ချမှတ်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းဆုံးဖြတ်ချက်များ၏ လမ်းညွှန်မှုဖြင့် မြန်မာအစိုးရမှ သင့်တော်သည့်ဥပဒေများ ကျင့်သုံးရန်သင့်ပါသည်။

အကြံပြုချက်များ

- အမျိုးသားအမျိုးသမီးဖြစ်မှုနှင့်သက်ဆိုင်သည့်တီထွင်ဖန်တီး ပညာပေးအစီအစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် ပံ့ပိုးပေးခြင်း -
 - အမျိုးသမီးများအပေါ်ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် အမျိုးသမီးများနှိမ်သည့် သရုပ်ဖော်မှုများကို တားဆီးပညာပေးရန်
 - အမျိုးသားအမျိုးသမီးများအကြား သာတူညီမျှမရှိခြင်း၊ ကွာဟနေခြင်းများအပေါ် ပညာပေးရန်
 - လိင်ပညာပေးမှုဆောင်ရွက်ပြီး အမျိုးသမီးများ၏ မျိုးပွားမှုဆိုင်ရာကျန်းမာရေး ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့် ရပိုင်ခွင့်များကို အသိအမှတ်ပြုရေးအတွက် ပညာပေးရန်
 - လူမှုမီဒီယာများ၊ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများနှင့် နိုင်ငံပိုင်ရေးဒီယို၊ ရုပ်မြင်သံကြားနှင့် အခြားသောအနုပညာများအပါအဝင် အများပြည်သူ ပါဝင်ဦးဆောင်သည့် အမျိုးသားအမျိုးသမီးနှင့်ပတ်သက်၍ ပညာပေးအစီအစဉ်များ
 - တပ်မတော်၊ ရဲတပ်ဖွဲ့များ၊ တရားစီရင်ရေးအာဏာပိုင်များ၊ မူဝါဒချမှတ်သူများ၊ မီဒီယာပညာရှင်များအားလည်း ပညာပေးသူများအတွက် ပစ်မှတ်ထားသည့် အမျိုးသား အမျိုးသမီးနှင့် ပတ်သက်သည့် သင်တန်းများပေးရန်
 - အမျိုးသမီးများနှင့်အမျိုးသားများ တန်းတူညီမျှမရှိခြင်းနှင့် ထိုသို့မညီမျှခြင်းကြောင့် မြန်မာလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် ယောက်ျားလေးများ အပါအဝင်အပေါ် မည်သို့အကျိုးအပြစ်သက်ရောက်ကြောင်း အစီအစဉ်များ
 - အစိုးရအဖွဲ့၊ လွှတ်တော်များ၊ တရားစီရင်ရေး၊ ပညာရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးအဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ အဆင့်တိုင်းတွင် အမျိုးသမီးဦးရေ လောလောဆယ် အနည်းဆုံးသုံးဆယ်ရာခိုင်နှုန်းထားရှိရန် ခေတ္တခဏ အကောင်အထည်ဖော်ရန်
 - လက်ရှိဥပဒေများအကြောင်း အသိပညာပေးခြင်း၊ အမျိုးသားအမျိုးသမီးဖြစ်မှုအပေါ်အခြေခံသည့် အကြမ်းဖက်မှု၊ အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှု၊ အများပြည်သူရှေ့အကြမ်းဖက်မှု၊ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ နှောင့်ယှက်စော်ကားမှုနှင့် အမျိုးသား အမျိုးသမီးဖြစ်မှုအပေါ်အခြေခံသည့် အကြမ်းဖက်စော်ကားမှုတို့နှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေများနှင့် လိုအပ်ပါက ဥပဒေအသစ်များထပ်မံချမှတ် အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း
 - အကြမ်းဖက်စော်ကားဖျက်စီးခံရသော အမျိုးသမီးများအတွက် လုံလောက်သည့် အရင်းအမြစ် ပံ့ပိုးမှုများပေးရန် (ဥပဒေရေးရာပံ့ပိုးမှု၊ ကျန်းမာရေးပံ့ပိုးမှု၊ အကြံပေးဆွေးနွေးခြင်း၊ အိုးအိမ်စသည်တို့အပါအဝင်) ပံ့ပိုးပေးသည့်ဝန်ဆောင်မှုများ လျာထားပေးရန်

- အကြမ်းဖက်နှောင့်ယှက်စော်ကားခံရသော အမျိုးသမီးများက လိုအပ်ပါက တယ်လီဖုန်းဖြင့်လှမ်း၍ အကြောင်းကြား အကူအညီ တောင်းခံနိုင်သည့် တစ်နေ့ ၂၄ နာရီ တစ်ပတ် ခုနစ်ရက် ကောလိပ်စင်တာ ဖုန်းလိုင်းများ ဖန်တီးရန်၊ အမျိုးသမီးများမှ လျှို့ဝှက်တိုင်ပင် ဆွေးနွေးနိုင်မည့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးရေးဗဟိုဌာနများ ဖွင့်လှစ်ရန်၊ လိုအပ်ပါက သို့မဟုတ် အန္တရာယ်ရှိနေသည်ဟု ယူဆပါက အမျိုးသမီးများနှင့် ကလေးများ သီးသန့် ခေတ္တခဏ ခိုလှုံသွားရောက် နေထိုင်နိုင်မည့် ဒုက္ခသည်ဗဟိုဌာနများ ဖွင့်လှစ်ပေးရန်
- အကြမ်းဖက်စော်ကားခံရသောအမျိုးသမီးများကရာဇဝတ်မှုများအပေါ် တရားစွဲဆိုရာတွင်ပံ့ပိုးမှုပေးရန်(ဥပမာအကြမ်းဖက်ခံရသူများအတွက် ဥပဒေရေးရာ ကုန်ကျစရိတ်များပေးခြင်းကဲ့သို့) ငွေအင်အား၊ လူအင်အား ပံ့ပိုးပေးခြင်း
- ၎င်းတို့၏ကိုယ်ရေးကိုယ်တာကိစ္စများအား လျှို့ဝှက်ထားပေးခြင်း၊ ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင်အခွင့်အရေးများကို လေးစားခြင်း၊ ဝေဖန်ချက်မပြုဘဲ နားလည်ပေးခြင်းဖြင့် သင့်တော်သည့် ပံ့ပိုးမှုပေးရေးအတွက်သာအဓိကထားရန် (အမျိုးသမီးအရာရှိများ အပါအဝင်) ရဲနှင့် တရားစီရင်ရေး အဖွဲ့ဝင်များကို သင်တန်းများပေးရန်
- အမျိုးသမီးများ၏ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အရေးများနှင့် မြေယာအခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန် -
 - လွှတ်တော်အထူးကော်မတီတစ်ရပ် ဖွဲ့စည်း၍ ခေတ်နောက်ကျနေသော ဥပဒေများ၊ လက်ရှိဥပဒေများကို အမျိုးသားအမျိုးသမီးဖြစ်မှု အသိအမြင်များဖြင့် ပြန်လည်သုံးသပ်ရန်၊ လိုအပ်ပါက ဥပဒေအသစ်များ ရေးဆွဲရန်
 - ဝင်ငွေနည်းပါးသူ အမျိုးသမီးများနှင့် ဘဝအာမခံမရှိသော (လယ်ယာလုပ်ကိုင်သူများ၊ အိမ်အကူများ၊ အနိပ်ခန်းများတွင် လုပ်ကိုင်နေသည့် အမျိုးသမီးများအပါအဝင်) တရားမဝင်လုပ်ငန်းခွင်ကဏ္ဍများ သို့မဟုတ် ဘဝအာမခံချက်မရှိသည့် လုပ်ငန်းခွင်ကဏ္ဍများတွင် လုပ်ကိုင်နေသူများအား အခွင့်အလမ်းများနှင့် ရပိုင်ခွင့်များပေးရန်၊ ၎င်းအခွင့်အလမ်းများနှင့် ရပိုင်ခွင့်များအား ကာကွယ်ပေးရန်
 - အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးအလုပ်သမားများနှင့်ပတ်သက်ပြီး လုပ်အားခ ကွဲပြားမှု၊ ခွဲခြားမှုများ၊ အလုပ်အကိုင်အခြေအနေများ၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးကင်းရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ကာကွယ်ပေးရန်
 - ကလေးငယ်ရှိနေသော မိခင်အလုပ်သမားများအတွက် ကလေးထိန်း၊ မီးဖွားခွင့်ရက် အပါအဝင် အဆင်ပြေ သင့်တင့်လျောက်ပတ်သည့် အလုပ်အကိုင်ပတ်ဝန်းကျင် ဖန်တီးပေးရေး
 - အထူးသဖြင့် အသက်မပြည့်သေးသောအလုပ်သမားများအား ခေါင်းပုံဖြတ်စော်ကား အနိုင်ကျင့်သူများအား ထိထိရောက်ရောက် တရားစွဲဆိုအပြစ်ပေးရန်
- အိမ်တွင်းအိမ်ပြင်နှင့် လုပ်ငန်းခွင်တွင် အမျိုးသမီးများ၏ဘေးကင်းလုံခြုံရေး
 - အများပြည်သူရှိရာနေရာများ၊ လမ်းများ၊ ဘတ်စကားများ၊ တက္ကသိုလ်များ၊ ရထားများတွင် CCTV ကင်မရာများ တပ်ဆင်ထားပေးရန်
 - သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးယာဉ်များ၊ ဘတ်စကားများ၊ ရထားများ၊ တက္ကသိုလ်များ သို့မဟုတ် လမ်းများကဲ့သို့ အများပြည်သူရှိရာနေရာများတွင် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ နှောင့်ယှက်စော်ကားခံရသူများ တိုင်ကြားနိုင်ရန် လွယ်ကူသော ကုဒ်အမှတ်အသားများဖြင့် အခမဲ့ဖုန်းနံပါတ်များ ပေးရေးအတွက် မိုဘိုင်းကုမ္ပဏီအားလုံးအားနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန်။ ၎င်းအခမဲ့ 'အကူအညီပေးသည့်ဖုန်းလိုင်း' အကြမ်းဖက် နှောင့်ယှက်စော်ကားခံရသူ အမျိုးသမီးက ကုတ်ဖြင့် တက်စမက်ဆွဲရုံ ပို့ရုံဖြင့် အကြောင်းကြား သတင်းပေးနိုင်ရန်၊ ၎င်းမှတစ်ဆင့် ခရီးသည်များ၊ ယာဉ်မောင်းနှင့် ယာဉ်နောက်လိုက်တို့ ဦးဆောင်၍ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးရဲတို့မှ တိုက်ရိုက် ချက်ချင်း အကူအညီပေးနိုင်ပြီး ကျူးလွန်သူအား ဖမ်းဆီးအရေးယူနိုင်မည့်အလားအလာ ပိုရှိရန်
 - ထိုသို့ဖြစ်ပွားပါက သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးရဲဌာနမှ အခင်းဖြစ်ရာနေရာသို့ ချက်ချင်းလာရန်။

စာစုစာရင်း

Kyaw, D & J. K. Routray, 2006, "Gender and Rural Poverty in Myanmar: A Micro Level Study in the Dry Zone.", *Journal of Agriculture and Rural Development in the Tropics and Subtropics*, အတွဲ ၁၀၇၊ အမှတ် ၂၊ စာမျက်နှာ ၁၀၃-၁၁၄။

Oxfam, 2014, "Delivering Prosperity in Myanmar's Dryzone: Lessons from Mandalay and Magwe on Realizing the economic potential of small-scale farmers.", *Oxfam Briefing Paper*, Oxfam အွန်လိုင်းထုတ်ဝေမှု၊ ဩဂုတ်လ ၂၈ ရက်။

Zaw Zaw Htwe, 2015, "More than half of rape cases involve children." Myanmar Times, 20 August, <http://www.mmtimes.com/index.php/national-news/yangon/16063-more-than-half-of-rape-cases-involve-children.html> ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ၁၇ ရက်တွင် ရယူခဲ့သည်။

ဒေါက်တာဒေါ်ခင်မာမာကြည်သည် အောက်စဖို့ဒ်တက္ကသိုလ်အခြေစိုက် ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်ဆုရ အမျိုးသားအမျိုးသမီးဖြစ်မှု သုတေသီတစ်ဦးဖြစ်ပြီး သူမ၏ပါရဂူဘွဲ့အတွက် အမျိုးသားအမျိုးသမီးဖြစ်မှုသုတေသနတွင် ထူးချွန်ဆု ရရှိထားသူလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ယခင်က ဩစတြေးလျအမျိုးသားတက္ကသိုလ်တွင် ပို့ချခဲ့ပြီး အစိုးရဌာနများစွာ၊ ဩစတြေးလျနိုင်ငံ၊ မြန်မာနိုင်ငံနှင့် ၎င်းဒေသတွင်းရှိ အစိုးရမဟုတ်သည့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရမဟုတ်သည့်အဖွဲ့အစည်းများအတွက် အမျိုးသား အမျိုးသမီးဖြစ်မှုဆိုင်ရာ အဆင့်မြင့် အကြံပေးပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ် လုပ်ကိုင်ခဲ့ဖူးပါသည်။

EDUCATION CHALLENGES FOR MYANMAR'S NEW NLD GOVERNMENT

Marie Lall, UCL Institute of Education

Myanmar's new government is faced with an incomplete education reform process that was initiated by the Thein Sein government. The challenges that arise from this are detailed below and fall broadly into three categories: updating and upgrading an outdated education system, relations with the development partners who are funding some of the reform process and linking education reforms to the peace process, so that the new system meets Myanmar's 'Education for All' commitment as well as the new internationally agreed Sustainable Development Goals (SDGs).

Updating and Upgrading the Education System

Basic Education

At present the details of the NLD's education policy are not in the public domain. It is therefore impossible to gauge how far the points discussed below have already been engaged with or form part of any policy.

The Comprehensive Education Sector Review (CESR) that was undertaken between 2012 and 2015 provides an excellent basis for a comprehensive rethink of all aspects of Myanmar's education system. The challenge will be for the new government to decide quickly what parts of the CESR process (including the new education law) it wants

to accept, build upon and take forward and where it feels further changes are necessary. Throwing the whole process out would mean a huge waste of time and money, for what was a good basis for further education reform. The NLD will need to make its policies on the two crucial areas of teacher training and curricular reforms clear so that staff within the Ministry of Education, but also schools and teachers, know what direction will be taken.

The main issues that need to be addressed are the mismatch between a Child-Centred Approach (CCA) and the exam system, including the chapter end test; the language of instruction issue, especially in early childhood education (ECE); increasing the number of qualified teachers; the role of the non-state sector; and transfer options between private/non state schools and government schools.

The NLD also needs to clarify its position with regard to the new education law so as to improve its relationship with the National Network for Education Reform (NNER) and the student unions that have been protesting against this law since its first enactment.

Higher Education (HE)

There has been some concern across Myanmar as to how far universities should be more autonomous. Whilst devolution of authority is a good way forward, the institutions need government support to develop after such long isolation, and academic management staff need special capacity building and training to be able to take advantage of more freedom and power so as to develop their research and their institutions.

The NLD's focus has been on Yangon and Mandalay Universities. Now that undergraduates are being reintegrated on the main campuses, it is time to look at all the

other, less prestigious universities, so that not only urban elites are served, but others as well. The main issues faced by the HE sector are the quality of what is taught and the teaching methods. Because academic teaching staff are not research active in an international sense, courses need to be updated to meet international standards. The teaching language is theoretically English; however, this is rarely the case because the academic staff often do not speak English well enough to be able to instruct students. Solid academic language training needs to be a necessary part of academic training, both for students and teachers. Myanmar's distance higher education needs a total overhaul, as its quality is so low that its degrees have little value, even within Myanmar. HE needs to equip all students with the necessary skills for employment – something current HE in Myanmar fails to do.

The upgrading of the universities is unlikely to reduce the demand for private sector training, especially with regard to IT and languages. The government must acknowledge the role of civil society and non-government sector training and find ways to provide accreditation and recognition. Not all Myanmar citizens, especially adults whose student days are over, will be able to study at a HE institution. Adult further education is, however, a crucial pillar for broader reforms to embed across society.

It is known that the NLD is rethinking teacher training, wanting to integrate it with HE. The interaction between teachers and academic departments at universities is certainly to be commended, however care need to be taken that teacher training is not seen as a 'second class' option within universities.

Relationship with development partners and donors

The international development partners have funded the CESR and therefore see the agreed developments as a part of their work. The new curriculum is being written with JICA's help. It is imperative that the NLD clarify what changes if any it intends to make in the education sector that could affect the reform process or key external relations.

The Myanmar government needs to take care that it does not adopt too decentralized of a neoliberal model too quickly. Whilst allowing individual institutions to take local decisions is very good, the withdrawal of the state seen in some reforming developing countries has resulted in poor results of access and quality across the board. The issue of social justice is crucial and the

education reforms need to ensure that all parts of society are served equally.

Ethnic Education and the Peace Process

Decades of ethnic conflict fuelled by Ne Win's Burmanisation and forced assimilation programme have led to Ethnic Armed Groups (EAG) developing their own education departments. These departments and their dependent schools are supported by ethnic citizens across ethnic states who want to access education in their mother tongue. The NLD needs to revisit the education provision in ethnic states and look at the medium of instruction. The Thein Sein government's support to teach the ethnic language as a second language in school does not go far enough. In a mother tongue based (MTB) system Burmese as the Union language would be taught at a young age and gradually become the medium of instruction. Only if international good practice of MTB education is rolled out across Myanmar's ethnic states will all children be able to have equal chances in life.

This also means reassessing the relationship between government and non-state—i.e. EAG or ethnic civil society funded schools and working out flexible transfer options for the children for secondary and higher education. This is also essential for families that would like to return to Myanmar from the refugee camps in Thailand.

Overall, there has been a lack of connection between education issues and the politics of the peace process. As the government decides what shape the peace process and the political dialogue should take, education needs to be on the agenda.

Recommendations for the government

- Clarify education policy and education priorities as quickly as possible, especially the position vis-a-vis the new education law.
- Decide which parts of the existing reform will be taken forward and what needs to be reviewed or changed.
- Engage stakeholders on the ground—such as teachers – when making changes to see what the unintended consequences are. Teachers have not been sufficiently part of the CESR.
- Focus on reforming the exam system, so that the teaching methodology can be improved.
- Do not focus too much on prestige universities of Yangon and Mandalay, but ensure equitable support across the whole HE sector.
- Reform distance higher education.
- Recognise the role civil society can play across the whole education sector and facilitate their involvement.

- Develop a transfer system between the private schools and the government sector.
- Rethink teacher training so as to make it attractive to high calibre graduates—possibly a ‘teach for Myanmar’ programme?
- Work with development partners, but do not let them dictate policy direction.
- Be careful with too rapid a decentralisation—ensure that capacity building is built in and a social justice agenda is at the heart of the reforms.
- Rethink the language of instruction in ethnic states. Even in states with multiple ethnic languages, solutions for MTB education can be found.
- Link the education reform process to the peace process and political dialogue.
- Remain patient—education reform impact takes decades.

Further references

Lall, M. (2016) *Understanding Reform in Myanmar, People and Society in the wake of Military Rule*, Hurst Publishers, London.

South, A. and Lall, M. (2016) *Schooling and Conflict: ethnic education and mother tongue based teaching in Myanmar*, The Asia Foundation, San Francisco.

Lall, M. et al. (2015) *Myanmar’s ethnic parties and the 2015 elections*. EU and IMG, Yangon.

Aung Htung, Lall, M. et al. (2015) *The legitimacy of the current peace process in Myanmar*. Myanmar Egress and FNS, Yangon and Bangkok.

Lall, M. et al. (2014) *Citizenship in Myanmar – contemporary debates and challenges in light of the reform process*. Myanmar Egress and FNS, Yangon and Bangkok.

Lall, M. And South, A. (2013) ‘Comparing models of non-state ethnic education in Myanmar: the Mon and Karen national education regimes’, *Journal of Contemporary Asia* Volume 44, Issue 2, pp. 298-321.

Lall, M et al. (2013) *Teachers’ voice—what education reforms does Myanmar need?* Myanmar Egress and FNS, Yangon and Bangkok.

Lall, M. and Hla Hla Win (2013) Perceptions of the state and citizenship in light of the 2010 Myanmar elections in Skidmore, M. and Wilson, T. *Myanmar’s transition—Openings, Obstacles and Opportunities*, ISEAS, Singapore, pp. 72-88.

Lall, M and Win, H. (2013) ‘Myanmar: The 2010 Elections and Political Participation’, *Journal of Burma Studies*. Vol. 17 Number 1. pp.181-220.

Lall, M. (2011) ‘Pushing the child centred approach in Myanmar – the role of cross national policy networks and the effects in the classroom’, *Critical Studies in Education*. Vol. 52, Number 3. Pp. 219-233.

PROFESSOR MARIE LALL is chair in Education and South Asian Studies and Pro-Vice Provost for South Asia (including Myanmar) at UCL. She has worked on Myanmar for over a decade and is the author of *Understanding Reform In Myanmar, People and Society in the wake of military rule* (Hurst 2016).

မြန်မာနိုင်ငံ၏ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် အစိုးရသစ်အတွက် ပညာရေးဆိုင်ရာ အခက်အခဲများ

(မရီးလောလ်) Marie Lall (ယူနီဗာစတီ ကောလိပ်၊ လန်ဒန်)

မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရသစ်သည် ဦးသိန်းစိန်အစိုးရမှစတင်လိုက်ကာ အဆုံးမသတ်သေးသည့် ပညာရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ရင်ဆိုင်နေရပါသည်။ ၎င်းလုပ်ငန်းစဉ်မှ ပေါ်ပေါက်လာသည့် ယေဘုယျအခက်အခဲသုံးမျိုးကို အောက်တွင် အသေးစိတ်ဖော်ပြထားပါသည်။ ၎င်းတို့မှာ ခေတ်နောက်ကျနေသော ပညာရေးစနစ်ကို ပြုပြင်မွမ်းမံ၍ အဆင့်မြှင့်ခြင်း၊ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ် အချို့ကို ပံ့ပိုးပေးနေသော ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သူများနှင့် ဆက်ဆံရေးနှင့် စနစ်သစ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လူတိုင်းအတွက် ပညာရေးဟူသည့် ကတိကဝတ်နှင့် တာရှည်ခံသည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုပန်းတိုင်များ (SDGs) ဟူသည့် နိုင်ငံတကာသဘောတူညီချက် အသစ်တို့ ဖြည့်ဆည်းရေးအတွက် ပညာရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ချိတ်ဆက်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

ပညာရေးစနစ် ပြုပြင်မွမ်းမံခြင်းနှင့် အဆင့်မြှင့်ခြင်း

အခြေခံပညာရေး

လက်ရှိအချိန်တွင် (အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်) NLD ၏ ပညာရေးမူဝါဒ အသေးစိတ်အချက်အလက်များကို အများပြည်သူ ရယူနိုင်ခြင်းမရှိပါ။ ထို့ကြောင့် အောက်တွင် ဆွေးနွေးထားသည့် အချက်များအား မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ ဆောင်ရွက်ပြီးကြောင်း သို့မဟုတ် ၎င်းအချက်များမှာ မူဝါဒတစ်ရပ်ရပ်တွင် မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်အဖြစ် ပါဝင်ကြောင်း တိုင်းတာရန်မဖြစ်နိုင်ပါ။

၂၀၁၂ ခုနှစ်နှင့် ၂၀၁၅ ခုနှစ်အကြား လုပ်ဆောင်ခဲ့သော ပညာရေးကဏ္ဍအပေါ် အပြည့်အဝသုံးသပ်ချက် (CESR) သည် မြန်မာနိုင်ငံပညာရေးစနစ်၏ ကဏ္ဍအားလုံးကို အပြည့်အဝ ပြန်လည်သုံးသပ်ရန်အတွက် အလွန်ကောင်းမွန်သည့် အခြေခံ တစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ (ပညာရေးဥပဒေအသစ်အပါအဝင်) CESR လုပ်ငန်းစဉ်၏ မည်သည့်အစိတ်အပိုင်းများကို လက်ခံလိုသည်၊ မည်သည့်အစိတ်အပိုင်းများကို အခြေပြုကာ ရှေ့ဆက်ဆောင်ရွက်မည်၊ မည်သည့်အပြောင်းအလဲများ လိုအပ်သည်ဟူသည့် ယူဆချက်များကို အလျင်အမြန်ဆုံးဖြတ်ရန်မှာ အစိုးရသစ်အတွက်ခက်ခဲပါသည်။ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုလုံး ဖယ်ထုတ်လိုက်ရန်မှာလည်း ပညာရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု ရှေ့ဆက်ဆောင်ရွက်ရေးအတွက် အခြေခံကောင်းတစ်ရပ်အပေါ် အချိန်နှင့်ငွေ အလွန်ဖြုန်းတီးရာရောက်ပါသည်။ ဆရာဆရာမများသင်တန်းပေးရေးနှင့် သင်ရိုးညွှန်းတမ်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအပေါ် မိမိ၏ မူဝါဒများကို NLD မှ ရှင်းလင်းစွာ ပြောကြားရန်လိုအပ်ပါသည်။ ၎င်းတို့နှစ်ရပ်မှာ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနအတွင်းရှိ ဝန်ထမ်းများ သာမက ကျောင်းများနှင့် ဆရာဆရာမများပါ မိမိတို့မည်သည့်နေရာသို့ ဦးတည်နေသည်ကို သိရေးအတွက် အရေးပါပါသည်။

ကိုင်းတွယ်ဖြေရှင်းရန်လိုသည့် အဓိကပြဿနာများမှာ ကလေးအခြေပြုချဉ်းကပ်နည်း (CCA) နှင့် အခန်းတစ်ခန်းသင်ကြားပြီးသည့်အခါ စစ်ဆေးခြင်း အပါအဝင် စာမေးပွဲစနစ်တို့အကြား မကိုက်ညီခြင်း၊ အထူးသဖြင့် ရှေးဦးကလေးဘဝပညာရေး (ECE) အပါအဝင် သင်ကြားသည့်ဘာသာစကား၊ အရည်အချင်းမီသည့် ဆရာဆရာမဦးရေ တိုးမြှင့်ခြင်း၊ အစိုးရမဟုတ်သည့်ကဏ္ဍ၏ အခန်းနှင့် ပုဂ္ဂလိက/အစိုးရမဟုတ်သည့်ကျောင်းများနှင့် အစိုးရကျောင်းများအကြား လွှဲပြောင်းခွင့်များဖြစ်ပါသည်။

ပညာရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုအတွက် အမျိုးသားကွန်ရက်(NNER)၊ ပညာရေးဥပဒေအသစ် စတင်ပြဋ္ဌာန်းချိန်မှစ၍ ၎င်းဥပဒေအပေါ် ဆန်ကျင်ဆန္ဒပြနေခဲ့သည့် ကျောင်းသားသမဂ္ဂ စသည်တို့နှင့် ဆက်ဆံရေးတိုးတက်စေရန် NLDသည် ပညာရေးဥပဒေအသစ်အပေါ် ၎င်း၏သဘောထားကို ရှင်းပြရန်လည်းလိုပါသည်။

အဆင့်မြင့်ပညာရေး (HE)

တက္ကသိုလ်များတွင် ကိုယ်ပိုင်ရပ်တည်ခွင့် မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ ပိုမိုရရှိသင့်သည်ဟူသည့်အချက်နှင့်ပတ်သက်၍ မြန်မာနိုင်ငံတစ်ဝန်းတွင် စိုးရိမ်မှုအချို့ရှိနေခဲ့ပါသည်။ ဗဟိုအာဏာခွဲဝေပေးခြင်းမှာ ရှေ့ဆက်လမ်းရေးအတွက် နည်းကောင်းတစ်ရပ်ဖြစ်သော်လည်း တက္ကသိုလ်များမှာ ကာလကြာရှည်စွာသီးခြားနေခဲ့ပြီးနောက် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အစိုးရထံမှပံ့ပိုးမှုလိုအပ်ပြီး ပညာရေးစီမံခန့်ခွဲမှု ဝန်ထမ်းများမှာ ၎င်းတို့၏သုတေသနနှင့် တက္ကသိုလ်များဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ပိုမိုလွတ်လပ်မှုနှင့် အာဏာတို့ကိုအသုံးပြုနိုင်ရန် အထူးစွမ်းအား တည်ဆောက်ခြင်းနှင့် သင်တန်းတို့လိုပါသည်။

NLDမှ ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်နှင့် မန္တလေးတက္ကသိုလ်တို့အပေါ် အလေးထားနေခဲ့ပါသည်။ ယခု ဘွဲ့မရသေးသော တက္ကသိုလ် ကောလိပ်ကျောင်းသူ ကျောင်းသားများအား အဓိကတက္ကသိုလ်ပရိုဂရမ်များနှင့် ပြန်လည်ပေါင်းစပ်နေသဖြင့် ဖြိုပေါ်နေ အထက်တန်းလွှာများသာမက အခြားသူများကိုပါ ပညာသင်ကြားပေးရေးအတွက် ဤမျှဂုဏ်သတင်းမကြီးသော အခြားတက္ကသိုလ်များကိုပါ အလေးပေးရန် အချိန်ရောက်ပါပြီ။ သင်ကြားပို့ချချက်များ၏ အရည်အသွေးနှင့် သင်ကြားရေး နည်းပညာတို့မှာ အဆင့်မြင့်ပညာရေးတက္ကသိုလ်များအထက်တန်းအဆင့်အထိနေရသည့် ပြဿနာများဖြစ်ပါသည်။ ပညာသင်ကြားရေး ဝန်ထမ်းများမှာ နိုင်ငံတကာသဘောအရ သုတေသနလုပ်နေသူများမဟုတ်သည့်အတွက် နိုင်ငံတကာအဆင့်အတန်းမီရန် ဘာသာရပ်များအား ပြုပြင်မွမ်းမံရန် လိုအပ်ပါသည်။ သင်ကြားရေးအတွက် အင်္ဂလိပ်ဘာသာစကားကို အသုံးပြုသည်ဆိုသော်လည်း သင်ကြားရေးဝန်ထမ်းများမှာ ကျောင်းသူကျောင်းသားများအား သင်ကြားနိုင်သည့် အတိုင်းအတာအထိ အင်္ဂလိပ်စကား ပြောနိုင်လေမရှိသည့်အတွက် အင်္ဂလိပ်ဘာသာဖြင့် သင်ကြားခဲ့ပါသည်။ ကျောင်းသူကျောင်းသားများနှင့် ဆရာဆရာမများအတွက် ခိုင်မာသောပညာရေးဆိုင်ရာ ဘာသာစကားသင်တန်းကို ပညာရေးဆိုင်ရာသင်တန်း၏ လိုအပ်သည့်အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်အဖြစ် ပိုမိုချရန်လိုပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အဝေးသင်ပညာရေးမှာ အရည်အသွေး ညံ့ဖျင်းလွန်းသဖြင့် အဝေးသင်ဘွဲ့များမှာ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းမှာပင် တန်ဖိုးနည်းလွန်းသောကြောင့် ၎င်းကိုလုံးဝပြင်ဆင်ရန် လိုပါသည်။ လက်ရှိမြန်မာနိုင်ငံအဆင့်မြင့်ပညာရေးမှ သင်ကြားပေးရန်ပျက်ကွက်သည့် အလုပ်အကိုင်အတွက် လိုအပ်သည့်ပညာများ ကျောင်းသားအားလုံးကို သင်ကြားပေးရန် လိုပါသည်။

တက္ကသိုလ်များအားအဆင့်မြင့်သည့်အခါ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍ သင်တန်းလိုအပ်ချက်ကို လျော့နည်းသွားစေမည် မဟုတ်ပါ။ အထူးသဖြင့် ITနှင့်လည်းကောင်း၊ ဘာသာစကားများနှင့်လည်းကောင်း ပတ်သက်၍ဖြစ်ပါသည်။ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းနှင့် အစိုးရမဟုတ်သည့်ကဏ္ဍ သင်တန်းတို့၏အခန်းကို အစိုးရမှအသိအမှတ်ပြုရမည်ဖြစ်ပြီး တရားဝင်အသိအမှတ် ပြုလက်ခံရန် နည်းလမ်းများရှာဖွေရပါမည်။ အထူးသဖြင့် ပညာသင်ကြားသည့်နည်းများ ကျော်လွန်သွားပြီဖြစ်သည့် အရွယ် ရောက်သူများအပါအဝင် မြန်မာနိုင်ငံသားအားလုံးမှာ အဆင့်မြင့်တက္ကသိုလ်များတွင် ပညာသင်ကြားနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ သို့ရာတွင် လူမှုအဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်လုံးတွင် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့်ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ တည်ရှိနေရေးအတွက် အရွယ်ရောက်သူများ ပညာဆက်လက်သင်ကြားရေးမှာ အရေးကြီးသည့်မဏ္ဍိုင်တစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။

NLD သည် ဆရာဆရာမများသင်တန်းကို အဆင့်မြင့်ပညာရေးနှင့်ပေါင်းစပ်လိုသဖြင့် ၎င်းသင်တန်းကို ပြန်လည်သုံးသပ် နေသည်ဟုသိရပါသည်။ တက္ကသိုလ်များရှိ ဆရာဆရာမများနှင့် ပညာရပ်ဆိုင်ရာဌာနများအကြား အပြန်အလှန်ဆက်ဆံရေးမှာ ချီးကျူးစရာကောင်းပါသည်။ သို့ရာတွင် ဆရာဆရာမများသင်တန်းကို တက္ကသိုလ်များအတွင်း အရေးမပါသည့် ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်တစ်ရပ်ဟု မယူဆစေရန် သတိထားဖို့လိုပါသည်။

ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သူများ၊ အလှူရှင်များတို့နှင့် ဆက်ဆံရေး

CESRကို နိုင်ငံတကာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သူများမှ ထောက်ပံ့ထားသည့်အတွက် ၎င်းတို့သည် သဘောတူထားသည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများအား ၎င်းတို့အလုပ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်ဟု ယူဆကြပါသည်။ သင်ရိုးညွှန်းတမ်းအသစ်ကို JICA၏ အကူအညီဖြင့် ရေးဆွဲနေပါသည်။ NLDမှ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ် သို့မဟုတ် အဓိကကျသည့် ပြင်ပဆက်ဆံရေးများအပေါ် သက်ရောက်နိုင်သည့် အပြောင်းအလဲများ ပြုလုပ်ရန်ရည်ရွယ်ပါက မဖြစ်မနေရှင်းပြရပါမည်။

ဗဟိုအာဏာချုပ်ကိုင်မှုကို စောလျင်စွာလက်လွှတ်ကာ လွတ်လပ်သည့်ပုံစံသစ်ကို မကျင့်သုံးမိစေရေးအတွက် မြန်မာနိုင်ငံ အစိုးရမှ သတိပြုရန်လိုပါသည်။ တက္ကသိုလ်များအား ကိုယ်ပိုင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်ပေးသည်မှာ အလွန်ကောင်းသော်လည်း ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံအချို့တွင် အစိုးရ၏ ပါဝင်မှုရပ်သိမ်းလိုက်သည့်အခါ ပညာသင်ကြားနိုင်မှုနှင့် ပညာအရည်အသွေးညံ့ဖျင်းမှု အခက်အခဲများကို နေရာတိုင်းတွင်တွေ့ရပါသည်။ လူမှုရေး တရားမျှတမှုမှာ အရေးပါပြီး ပညာရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများသည် လူမှုအဖွဲ့အစည်း၏ အစိတ်အပိုင်းအားလုံးအပေါ် တန်းတူညီမျှ အလုပ်အကျွေးပြုရန် လိုအပ်ပါသည်။

တိုင်းရင်းသားပညာရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်

ဦးနေဝင်း၏ ဗမာမှုပြုခြင်းနှင့် သဟဇာတဖြစ်အောင် အတင်းအကျပ်နေစေသည့်အစီအစဉ်တို့မှ မီးလောင်ရာလေပင့်လိုက်သော ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာကြာမြင့်သည့် တိုင်းရင်းသားပဋိပက္ခများကြောင့်(လက်နက်ကိုင်တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများ) EAGမှ ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် ပညာရေးဌာနများတည်ထောင်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းဌာနများနှင့် ၎င်းတို့အပေါ်အားထားသည့်ကျောင်းများကို မိမိတို့ဘာသာစကားဖြင့် ပညာ သင်လိုသည့် ပြည်နယ်တိုင်းရင်းသားများမှ ပံ့ပိုးပေးထားပါသည်။ NLDအနေဖြင့် ပြည်နယ်များတွင် ပညာသင်ကြားမှုများနှင့် သင်ကြားရာတွင် အသုံးပြုသည့်ဘာသာစကားကို ပြန်လည်သုံးသပ်ရန် လိုပါသည်။ ကျောင်းတွင် တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားကို ဒုတိယဘာသာစကားအဖြစ်

သင်ကြားရေးအတွက် ဦးသိန်းစိန်အစိုးရ၏ပံ့ပိုးမှုမှာ အောင်မြင်မှုသိပ်မရှိပါ။ မိခင်ဘာသာစကား အခြေပြုသည့်စနစ် (MTB)တွင် မြန်မာစကားကို ပြည်ထောင်စုဘာသာစကားအဖြစ် ငယ်စဉ်အခါသင်ကာ တဖြည်းဖြည်းနှင့် သင်ကြားရေးအတွက် ဘာသာစကားဖြစ်သွားပါမည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပြည်နယ်တိုင်းတွင် နိုင်ငံတကာ MTB ပညာရေးအလေ့အထကောင်းကို ကျင့်သုံးပါမှ ကလေးအားလုံး ဘဝတွင်အသက်ရှင်နေထိုင်ရန် တန်းတူအခွင့်အလမ်းရရှိနိုင်ပါမည်။

ထိုသို့ဆောင်ရွက်ပါက အစိုးရနှင့်အစိုးရမဟုတ်သူတို့ -ဆိုလိုသည်မှာ EAG သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသား အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းမှ ပံ့ပိုးပေးထားသော ကျောင်းများ- အကြားဆက်ဆံရေးကို ပြန်လည်စိစစ်ပြီး ကလေးများအတွက် အထက်တန်းနှင့် အဆင့်မြင့်ပညာရေးတို့အတွက် အလွယ်တကူ လွှဲပြောင်းနိုင်ခွင့်များ စီစဉ်ရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။ ၎င်းမှာ ထိုင်းနိုင်ငံဒုက္ခသည်စခန်းများမှ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ပြန်လိုသည့်မိသားစုများအတွက်လည်း များစွာလိုအပ်ပါသည်။

ယေဘုယျအားဖြင့် ပညာရေးကိစ္စများနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ နိုင်ငံရေးကိစ္စများအကြား အချိတ်အဆက်ကင်းမဲ့နေခဲ့ပါသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲတို့ မည်သည့်အသွင်ဆောင်ရမည်ကို အစိုးရမှဆုံးဖြတ်နေချိန်တွင် ပညာရေးသည်လည်း ထိုလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ရန်လိုအပ်ပါသည်။

အစိုးရအတွက် အကြံပြုချက်များ

- ၁။ အထူးသဖြင့် ပညာရေးဥပဒေအသစ်အပေါ် အနေအထားနှင့်ပတ်သက်ပြီး ပညာရေးမူဝါဒနှင့် ပညာရေးဆိုင်ရာ ဦးစားပေးအချက်များအား ရှင်းပြပါ။
- ၂။ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး၏ မည်သည့်အစိတ်အပိုင်းများကို ရှေ့ဆက်ဆောင်ရွက်ပြီး မည်သည့်အစိတ်အပိုင်းများကို ပြန်လည်သုံးသပ်ရန် သို့မဟုတ် ပြောင်းလဲရန်လိုကြောင်း ဆုံးဖြတ်ပါ။
- ၃။ မရည်ရွယ်ဘဲ မည်သည့်သက်ရောက်မှုများပေါ်ပေါက်လာနိုင်သည်ကိုသိရန်အတွက် အပြောင်းအလဲများ ပြုလုပ်သည့်အခါ -ဆရာဆရာမများကဲ့သို့- သက်ရောက်မှုကို လက်တွေ့ခံစားရသူများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပါ။ CESRတွင် ဆရာဆရာမများ အလုံအလောက် ပါဝင်မှုမရှိပါ။
- ၄။ သင်ကြားနည်းများ ပိုမိုကောင်းမွန်လာရေးအတွက် စာမေးပွဲစနစ်ကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် အလေးထားပါ။
- ၅။ ဂုဏ်သတင်းကြီးသော ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်နှင့် မန္တလေးတက္ကသိုလ်တို့ကိုသာ လွန်စွာအလေးမထားဘဲ အဆင့်မြင့်ပညာရေးကဏ္ဍတစ်ခုလုံးကို တန်းတူပံ့ပိုးပေးပါ။
- ၆။ အဝေးသင်အဆင့်မြင့်ပညာရေးကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲပါ။
- ၇။ ပညာရေးကဏ္ဍတစ်ခုလုံးတွင် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းမှပါဝင်နိုင်သည့်အခန်းကို အသိအမှတ်ပြုကာ ၎င်းတို့ပါဝင်နိုင်ရန် ပံ့ပိုးပေးပါ။
- ၈။ ပုဂ္ဂလိကကျောင်းများနှင့် အစိုးရကဏ္ဍအကြား ကူးပြောင်းရေးစနစ်တစ်ရပ် တည်ထောင်ပါ။
- ၉။ ဘွဲ့ရပြီးသား အရည်အချင်းမြင့်မားသူများအတွက် ဆွဲဆောင်မှုရှိစေရန် ဆရာဆရာမသင်တန်းအား - ဥပမာ (မြန်မာနိုင်ငံအတွက် စာသင်ကြားပေးခြင်း) ‘Teach for Myanmar’ အစီအစဉ်အဖြစ်ကဲ့သို့ ပြုလုပ်ရန် - ပြန်လည်သုံးသပ်ပါ။
- ၁၀။ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သူများနှင့် အတူလုပ်ကိုင်ပါ။ သို့သော် ၎င်းတို့အား မူဝါဒဆိုင်ရာဦးတည်ချက် လမ်းညွှန်ခွင့်မပြုပါနှင့်။
- ၁၁။ ဗဟိုအာဏာခွဲဝေပေးခြင်းကို လျင်မြန်လွန်းစွာ မပြုလုပ်မိစေရန် သတိပြုပါ - စွမ်းအားဖြည့်ဆည်းမှု တည်ဆောက်ထားလျက်ရှိပြီး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ၏ အလယ်ဗဟိုအချက်အချာတွင် လူမှုရေးတရားမျှတမှု လုပ်ငန်းစဉ်ထားရှိကြောင်း သေချာစေပါ။
- ၁၂။ ပြည်နယ်များတွင် သင်ကြားရေးဘာသာစကားကို ပြန်လည်သုံးသပ်ပါ။ တိုင်းရင်းသားဘာသာစကား အမျိုးမျိုးရှိသည့် ပြည်နယ်များတွင်ပင် (မိခင်ဘာသာစကား အခြေပြုသည့်စနစ်) MTBအတွက် အခြေအမျိုးမျိုးတွေ့နိုင်ပါသည်။
- ၁၃။ ပညာရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုလုပ်ငန်းစဉ်ကို နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲနှင့် ချိတ်ဆက်ပါ။
- ၁၄။ စိတ်ရှည်ရှည်ထားပါ - ပညာရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု သက်ရောက်မှုရှိရန် ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာပါသည်။

ထပ်မံရည်ညွှန်းချက်များ

Lall, M. (2016) Understanding Reform in Myanmar, People and Society in the wake of Military Rule, Hurst Publishers, London.

South, A. and Lall, M. (2016) Schooling and Conflict: ethnic education and mother tongue based teaching in Myanmar, The Asia Foundation, San Francisco.

Lall, M. et al. (2015) Myanmar’s ethnic parties and the 2015 elections. EU and IMG, Yangon.

Aung Htung, Lall, M. et al. (2015) The legitimacy of the current peace process in Myanmar. Myanmar Egress and FNS, Yangon and Bangkok.

Lall, M. et al. (2014) Citizenship in Myanmar – contemporary debates and challenges in light of the reform process. Myanmar Egress and FNS, Yangon and Bangkok.

Lall, M. And South, A. (2013) ‘Comparing models of non-state ethnic education in Myanmar: the Mon and Karen national education regimes’, Journal of Contemporary Asia Volume 44, Issue 2, pp. 298-321.

Lall, M et al. (2013) Teachers’ voice – what education reforms does Myanmar need? Myanmar Egress and FNS, Yangon and Bangkok.

Lall, M. and Hla Hla Win (2013) Perceptions of the state and citizenship in light of the 2010 Myanmar elections in Skidmore, M. and Wilson, T. Myanmar’s transition—Openings, Obstacles and Opportunities, ISEAS, Singapore, pp. 72-88.

Lall, M and Win, H. (2013) ‘Myanmar: The 2010 Elections and Political Participation’, Journal of Burma Studies. Vol. 17 Number 1. pp.181-220.

Lall, M. (2011) ‘Pushing the child centred approach in Myanmar – the role of cross national policy networks and the effects in the classroom’, Critical Studies in Education. Vol. 52, Number 3. Pp. 219-233.

ပါမောက္ခမရီးလောလ်သည် ပညာရေးဌာနနှင့် အရှေ့တောင်အာရှလေ့လာရေးဌာနများတွင် ဥက္ကဋ္ဌဖြစ်ပြီး UCL တွင် (မြန်မာနိုင်ငံ အပါအဝင်) တောင်အာရှအတွက် လက်ထောက် ဒုတိယကျောင်းအုပ်ဖြစ်ပါသည်။ ဆယ်နှစ်ကျော်ကြာ မြန်မာနိုင်ငံအပေါ် လေ့လာခဲ့ပြီး (စစ်အုပ်ချုပ်ရေးပြီးဆုံးပြီးနောက် မြန်မာနိုင်ငံပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု၊ ပြည်သူများနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအပေါ် နားလည်ခြင်း) *Understanding Reform In Myanmar, People and Society in the wake of military rule (Hurst 2016)* ရေးသားသူလည်း ဖြစ်ပါသည်။

MYANMAR: DISPLACEMENT AND THE PEACE PROCESS

Kirsten McConnachie, University of Warwick

For decades, Myanmar has been one of the world's largest generators of forced migration. In 2016, there are still more than 700,000 internally displaced people (IDPs) in Myanmar, several hundred thousand registered refugees in Thailand, Malaysia, India, and Bangladesh, and millions of undocumented migrant workers throughout Asia. This is a complicated situation of displacement that spans multiple generations, multiple countries and multiple drivers of migration. Those who are currently displaced may play an important role in Myanmar's future development, if they are able to return and contribute their skills and resources. However, there are many issues to consider before mass return will be possible. This brief identifies four priority areas: (1) understanding the needs of Myanmar's displaced; (2) the peace process; (3) return and reintegration; (4) property restitution and land claims.

Understanding the needs of Myanmar's displaced

Those who have been displaced occupy a variety of legal categories, including 'refugees', 'internally displaced

persons' and 'undocumented migrant workers'. These categories fall within different legal regimes but the people affected may have similar needs. For example, both refugees and undocumented migrant workers left Myanmar illegally at a time when it was very dangerous to do so. They are now watching Myanmar's new government anxiously to determine whether the political changes will endure. To build confidence, the Government should offer formal assurances that refugees and others outside Myanmar can return safely, that they will not be punished or disadvantaged for having left and that their human rights will be protected in the future. The Government must also guarantee full citizenship documentation for those who are returning, many of whom destroyed their identity documentation before they left Myanmar.

Many refugees in Thailand, India and Malaysia are concerned about the practicalities of return. Those who fled their home and land with nothing now have nothing to return to: no job, no house or land, no means of survival. These practical and material issues will have to be addressed. Education also presents significant challenges. Many children born to refugee and migrant worker parents outside Myanmar have not learned Burmese. If they have received education it has been in their ethnic language or the language of the education system in their host country (for example, Thai, Hindi, Mizo or English). Now, their parents are reluctant to return to Myanmar as they fear their children will not be able to attend school. Provision must be made to recognise educational qualifications gained in other countries and to support those who are not literate in Burmese. This might include

education in ethnic languages and/or intensive Burmese language support at all levels.

Displacement and the Peace Process

Resolving conflict with ethnic groups is perhaps the single most important issue for Myanmar's political future. Dealing with displacement is closely related to the peace process. The majority of refugees and internally displaced populations are from the non-Burman ethnic groups and in many respects their needs for the future reflect the general needs of ethnic nationalities. This includes the urgent need to reach agreement on a political framework for the future. It will be very difficult for members of the ethnic nationalities (including those living outside Myanmar) to trust the new Government while conflict continues in ethnic states. Continuing peace talks and the proposed 'Second Panglong' conference indicate a continued commitment to peace from the new Government and ethnic armed groups. To ensure lasting peace in Myanmar, the Government must engage with both signatory and non-signatory ethnic armed groups and progress beyond the provisional ceasefire agreement to reach a formal peace settlement. The Government must also prove that it has renounced the discriminatory views and actions of the past and address the fundamental causes of conflict, including political autonomy for ethnic areas, demilitarisation, investment in ethnic areas and the management of natural resources.

A formal peace agreement is only one step in a long process of peacebuilding but it offers an important 'transitional moment' to assert key rights and principles. Many past peace agreements have included extensive provisions addressing displacement, including in Cambodia (1991), Guatemala (1994), Bosnia-Herzegovina (1994), Burundi (2000) and Sudan (2004). A peace agreement between the Myanmar Government and ethnic armed groups might include provisions such as:

- Guarantees of safety and security for returning refugees;
- Guaranteed access for humanitarian agencies to displaced populations
- Guarantees that identity documentation and citizenship status will be restored
- Provision for practical and material support to returnees
- Provision for restitution of property to the displaced
- Institutions for effective monitoring of refugee return
- Institutions for effective monitoring of the peace agreement as a whole

A peace agreement also presents an opportunity to assert the new government's commitment to international law and human rights standards. Relevant international standards for displacement include the *Guiding Principles on Internal Displacement* and the *Pinheiro Principles on Housing, Land and Property Restitution for Refugees and Displaced Persons*.

Return and Reintegration

With an NLD-led Government in office, discussion of refugees and IDPs is naturally turning to the question of return. Refugee return can happen in two ways. The first is 'spontaneous return', which is an individual decision carried out without external assistance. The second approach is organised repatriation, where large groups of refugees and IDPs return in an organised process with external support. Organised repatriation is usually a tripartite process, involving the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), the government which has been hosting refugees (Thailand, India or Malaysia), and the government of the country of origin (Myanmar).

The UNHCR recognises three fundamental principles for organised repatriation. First, return must be voluntary. This is the essence of the principle of *non-refoulement*: if there is a continuing risk to life or freedom, refugees should not be compelled to return. This is recognised as a provision of customary international law binding on all countries. In effect, while refugees and others have a right to return to their country of origin, they also have a right *not* to return if the conditions are not appropriate. "Voluntary" return means that there should be an individual choice based on accurate information about conditions in their country or region of origin. Return should be voluntary at the point of departure and at the point of arrival (i.e. returnees should not be required to stay in allocated resettlement sites but must be able to choose their area of residence).

In addition to the fundamental requirement of voluntariness, UNHCR principles require organised repatriation to be conducted "in safety" and "with dignity". It is important to consider what these standards mean for returnees to Myanmar and how they can be ensured. "Safety" includes consideration of practical safety concerns such as landmine removal in addition to political security and freedom from discrimination and persecution of any kind. The requirement of safety needs a secure and lasting peace agreement. Return "with dignity" requires basic human rights protection. It also requires a means of survival, so that the people returning will be

able to make a living and take care of themselves and their family.

Organised repatriation programmes generally provide basic material assistance to returnees, including transportation, short-term food and shelter assistance and other assistance to help returnees find work. It may also be important to extend assistance to the communities which refugees and migrant workers are returning to. Conflicts between returnees and local communities often occur as a result of competition for resources such as jobs and housing. If hundreds of thousands or millions of people return to Myanmar and there are not enough jobs, or if there are disputes over land, or if there is no political security, this may create new problems of crime and political instability. Providing assistance to entire communities can help reduce conflict by improving living conditions for all and avoiding the perception that those who left Myanmar are being unfairly privileged.

Property restitution and land claims

The first priority for returnees will be a place to live. Some people sold their houses when they left, others were forced to abandon their house and land, and others' houses were destroyed. Few refugees and IDPs have formal documentation to prove ownership of housing or property. For the Myanmar Government, there are three core housing, land and property issues to address. The first issue is **resolving property claims**, by creating a process or institution to resolve land claims for returnees and to determine ownership of housing, land and property. Models for this include the Commission on Real Property Claims of Refugees and Displaced Persons created in Bosnia and Herzegovina; the Committees for Restitution and Compensation of Property created in Albania; the Commission on the Restitution of Land Claims created in South Africa; and the Sub-Commission on Land created in Burundi.

The second issue is **restitution**: to establish a process or institution to provide restitution for housing, land and property that was lost. International law recognises that displaced persons have a right to restitution for housing, land and property which they lost as a result of displacement (see in particular the *Pinheiro Principles*, mentioned above). Restitution programmes for refugees and IDPs have been established in many countries, including Bosnia and Herzegovina (under the Dayton Peace Agreement), Colombia (through the Victims and Land Restitution Law 2011) and Turkey (under the Compensation Law 2004).

The third issue is **land governance**: to reform land law to prevent future displacement. Legal reforms are

essential in Myanmar to prevent 'land grabs', protect community land tenure and prevent further displacement. Both the Myanmar Government and several ethnic nationality organisations have recently developed land reform policies. Article 8(h) of the seventh draft of the Government's National Land Use Policy includes as a basic principle: "to develop and implement fair procedures relating to land acquisition, compensation, relocation, rehabilitation, restitution and reclaiming land tenure and housing rights of internal displaced persons and returning refugees caused by civil war, land confiscation, natural disasters and other causes." This is an important step in the right direction, and will hopefully be implemented in the eventual new land law. However, as well as changing land laws it will also be essential to change *legal culture* in Myanmar to ensure that the laws are respected and applied without discrimination or exploitation. Without this, Myanmar's citizens – including those who have been displaced – will have little faith in any real change.

Cross-cutting themes

Inclusion and participation: Any process for displaced people must be inclusive and avoid discrimination by gender, ethnicity or any other ground. It will also be necessary to consult with displaced populations to determine their needs. This brief has identified similarities in the needs of refugees, IDPs and migrant workers, but there are also important differences between these populations. To develop appropriate programmes for the future, the Myanmar Government must consult with the people themselves. An ethos of inclusion should also extend to engagement. Community-based organisations and faith-based organisations have been displaced people's primary source of assistance for many years. These organisations could play a vital role in developing appropriate programmes for displaced populations in the future; indeed, without the participation of these organisations, any initiatives may be doomed to fail.

Ensuring sustainable funding: A comprehensive process of return and restitution for displaced populations will require considerable financial support. The United Nations High Commissioner for Refugees, as the agency with a global mandate for refugee protection, is operating under intense global budget pressures and previous appeals for funding for Myanmar have failed to produce sufficient voluntary donations from states. All stakeholders must consider how to raise resources. Myanmar has vast natural resources and a burgeoning extractive industries sector. As most natural resources are located in the ethnic territories, one avenue to explore may be

corporate contributions including (for example) encouraging corporate social responsibility that invests in the future of ethnic areas by supporting returnees.

Integrating displacement into wider political, economic and legal reforms: Displacement is not an isolated issue that can be separated from other aspects of political, economic and legal reform. Indeed, the existence and occurrence of displacement reflects other problems, including political violence, ethnic discrimination, land distribution and control of natural resources. Refugee and displacement issues should be understood as related to these other areas, and to long-term development goals such as democracy and the rule of law; health; education; gender equality and human rights protections. Recognising the relationship between resolving displacement and these areas can help to address root causes while also preventing future displacement.

DR KIRSTEN McCONNACHIE is an Assistant Professor in Law at the University of Warwick. Since 2007, her research has focused on refugees from Myanmar: first with Karen refugees in camps in Thailand and more recently with Chin urban refugees in Malaysia and India. She has conducted extensive field research in each of these countries.

မြန်မာ - အိုးအိမ်မှရွှေ့ပြောင်းခံရခြင်းနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်

(ကရဲစတင် မကောနဟေး) *Kirsten McConnachie*
(ဝေါရစ်ခ်တက္ကသိုလ်)

မြန်မာနိုင်ငံသည် ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ ကမ္ဘာပေါ်တွင်အတင်းအကျပ် ရွှေ့ပြောင်းမှုအများဆုံး ပေါ်ပေါက် စေသည့်အရပ်ဖြစ်နေခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၆ခုနှစ် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြည်တွင်းအိုးအိမ်မှ ရွှေ့ပြောင်းရသူ(IDP) ခုနစ်သိန်းကျော် ရှိနေဆဲဖြစ်ပြီး သိန်းပေါင်းများစွာမှာ ထိုင်း၊ မလေးရှား၊ အိန္ဒိယနှင့် ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံများတွင် မှတ်ပုံတင်ထားသည့် ဒုက္ခသည်များဖြစ်ပြီး သန်းပေါင်းများစွာမှာ အာရှတိုက်တစ်ဝှမ်းတွင် အထောက်အထား စာရွက်စာတမ်းကင်းမဲ့သည့် ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများဖြစ်ကြပါသည်။ ဤသည်မှာ မျိုးသက်များစွာ နိုင်ငံပေါင်းများစွာတွင် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှုအတွက် တွန်းအားပေးနေသောအရာများဖြင့် ရှုပ်ထွေးနေသည့် အိုးအိမ်မှရွှေ့ပြောင်းရမှုဖြစ်ပါသည်။ လောလောဆယ် အိုးအိမ်မှရွှေ့ပြောင်းခံရနေသူ များမှာ တိုင်းပြည်သို့ပြန်နိုင်ကာ ၎င်းတို့၏ကျွမ်းကျင်မှုများနှင့် အရင်းအမြစ်များဖြင့် ပါဝင်ခွင့်ရမည်ဆိုပါက မြန်မာနိုင်ငံ အနာဂတ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် အရေးပါသည့်အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ဤအတိုချုပ်အချက်အလက်များတွင် - (၁) မြန်မာနိုင်ငံရှိ အိုးအိမ်မှ ရွှေ့ပြောင်း ခံရသူများ၏ လိုအပ်ချက်များကို နားလည်ခြင်း၊ (၂) ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၊ (၃) နေရပ်ပြန်ကာပြန်လည်ပေါင်းစည်းနေထိုင်ခြင်း၊ (၄) အိုးအိမ် ပိုင်ဆိုင်မှုအတွက် အလျော်ပေးခြင်းနှင့် မြေယာတောင်းဆိုမှုများစသည်ဖြင့် ဦးစားပေးရမည့်အရာ လေးရပ်ကို ဖော်ပြထားပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ အိုးအိမ်မှရွှေ့ပြောင်းခံရသူများ၏ လိုအပ်ချက်များကို နားလည်ခြင်း

အိုးအိမ်မှရွှေ့ပြောင်းခံရသူများမှာ 'ဒုက္ခသည်များ'၊ 'ပြည်တွင်းအိုးအိမ်မှရွှေ့ပြောင်းခံရသူများ'၊ 'အထောက်အထား စာရွက်စာတမ်းမဲ့ ရွှေ့ပြောင်း အလုပ်သမားများ' စသည်တို့အပါအဝင် ဥပဒေအရ ကဏ္ဍအမျိုးမျိုးတွင် ပါဝင်နေပါသည်။ ၎င်းကဏ္ဍများမှာ ဥပဒေစည်းကမ်း အမျိုးမျိုးအောက်တွင် ရှိနေသော်လည်း သက်ရောက်ခံနေရသူများတွင် တူညီသည့်လိုအပ်ချက်များ ရှိနေနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ ဒုက္ခသည်များနှင့် အထောက်အထား စာရွက်စာတမ်းမဲ့ ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများမှာ မြန်မာနိုင်ငံမှ တရားမဝင်ထွက်ခွာရန် အန္တရာယ်ကြီးမားသည့်အချိန်တွင် မြန်မာနိုင်ငံမှ ထွက်ခွာခဲ့ကြပါသည်။ ယခုအချိန်တွင် ၎င်းတို့သည် နိုင်ငံရေးအပြောင်းအလဲများ တာရှည်ခံမခံတွက်ချက်ရန် မြန်မာနိုင်ငံ၏အစိုးရသစ်ကို စိုးရိမ်ကြီးစွာ စောင့်ကြည့်နေကြပါသည်။ ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်နိုင်ရန် အစိုးရသည် ဒုက္ခသည်များနှင့် မြန်မာနိုင်ငံပြင်ပရှိအခြားသူများ ဘေးကင်းစွာ ပြန်လာနိုင်ကြောင်း၊ တိုင်းပြည်မှ ထွက်ခွာခဲ့သည့်အတွက် အပြစ်ဒဏ်ပေးမည်မဟုတ်ကြောင်း သို့မဟုတ် ထိုသို့ထွက်ခွာခဲ့သည့်အတွက် အကျိုး ဆုံးရှုံးမည်မဟုတ်ကြောင်း၊ အနာဂတ်တွင် ၎င်းတို့၏လူ့အခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ်ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း တရားဝင် အာမခံပေးရပါမည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှထွက်ခွာမီ အများအပြားမှာ ၎င်းတို့၏မှတ်ပုံတင်စာရွက်စာတမ်းများကို ဖျက်ဆီးပစ်ခဲ့သဖြင့် ပြန်လာသူများအား နိုင်ငံသားအပြည့်အဝဖြစ်ကြောင်း အထောက်အထားကိုလည်း အစိုးရမှ အာမခံပေးရပါမည်။ ထိုင်း၊ အိန္ဒိယနှင့် မလေးရှားတို့ရှိ ဒုက္ခသည်အများအပြားမှာ ပြန်လာသည့်အခါ လက်တွေ့ကြုံတွေ့ရမည့် အရာများအကြောင်း စိုးရိမ်နေကြပါသည်။ မိမိတို့၏အိုးအိမ်နှင့်မြေယာတို့မှ ဘာမှမပါဘဲ ထွက်ပြေးသွားခဲ့သူများမှာ ယခုအခါတွင် ပြန်လာစရာဘာမျှမရှိ

ဖြစ်နေပါသည်။ အလုပ်အကိုင်မရှိ၊ အိုးအိမ်မြေယာမရှိ၊ အသက်ရှင်နေထိုင်ရန် နည်းလမ်းမရှိ ဖြစ်နေပါသည်။ ထိုသို့သော လက်တွေ့ကျပြီး ရုပ်ဝတ္ထုပစ္စည်းများနှင့်ဆိုင်သည့် ကိစ္စများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ပညာရေးတွင်လည်း ကြီးမားသော အခက်အခဲများရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံပြင်ပရှိ ဒုက္ခသည်များနှင့်ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမား မိဘများမှ မွေးဖွားလာသည့် ကလေးအများအပြားမှာ မြန်မာစကားသင်ယူခဲ့ခြင်း မရှိပါ။ ပညာသင်ကြားခဲ့ရပါကလည်း ၎င်းတို့၏တိုင်းရင်းသားဘာသာဖြင့် ဖြစ်စေ၊ ၎င်းတို့အား လက်ခံထားသည့်နိုင်ငံရှိ ပညာရေးစနစ်၏ဘာသာစကား (ဥပမာ ထိုင်း၊ ဟင်ဒီ၊ မီဒီ သို့မဟုတ် အင်္ဂလိပ်) ဖြင့် သင်ယူခဲ့ကြပါသည်။ ယခု၎င်းတို့၏မိဘများမှာ မြန်မာနိုင်ငံသို့ပြန်ပါက ကလေးငယ်များ ကျောင်းမတက်နိုင်မည်ကို စိုးရိမ်ကြသဖြင့် ပြန်ရန်ဝန်လေးနေကြပါသည်။ အခြားနိုင်ငံများတွင် ရရှိခဲ့သောပညာအရည်အချင်းများကို အသိအမှတ်ပြုရန်နှင့် မြန်မာဘာသာမတတ်သူများအား အထောက်အကူပြုပံ့ပိုးပေးရပါမည်။ ၎င်းအထောက်အကူများတွင် တိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများဖြင့် ပညာသင်ကြားခြင်းနှင့်/သို့မဟုတ် အဆင့်တိုင်းတွင် မြန်မာဘာသာဖြင့် အနီးကပ်သင်ကြားခြင်းတို့ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။

အိုးအိမ်မှရွှေ့ပြောင်းရမှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်

တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများနှင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ရခြင်းမှာ မြန်မာနိုင်ငံ၏နိုင်ငံရေးအနာဂတ်အတွက် အရေးကြီးဆုံးကိစ္စဖြစ်နိုင်ပါသည်။ အိုးအိမ်မှ ရွှေ့ပြောင်းခံရခြင်းအရေးကိစ္စကို ကိုင်တွယ်ခြင်းမှာ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အလွန်ဆက်စပ်နေပါသည်။ ဒုက္ခသည်အများစုနှင့် ပြည်တွင်းအိုးအိမ်မှရွှေ့ပြောင်းခံရသူများမှာ တိုင်းရင်းသားများဖြစ်ကြပြီး ၎င်းတို့၏အနာဂတ်လိုအပ်ချက်များမှာ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အထွေထွေလိုအပ်ချက်များကို များစွာထင်ဟပ်နေပါသည်။ ၎င်းလိုအပ်ချက်များတွင် အနာဂတ်အတွက် နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်အပေါ် သဘောတူညီချက်ရရှိရန် အရေးကြီးလိုအပ်ချက်လည်း ပါဝင်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များတွင် ပဋိပက္ခများဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်နေသမျှ (မြန်မာနိုင်ငံပြည်ပတွင်နေထိုင်နေသည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပါအဝင်) တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအတွက် အစိုးရသစ်အပေါ် ယုံကြည်စိတ်ချရန် လွန်စွာခက်ခဲပါသည်။ ဆက်လက်ပြုလုပ်နေသည့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးမှုများနှင့် အဆိုပြုထားသည့် 'ဒုတိယပင်လုံ' ညီလာခံတို့မှာ အစိုးရသစ်နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အုပ်စုများ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးအပေါ်ထားရှိသည့် ကတိကဝတ်ကိုပြသပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ငြိမ်းချမ်းရေးတာရှည်ခံရေးအတွက် အစိုးရမှသဘောတူလက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အုပ်စုများ၊ လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းမရှိသည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အုပ်စုများ နှစ်မျိုးစလုံးနှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပြီး ယာယီအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်ကို ကျော်လွန်၍ တရားဝင်ငြိမ်းချမ်းရေးဖြေရှင်းချက်တစ်ရပ် ရယူရမည်ဖြစ်ပါသည်။ အတိတ်မှ ခွဲခြားဆက်ဆံသည့်အမြင်များ၊ လုပ်ဆောင်ချက်များကို စွန့်လွှတ်လိုက်ပြီဖြစ်ကြောင်းလည်း အစိုးရမှသက်သေပြရမည်ဖြစ်ပြီး တိုင်းရင်းသားဒေသများအတွက် နိုင်ငံရေး ကိုယ်ပိုင်ရပ်တည်ခွင့်အာဏာ၊ စစ်မဲ့နုပြုလုပ်ခြင်း၊ တိုင်းရင်းသားဒေသများတွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုနှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များ စီမံခန့်ခွဲမှုတို့အပါအဝင် ပဋိပက္ခများပေါ်ပေါက်စေသည့် အခြေခံအကြောင်းရင်းများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှု၏ ရှည်လျားသည့်လုပ်ငန်းစဉ်တွင် တရားဝင်ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်မှာ ခြေလှမ်းတစ်ဆင့်သာ ဖြစ်သော်လည်း အဓိကရပိုင်ခွင့်များနှင့် အခြေခံသဘောတရားများကိုကျင့်သုံးရန် အရေးပါသည့် 'ကူးပြောင်းရေးကာလ' တစ်ရပ်ပေးပါသည်။ ကမ်ဘောဒီးယား (၁၉၉၁)၊ ဂွာတီမားလား (၁၉၉၄)၊ ဘော့စနီးယား-ဟာဇီဂိုဗီးနား (၁၉၉၄)၊ ဘရူနိုဒီ (၂၀၀၀) နှင့် ဆူဒန် (၂၀၀၄) တို့အပါအဝင် အတိတ်မှ ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက် အများအပြားတွင် အထောက်အပံ့များစွာ ထည့်သွင်းထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရနှင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အုပ်စုများအကြား ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်တွင် အောက်ပါကဲ့သို့သော ပံ့ပိုးမှုများ ပါဝင်နိုင်ပါသည် -

- နေရပ်ပြန်ဒုက္ခသည်များအတွက် ဘေးကင်းလုံခြုံရေး အာမခံချက်များ၊
- လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု အဖွဲ့အစည်းများမှ အိုးအိမ်မှရွှေ့ပြောင်းရသူများထံ သွားရောက်နိုင်မှု အာမခံချက်၊
- မှတ်ပုံတင်နှင့် နိုင်ငံသားအနေအထား ပြန်လည်ရရှိရေး အာမခံချက်များ၊
- ပြန်လာသူများအတွက် လက်တွေ့ကျသည့် ပံ့ပိုးမှုများနှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှုအထောက်အပံ့၊
- အိုးအိမ်မှရွှေ့ပြောင်းခံရသူများအား ၎င်းတို့၏အိုးအိမ်ဆိုင်ရာများအတွက် အလျော်အထောက်အပံ့၊
- ဒုက္ခသည်များ နေရပ်ပြန်လာခြင်းအပေါ် ထိရောက်သည့်စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုမှုများပြုလုပ်ရန် အဖွဲ့အစည်းများနှင့်
- ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်တစ်ရပ်လုံးအပေါ် ထိရောက်သည့်စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုမှုများပြုလုပ်ရန် အဖွဲ့အစည်းများ

ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်မှာ နိုင်ငံတကာဥပဒေနှင့် လူ့အခွင့်အရေးအဆင့်အတန်းတို့အပေါ် အစိုးရသစ်မှထားရှိသည့် ကတိကဝတ်များကို ပြသရန် အခွင့်အရေးတစ်ရပ်လည်းဖြစ်ပါသည်။ အိုးအိမ်မှရွှေ့ပြောင်းခံရမှုနှင့်သက်ဆိုင်သည့် နိုင်ငံတကာအဆင့်အတန်းများတွင် (ပြည်တွင်း အိုးအိမ်မှရွှေ့ပြောင်းခံရမှုအပေါ် လမ်းညွှန်စည်းမျဉ်းများ) *Guiding Principles on Internal Displacement* နှင့် (ဒုက္ခသည်များနှင့် အိုးအိမ်မှ ရွှေ့ပြောင်းခံရသူများအတွက် အိုးအိမ်၊ မြေယာနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှုအလျော်ပေးခြင်း ဆိုင်ရာ ပင်ဟေးရီး၏ စည်းမျဉ်းများ) *Pinheiro Principles on Housing, Land and Property Restitution for Refugees and Displaced Persons* ပါဝင်ပါသည်။

နေရပ်ပြန်ခြင်းနှင့် ပြန်လည်ပေါင်းစပ်နေထိုင်ခြင်း

အန်အယ်လ်ဒီဦးဆောင်သည့်အစိုးရမှအာဏာရချိန်တွင် ဒုက္ခသည်များ၊ ပြည်တွင်းရွှေ့ပြောင်းခံရသူများနှင့် ပတ်သက်သည့်ဆွေးနွေးပွဲမှာ နေရပ်ပြန်ခြင်းအကြောင်းသို့ သဘာဝကျစွာဦးတည်နေပါသည်။ ဒုက္ခသည်များနေရပ်ပြန်ခြင်းမှာ နည်းနှစ်နည်းဖြင့် ပေါ်ပေါက်နိုင်ပါသည်။ ပထမနည်းမှာ ပြင်ပအထောက်အပံ့မပါဘဲ မိမိကိုယ်တိုင် ဆုံးဖြတ်ဆောင်ရွက်သည့် 'အလိုအလျောက် ပြန်လာခြင်း' ဖြစ်ပါသည်။ ဒုတိယနည်းမှာ ဒုက္ခသည်အများအပြားနှင့် ပြည်တွင်းရွှေ့ပြောင်းခံရသူများ ပြင်ပအကူအညီဖြင့် စနစ်ကျသည့်လုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့် နေရပ်သို့စနစ်တကျ ပြန်လည်ပို့ဆောင်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ နေရပ်သို့ စနစ်တကျ ပြန်လည် ပို့ဆောင်ခြင်းမှာ သာမန်အားဖြင့် သုံးပွင့်ဆိုင်လုပ်ငန်းစဉ်ဖြစ်ပြီး ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ

ကုလသမဂ္ဂ မဟာမင်းကြီးရုံး (UNHCR)၊ ဒုက္ခသည်များအား လက်ခံထားသည့် (ထိုင်း၊ အိန္ဒိယ သို့မဟုတ် မလေးရှား) အစိုးရများနှင့် မူရင်းနိုင်ငံအစိုးရ (မြန်မာ)တို့ ပါဝင်ပါသည်။

ဒုက္ခသည်ဆိုင်ရာ ကုလသမဂ္ဂမဟာမင်းကြီးရုံး (UNHCR)မှ စနစ်တကျ နေရပ်ပြန်လည်ပို့ဆောင်ရေးအတွက် အခြေခံစည်းမျဉ်းသုံးရပ် လက်ခံထားပါသည်။ ပထမမှာ နေရပ်ပြန်ခြင်းမှာ မိမိဆန္ဒအလျောက်ဖြစ်ရပါမည်။ ဤသည်မှာ အသက် သို့မဟုတ် လွတ်လပ်မှုအပေါ် အန္တရာယ် ဆက်လက်ရှိနေပါက ဒုက္ခသည်များအား အတင်းအကြပ်မပြန်ခိုင်းရသည့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရသူကို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်သူထံ ပြန်မပို့ရေးစည်းမျဉ်း၏ အနှစ်သာရပင်ဖြစ်ပါသည်။ ဤစည်းမျဉ်းကို နိုင်ငံအားလုံးအပေါ် တာဝန်ယူစေသည့် နိုင်ငံတကာ ထုံးတမ်းစဉ်လာဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်တစ်ရပ်အဖြစ် လက်ခံထားပါသည်။ ၎င်းပြဋ္ဌာန်းချက် သက်ရောက်သည့်အခါတွင် ဒုက္ခသည်များနှင့် အခြားသူများသည် မူရင်းနိုင်ငံသို့ပြန်ပို့ခွင့်ရှိသော်လည်း မသင့်လျော်သော အခြေအနေတွင် မပြန်ဘဲနေပိုင်ခွင့် ရှိပါသည်။ “မိမိဆန္ဒအလျောက်” ပြန်ခြင်းဆိုသည်မှာ မူရင်းနိုင်ငံ သို့မဟုတ် မူရင်းဒေသရှိ အခြေအနေများနှင့် ပတ်သက်သည့် တိကျသောအချက်အလက်များအပေါ် အခြေခံ၍ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းစီ၏ ရွေးချယ်ချက် ရှိရပါမည်။ နေရပ်ပြန်ခြင်းမှာ ထွက်ရပ်မှသည် ရောက်သည့်အရပ်အထိ မိမိဆန္ဒအလျောက် ဖြစ်ရပါမည် (ဆိုလိုသည်မှာ နေရပ်ပြန်သူများကို လျာပေးထားသည့် ပြန်လည် နေရာချထားရေးနေရာများတွင် နေရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိဘဲ မိမိတို့နေလိုသည့်အရပ်တွင် ရွေးချယ်နေထိုင်နိုင်ရပါမည်။

မိမိဆန္ဒအလျောက်ဖြစ်ရေးအခြေခံသတ်မှတ်ချက်အပြင် UNHCR စည်းမျဉ်းများအရ “ဘေးကင်းပြီး” “သိက္ခာရှိစွာဖြင့်” စနစ်တကျ နေရပ်ပြန်ပို့ရန် သတ်မှတ်ထားပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသို့ပြန်သူများအတွက် ၎င်းအဆင့်အတန်းများမှာ အဓိပ္ပါယ်သက်ရောက်ပုံနှင့် ၎င်း အဆင့်အတန်းများ ရှိစေရေးအတွက် မည်သို့ဆောင်ရွက်ရမည်ကို စဉ်းစားရန် အရေးကြီးပါသည်။ “ဘေးကင်းရေး”တွင် နိုင်ငံရေးလုံခြုံမှု ရှိရေး၊ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု အမျိုးမျိုးမှကင်းဝေးရေးတို့အပြင် မြေစိုက်ပျိုးစေရေးဖယ်ရှားရေးကဲ့သို့ လက်တွေ့ကျသည့် ဘေးကင်းရေးကိစ္စရပ်များ ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းတို့လည်းပါဝင်ပါသည်။ ဘေးကင်းရေးသတ်မှတ်ချက်အတွက် ခိုင်မာပြီးတာရှည်ခံသည့် ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက် စာချုပ်တစ်ရပ်လိုအပ်ပါသည်။ “သိက္ခာရှိစွာဖြင့်” နေရပ်ပြန်ရေးအတွက် အခြေခံလူ့အခွင့်အရေးများကို အကာအကွယ်ပေးရန်လိုအပ်ပါသည်။ နေရပ်ပြန်သူများမှာ အသက်ရှင်နေထိုင်ရေးအတွက် အလုပ်လုပ်ကာ ၎င်းတို့နှင့် ၎င်းတို့၏မိသားစုများကို စောင့်ရှောက်နိုင်ရေးအတွက် အသက်ရှင်နေထိုင်ရန် နည်းလမ်းလည်း လိုအပ်ပါသည်။

စနစ်တကျနေရပ်ပြန်လည်ပို့ရေးအစီအစဉ်များမှာ ယေဘုယျအားဖြင့် နေရပ်ပြန်သူများအား သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ အစားအစာနှင့် နေထိုင်ရေး ရေတိုထောက်ပံ့မှုနှင့် ပြန်ရောက်လာသူများအလုပ်ရှာဖွေရန် အခြားအကူအညီများအပါအဝင် အခြေခံပစ္စည်းများ ပံ့ပိုးပေးပါသည်။ ဒုက္ခသည်များနှင့်ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများ ပြန်လည်ရောက်ရှိလာသည့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများကို အထောက်အပံ့များ ကမ်းလှမ်းရန်လည်း အရေးကြီးနိုင်ပါသည်။ အလုပ်နှင့်အိုးအိမ်ကဲ့သို့သော အရင်းအမြစ်များအတွက် ယှဉ်ပြိုင်ခြင်းကြောင့် နေရပ်ပြန်လာသူများနှင့် ဒေသခံ အသိုင်းအဝိုင်းတို့အကြား ပဋိပက္ခများပေါ်ပေါက်လေ့ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသို့ သိန်ပေါင်းသန်းပေါင်းများစွာသောလူများပြန်ပြီး အလုပ်အကိုင် အလုံအလောက်မရှိပါက သို့မဟုတ် မြေယာနှင့် ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားမှုများဖြစ်ပါက သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးလုံခြုံမှုမရှိပါက ရာဇဝတ်မှုနှင့် နိုင်ငံရေး မတည်ငြိမ်မှုတို့အတွက် ပြဿနာသစ်များ ပေါ်ပေါက်နိုင်ပါသည်။ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းတစ်ရပ်လုံးအား အထောက်အပံ့ပေးပါက အားလုံးအတွက် လူနေမှု အခြေအနေတိုးတက်လာပြီး ပဋိပက္ခများလျော့နည်းကာ မြန်မာနိုင်ငံမှ ထွက်ခွာသွားသူများမှာ တရားမျှတမှုကင်းစွာ အခွင့်ထူး ခံစားနေရသည်ဟူသော ထင်မြင်ချက်များလည်း ရှောင်ရှားနိုင်ပါမည်။

ပိုင်ဆိုင်မှုအတွက် လျော်ကြေးနှင့် မြေယာတောင်းဆိုမှုများ

နေရပ်ပြန်လာကြသူများအတွက် ပထမဆုံးဦးစားပေးအရာမှာ နေထိုင်စရာနေရာဖြစ်ပါသည်။ အချို့သောသူများမှာ ၎င်းတို့ထွက်ခွာခဲ့စဉ်က အိုးအိမ်များကိုရောင်းချခဲ့ပါသည်။ အခြားသူများမှာ ၎င်းတို့အိုးအိမ်နှင့်မြေယာများမှ အတင်းအကျပ်စွန့်ခွာခိုင်းခံရခဲ့ပါသည်။ ကျန်အခြားသူများ၏ အိုးအိမ်များမှာဖျက်ဆီးခံခဲ့ရပါသည်။ ထို့အပြင် ဒုက္ခသည်နှင့်အိုးအိမ်မရွှေ့ပြောင်းခဲ့သူ အနည်းအကျဉ်းတွင်သာ ၎င်းတို့၏အိုးအိမ်ပစ္စည်းများ ပိုင်ဆိုင်ကြောင်း သက်သေပြရန် တရားဝင်စာရွက်စာတမ်းများ ရှိပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရအတွက် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် အိုးအိမ်၊ မြေယာနှင့် ပိုင်ဆိုင်မှု အဓိကကိစ္စရပ် သုံးရပ်ရှိပါသည်။ ပထမကိစ္စရပ်မှာ နေရပ်ပြန်လာသူများ၏ မြေယာတောင်းဆိုချက်များကို ဖြေရှင်းရန်နှင့် အိုးအိမ်၊ မြေယာနှင့် ဥစ္စာပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်မှု ဆုံးဖြတ်ရန် လုပ်ငန်းစဉ် သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ် ဖန်တီးခြင်းဖြင့် **အိုးအိမ်ပိုင်ဆိုင်မှု တောင်းဆိုချက်များကို ဖြေရှင်းခြင်း** ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းအတွက် နမူနာပုံစံများတွင် ဘော့စ်နီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနားတို့တွင်ဖန်တီးခဲ့သည့် ဒုက္ခသည်နှင့် အိုးအိမ်မရွှေ့ပြောင်းခံရ သူများ၏ အိုးအိမ်မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့် တောင်းဆိုခြင်းများအတွက် ကော်မရှင်၊ အော်လ်ဘေးနီးယားတွင် ဖန်တီးခဲ့သည့် အိုးအိမ်ပိုင်ဆိုင်မှု လျော်ကြေးအတွက် ကော်မတီများ၊ တောင်အာဖရိကတွင် ဖန်တီးခဲ့သည့် မြေယာတောင်းဆိုမှုများအတွက်လျော်ကြေး ကော်မရှင်နှင့်ဘရူနီးဒီတွင်ဖန်တီးခဲ့သည့် မြေယာကော်မရှင်ခွဲတို့ ပါဝင်ပါသည်။

ဒုတိယကိစ္စရပ်မှာ **အလျော်ပေးခြင်း** ဖြစ်ပါသည် - ဆုံးရှုံးသွားသည့် အိုးအိမ်၊ မြေယာနှင့် ဥစ္စာပစ္စည်းတို့အတွက် အလျော်ပေးရန် လုပ်ငန်းစဉ် သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ် ချမှတ်ထူထောင်ရန်ဖြစ်ပါသည်။ အိုးအိမ်မရွှေ့ပြောင်းခံရသူများတွင် ထိုသို့ ရွှေ့ပြောင်းခဲ့ရသည့်အတွက် ဆုံးရှုံးသွားသည့်အိုးအိမ်၊မြေယာနှင့်ဥစ္စာပစ္စည်းတို့အတွက် လျော်ကြေးရပိုင်ခွင့်ရှိကြောင်းကို နိုင်ငံတကာဥပဒေမှ အသိအမှတ်ပြုပါသည် (အထူးသဖြင့် အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သော ပင်ယေးရီး၏ စည်းမျဉ်းများကို ကြည့်ပါ)။ ဒုက္ခသည်နှင့် အိုးအိမ်မရွှေ့ပြောင်းခဲ့သူများအတွက် လျော်ကြေးအစီအစဉ်များကို (ဒေတင် ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက်အရ) ဘော့စ်နီးယားနှင့် ဟာဇီဂိုဗီးနား၊ (၂၀၁၁ ခုနှစ် ဒုက္ခခံရသူများနှင့် မြေယာလျော်ကြေးဥပဒေမှတစ်ဆင့်) ကိုလံဘီယာနှင့် (၂၀၀၄ ခုနှစ် လျော်ကြေးဥပဒေအရ) တူရကီအပါအဝင် နိုင်ငံအများအပြားတွင် ချမှတ်ထားပါသည်။

တတိယကိစ္စရပ်မှာ **မြေယာအုပ်ချုပ်မှု** ဖြစ်ပါသည်။ - နောင်တွင်အိုးအိမ်မှ ရွှေ့ပြောင်းခံရမှုကို ကာကွယ်တားဆီးရန် မြေယာဥပဒေကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန်ဖြစ်ပါသည်။ 'မြေယာလုယူမှုများ'ကို ကာကွယ်တားဆီးရန်၊ မြေယာဘုံပိုင်ဆိုင်မှုကို ကာကွယ်ရန်နှင့် ရွှေ့ပြောင်းခံရမှုများ ရှေ့ဆက်မပေါ်ပေါက်ရေးအတွက် ကာကွယ်တားဆီးရန် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ မရှိမဖြစ်လိုအပ်ပါသည်။ မြန်မာ အစိုးရရော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအဖွဲ့အစည်းအချို့ပါ မကြာသေးမီက မြေယာပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးမူဝါဒများ ရေးဆွဲခဲ့ပါသည်။ အစိုးရ၏ အမျိုးသား မြေယာအသုံးပြုမှုမူဝါဒ သတ္တမမူကြမ်း၏ ပုဒ်မ ၈(ဇ) တွင် အခြေခံစည်းမျဉ်းတစ်ရပ်အဖြစ် "ပြည်တွင်းစစ်၊ မြေယာသိမ်းယူမှု၊ သဘာဝဘေးအန္တရာယ်နှင့် အခြားအကြောင်းရင်းများကြောင့် ပြည်တွင်း အိုးအိမ်ရွှေ့ပြောင်း ရသူများနှင့် ပြန်လည်ရောက်ရှိလာသည့် ဒုက္ခသည်များ၏ မြေယာရယူမှု၊ လျော်ကြေး၊ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ခြင်း၊ ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်း၊ အလျော်ပေးခြင်း၊ မြေယာပိုင်ဆိုင်ခွင့်တောင်းဆိုခြင်း၊ အိုးအိမ်ပိုင်ခွင့်တိုးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် တရားမျှတသော လုပ်ငန်းစဉ်များ ချမှတ်အကောင်အထည်ဖော်ရန်" ပါရှိပါသည်။ ၎င်းမှာ မှန်ကန်သည့်တည်ချက်သို့ အရေးပါသည့်ခြေလှမ်း တစ်ရပ်ဖြစ်ကာ နောက်ဆုံးမြေယာဥပဒေသစ်တွင် အကောင်အထည်ဖော်လိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။ သို့ရာတွင် မြေယာဥပဒေများကို ပြောင်းလဲခြင်းအပြင် ဥပဒေများကိုလေးစားပြီး ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း သို့မဟုတ် ခေါင်းပုံဖြတ်ခြင်းများမပါဘဲ ဥပဒေကိုအသုံးပြုစေရန် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဥပဒေဆိုင်ရာယဉ်ကျေးမှုကို မဖြစ်မနေပြောင်းလဲဖို့လည်းလိုပါမည်။ ထိုသို့မပြုပါက အိုးအိမ်ရွှေ့ပြောင်းရသူများအပါအဝင် မြန်မာနိုင်ငံသားများတွင် စစ်မှန်သည့် အပြောင်းအလဲရှိမည်ဟူသော ယုံကြည်စိတ် နည်းပါးပါလိမ့်မည်။

ဆက်စပ်နေသည့်အကြောင်းအရာများ

ပါဝင်စေမှုနှင့် ပါဝင်မှု - အိုးအိမ်ရွှေ့ပြောင်းခံရသူများအတွက် လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အများပြည်သူပါဝင်စေမှုရှိပြီး အမျိုးသား အမျိုးသမီးဖြစ်မှု၊ တိုင်းရင်းသား သို့မဟုတ် အခြားအကြောင်းရင်းများအရ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုတို့ကို ရှောင်ရှားရပါမည်။ အိုးအိမ်ရွှေ့ပြောင်းခံရသူများ၏ လိုအပ်ချက်ကိုသိရန် ၎င်းတို့နှင့်တိုင်ပင်ဆွေးနွေးရန်လည်းလိုပါမည်။ ဤအတိုချုပ်အချက်အလက်များတွင် ဒုက္ခသည်များ၊ ပြည်တွင်းအိုးအိမ်မှ ရွှေ့ပြောင်းခံရသူများနှင့် ရွှေ့ပြောင်းလုပ်သားများအကြား အလားတူသည့် လိုအပ်ချက်များကို ဖော်ထုတ်ထားသော်လည်း ထိုသူတို့အကြားတွင် အရေးပါသည့် ကွဲပြားချက်များလည်း ရှိပါသည်။ အနာဂတ်အတွက် သင့်လျော်သည့် အစီအစဉ်များချမှတ်ရန် မြန်မာအစိုးရမှ ပြည်သူများကိုယ်တိုင်နှင့် တိုင်ပင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရာတွင်လည်း ပါဝင်စေမှုသဘောတရားရှိရပါမည်။ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအခြေခံသည့် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုအပေါ်အခြေခံသည့် အဖွဲ့အစည်းများမှာ နှစ်ပေါင်းများစွာ အိုးအိမ်ရွှေ့ပြောင်းခံရသူများအတွက် အထောက်အပံ့ရရာ အဓိကနေရာဖြစ်နေခဲ့ပါသည်။ ၎င်းအဖွဲ့အစည်းများမှာ အနာဂတ်တွင် အိုးအိမ်ရွှေ့ပြောင်းခံရသူများအတွက် သင့်လျော်သည့် အစီအစဉ်များချမှတ်ရာတွင် အရေးပါသည့်ကဏ္ဍမှ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ အကယ်စင်စစ် ၎င်းအဖွဲ့အစည်းများ၏ ပါဝင်မှုမရှိပါက ဆောင်ရွက်ချက်များမှာ အောင်မြင်မှုမရှိ ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

တာရှည်ခံသည့်ရန်ပုံငွေစေ့ရေး - အိုးအိမ်ရွှေ့ပြောင်းခံရသူများနေရပ်ပြန်လာရန်နှင့် အလျော်ပေးရန် ပြည့်စုံသည့်လုပ်ငန်းစဉ် တစ်ရပ်အတွက် ကြီးမားသောငွေကြေးပံ့ပိုးမှု လိုပါမည်။ ဒုက္ခသည်များကို အကာအကွယ်ပေးရန် နိုင်ငံတကာ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ ရှိသည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် ဒုက္ခသည်များဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ မဟာမင်းကြီးရုံးသည် နိုင်ငံတကာ ရသုံးငွေအတွက် ပြင်းထန်သည့်ဖိအားအောက်တွင် လုပ်ငန်းလည်ပတ်နေပြီး မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ရန်ပုံငွေတောင်းဆိုမှုများ ယခင်က ပြုလုပ်ရာတွင် နိုင်ငံများထံမှ ၎င်းတို့၏ဆန္ဒအလျောက် လှူဒါန်းသည့်ငွေများ အလုံအလောက် မရရှိခဲ့ပါ။ သက်ရောက်ခံရမည့်သူများ အားလုံးမှ အရင်းအမြစ်များ မည်သို့ရှာဖွေရမည်ကို စဉ်းစားရပါမည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် သဘာဝသယံဇာတ မြောက်များစွာနှင့် ပေါ်ထွက်စသည့် သယံဇာတ တူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းကဏ္ဍတို့ ရှိပါသည်။ သဘာဝသယံဇာတ အများစုမှာ တိုင်းရင်းသားနယ်မြေများတွင် ရှိသည့် အတွက် (ဥပမာ) နေရပ်ပြန်လာသူများအား ပံ့ပိုးပေးခြင်းဖြင့် တိုင်းရင်းသားဒေသများ၏အနာဂတ်တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသည့် လူမှုရေး တာဝန်ယူမှု ရှိစေရန်အားပေးခြင်းအပါအဝင် ကုမ္ပဏီများအားပါဝင်စေသည့် နည်းလမ်းကိုလည်း စမ်းကြည့်နိုင်ပါသည်။

ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများတွင် အိုးအိမ်ရွှေ့ပြောင်းခံရမှုများကို ထည့်သွင်းခြင်း - အိုးအိမ်ရွှေ့ပြောင်းခံရခြင်းမှာ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု၏ အခြားကဏ္ဍများမှ သီးခြားခွဲထားနိုင်သောကိစ္စတစ်ရပ် မဟုတ်ပါ။ အကယ်စင်စစ် နိုင်ငံရေးအကြမ်းဖက်မှု၊ တိုင်းရင်းသား ခွဲခြားဆက်ဆံမှု၊ မြေယာခွဲဝေမှုနှင့် သဘာဝသယံဇာတများ ထိန်းချုပ်ထားမှုတို့ အပါအဝင် အခြားသောပြဿနာများ ရှိနေကြောင်း၊ ပေါ်ပေါက်နေကြောင်း အိုးအိမ်ရွှေ့ပြောင်း ခံရမှုတွင် ထင်ဟပ်နေပါသည်။ ဒုက္ခသည်များနှင့် ရွှေ့ပြောင်းခံရခြင်းကိစ္စများမှာ အခြားကိစ္စများ၊ ဒီမိုကရေစီနှင့် ဥပဒေ စိုးမိုးမှု၊ ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး၊ အမျိုးသားအမျိုးသမီး တန်းတူရေး၊ လူ့အခွင့်အရေး ကာကွယ်မှုများကဲ့သို့သော ရေရှည် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ရည်မှန်းချက်များနှင့် ဆက်စပ်နေကြောင်း သဘောပေါက်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ရွှေ့ပြောင်းခံရမှု ဖြေရှင်းခြင်းနှင့် အခြားကိစ္စများအကြား ဆက်စပ်နေသည်ကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းသည် အခြေခံအကြောင်းရင်းများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရာတွင် အထောက်အကူပြုနိုင်မည် ဖြစ်ပြီး အနာဂတ်တွင် ရွှေ့ပြောင်းစေမှုများကိုလည်း တားဆီးနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။

ဒေါက်တာကရဲစတင် မကောနဟေးသည် ဝေါရစ်စ်တက္ကသိုလ်တွင် ဥပဒေပညာ လက်ထောက်ပါမောက္ခဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၀၇ ခုနှစ်မှ စ၍ မြန်မာနိုင်ငံဒုက္ခသည်များအပေါ် အဓိကထားသုတေသနပြုလုပ်ခဲ့ပြီး ပထမတွင် ထိုင်းနိုင်ငံဒုက္ခသည်စခန်းများရှိ ကရင် ဒုက္ခသည်များနှင့် စတင်ကာ များမကြာမီက မလေးရှားနှင့် အိန္ဒိယတို့ရှိ မြို့နေချင်းဒုက္ခသည်များအပေါ် သုတေသနပြုခဲ့ပါသည်။ သူမသည် ၎င်းနိုင်ငံတစ်ခုစီတွင် ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုအများအပြားပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။

SUSTAINABLE DEVELOPMENT: ENGAGING COMMUNITIES IN PARTICIPATORY DECISION-MAKING

Rowan Ryrie, independent consultant

In its election manifesto, the National League for Democracy (NLD) said that it will look to encourage investment into Myanmar that can produce “...sustainable long term mutual benefits...” for both investors and for the country. So far, however, the new government has not set out what kinds of development it wants to prioritise or what process it plans to use to determine the likely long-term risks and benefits of proposed projects.

Both investors and local communities expect the new government to improve the way in which investment is managed. Complex and opaque administrative processes have put off some investors and insecure land rights and weak, unenforceable legislation pose a concern for both investors and communities. There are likely to be tensions between the expectations of investors who are hoping to see bureaucratic hurdles removed and communities who are looking to the new government to strengthen legislation to protect the environment and communities' rights. The key to making decisions that will secure long-term benefits for the country will not be the speed of decision-making or the speed of legislative reform but ensuring that a transparent and inclusive decision-making process is introduced and that, where investment negatively impacts communities, the government and investors can be held accountable.

1. Participatory policy development

The new NLD-led government possesses a large majority in Parliament but has few specific election pledges to deliver. This unusual position presents an opportunity for the government to embrace a new, participatory model of policy development if they resist pressure to immediately begin making investment decisions.

The previous government developed a number of plans and policies about investment into Myanmar, including the Five Year Strategic Plan (2011-2016) and the National Comprehensive Development Plan (2011-2031).¹ The new government should prioritise reviewing, revising, or replacing these plans. To ensure the new Plans reflect the priorities of the people of Myanmar, the new government should initiate a broad public consultation on what sustainable development should look like in Myanmar and what the development priorities for Myanmar should be. State and Regional Parliaments could be involved in such a consultation process as long as adequate support and training is provided to ensure the process is as inclusive and transparent as possible. Once comments have been received, the government should develop new Plans via a transparent drafting process; expert bodies such as the Myanmar National Human Rights Commission should be involved in the drafting process and other stakeholders should be given an opportunity to comment on draft Plans. Such a process will strengthen the legitimacy of the revised Plans.

The government has the power to temporarily pause decision-making by the Myanmar Investment Commission by suspending Article 20 of the 2012 Foreign Investment Law (which sets out time frames within which decisions must be made); using this power could allow time for an

¹ See also the Myanmar National Spatial Development Plan and the Myanmar Tourism Plan (2013-2020).

inclusive policy development process. Suspending decisions by the Myanmar Investment Commission, even temporarily, may be unpopular with investors keen to see an increase in investment opportunities under the new government. However, involving the public in developing new Strategic and Development Plans with greater public legitimacy could ultimately create a more stable investment climate and reduce the likelihood of public protest against investment projects as has already been seen at Letpadaung. As long as any pause in decision-making was time-limited and decisions were made transparently, temporarily pausing decision-making could therefore be viewed as a sign that the new government has the confidence to take decisions for the long-term good of the country.

All decisions about investment should be made with explicit reference to the new Strategic Plan and the Comprehensive Development Plan (or their successors). Any failure to adhere to the priorities set out by the government should be open to challenge through a process such as judicial review. Introducing rights for citizens or other interested stakeholders to seek judicial review of government decisions would help to ensure the government and public officials are not above the reach of the law.

2. Effective project-level consultation

The government will inevitably need to make decisions about projects that will have overall benefits for the country but significant negative impacts for individual communities. Due to the natural resource wealth of many of the upland ethnic areas, communities in areas where the NLD's support is most fragile are likely to be disproportionately impacted. Unless decisions about damaging projects are carefully managed, with meaningful community engagement throughout, investment decisions made by the new government could lead to further community protests in ethnic areas. For the NLD, this represents a significant political risk as any perceived neglect of ethnic communities' interests is likely to reduce support for the party in future elections.

Investors are currently required by both Myanmar law² and international best practice³ to consult communities at various stages of the decision-making process. However, currently these obligations are poorly understood by investors, communities, civil society organisations (CSOs) and government officials with the power to enforce them. Without a power of judicial review and with ongoing difficulties in using the courts to protect communities' rights (for example, the slow progress of

court cases may mean seeking an injunction to stop a non-consultative project may not be possible), there are limited options for forcing public bodies or investors to comply with consultation requirements. Investors and government officials need to be educated about the requirements and communities need to be given appropriate support to participate effectively in consultation processes. CSOs can play a key role in helping communities engage in consultation processes and the importance of this role needs to be recognised and supported by both the government and donors.

3. Access to information

One of the current barriers to effective community consultation in Myanmar is a lack of access to information, particularly access to information in an accessible language for local communities. With a few exceptions⁴, current decision-making processes in Myanmar are opaque, as it is often not clear what information is being relied upon by decision-makers. The new government has an opportunity to establish a culture of government transparency from the outset by disclosing previously inaccessible information. While many investment agreements are likely to include some non-disclosure provisions, partial disclosure of documents may remain an option.

Disclosing information held by the government would enable civil-society organisations and others outside the government to scrutinise projects that have already been approved. This may be of immediate interest to the new government as, prior to it taking office, a number of projects were fast-tracked for approval in an apparent fire sale of government assets.⁵ An urgent proposal has been put forward by an NLD MP to scrutinise decisions made between the election and the hand-over of power.⁶ In addition to this enquiry, a wider examination of investment agreements is also needed to identify particularly problematic projects. Although the new government may not have a legal right to renegotiate agreements signed by the previous government, it may find that a combination of economic factors⁷ and investors' desire to maintain a good relationship with the new government may make mutual re-negotiation a viable option.

Alternatively, improving the enforcement of existing legislation could help to significantly reduce the negative

4 For example, the 2014 telecoms licensing process.

5 <http://www.mmmtimes.com/index.php/business/19723-mic-pushes-through-dozens-of-investment-approvals.html>; <http://www.mmmtimes.com/index.php/national-news/nay-pyi-taw/19226-govt-and-military-clash-with-nld-over-fire-sale-motion.html>

6 <http://www.mmmtimes.com/index.php/business/property-news/19191-parliament-urges-enquiry-into-last-minute-rush-for-lucrative-deals.html>

7 In particular, the lower price of oil.

2 Environmental Impact Assessment Procedure 2015

3 UN Guiding Principles on Business and Human Rights, 18

impacts of some projects. While legislation is generally weak, the outgoing government has rarely enforced existing provisions that could protect against social or environmental harm. For example, in the case of environmental impacts, effectively enforcing the Conservation of Water Resources and Rivers Law 2006 could reduce environmental damage from mining and industrial projects currently discharging into rivers.

A Right to Information law is currently under discussion in the Hluttaw⁸ which would grant citizens a right to access government information held by any public authority unless one of the set exemptions applies. As currently drafted, the exemptions are likely to be heavily relied upon to withhold sensitive information and any non-disclosure agreement would be protected from a legal challenge. However, revising and implementing this legislation could significantly improve government accountability and the legitimacy of future decision-making and may be a way to gain access to information held by ministries that remain controlled by the military.

4. Resolving grievances and addressing impunity

Serious human rights abuses, land confiscations and environmental damage have been inflicted on communities across Myanmar as a result of development projects; in many cases damage is still being done. However, due to the fundamentally flawed judicial system, it is extremely difficult for communities in Myanmar to access justice, in particular where – as often – they seek to challenge the military, powerful business interests or the government. If the new government continues to make investment decisions without acting to prevent further abuses and provide adequate options for resolving historical grievances, it could be seen as legitimising past abuses or even as being complicit in ongoing harm. The new government will need to design appropriate and accessible grievance mechanisms, using either the courts or non-judicial processes.

Where specific issues such as land rights need to be urgently addressed, the new government could establish specialised grievance mechanisms. Options might include establishing specialised courts staffed by expert judges, expanding the mandate of the National Human Rights Commission or working through the Regional Parliaments. The relevant legal powers will depend on the issue that needs to be addressed. On land rights specifically, if a non-judicial approach is favoured, either legislation from the Pyidaungsu Hluttaw or a Presidential Order would be needed to delegate powers to resolve

land disputes to a new body or to Regional Parliaments, as much of the land administration is reserved to the Pyidaungsu Hluttaw.⁹ Alternatively, existing land legislation could be amended to introduce appeals processes and a right to apply to court, for example to resolve disputes relating to registration under the 2012 Farmland Law; however as existing legislation doesn't cover many important land rights issues (for example communal land tenure), this approach would leave many disputes unresolved.

Reforming the justice system in Myanmar will take time and providing access to justice in Myanmar while these reforms take effect will require creativity and flexibility to ensure grievance mechanisms are appropriate for the affected stakeholders and the issue concerned. The need for accessible grievance mechanisms should be borne in mind as the new government considers signing new international investment agreements; if investor state dispute settlement provisions are included, these agreements could curtail the ability of the government to provide domestic space for dispute resolution.¹⁰

Key recommendations:

1. Temporarily pause decision-making on investment projects by suspending Article 20 of the 2012 Foreign Investment Law. Use the time to initiate a participatory process for developing a new Five Year Strategic Plan and reviewing the National Comprehensive Development Plan.
2. Educate all stakeholders about effective community consultation and enforce consultation requirements in the Environmental Impact Assessment Procedures. Enable CSOs to support communities through consultation processes by ensuring the legal framework for registration and surveillance of CSOs does not hinder their work; donors should also prioritise supporting CSOs as a way to improve consultations and protect communities impacted by large-scale development projects.
3. Immediately and proactively disclose documents relating to large-scale development projects such as impact assessments, baseline studies and details of beneficial ownership. All information on which investment decisions have been made should be made public unless the authorities are expressly prevented from disclosing it by existing contractual agreements.

⁸ http://www.humanrightsinitiative.org/download/1457429556Right%20to%20Information%20Law_unofficial%20translation_final.pdf

⁹ Constitution of the Republic of the Union of Myanmar 2008; Article 96 and Schedule 1 section 5(a) and 10(b).

¹⁰ https://www.tni.org/files/download/eu-myanmar_bit.pdf; UN Guiding Principles on Business and Human Rights; 9.

4. Strengthen and enact the Right to Information legislation, ensuring that exemptions are clearly defined and limited in scope, that citizens and non-citizens can all access information and that there is a right of appeal against any refusal to disclose information.
5. Urgently work towards establishing accessible grievance mechanisms to resolve land rights disputes and historical cases of human rights and environmental damage from large-scale investment projects

ROWAN RYRIE is a UK qualified lawyer with experience working closely with Myanmar lawyers and communities to protect the rights of those affected by large-scale development projects. She is now working as an independent consultant, having previously worked with EarthRights International in Myanmar.

တာရှည်ခံသည် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု -

ပါဝင်မှုရှိသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းတွင် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု

(ရိုဝမ် ရိုင်ရီး) *Rowan Ryriel* တစ်သီးပုဂ္ဂလအတိုင်ပင်ခံ

အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ်(NLD)၏ ရွေးကောက်ပွဲမူဝါဒစည်းမျဉ်းဖော်ပြချက်တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ အတွက်ရော နိုင်ငံအတွက်ပါ "...တာရှည်ခံသည် ရေရှည်နှစ်ဦးနှစ်ဖက် အကျိုးခံစားခွင့်များ..." ပေးနိုင်သည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို မြန်မာနိုင်ငံတွင်အားပေးရန် ဆောင်ရွက်မည်ဟုဆိုခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် ယခုအချိန်ထိ အစိုးရသစ်မှ ဦးစားပေးလိုသည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများချမှတ်ခြင်း၊ အဆိုပြုထားသည့်စီမံကိန်းများ၏ ရေရှည် အန္တရာယ်အလားအလာများနှင့် အကျိုးခံစားခွင့်များ သတ်မှတ်ရေးအတွက် အသုံးပြုမည့်လုပ်ငန်းစဉ်ချမှတ်ခြင်း တို့ မဆောင်ရွက်သေးပါ။

အစိုးရသစ်မှ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကိုင်တွယ်ပုံ ပိုမိုတိုးတက်ကောင်းမွန်စေရန်ဆောင်ရွက်မည်ဟု ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများရော ဒေသခံ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း များကပါ မျှော်လင့်ထားပါသည်။ ရှုပ်ထွေး၍ထိုးထွင်းမြင်သာမှုမရှိသော စီမံခန့်ခွဲမှုလုပ်ငန်းစဉ်များကြောင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူအချို့မှ တွန့်ဆုတ် သွားခဲ့ပြီး လုံခြုံမှုမရှိသောမြေယာအခွင့်အရေးများနှင့် အားနည်းကာကြီးကြပ်၍မရနိုင်သော ဥပဒေများမှာလည်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများရော လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများ အတွက်ပါ စိုးရိမ်စရာဖြစ်ပါသည်။ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးအတားအဆီးများ ဖယ်ရှားပေးရေးအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ၏ မျှော်လင့်ချက်များနှင့် ပတ်ဝန်းကျင် ကာကွယ်ပေးရန်နှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများ၏ ရပိုင်ခွင့်များကာကွယ်ပေးရန် ဥပဒေခိုင်မာစေရေးအတွက် အစိုးရသစ်အပေါ်အားကိုးနေသည့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများအကြား တင်းမာမှုများရှိနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံအတွက် ရေရှည်အကျိုး ကျေးဇူးများ ရရှိစေမည့်ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရေးအတွက် အဓိကသော့ချက်မှာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှု အမြန်နှုန်းနှင့် ဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း အမြန်နှုန်းတို့မဟုတ်ဘဲ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိပြီး အများပါဝင်မှုရှိသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်စတင်ကြောင်းနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများအပေါ် ထိခိုက်သည့်အခါ အစိုးရနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို တာဝန်ယူကြောင်း သေချာအောင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းတို့သည်သာ အဓိကသော့ချက်ဖြစ်ပါသည်။

၁။ ပါဝင်မှုရှိသည့်မူဝါဒချမှတ်ရေးဆွဲခြင်း

အန်အယ်လ်ဒီဦးဆောင်သည့်အစိုးရသစ်မှာ လွှတ်တော်နေရာအများစုရရှိသော်လည်း ဆောင်ရွက်ရန်လိုသည့် ရွေးကောက်ပွဲအတွက် အတိအကျ ပေးထားသော ဂတိများမှာ နည်းပါးပါသည်။ အစိုးရအနေဖြင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချက်ချင်းချမှတ်ရန်ဖိအားပေးခံရခြင်းကို ခုခံထားပါက ဤထူးခြားသည့်အနေအထားကြောင့် အစိုးရတွင် မူဝါဒချမှတ်ရေးဆွဲရာ၌ ပါဝင်မှုရှိသည့်ပုံစံသစ်ကိုကျင့်သုံးရန်အခွင့်အရေးတစ်ရပ် ရှိနေပါသည်။ ယခင်အစိုးရမှ မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အစီအစဉ်များနှင့်မူဝါဒများရေးဆွဲချမှတ်ခဲ့ပြီး ၎င်းတို့အထဲတွင် ငါးနှစ်မဟာဗျူဟာစီမံကိန်း (၂၀၁၁-၂၀၁၆)နှင့် အမျိုးသားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ပြည့်စုံသည့်စီမံကိန်း (၂၀၁၁-၂၀၁၃) တို့ ပါဝင်ပါသည်။ အစိုးရသစ်အနေဖြင့် ၎င်းစီမံကိန်းများကို သုံးသပ်ပြုပြင်ခြင်း သို့မဟုတ် အစားထိုးခြင်းများ ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ရပါမည်။ စီမံကိန်းသစ်များတွင် မြန်မာပြည်သူတို့၏ ဦးစားပေးအရာများ ထင်ဟပ်နေကြောင်းသေချာရန် မြန်မာနိုင်ငံတွင် တာရှည်ခံသည့်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုမှာ မည်သည့်အသွင်ရှိရမည်၊ မြန်မာနိုင်ငံ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် ဦးစားပေးအရာများမှာ မည်သည့်တို့ဖြစ်ရမည်ဆိုသည့်အပေါ် ပြည်သူများနှင့် အကျယ်တဝင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးရေး အစိုးရပုဂ္ဂလိကဆောင်ရွက်ရပါမည်။ အများပြည်သူပါဝင်မှုနှင့် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုတို့ ရှိနိုင်သမျှရှိကြောင်း သေချာအောင်ဆောင်ရွက်ရန် လုံလောက်သည့်ပုံစံနှင့် သင်တန်းတို့ရရှိနေသမျှ ပြည့်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးလွှတ်တော်များမှာ ၎င်းတိုင်ပင်ဆွေးနွေးပွဲလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ ဝေဖန်အကြံပြုများကို လက်ခံရရှိပြီးသည်နှင့် အစိုးရပွင့်လင်းမြင်သာသည့် ရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့် စီမံကိန်းသစ်များ ချမှတ်ရေးဆွဲရပါမည်။ ၎င်းရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် မြန်မာအမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်ကဲ့သို့ ကျွမ်းကျင်သည့်အဖွဲ့အစည်းများ

1 မြန်မာနိုင်ငံ အမျိုးသားနယ်မြေဒေသ ဖွံ့ဖြိုးမှု စီမံကိန်းနှင့် မြန်မာနိုင်ငံခရီးသွားစီမံကိန်း (၂၀၁၃-၂၀၂၀) တို့ကိုလည်း ကြည့်ပါ။

ပါဝင်ရမည်ဖြစ်ပြီး စီမံကိန်းများ၏ အကျိုးသက်ရောက်မှု ခံစားရမည့် အခြားသူများမှ စီမံကိန်းမူကြမ်းအပေါ် ဝေဖန်အကြံပြုရန်အခွင့်အရေး ပေးရပါမည်။ ဤကဲ့သို့သောလုပ်ငန်းစဉ်မှာ ပြုပြင်ရေးဆွဲထားသည့်စီမံကိန်းများတရားဝင်မှုကို ပိုမိုအားကောင်းစေပါမည်။

(ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ရန် အချိန်ကန့်သတ်ချက်များချမှတ်ထားသည့်) ၂၀၁၂ ခုနှစ် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၀ ကို ရပ်ဆိုင်းခြင်းဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မရှင်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းကို ခေတ္တရပ်ဆိုင်းခွင့်အာဏာ အစိုးရတွင်ရှိပါသည်။ ၎င်းအာဏာကို အသုံးပြုခြင်းဖြင့် အများပြည်သူပါဝင်မှုရှိသည့် မူဝါဒချမှတ်ရေးဆွဲခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် အချိန်ရနိုင်ပါသည်။ မြန်မာရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကော်မရှင်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ခေတ္တပင်ဖြစ်စေရပ်ဆိုင်းပါက အစိုးရသစ်လက်အောက်တွင် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအခွင့်အလမ်းများ တိုးပွားလာခြင်းကိုမြင်တွေ့ရန်စိတ်အားထက်သန်နေသည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများမှ သဘောကျလိမ့်မည်မဟုတ်ပါ။ သို့ရာတွင် မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစီမံကိန်းသစ်များ ချမှတ်ရေးဆွဲရာတွင် ပြည်သူပါဝင်မှုရှိပါက ပိုမိုကြီးမားသည့် တရားဝင်ခွင့်ပြုချက် ပြည်သူထံမှရရှိပြီး အဆုံးတွင် ပိုမိုတည်ငြိမ်သည့် အရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအနေအထားကို ဖန်တီးနိုင်ပြီး လက်ပန်တောင်းတွင်တွေ့ခဲ့ရသကဲ့သို့ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုစီမံကိန်းများကို ပြည်သူများဆန့်ကျင်ဆန္ဒပြမည့်အလားအလာလျော့နည်းစေပါသည်။ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်မှုကို အချိန်အကန့်အသတ်ဖြင့်ရပ်ဆိုင်းကာ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ပွင့်လင်းမြင်သာစွာ ချမှတ်နေ၍ ဤသို့ ခေတ္တ ရပ်ဆိုင်းထားခြင်းကို အစိုးရသစ်သည် နိုင်ငံ၏ရေရှည်အကျိုးအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ရန် မိမိကိုယ်ကိုယ် ယုံကြည်စိတ်ချရသည်ဟူသော လက္ခဏာတစ်ရပ်အဖြစ် မြင်နိုင်ပါသည်။

ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက်အားလုံးချမှတ်ရာတွင် မဟာဗျူဟာစီမံကိန်းသစ်နှင့် ပြည့်စုံသည့်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစီမံကိန်း (သို့မဟုတ် ၎င်းတို့နှစ်ခုပေါင်းစပ်ပေါ်လာသည့်စီမံကိန်းများ)ကို တိကျစွာရည်ညွှန်းကာ ချမှတ်ရပါမည်။ အစိုးရမှချမှတ်သည့် ဦးစားပေးချက်များကို လိုက်နာရန်ပျက်ကွက်မှုများအား ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်အရသုံးသပ်ခြင်းကဲ့သို့ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်မှတစ်ဆင့် စိန်ခေါ်ခွင့်ပေးထားရပါမည်။ အစိုးရ၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်အရသုံးသပ်ပေးရန် တောင်းဆိုခွင့်များ နိုင်ငံသားများ သို့မဟုတ် အကျိုးသက်ရောက်ခံရမည့် အခြားသော စိတ်ဝင်စားသူများကို စတင်ပေးအပ်ခြင်းဖြင့် အစိုးရနှင့်ပြည်သူ့အရာရှိများ ဥပဒေအထက် လက်လှမ်းမမီဖြစ်စေရေးအတွက် အထောက်အကူပြုပါမည်။

၂။ စီမံကိန်းအဆင့် ထိရောက်သည့်တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှု

နိုင်ငံအတွက် အထွေထွေအကျိုးရှိမည်ဖြစ်သော်လည်း သီးခြားလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများအပေါ် ကြီးမားသည့်ထိခိုက်မှုများ ရှိမည့် စီမံကိန်းများအပေါ် အစိုးရမှ ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ရန် မလွဲမသွေလိုအပ်ပါသည်။ တောင်ပေါ် တိုင်းရင်းသားဒေသ အများအပြားတွင် သဘာဝအရင်းအမြစ်ကြွယ်ဝသဖြင့် အန်အယ်လ်ဒီအတွက် ပံ့ပိုးမှုအနည်းဆုံးဒေသများရှိ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများအပေါ် သက်ရောက်မှု လွန်ကဲစွာရှိနိုင်ပါသည်။ ထိခိုက်ပျက်စီးစေသည့် စီမံကိန်းများအပေါ် ဆုံးဖြတ်ချက်များအား သတိဖြင့်ကိုင်တွယ်ခြင်း၊ တလျှောက်လုံးတွင် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၏ ပူးပေါင်းပါဝင်ခြင်းတို့ မရှိပါက အစိုးရသစ်မှချမှတ်လိုက်သည့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်များအပေါ် တိုင်းရင်းသားဒေသများရှိ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းမှ ရှေ့ဆက် ဆန္ဒပြလာနိုင်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၏အကျိုးကို လစ်လျူရှုသည်ဟု ထင်မြင်ပြီး အနာဂတ်ရေးကောက်ပွဲများတွင် အန်အယ်လ်ဒီအတွက် ပံ့ပိုးမှုလျော့ပါးသွားစေနိုင်သဖြင့် ၎င်းအချက်မှာ အန်အယ်လ်ဒီအတွက် အထူးအရေးပါသည့် နိုင်ငံရေးအန္တရာယ် အလားအလာတစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။

ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအနေဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်၏ အဆင့်အမျိုးမျိုးတွင် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများနှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးရန် မြန်မာနိုင်ငံဥပဒေအရ ရော နိုင်ငံတကာအကောင်းဆုံးကျင့်ထုံးအရပါ သတ်မှတ်ထားပါသည်။ သို့ရာတွင် ၎င်းဝတ္တရားများကို ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ၊ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများ၊ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ(CSOs)နှင့် ၎င်းတို့ကို ကြီးကြပ်ရန်အာဏာရှိသူ အစိုးရအရာရှိများမှ ကောင်းစွာနားမလည်ကြပါ။ ဥပဒေသုံးသပ်မှု အာဏာကင်းမဲ့နေပြီး လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း၏ ရပိုင်ခွင့်များကိုကာကွယ်ရန် တရားရုံးများကို အသုံးပြုရာတွင် အခက်အခဲများ ဆက်လက်ရှိနေသည့်အခါ (ဥပမာ တရားရုံးအမှုများဆောင်ရွက်ရာတွင် နှေးကွေးနေပါက တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှုမရှိသည့် စီမံကိန်းတစ်ရပ်ကို တားမြစ်ရန်အမိန့်တောင်းဆိုရန်မဖြစ်နိုင်ဟု ဆိုလိုနိုင်ပါသည်) တိုင်ပင်ဆွေးနွေးရေး သတ်မှတ်ချက်များကို ပြည်သူ့အဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများ လိုက်နာစေရန် လုပ်နိုင်သည့်အရာများ နည်းပါးပါသည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများနှင့် အစိုးရအရာရှိများကို ၎င်းသတ်မှတ်ချက်များအကြောင်း ပညာပေးရန်လိုအပ်သကဲ့သို့ တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှုလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများ ထိရောက်စွာ ပါဝင်ရေးအတွက် သင့်တော်သည့် ပံ့ပိုးမှုပေးရန်လည်းလိုအပ်ပါသည်။ တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှု လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအတွက် အထောက်အကူပြုရာတွင် အရပ်ဖက်လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းမှ အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်နိုင်ပြီး အစိုးရနှင့်အလှူရှင်များမှ ဤအခန်းကဏ္ဍ၏ အရေးပါပုံကို အသိအမှတ်ပြုကာ ပံ့ပိုးပေးရန်လိုပါသည်။

၃။ သတင်းအချက်အလက်များ ရယူနိုင်မှု

မြန်မာနိုင်ငံတွင် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် ထိရောက်စွာတိုင်ပင်ဆွေးနွေးရေးအတွက် ရှိနေသည့်အတားအဆီးများထဲမှ အတားအဆီးတစ်ခုမှာ သတင်းအချက်အလက်များ ရယူနိုင်မှုကင်းမဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အထူးသဖြင့် ဒေသလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများအတွက် ၎င်းတို့နားလည်မည့် ဘာသာ စကားဖြင့် သတင်းအချက်အလက်များ ရယူနိုင်မှုမရှိခြင်းဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ လက်ရှိဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များမှာ ခြွင်းချက်အချို့မှလွဲ၍ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ကင်းမဲ့နေပါသည်။ များသောအားဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သူများမှ မည်သည့်အချက်အလက်များအပေါ်

၂ ၂၀၁၅ ခုနှစ် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု အကဲဖြတ်စိစစ်ချက် လုပ်ငန်းစဉ်
၃ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ လမ်းညွှန်စည်းမျဉ်းများ၊ ၁၈
၄ ဥပမာ ၂၀၁၄ ခုနှစ် ကြီးမဲကြေးနန်းဆက်သွယ်ရေး လိုင်စင်လုပ်ငန်းစဉ်။

အခြေခံ၍ ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်သည်ဆိုသည်မှာ မသဲကွဲပါ။ ယခင်က ရယူနိုင်ခဲ့ခြင်းမရှိသည့် သတင်းအချက်အလက်များကို ထုတ်ဖော်ပေးထားခြင်းဖြင့် အစကတည်းမှပင်လင်းမြင်သာမှုရှိသော အစိုးရယူကျွေးမှုတစ်ရပ်ကို တည်ထောင်ရန်အခွင့်အရေး အစိုးရသစ်တွင် ရှိနေပါသည်။ ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုသဘောတူညီချက် အများအပြားမှာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်းမပြုရန် ပြဌာန်းချက်အချို့ ပါရှိနိုင်သော်လည်း စာရွက်စာတမ်းအစိတ်အပိုင်းအချို့ ထုတ်ဖော်ပြောနိုင်ပါသည်။

အစိုးရထိန်းသိမ်းထားသည့်သတင်းအချက်အလက်များကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုပါက အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အစိုးရပြင်ပမှ အခြားသူများ အနေဖြင့် ခွင့်ပြုချက်ရပြီးသားစီမံကိန်းများကို စိစစ်နိုင်ပါသည်။ အစိုးရသစ်မတက်မီ အစိုးရ၏ ပိုင်ဆိုင်မှုများကို အလွန်အမင်းလျော့စားဖြင့်ရောင်းချရန် စီမံကိန်းအချို့ကို အလျင်အမြန် ခွင့်ပြုချက်ရစေရန် ပြုလုပ်ခဲ့သည့်အတွက် ဤသည်မှာ အစိုးရသစ်အတွက် လက်ငင်းစိတ်ဝင်စားဖွယ်တစ်ရပ် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။⁵ ရွေးကောက်ပွဲနှင့် အာဏာလွှဲအပ်မှုကာလအကြား ချမှတ်ခဲ့သည့်ဆုံးဖြတ်ချက်များကိုစိစစ်ရန် အန်အယ်လ်ဒီ လွှတ်တော်အမတ်တစ်ဦးမှ အရေးပေါ်တင်သွင်းခဲ့ပါသည်။⁶ ၎င်းစုံစမ်းစစ်ဆေးမှုအပြင် အထူးပြဿနာရှိနေသော စီမံကိန်းများကိုဖော်ထုတ်ရန် ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှု သဘောတူညီချက်များကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာစစ်ဆေးရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။ ယခင်အစိုးရမှ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သည့် စာချုပ်များကို ပြန်လည်ညှိနှိုင်းရန် ဥပဒေအရ ရပိုင်ခွင့်မရှိနိုင်သော်လည်း စီးပွားရေးအချက်အလက်များနှင့် အစိုးရသစ်နှင့် ကောင်းမွန်သောဆက်ဆံရေး ထိန်းသိမ်းထားလိုသည့် ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုများ၏ဆန္ဒဖြင့် အစိုးရသစ်မှ နှစ်ဦးနှစ်ဖက် ပြန်လည်ညှိနှိုင်းမှု ဆောင်ရွက်ရန် အလားအလာရှိနိုင်ပါသည်။

အခြားနည်းတစ်ရပ်မှာ လက်ရှိဥပဒေများကိုကြီးကြပ်ရာတွင် ပိုမိုကောင်းမွန်အောင်ဆောင်ရွက်ပါက စီမံကိန်းအချို့၏ ထိခိုက်မှုများကို ကြီးမားစွာလျော့ပါးစေရေးအတွက် အထောက်အကူပြုနိုင်ပါသည်။ ဥပဒေများမှာ ယေဘုယျအားဖြင့် အားနည်းနေသည့်အချိန်တွင် လူမှုရေး သို့မဟုတ် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ကို ထိခိုက်မှုမှ ကာကွယ်နိုင်သည့် လက်ရှိဥပဒေများအား ရာထူးစွန့်သွားသောအစိုးရမှ ကြီးကြပ်ခဲ့ပါသည်။ ဥပမာ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် ထိခိုက်မှုများနှင့်ပတ်သက်၍ ၂၀၀၆ခုနှစ် ရေအရင်းအမြစ်များနှင့် မြစ်များဥပဒေကို ထိရောက်စွာကြီးကြပ်ပါက သတ္တုတူးဖော်ရေးနှင့် စက်မှုစီမံကိန်းများမှ မြစ်များအတွင်းသို့လက်ရှိ စွန့်ထုတ်နေမှုများကြောင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်နေခြင်းကို လျော့နည်းစေနိုင်ပါသည်။

ချမှတ်ထားသည့် ခြွင်းချက်များသက်ရောက်မှုမရှိပါက ပြည်သူ့အာဏာပိုင်တစ်ရပ်ရပ်မှ ထိန်းသိမ်းထားသည့် အစိုးရနှင့် ပတ်သက်သော အချက်အလက်များကို နိုင်ငံသားများအားရယူပိုင်ခွင့်ပေးမည့် သတင်းအချက်အလက်ရယူပိုင်ခွင့်ဥပဒေကို လောလောဆယ် လွှတ်တော်တွင် ဆွေးနွေးနေကြပါသည်။⁷ လက်ရှိရေးဆွဲထားပုံအရ လျှို့ဝှက်ထားရမည့် အချက်အလက်များကို ထိန်းသိမ်းထားရေးအတွက် ခြွင်းချက်များအပေါ် လွန်စွာအားထားရန်နှင့် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုမှုမပြုလုပ်ရေး သဘောတူညီချက်များကို ဥပဒေအရစိန်ခေါ်မှုမှ အကာအကွယ်ပေးရန် အလားအလာများ ရှိနေပါသည်။ သို့ရာတွင် ဤဥပဒေပြဌာန်းချက်ကို ပြုပြင်ရေးဆွဲအကောင်အထည်ဖော်ပါက အစိုးရ၏တာဝန်ခံမှုနှင့် အနာဂတ်တွင်ချမှတ်လိုက်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ၏ တရားဝင်မှုတို့မှာ များစွာတိုးတက်သွားနိုင်ပြီး တပ်မတော်လက်အောက် ရှိနေဆဲဝန်ကြီးဌာနများမှ ထိန်းသိမ်းထားသည့် အချက်အလက်များ ရယူရန် နည်းလမ်းတစ်ရပ်လည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

၄။ မကျေနပ်မှုများဖြေရှင်းခြင်းနှင့် အပြစ်ဒဏ်ကင်းမဲ့မှုကိုင်တွယ်ခြင်း

ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစီမံကိန်း၏လဒ်တစ်ရပ်အနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံတဝန်းလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများသည်ကြီးလေးသောလူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ၊ မြေယာသိမ်းယူမှုများ၊ သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုများ၏ ဘေးဒဏ်နှင့်ကြုံတွေ့ ခံစားရပါသည်။ ထိခိုက်ပျက်စီးမှုများ ဆက်လက်ပြုလုပ်နေသည့် အခြေအနေများအပြားရှိပါသေးသည်။ သို့ရာတွင် အခြေခံအားဖြင့် အားနည်းချက်များရှိနေသည့် တရားစီရင်ရေးစနစ်ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများအနေဖြင့် တရားမျှတမှုရရှိရေးမှာ လွန်စွာခက်ခဲပါသည်။ အထူးသဖြင့် မကြာခဏဖြစ်လေ့ရှိသည့်အတိုင်း တပ်မတော်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ အာဏာရှိ စီးပွားရေးအကျိုးရှင်များကိုသော်လည်းကောင်း၊ အစိုးရကိုသော်လည်းကောင်း စိန်ခေါ် ရန်ဆောင်ရွက်သည့်အခါတိုင်း ဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရသစ်မှရွေးချယ်ဖောက်ဖျက်မှုများကို တားဆီးရန်ဆောင်ရွက်ခြင်းလည်းမပြု အတိတ်မှမကျေနပ်မှုများ ကျေအေးရေးအတွက် ဆောင်ရွက်စရာများလည်း အလုံအလောက်မပေးဘဲ ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုဆုံးဖြတ်ချက်များ ဆက်လက်ချမှတ်မည်ဆိုပါက အတိတ်မှချိုးဖောက်မှုများအား တရားဝင်ခွင့်ပြုထားသည်ဟုသော်လည်းကောင်း၊ ဆက်လက်အန္တရာယ်ပြုမှုများတွင် ပါဝင်ကျူးလွန်နေသည့်ဟုသော်လည်းကောင်းထင်မြင်ယူဆနိုင်ပါသည်။ အစိုးရသစ်သည် တရားရုံးများအသုံးပြုခြင်းဖြင့်ဖြစ်စေ၊ တရားစီရင်ရေးမဟုတ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့်ဖြစ်စေ မကျေနပ်မှု တိုင်ကြားနိုင်ရန် သင့်တော်သည့် ယန္တရားများ စီမံရန်လိုအပ်ပါသည်။

မြေယာရပိုင်ခွင့်များကဲ့သို့ တိကျသည့်ကိစ္စများကို အရေးပေါ်ကိုင်တွယ်ရသည့်အခါများအတွက် မကျေနပ်မှုတိုင်ကြားရန် အထူးယန္တရားများ အစိုးရသစ်မှ တည်ထောင်ထားနိုင်ပါသည်။ ဆောင်ရွက်နိုင်သည့်အရာများတွင် ကျွမ်းကျင်သူတရားသူကြီးများပါဝင်သည့် အထူးတရားရုံးများ တည်ထောင်ခြင်း၊ အမျိုးသားလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာတိုးချဲ့ခြင်း၊ သို့မဟုတ် ဒေသန္တရလွှတ်တော်များမှတစ်ဆင့် ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ သက်ဆိုင်သည့် ဥပဒေအာဏာများမှာ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်လိုအပ်သည့်ကိစ္စအပေါ်တွင် မူတည်ပါမည်။ အထူးသဖြင့် မြေယာရပိုင်ခွင့်များနှင့် ပတ်သက်သည့်အခါတွင် တရားစီရင်ရေးမဟုတ်သည့် ချဉ်းကပ်နည်းကို ပိုမိုနှစ်သက်ပါက မြေယာ အငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းရန်အာဏာကို ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်မှ ဥပဒေပြဌာန်းချက်ဖြင့်ဖြစ်စေ၊ သမ္မတ၏ အမိန့်ဖြင့်ဖြစ်စေ အဖွဲ့အစည်းသစ် သို့မဟုတ် ဒေသန္တရ လွှတ်တော်ကို အပ်နှင်းရန် လိုအပ်ပါမည်။ ၎င်းအာဏာမှာ ပြည်ထောင်စုလွှတ်တော်တွင် မြေယာစီမံခန့်ခွဲရေး၌ ရှိသည့် အာဏာနှင့် ညီမျှရပါမည်။⁸

5 <http://www.mmtimes.com/index.php/business/19723-mic-pushes-through-dozens-of-investment-approvals.html>; <http://www.mmtimes.com/index.php/national-news/nay-pyi-taw/19226-govt-and-military-clash-with-nld-over-fire-sale-motion.html>
6 <http://www.mmtimes.com/index.php/business/property-news/19191-parliament-urges-enquiry-into-last-minute-rush-for-lucrative-deals.html>
7 အထူးသဖြင့် ရေနံဈေးနှုန်းကျဆင်းမှု။
8 http://www.humanrightsinitiative.org/download/1457429556Right%20to%20Information%20Law_unofficial%20translation_final.pdf
9 ၂၀၀၈ ခုနှစ် ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံတော်၊ ပုဒ်မ ၉၆ နှင့် နောက်ဆက်တွဲ ၁ အပိုင်း ၅(က) နှင့် ၁၀(ခ)။

အခြားတစ်နည်းမှာ -ဥပမာအားဖြင့် ၂၀၁၂ခုနှစ် လယ်မြေဥပဒေအရ မှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့်သက်ဆိုင်သည့် အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းရန် - အယူခံလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် တရားရုံးသို့ လျှောက်ထားပိုင်ခွင့်တို့ကို အစပျိုးပေးရေးအတွက် လက်ရှိမြေယာဥပဒေ ပြဋ္ဌာန်းချက်ကို ပြုပြင်နိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် လက်ရှိဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်တွင် (ဥပမာ ဘုံပိုင်မြေယာလုပ်ပိုင်ခွင့်ကဲ့သို့) အရေးကြီးသည့်မြေယာရပိုင်ခွင့် ကိစ္စအများအပြား မပါဝင်သည့် အတွက် ဤချဉ်းကပ်နည်းအသုံးပြုပါက အငြင်းပွားမှု အများအပြား ဖြေရှင်းနိုင်ခြင်းရှိမည် မဟုတ်ပါ။

မြန်မာနိုင်ငံတရားစီရင်ရေးစနစ်ကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန်မှာ အချိန်ကြာမည်ဖြစ်ပြီး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ သက်ရောက်မှုရှိနေစဉ် မြန်မာနိုင်ငံတွင် တရားမျှတမှုရရှိနိုင်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ပေးရာ၌ မကျေနပ်မှုတိုင်ကြားသည့် ယန္တရားများသည် သက်ရောက်ခံရသူများအတွက်ဖြစ်စေ၊ သက်ဆိုင်သည့်ကိစ္စအတွက်ဖြစ်စေ သင့်လျော်ကြောင်း သေချာစေရေးအတွက် တီထွင်ဖန်တီးမှုနှင့် အလွယ်တကူပြောင်းလဲနိုင်မှုတို့ လိုအပ်ပါသည်။ အစိုးရသစ်မှ နိုင်ငံတကာ ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှု စာချုပ်သစ်များ လက်မှတ်ရေးထိုးရန် စဉ်းစားနေချိန်တွင် မကျေနပ်မှုတိုင်ကြားသည့် ယန္တရားများ ရရှိနိုင်ရေး လိုအပ်ချက်ကို သတိပြုရပါမည်။ ရင်းနှီးမြုပ်နှံသည့်နိုင်ငံနှင့် အငြင်းပွားမှုကျေအေးရေး ပြဋ္ဌာန်းချက်များပါဝင်ပါက ၎င်းသဘောတူညီချက်များကြောင့် အစိုးရ၏ ပြည်တွင်းအငြင်းပွားမှု ဖြေရှင်းချက်ပြုလုပ်ပေးနိုင်စွမ်း လျော့နည်း သွားစေနိုင်ပါသည်။^{၁၀}

အဓိကအကြံပြုချက်များ

- (၁) ၂၀၁၂ ခုနှစ် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုဥပဒေ ပုဒ်မ ၂၀ ကို ရုပ်ဆိုင်းထားခြင်းဖြင့် ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှု စီမံကိန်းများအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းကို ယာယီရုပ်ဆိုင်းထားရန်။ မဟာဗျူဟာ ငါးနှစ်စီမံကိန်းသစ် ရေးဆွဲရေးအတွက် အများပူးပေါင်းပါဝင်မှုရှိသည့် လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ် စတင်ရန်နှင့် အမျိုးသားဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ပြည့်စုံသည့်စီမံကိန်း ပြန်လည်သုံးသပ်ရေးအတွက် ၎င်းအချိန်ကို အသုံးပြုပါ။
- (၂) သက်ရောက်ခံရသူအားလုံးအား လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် ထိရောက်သောတိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှုအကြောင်း ပညာပေးပြီး သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှု အကဲဖြတ်စိစစ်ချက်လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပါရှိသည့် တိုင်ပင် ဆွေးနွေးရန်သတ်မှတ်ချက်များကို ကြီးကြပ်ရန်။ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ မှတ်ပုံတင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ၎င်းတို့အားစောင့်ကြည့်ခြင်းတို့သည် ၎င်းတို့၏လုပ်ဆောင်မှုများအပေါ် အတားအဆီး မဖြစ်ကြောင်း သေချာစေခြင်းဖြင့် အရပ်ဖက်လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများမှ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများနှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များဖြင့် ပံ့ပိုးပေးနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း။ တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှုများ ပိုမိုကောင်းမွန်ရေးနှင့် ကြီးကျယ်မားသည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစီမံကိန်းများ၏ သက်ရောက်မှုခံရသော လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများကို ကာကွယ်ရေးအတွက် နည်းလမ်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် အလှူရှင်များမှလည်း အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအား ပံ့ပိုးပေးရန် ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ရပါမည်။
- (၃) သက်ရောက်မှု အကဲဖြတ်စိစစ်ချက်များ၊ အခြေခံမူဝါဒများ၊ လေ့လာချက်များနှင့် အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိသော ပိုင်ဆိုင်မှုစသည်တို့ကဲ့သို့ ကြီးမားသည့်စီမံကိန်းများနှင့် ပတ်သက်သည့် စာရွက်စာတမ်းများကို ချက်ချင်း ကြိုတင်ထုတ်ဖော်ပြသရန်။ လက်ရှိသဘောတူညီမှုစာချုပ်များအရ အာဏာပိုင်များကို ထုတ်ဖော်ပြသမှုများ မပြုရန် အတိအကျတားဆီးထားခြင်းမရှိပါက ရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ရန် အခြေပြုထားသည့် အချက်အလက်အားလုံးကို လူသိရှင်ကြား အသိပေးရပါမည်။
- (၄) ခြွင်းချက်များအား ရှင်းလင်းစွာ သတ်မှတ်ထားကြောင်းနှင့် ခြွင်းချက်များ၏ အတိုင်းအတာနည်းပါးကြောင်း၊ နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံသားမဟုတ်သူ အားလုံး သတင်းအချက်အလက်များ ရယူနိုင်ကြောင်းနှင့် အချက်အလက် ထုတ်ဖော်ပြောဆိုရန် ငြင်းဆိုမှုများအပေါ် အယူခံဝင်ခွင့်ရှိကြောင်း သေချာစေ၍ သတင်းအချက်အလက်များ ရယူပိုင်ခွင့်ဥပဒေကို ခိုင်မာအောင်ပြုလုပ် ပြဋ္ဌာန်းရန်။
- (၅) မြေယာရပိုင်ခွင့်အငြင်းပွားမှုများ၊ ကြီးမားသောရင်းနှီးမြုပ်နှံမှုစီမံကိန်းများကြောင့် သမိုင်းကိုအခြေခံသည့် လူ့အခွင့်အရေးထိခိုက်မှုနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုတို့ကို ဖြေရှင်းရန် မကျေနပ်မှုတိုင်ကြားရေးအတွက် အသုံးပြုနိုင်သည့် ယန္တရားများတည်ထောင်ရေး အရေးတကြီးဆောင်ရွက်ရန်။

ရိုဝမ် ရိုင်ချီးသည် ယူကေမှ အရည်အချင်းမီရှေ့နေတစ်ဦးဖြစ်ပြီး ကြီးမားသည့်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုစီမံကိန်းများ၏ သက်ရောက် ခံရသူများ၏ရပိုင်ခွင့်များကို ကာကွယ်ရန် မြန်မာရှေ့နေများ၊ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများနှင့် အနီးကပ်လုပ်ကိုင်သည့် အတွေ့အကြုံ ရှိပါသည်။ ယခင် မြန်မာနိုင်ငံတွင် EarthRights International အဖွဲ့အစည်းနှင့်လုပ်ကိုင်ခဲ့ဖူးသူ သူမသည် လောလောဆယ် သီးခြားတိုင်ပင်ခံပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်လုပ်ကိုင်နေပါသည်။

10 https://www.tni.org/files/download/eu-myanmar_bit.pdf ကုလသမဂ္ဂ စီးပွားရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်စည်းမျဉ်းများ၊ ၉။

THE PEACE PROCESS AND NATIONAL POLITICAL DIALOGUE

Alan Smith, Foundation for Local Development, Chiang Mai

Potential progress on the peace process and national reconciliation is heavily dependent on the actions of the Myanmar military (Tatmadaw), including its relationship with the new National League for Democracy (NLD)-led government. The NLD has expressed its determination to amend or replace the 2008 Constitution, a key step in bringing the military under civilian government control. Effectively, this would require a sweeping security sector reform (SSR) process, an impossible task until the military decides that it will accept civilian control. As yet, the military has appeared content to hand over certain powers, while reserving key powers to itself, as mandated in the constitution it designed.

This has implications for the peace process. The NLD may be content to delay action on constitutional reform related to military power while it asserts authority over those sectors it is constitutionally mandated to control. That would indicate a willingness to concede to the military a virtually controlling influence over the peace process. The NLD government must instead steer a path between the demands of the military and those of the ethnic armed organizations (EAOs).

Non-inclusive Nationwide Ceasefire Agreement

The Nationwide Ceasefire Agreement (NCA) was signed by government and military representatives and a group of only eight EAOs in October 2015, only a month before the November elections. Most of the actual text had been agreed on 6 months earlier; the delay in signing was over the issue of which EAOs should be permitted or required to sign.

The government and military insisted that only those with bilateral ceasefire agreements would be allowed to sign. A key group of three EAOs that were still fighting (but had expressed willingness to sign) were excluded.

In addition, one of the key EAOs, the United Wa State Army (UWSA), which had agreed to a ceasefire in 1989 with the then-ruling military junta, rejected the signing of an NCA which they saw as providing less favourable conditions than those agreed to 26 years earlier. Still other non-signatory EAOs with bilateral ceasefires have expressed their intention to sign up to the NCA or to some new agreement with the new government. Whatever path is chosen by the new government it will have to navigate divergent views on the question of inclusion and exclusion on the part of the Tatmadaw and the EAOs.

SSR vs. DDR

One of the most intractable aspects of this process concerns an on-going debate about DDR and SSR. SSR normally refers to security sector reform, which for the NLD means bringing the military under the control of the government. DDR refers to disarmament, demobilization and reintegration, which is often part of a peace process.

But for the Myanmar military, SSR means security sector reintegration, which emphasizes disarming EAOs and integrating their personnel into the Tatmadaw. Essentially this version of SSR makes it the same as DDR which almost all EAOs—NCA signatories and non-signatories—are opposed to, at least until there is a lasting political settlement.

One choice for the NLD would be to confront the military to try to bring it under the control of the government; this is unlikely to be productive. Another choice would be to defuse the potential for confrontation by going along with SSR as the military defines it. But that would mean confronting the EAOs with a demand for DDR. In fact, what is needed is a real and open discussion about how to achieve security—for Myanmar’s entire population. An open and inclusive discussion may lead to constructive ideas about achieving security at the level of the village up to the state, which could potentially defuse the DDR issue. Such open discussion could be situated within the broader national conversation regarding a federal restructuring of the government, which would give real power, including over internal security, to the states.

The sub-national context of political dialogue

The multi-faceted civil war between, on the one hand, the military and successive central governments closely related to it, and on the other, a multiplicity of EAOs reflects long-running grievances. These include what ethnic people see as a continuing lack of recognition of their claims to equal rights and autonomy within independent Burma/Myanmar ever since independence in 1947.

On the surface, there is a high level of consensus regarding the legitimacy of a series of seven sub-national ‘ethnic states’. These occupy the horseshoe of highland areas surrounding the ‘heartland’ areas of the plains of ‘Burma proper,’ which are home to the majority Burman population. Beneath this superficial consensus lies a highly complex sub-national political context. It threatens to make the post-ceasefire dialogue regarding a future re-structuring of Myanmar along federal lines very difficult. Re-structuring could be either very superficial and unsatisfying to ethnic people or, more likely, subject to endless debates and serious delays. The following points should be considered:

1. Some ethnic states are now home to expanded populations due to immigration. For example, in Kachin State there are popular fears that those calling themselves Kachin may no longer be a majority.
 - a. Ethnic composition of population data from 2014 census has not yet been released and uses controversial ethnic categories.
 - b. Widely expressed concerns about states as ‘ethnic states’ or as states that are designated as ethnic states since they were conceived of as providing autonomous areas which key ethnic groups could/would identify with. (In fact it is necessary to regard all areas of Myanmar as multi-ethnic, in some places down to the village level)
2. Ethnic states are home to a multiplicity of sub-ethnic identity groups increasingly hostile to subordination to major ethnic communities (e.g. Shan)
 - a. The 2008 constitution legitimized autonomous areas at different levels in the hierarchy of administrative units (though with limited real autonomous powers) and so encouraged sub-ethnic visions of separatism;
 - b. Some states have a solidly established history of being constituted of a multiplicity of sub-state units – for example, British colonial authorities’ recognition of the ‘Federated Shan States’.
 - c. Again drawing on the Shan case, the ceasefire area of the UWSA allowed the emergence of virtually a fortress state within Shan State. This has raised concern within Shan State that the UWSA will seek recognition of a Wa State.
3. Ethnic parties suffered heavy losses in recent elections in most ethnic states (with the partial exceptions of Rakhine and Shan). This leaves many ethnic communities without powerful advocates other than EAOs.
 - a. There was bad feeling in many ethnic communities to the unwillingness of competing ethnic parties to collaborate or unite.
 - b. Constituent states have no constitutions of their own. This means that at present, state level elections for state representative bodies are determined by the national constitution and tied to national elections. The result is that voters must vote for two national bodies as well as the state body, increasing the chances that state-level issues, that might favour ethnic parties, get overshadowed by national political issues.
 - c. The NLD chose to use the 2008 constitution to its own advantage, appointing chief ministers from among its own ranks in all states instead of establishing a more democratic practice and allowing state representative bodies to choose their own chief ministers to be endorsed (not selected) by the President.

The opportunity to build trust

Ethnic areas subject to ceasefires experience an influx of outside business and state-driven development interests at the expense of ethnic communities. The longer an outcome of political dialogue is delayed, the more ethnic communities will have been squeezed out. For ethnic communities, the immediate issues are land, drugs, and the continuing experience of the Myanmar military as a foreign, occupying force. The following issues could be used to build trust among the government, military, EAOs, and ethnic communities:

1. A new national land law was introduced in 2012 which made no recognition of customary law which has been a significant fact of life in ethnic areas. Since land, land holding and land grabbing have become so prominent, a trust-building move would be to recognize the damage being done, suspend the application of the new land law in ethnic states and acknowledge that land law would be an appropriate power to devolve to the states in order to give official recognition of land held under customary law.
2. The language issue—including official recognition of ethnic languages and use of ethnic languages in government schools—has been a key ethnic grievance. Some ethnic advocacy groups have received concessions to teach ethnic languages in government schools but little headway has been made regarding mother tongue early years education. A presidential declaration of support regarding the value of ethnic languages for teaching purposes and for their formal recognition would have great symbolic significance. The government also needs to commit resources to funding mother tongue education.
3. Ceasefires or no ceasefires, the reality for ethnic communities that have known armed conflict is of the Tatmadaw as an ‘enemy’ and an occupying army. The Tatmadaw should be encouraged to make a public commitment to decreasing its presence in ethnic states after signing ceasefires.
4. The sense of foreign occupation is exacerbated by the control of sub-national administration by the General Administration Department of the Ministry of Home Affairs, which is controlled by the Tatmadaw. It is essential that state-level authorities be given the power to create systems of local administration that can recognize local history, culture, language and customary law. This would require that the role of the General Administration Department in ethnic states be devolved to state governments.
5. In areas of active conflict, local communities are directly targeted by the Tatmadaw, suspected of supporting EAOs. In recent years, these assaults have become even more devastating due to the increased practice of using aerial power for attacks on ethnic villages. The government must urgently work with the Tatmadaw and EAOs to end the fighting in active conflict zones. Without this essential step, any other trust-building efforts will not be seen as sincere and could further cement the divides between and within signatory and non-signatory EAOs.

Political dialogue as a re-imagining exercise

Repeatedly during the ceasefire process, Tatmadaw demands have been seen by many observers—especially by EAOs—as demands for surrender. This has created a threat of deadlock that could undermine a credible beginning of political dialogue. The government, in inviting EAOs to participate in its “21st Century Panglong” proposal, suggested that discussions would focus on security and politics. While that truncated agenda was quickly disputed, it may, in fact, be a way to open discussion of fundamental reform of political and security structures. National reconciliation in Myanmar must include a conversation about the creation of a new defence and security structure, as part of reorganizing the distribution of power between the centre and the states, especially the ethnic states.

Internal security at the state level cannot be achieved while the main threat to the security of the people is the national military. It can also not be achieved simply by deploying the national police force. The constituent states must have internal security arrangements, maybe their own state police; this could ultimately absorb many EAO personnel. Whatever the possibilities, it will require (at some stage) the full-scale redesign of Myanmar’s defence and security structures. Putting this security reform in the context of broader political reform, addressing this substantial agenda will require all of the major players, including the government, the Tatmadaw and the EAOs, to be willing to re-imagine themselves. The government ought to courageously take the lead in initiating this self-reflection and ensuring that it is an essential part of the national political dialogue process.

ALAN SMITH completed his Ph.D. in 1991 at Monash University, Melbourne, Australia, on the situation of West Papuan refugees in Papua New Guinea. Since 1993 he has been based in Thailand, initially working on education and capacity-building activities with refugees, ethnic community leaders and exiles, from 2003 conducting community development and capacity-building activities inside Myanmar.

ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အမျိုးသားနိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲ

(အယ်လန်စမစ်သ်) Alan Smith (ဒေသန္တရဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှု ဖောင်ဒေးရှင်း၊ ချင်းမိုင်)

ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်နှင့်အမျိုးသားရင်ကြားစေ့ရေးတို့မှာ မြန်မာ့တပ်မတော်နှင့် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် (NLD) ဦးဆောင်သည့် အစိုးရအကြားဆက်ဆံရေးအပါအဝင် တပ်မတော်၏ဆောင်ရွက်ချက်များအပေါ်တွင် များစွာတည်နေပါသည်။ NLD မှ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေကို ပြင်ဆင်ရန် သို့မဟုတ် အစားထိုးရန် ဆုံးဖြတ်ထားကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့ပါသည်။ ဤသည်မှာ အရပ်ဖက်အစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် တပ်မတော်ရှိစေရေးအတွက် အဓိကခြေလှမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ရာတွင် အောင်မြင်ရေးအတွက် ကျယ်ပြန့်သည့် လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု (SSR) လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပြီး တပ်မတော်မှ အရပ်ဖက်အုပ်ချုပ်မှုအောင်တွင် ရှိရန်လက်မခံမချင်း ဤသို့ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် မဖြစ်နိုင်ပါ။ ယခုအချိန်အထိ တပ်မတော်သည် ၎င်းတို့ရေးဆွဲခဲ့သည့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင်သတ်မှတ်ထားသည့်အတိုင်း အဓိကကျသည့် အာဏာများကို ချုပ်ကိုင်လျက် အာဏာအချို့ကို လွှဲပြောင်းပေးရန် ကျေနပ်ပုံရပါသည်။

ဤသည်မှာ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွက် သွယ်ဝိုက်သည့်ဂယက်ရိုက်ခတ်မှုများရှိပါသည်။ NLDအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ သတ်မှတ်ပေးထားသည့်ကဏ္ဍများကို ချုပ်ကိုင်ထားရင်း တပ်မတော်အာဏာနှင့်ပတ်သက်၍ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို ရွှေ့ဆိုင်းရန် ကျေနပ်လျက်ရှိနေနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ဖြစ်ပါက ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အားလုံးနီးပါးကို တပ်မတော်အားချုပ်ကိုင်ခွင့်ပြုရန်လိုလားကြောင်း ပြသလိုက်နိုင်ပါသည်။ ထိုသို့မဖြစ်ရန် NLDအစိုးရအနေဖြင့် တပ်မတော်၏တောင်းဆိုမှုများနှင့် လက်နက်ကိုင် တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများ (EAOs) အကြား လမ်းကြောင်းတစ်ရပ် ဦးတည်ပေးရပါမည်။

အများပိုင်မှုမရှိသည့် နိုင်ငံတစ်ဝန်း အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်

တစ်နိုင်ငံလုံးအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်စာချုပ်(NCA) ကို နိုဝင်ဘာလရွေးကောက်ပွဲများမတိုင်မီ တစ်လသာအလို ၂၀၁၅ခုနှစ် အောက်တိုဘာလတွင် အစိုးရ၊ တပ်မတော်ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း ရှစ်ဖွဲ့မှ လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ကြပါသည်။ စာချုပ်ပါအကြောင်းအရာများကို လက်မှတ်ထိုးမီ ခြောက်လအလိုထဲက သဘောတူညီခဲ့ကြပါသည်။ လက်မှတ် ရေးထိုးရေး ကြန့်ကြာနေခြင်းမှာ လက်နက်ကိုင်အုပ်စုများအား ပါဝင်ခွင့်ပြုရန်မပြုရန်၊ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့လက်မှတ်ထိုးရန် လိုမလို ဟူသည့်ကိစ္စကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။

အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးနှစ်ဦးသဘောတူထားသူများသာလျှင် လက်မှတ်ထိုးခွင့်ပြုမည်ဟု အစိုးရနှင့်တပ်မတော်တို့မှ အခိုင်အမာ ပြောကြားခဲ့ပါသည်။ တိုက်ပွဲဝင်နေဆဲ (ဖြစ်သော်လည်း လက်မှတ်ထိုးရန်လိုလားကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့သည့်) အဓိက လက်နက်ကိုင်အုပ်စုသုံးစုကို ပါဝင်ခွင့်မပြုခဲ့ပါ။ ထို့အပြင် ၁၉၈၉ခုနှစ်က အာဏာရတပ်မတော်အစိုးရနှင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူညီခဲ့သည့် အဓိကလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်း တစ်ရပ်ဖြစ်သည့် ဝပြည်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးတပ်မတော်မှ တစ်နိုင်ငံလုံးအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက်ကို လက်မှတ်ရေးထိုးရန် ငြင်းဆိုခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့ငြင်းဆိုခြင်းမှာ လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ဆယ့်ခြောက်နှစ်က သဘောတူညီခဲ့သည့် သတ်မှတ်ချက်များလောက် မကောင်းဟုယူဆသည့်အတွက်ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းမရှိသော အခြားသောတိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများမှ တစ်နိုင်ငံလုံးအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူညီချက် သို့မဟုတ် အစိုးရသစ်နှင့်သဘောတူညီချက်သစ် လက်မှတ်ရေးထိုးရန်

ရည်ရွယ်ကြောင်း ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့ပါသည်။ အစိုးရသစ်မှ မည်သည့်လမ်းကြောင်းကိုရွေးချယ်သည်ဖြစ်စေ တပ်မတော်နှင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအကြား ပါဝင်ခွင့်ပြုခြင်း မပြုခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ ကွဲပြားသည့်အမြင်များအတွက် လမ်းကြောင်းရှာဆောင်ရွက်ရပါမည်။

လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု (SSR) နှင့် လက်နက်ဖျက်သိမ်းမှု၊ စစ်တပ်ဖျက်သိမ်းမှုနှင့် ပြန်လည်ပေါင်းစည်းမှု (DDR)

ဤလုပ်ငန်းစဉ်၏ အခက်ခဲဆုံးကဏ္ဍများထဲမှ ကဏ္ဍတစ်ခုမှာ DDR၊ SSR တို့နှင့်ပတ်သက်ပြီး ဆက်လက်၍အခြေအတင်ဆွေးနွေးမှုပင်ဖြစ်ပါသည်။ သာမန်အားဖြင့် SSRဟူသည် လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုကို ရည်ညွှန်းပြီး ၎င်းမှာ NLDအတွက် တပ်မတော်ကို အစိုးရ၏အုပ်ချုပ်မှုအောက် ခေါ်ဆောင်လာရေးဟု အဓိပ္ပါယ်ရပါသည်။ DDR ဟူသည်မှာ လက်နက်ဖျက်သိမ်းမှု၊ စစ်တပ်ဖျက်သိမ်းမှုနှင့် ပြန်လည်ပေါင်းစည်းမှုကို ရည်ညွှန်းပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်လေ့ရှိပါသည်။

မြန်မာ့တပ်မတော်အတွက်မူ လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုဆိုသည်မှာ လက်နက်ဖျက်သိမ်းရေးနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း များ၏တပ်သားများကို တပ်မတော်နှင့်ပေါင်းစည်းရေးကိုအလေးထားသည့် လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြန်လည်ပေါင်းစည်းမှု ကိုဆိုလိုပါသည်။ ဤအဓိပ္ပါယ် အရလုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုမှာ တစ်နိုင်လုံးအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးစာချုပ် လက်မှတ်ထိုးထားသည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၊ လက်မှတ်ရေးထိုးထားခြင်းမရှိသည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအားလုံးနီးပါးမှ အနည်းဆုံးအနေဖြင့် တာရှည်ခံသည့် နိုင်ငံရေးကျေအေးမှုမရှိမချင်း ဆန့်ကျင်နေသည့် လက်နက်ဖျက်သိမ်းမှု၊ စစ်တပ်ဖျက်သိမ်းမှု၊ ပြန်လည်ပေါင်းစည်းမှုနှင့် အတူတူပင်ဖြစ်ပါသည်။

NLDအနေဖြင့် တပ်မတော်နှင့်ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်ပြီး အစိုးရအုပ်ချုပ်မှုအောက်သို့ ခေါ်ဆောင်လာနိုင်သော်လည်း ထိုသို့ပြုလုပ်ပါက အကျိုးရှိနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ အခြားဆောင်ရွက်နိုင်သည့်အရာတစ်ခုမှာ တပ်မတော်၏သတ်မှတ်ချက်အတိုင်း လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင် ပြောင်းလဲမှုပြုလုပ်ပြီး ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်မှု အလားအလာကို ထိန်းသိမ်းလိုက်နိုင်ပါသည်။ သို့သော်လည်း ထိုသို့ဖြစ်ပါက တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်ပြီး လက်နက်ဖျက်သိမ်းမှု၊ စစ်တပ်ဖျက်သိမ်းမှု၊ ပြန်လည်ပေါင်းစည်းမှုပြုလုပ်ရေး တောင်းဆိုရပါမည်။ စစ်တပ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံလူဦးရေတစ်ရပ်လုံးအတွက် လုံခြုံရေးရယူနိုင်မည့် နည်းလမ်းများကို စစ်မှန်ပြီးပွင့်လင်းစွာ ဆွေးနွေးရန်ဖြစ်ပါသည်။ ပွင့်လင်းပြီး တိုင်းရင်းသားအားလုံးပါဝင်မှုရှိသည့်ဆွေးနွေးပွဲတစ်ရပ်ဖြင့် ကျေးရွာအဆင့်မှသည် ပြည်နယ်အထိ လုံခြုံရေးနှင့်အတူ အပြုသဘောဆောင်သောအကြံဉာဏ်များရရှိကာ လက်နက်ဖျက်သိမ်းမှု၊ စစ်တပ်ဖျက်သိမ်းမှု၊ ပြန်လည်ပေါင်းစည်းမှု အရေးကို ထိန်းသိမ်းလိုက်နိုင်ပါမည်။ ပြည်နယ်များကို ပြည်နယ်တွင်းလုံခြုံရေးအပါအဝင် စစ်မှန်သည့်အာဏာပေးနိုင်သည့် ဖယ်ဒရယ်အသွင်သို့ အစိုးရပြန်လည်ဖွဲ့စည်းရေးနှင့်သက်ဆိုင်သည့် အမျိုးသားဆွေးနွေးပွဲများတွင် ဤသို့ပွင့်လင်းစွာဆွေးနွေးမှုကို ထည့်သွင်းနိုင်ပါသည်။

ပြည်နယ်နှင့် ဒေသကြီးများအတွင်း နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲလုပ်ငန်းစဉ်အတွက်တွန်းအား

တပ်မတော်အပြင် ၎င်းနှင့်အနီးကပ်ဆက်စပ်နေသည့် ဗဟိုအစိုးရအစဉ်အဆက်တို့မှတစ်ဖက်၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်း များမှတစ်ဖက် ၎င်းတို့နှစ်ဖက်ကြားပေါ်ပေါက်နေပြီး အကြောင်းအရာအမျိုးမျိုးပါဝင်နေသော ပြည်တွင်းစစ်မှာ ကာလကြာရှည်နေသည်မှာ မကျေနပ်မှုများကို ထင်ဟပ်နေပါသည်။ ၎င်းမကျေနပ်မှုများတွင် ၁၉၄၇ခုနှစ် လွတ်လပ်ရေးရချိန်ကတည်းက လွတ်လပ်သည့်မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ၎င်းတို့၏တန်းတူခွင့်အရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်တောင်းဆိုချက်များကို အမြဲလစ်လျူရှုနေသည်ဟု တိုင်းရင်းသားတို့မှ ယူဆသည့်အချက်များ ပါဝင်ပါသည်။

အပေါ်ယံအားဖြင့်ကြည့်ပါက တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်ခုနစ်ခု၏ တရားဝင်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ သဘောတူညီမှုမြင့်မားပါသည်။ ပြည်နယ်များမှာ ဗမာလူဦးရေနေထိုင်ရာ ဗဟိုအချက်အချာဒေသမြေပြန့်အား မြင်းခွာပုံသဏ္ဍာန်ပိုင်းရထားသည့် ကုန်းမြင့်ဒေသများဖြစ်ပါသည်။ ဤအပေါ်ယံ သဘောတူညီမှုအောက်တွင် များစွာရှုပ်ထွေးသည့် နိုင်ငံရေးအခြေအနေတစ်ရပ်ရှိနေပါသည်။ ၎င်းအခြေအနေကြောင့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲပြီးနောက် မြန်မာနိုင်ငံအား ဖယ်ဒရယ်နိုင်ငံအဖြစ် အနာဂတ်တွင်ပြောင်းလဲဖွဲ့စည်းရေးဆွေးနွေးရာတွင် အလွန်ခက်ခဲပါသည်။ ပြောင်းလဲဖွဲ့စည်းခြင်းမှာ အပေါ်ယံသာဖြစ်ပြီး တိုင်းရင်းသားများ မကျေနပ်ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ သို့မဟုတ် အဆုံးမရှိသည့် ဆွေးနွေးပွဲများနှင့် ကြီးလေးသည့်ကြန့်ကြာမှုများ ပေါ်ပေါက်ရန် အလားအလာရှိပါသည်။ အောက်ပါအချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစား ရပါမည် -

- ၁။ ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှုများကြောင့် ယခု အချို့သောတိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များမှာ အခြားမှတိုးပွားလာသည့်လူဦးရေများအတွက် နေထိုင်ရာဒေသ ဖြစ်နေပါသည်။ ဥပမာ ကချင်ပြည်နယ်တွင် ကချင်တိုင်းရင်းသားများမှာ လူများစု မဟုတ်တော့မည်ကို စိုးရိမ်နေသူ အများအပြားရှိပါသည်။
- က။ ၂၀၁၄ လူဦးရေစာရင်းမှ တိုင်းရင်းသားဦးရေကို ထုတ်ပြန်ခြင်းမရှိသေးပါ။ ထို့အပြင် တိုင်းရင်းသားများနှင့် ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားဖွယ်ရာ အမျိုးအစားခွဲခြားမှုများကို အသုံးပြုထားပါသည်။
- ခ။ အဓိကတိုင်းရင်းသားအုပ်စုများမှ ၎င်းတို့နှင့်တူသည့်ဟုသဘောထားနိုင်ပြီး သို့မဟုတ် ၎င်းတို့နှင့်တူသည့်ဟု သဘောထားမည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသများအဖြစ်စိတ်ကူး၍ ပြည်နယ်များအား တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်များဟု သတ်မှတ်ခြင်းအပေါ် စိုးရိမ်ကြောင်း လူအများအပြားမှ ထုတ်ဖော်ပြောကြားခဲ့ပါသည်။ (အကယ်စင်စစ် မြန်မာနိုင်ငံ၏ဒေသအားလုံးအား တိုင်းရင်းသားအမျိုးမျိုးရှိသည့်နေရာများဟု ယူဆရန် လိုအပ်ပါသည်။ အချို့နေရာများတွင် ကျေးရွာအဆင့်အထိ တိုင်းရင်းသားအမျိုးမျိုးရှိနေပါသည်။)
- ၂။ တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များတွင် (ဥပမာ ရှမ်းကဲ့သို့) အဓိကတိုင်းရင်းသားအုပ်စုများ၏ လက်အောက်ခံဖြစ်လိုသည့်စိတ်များ ပိုမိုတိုးပွားလာနေသည့် တိုင်းရင်းသားအုပ်စုငယ်အမျိုးမျိုး နေထိုင်ကြပါသည်။

- ၇။ ၂၀၀၈ ခုနှစ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် အစိုးရအဖွဲ့အစည်း၏ အဆင့်အမျိုးမျိုးရှိ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဒေသများကို (စစ်မှန်သည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အာဏာ အနည်းငယ်သာရှိသော်လည်း) တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုထားသဖြင့် တိုင်းရင်းသားအုပ်စုငယ်များ၏ ခွဲထွက်ရန်မျှော်မှန်းချက်ကို အားပေးရာရောက်ခဲ့ပါသည်။
- ၈။ အချို့ပြည်နယ်များအား ပြည်နယ်အဆင့်အောက် အစိတ်အပိုင်းအမျိုးမျိုးဖြင့် အခိုင်အမာဖွဲ့စည်းထားသည်ဟု သဘောထားနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ ဗြိတိသျှကိုလိုနီအာဏာပိုင်များမှ ဖယ်ဒရယ်ရှမ်းပြည်နယ်များဟု အသိအမှတ်ပြုခြင်းကဲ့သို့ဖြစ်ပါသည်။
- ၉။ ရှမ်းပြည်နယ်ကို ဥပမာထပ်ပေးရလျှင် ဝပြည်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးတပ်မတော်၏ အပစ်အခတ်ရပ်စဲသည့်ဒေသမှာ ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်းတွင် ခံတပ်စွဲထားသည့်ပြည်နယ်တစ်ခုနီးပါး ပေါ်ပေါက်လာခွင့်ပေးထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဝပြည်သွေးစည်းညီညွတ်ရေးတပ်မတော်မှ ရှမ်းပြည်နယ်အတွင်း ဝပြည်နယ်တစ်ရပ်အသိအမှတ်ပြုရေး တောင်းဆိုမည့်အပေါ် စိုးရိမ်မှုများပေါ်ပေါက်နေပါသည်။
- ၁၀။ မကြာသေးမီကရွေးကောက်ပွဲများတွင် (ရခိုင်ပြည်နယ်နှင့် ရှမ်းပြည်နယ်စသည့် ခြွင်းချက်အနည်းငယ်မှလွဲ၍) တိုင်းရင်းသား နိုင်ငံရေးပါတီများသည် ပြည်နယ်အများစု၌ ကြီးမားစွာဆုံးရှုံးခဲ့ကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် တိုင်းရင်းသားလူမှုအသိုင်းအဝိုင်း အများအပြားတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများမလွဲ၍ အာဏာရှိသောထောက်ခံပြောဆိုပေးမည့်သူများ မရှိပါ။
 - ၇။ ယှဉ်ပြိုင်နေကြသည့်တိုင်းရင်းသားနိုင်ငံရေးပါတီများ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် သို့မဟုတ် ပေါင်းစည်းရန် မလိုလားကြသည့်အတွက် တိုင်းရင်းသားလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအကြား မကျေနပ်မှုများရှိခဲ့ပါသည်။
 - ၈။ ပြည်နယ်များတွင် ကိုယ်ပိုင်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေများမရှိပါ။ ထို့ကြောင့် လောလောဆယ် ပြည်နယ်ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ပြည်နယ်အဆင့်ရွေးကောက်ပွဲများကို နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ဆုံးဖြတ်ပေးနေပြီး ၎င်းရွေးကောက်ပွဲများမှာ နိုင်ငံတော်ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ဆက်စပ်နေသည်ဟု ဆိုလိုပါသည်။ ရလဒ်အနေဖြင့် မဲဆန္ဒရှင်များသည် နိုင်ငံတော်အဖွဲ့အစည်းနှစ်ခုအတွက် မဲပေးရမည့်အပြင် ပြည်နယ်အဖွဲ့အစည်းအတွက်လည်း မဲပေးရမည်ဖြစ်ပြီး တိုင်းရင်းသားပါတီများအတွက် အခွင့်သာစေမည့် ပြည်နယ်အဆင့်ကိစ္စများမှာ နိုင်ငံတော်အဆင့် နိုင်ငံရေးကိစ္စရပ်များလောက် အလေးပေးမှုမရှိရန် အလားအလာပိုများသွားပါသည်။
 - ၉။ NLD သည် မိမိအကျိုးအတွက် ၂၀၀၈ခုနှစ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကိုအသုံးပြုရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့ပါသည်။ ပြည်နယ်အားလုံးတွင် ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းပိုကျသည့်အလေ့အထကို တည်ဆောက်ပြီး ပြည်နယ်ဝန်ကြီးချုပ်များကို ပြည်နယ်ကိုယ်စားလှယ် အဖွဲ့အစည်းများကိုယ်တိုင် ရွေးချယ်ပြီး သမ္မတမှ(ရွေးချယ်ခြင်းမဟုတ်ဘဲ) အတည်ပြုရန်ခွင့်ပြုရမည့်အစား NLD သည် ဝန်ကြီးချုပ်များကို ၎င်းတို့အချင်းချင်းအကြားမှ ခန့်အပ်ခဲ့ပါသည်။

ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရန် အခွင့်အရေး

အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသက်ရောက်မှုရှိသည့် တိုင်းရင်းသားဒေသများတွင် တိုင်းရင်းသားလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများအပေါ် ထိခိုက်သည့် ပြင်ပစီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ပြည်နယ်မှဆုံးဖြတ်သည့်ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများ အလုံးအရင်းလိုက်ဝင်ရောက်လာသည်ကို ကြုံတွေ့ရပါသည်။ နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲမှရလဒ်ကြောင့် တိုင်းရင်းသားလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများအတွက် ဆက်လက်ရပ်တည်နိုင်ခြေမရှိလေဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမှုအဖွဲ့အစည်းများအတွက် လက်ရှိပြဿနာများမှာ မြေယာအရေး၊ မူးယစ်ဆေးဝါးနှင့် မြန်မာ့တပ်မတော်မှ ပြည်ပ အင်အားအဖြစ် ဝင်ရောက်အုပ်စိုးနေမှုကို ဆက်လက်ကြုံတွေ့နေခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အောက်ပါကိစ္စရပ်များကို အစိုးရ တပ်မတော်၊ လက်နက်ကိုင်တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအကြား ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရေးတွင် အသုံးပြုနိုင်ပါသည် -

- ၁။ တိုင်းရင်းသားဒေသများတွင်အရေးပါပြီးလက်ခံကျင့်သုံးနေသည့် ထုံးတမ်းစဉ်လာဥပဒေကို လုံးဝအသိအမှတ် မပြုသည့် အမျိုးသားမြေယာဥပဒေသစ်တစ်ရပ်ကို ၂၀၁၂ ခုနှစ်တွင် စတင်ခဲ့ပါသည်။ မြေယာ၊ မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် မြေယာလုယူမှုများအကြောင်းလူသိများလာသောကြောင့် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရေးအတွက် ပြုလုပ်မိခဲ့သော ထိခိုက်နစ်နာမှုများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ တိုင်းရင်းသားဒေသများတွင် မြေယာဥပဒေသစ်များကို အသုံးပြုခြင်း ရပ်ဆိုင်းခြင်းနှင့် ထုံးတမ်းစဉ်လာဥပဒေအရ ပိုင်ဆိုင်ထားသည့်မြေယာကို တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုရေးအတွက် မြေယာဥပဒေအာဏာအား ပြည်နယ်များထံ လွှဲပြောင်းပေးရန် သင့်တော်ကြောင်း အသိအမှတ်ပြုခြင်းတို့ ဆောင်ရွက်ရပါမည်။
- ၂။ တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားများကို တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် အစိုးရကျောင်းများတွင် တိုင်းရင်းသားဘာသာ စကားများအသုံးပြုခြင်းတို့အပါအဝင် ဘာသာစကားပြဿနာမှာ တိုင်းရင်းသားများအတွက် အဓိကကျေနပ်ချက် တစ်ရပ်ဖြစ်နေပါသည်။ တိုင်းရင်းသားများအတွက်ထောက်ခံပြောဆိုပေးသည့်အုပ်စုအချို့သည် အစိုးရ ကျောင်းများတွင် တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားများသင်ကြားရေးအတွက် ရန်ပုံငွေရရှိခဲ့သော်လည်း ရှေးဦးပညာရေးတွင် မိခင်ဘာသာစကားဖြင့်သင်ကြားရေးမှာ အောင်မြင်မှုနည်းပါးနေပါသည်။ သင်ကြားရေးအတွက် တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားများ၏တန်ဖိုးအကြောင်း သမ္မတမှထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်းနှင့် တိုင်းရင်းသားဘာသာစကားများအား တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုခြင်းတို့မှာ အရေးပါသော ကြိုးမားသည့်လက္ခဏာရပ်ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ မိခင်ဘာသာစကားဖြင့် ပညာသင်ကြားရေးအတွက် အစိုးရမှ အရင်းအမြစ်များ ကတိကဝတ်ပြုရန်လည်းလိုပါသည်။
- ၃။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲသည့်ဖြစ်စေ၊ မရပ်စဲသည့်ဖြစ်စေ လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများကြုံတွေ့ခဲ့ရသော တိုင်းရင်းသား လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများအတွက် လက်တွေ့ဘဝမှာ တပ်မတော်သည် ဝင်ရောက်သိမ်းပိုက်နေသည့် ရန်သူစစ်တပ် ဖြစ်နေခြင်းပင် ဖြစ်ပါသည်။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး လက်မှတ်ရေးထိုးပြီးသည့်အခါ တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များတွင် တပ်မတော်လျှော့ချရေးအတွက် လူသိရှင်ကြားဂတိပြုရန် တပ်မတော်ကို တိုက်တွန်းရပါမည်။

- ၄။ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများစီမံခန့်ခွဲရေးကို တစ်မတော်မှချုပ်ကိုင်ထားသည့် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန၏ အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနမှ ချုပ်ကိုင်ထားသည့်အတွက် ပြည်ပမှဝင်ရောက်သိမ်းပိုက်သည်ဟူသော ခံစားချက်ကို ပိုမိုဆိုးရွားစေပါသည်။ ပြည်နယ်အဆင့်အာဏာပိုင်များအား ဒေသန္တရသမိုင်း၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာစကားနှင့် ထုံးတမ်းစဉ်လာဥပဒေတို့ကို အသိအမှတ်ပြုနိုင်သည့် ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များ ဖန်တီးခွင့် အာဏာပေးရန် မရလျှင်အပ်ပါသည်။ ဤသို့ဖြစ်စေရန် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာန၏ အခန်းကဏ္ဍကို ပြည်နယ် အစိုးရများထံ ခွဲဝေပေးရန်လိုပါသည်။
- ၅။ ပဋိပက္ခဒေသများတွင် ဒေသခံပြည်သူများကတိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအား ပံ့ပိုးပေးနေသည်ဟု သံသယရှိသဖြင့် တစ်မတော်မှ ဒေသခံပြည်သူများအပေါ် တိုက်ရိုက်ပစ်မှတ်ထားနေပါသည်။ များမကြာမီနှစ်များက တိုင်းရင်းသားကျေးရွာများကို လေကြောင်းမှလက်နက်စွမ်းအားဖြင့် တိုးမြှင့်တိုက်ခိုက်နေသဖြင့် အခြေအနေမှာ ပို၍ပင်ဆိုးရွား လာပါသည်။ ပဋိပက္ခဒေသများတွင် တိုက်ပွဲများရပ်စဲရေးအတွက် အစိုးရအနေဖြင့် တစ်မတော်နှင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းတို့နှင့်အတူ အရေးတကြီးဆောင်ရွက်ရပါမည်။ ဤသို့မဖြစ်မနေ လိုအပ်သည်ကို မပြုလုပ်ပါက အခြားသောယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရေး ကြိုးပမ်းချက်များကို စစ်မှန်သည်ဟု မယူဆတော့ဘဲ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးလက်မှတ်ထိုးထားသော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်း များနှင့် လက်မှတ်ထိုးမထားသော တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအကြားကွဲပြားမှုကို ပိုမိုခိုင်မြဲစေနိုင်ပါသည်။

အတွေးခေါ်သစ်ဖြင့် ပြန်လည်စိတ်ကူးသည့်လှုပ်ရှားမှုအသွင် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲ

အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်ကာလအတွင်း တစ်မတော်၏တောင်းဆိုချက်များသည် လက်နက်ချရန်တောင်းဆိုချက်များဟု အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် လေ့လာသူများမှ ကြိမ်ဖန်များစွာမြင်မိကြပါသည်။ ထို့ကြောင့် ယုံကြည်စိတ်ချစွာစတင်ခဲ့သည့် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲအပေါ် ထိခိုက်နိုင်သည့် ရှေ့မတိုးသာသည့်အခြေအနေ ပေါ်ပေါက်နိုင်ပါသည်။ အစိုးရမှ ၎င်းတို့၏ “၂၁ရာစု ပင်လုံညီလာခံ” အဆိုပြုချက်တွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများကို ပါဝင်ရန်ဖိတ်ခေါ်သည့်အခါ ဆွေးနွေးပွဲများမှာ လုံခြုံရေးနှင့်နိုင်ငံရေးအပေါ် အလေးထားမည်ဟု ဆိုခဲ့ပါသည်။ ထိုတိုင်းရင်းသားအစီအစဉ်အပေါ် အငြင်းပွားမှုများချက်ချင်းပေါ်ပေါက်ခဲ့သော်လည်း အကယ်စင်စစ် ၎င်းသည် နိုင်ငံရေးနှင့် လုံခြုံရေးဖွဲ့စည်းပုံများကို အခြေခံကျကျ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက် ပွင့်လင်းစွာဆွေးနွေးနိုင်သည့် နည်းလမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံအမျိုးသားရင်ကြားစေ့ရေးတွင် အထူးသဖြင့်တိုင်းရင်းသားပြည်နယ်များ၌ ဗဟိုနှင့်ပြည်နယ်အကြားအာဏာခွဲဝေမှုကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း အတွက် အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်အဖြစ် ကာကွယ်ရေးနှင့်လုံခြုံရေးဖွဲ့စည်းပုံ အသစ်တစ်ရပ်ဖန်တီးရေး ပြောဆိုဆွေးနွေးရပါမည်။

အမျိုးသားတစ်မတော်သည် အများပြည်သူလုံခြုံရေးအတွက် အဓိကခြိမ်းခြောက်မှုဖြစ်နေသမျှ ပြည်နယ်အဆင့်တွင် လုံခြုံရေးရရှိနိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ အမျိုးသားရဲတပ်ဖွဲ့ကိုတပ်ဖြန့်ချိထားရုံဖြင့်လည်း ပြည်နယ်အတွင်းလုံခြုံရေးရရှိနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ ပြည်နယ်များအတွင်းလုံခြုံရေး အစီအစဉ်များထားရှိရမည်ဖြစ်ပြီး မိမိတို့၏ပြည်နယ်ရဲများကိုလုံခြုံရေးအတွက်အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ပါကအဆုံးတွင် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများမှ တပ်သားများစွာကို အသုံးပြုလိုက်နိုင်ပါသည်။ ဖြစ်နိုင်ချေမည်သို့ပင်ရှိစေကာမူ(တစ်ချိန်ချိန်တွင်)မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကာကွယ်ရေးနှင့်လုံခြုံရေး ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံများကို အပြည့်အဝပြောင်းလဲရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ပိုမိုကျယ်ပြန့်သည့် နိုင်ငံရေးပြုပြင် ပြောင်းလဲမှုအတွင်း လုံခြုံရေးဆိုင်ရာပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုကိုထည့်သွင်းပြီး ဤသို့အရေးပါသည့်အစီအစဉ်ကို ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်မည်ဆိုပါက အစိုးရ၊ တစ်မတော်နှင့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် အဓိကပါဝင်သူအားလုံးမှ ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် အတွေးအခေါ်သစ်ဖြင့် ပြန်လည်စိတ်ကူးကြည့်ရန်လိုပါမည်။ ဤသို့မိမိကိုယ်ကိုယ်ပြန်လည်သုံးသပ်မှုကို အမျိုးသားနိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲ လုပ်ငန်းစဉ်အတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သော အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်ဖြစ်စေရန် အစိုးရမှ မကြောက်မရွံ့ဦးဆောင်ကာ စတင်ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။

အယ်လင်စမစ်သ်သည် ဩစတြေးလျနိုင်ငံ မယ်လ်ဘွန်မြို့ မိုနားရ်တက္ကသိုလ်မှ ၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင် ပါးပူဝါဒယူဂီနီရီ အနောက် ပါးပူဝါဒကွဲသည်များ၏ အခြေအနေနှင့်ပတ်သက်၍ ပါရဂူဘွဲ့ ရရှိခဲ့ပါသည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ်မှစ၍ ထိုင်းနိုင်ငံတွင် အခြေစိုက်ခဲ့ပြီး ကနဦးပိုင်းတွင် ဒုက္ခသည်များ တိုင်းရင်းသားလူမှုအသိုင်းအဝိုင်း ခေါင်းဆောင်များ၊ ပြည်နှင့်ဒဏ်ခံရသူများနှင့် ပညာရေး၊ စွမ်းအား တည်ဆောက်ခြင်း စသည့်လှုပ်ရှားမှုများ ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ ၂၀၀၃ ခုနှစ်မှစ၍ လူမှုအသိုင်းအဝိုင်း ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့် စွမ်းအား တည်ဆောက်ခြင်း လှုပ်ရှားမှုများကို မြန်မာနိုင်ငံအတွင်းတွင် ဆောင်ရွက်ပါသည်။

RELIGIOUS DISCRIMINATION AND RELIGIOUS CONFLICT

Matthew J Walton, St Antony's College, University of Oxford

The current transition period in Myanmar has brought opportunities for profit and uncertainties about the future that have exacerbated already-existing tensions between religious groups. Myanmar's Constitution, while flawed in some ways, does contain basic protections for freedom of religion and belief and prohibitions against religious discrimination. The problem has been in the equal and just implementation of these protections and the ways in which the law has been used to target particular religious groups or silence critics of religious intolerance. Additionally, the previous government created a permissive environment in which hate speech and incitement (particularly against Muslims) was tolerated and even encouraged.

With its electoral victory in 2015, the NLD government now has the responsibility of ensuring that officials at every level carry out their duties without religious prejudice; this must be a part of the party's commitment to the rule of law. It also needs to end the political abuse of the law for religious discrimination or attacks against religious minorities and other vulnerable groups. It must proactively change the permissive environment in which anti-Muslim sentiment and violence are tolerated or encouraged. Finally, the government should take the lead

in promoting a culture of respectful public discourse about religion and the development of democracy and pluralism in Myanmar.

Unconstitutional religious discrimination continues

Religious discrimination continues to be a problem in Myanmar, well-documented by rights groups and civil society organizations. Most of the attention in recent years has been on anti-Muslim actions, which is considered in more detail below. However, Christians and other religious minorities also experience discrimination. For example, Christians have been refused permission to worship and to build religious buildings; officials have demanded bribes to allow them to practice; they have experienced the burning of crosses; and there are many reports of forced conversion, including sending Christian children living in rural areas to be educated in monastery schools and converted to Buddhism. Reports of discrimination have continued even under the previous government, with allegations directed at local officials and members of the military.

Article 348 of Myanmar's constitution prohibits religious discrimination and the new government has an obligation to investigate any complaints or reports. It will have to make clear to its officials at every level that discrimination on religious grounds will not be tolerated. The military should also be held accountable for incidents of religious discrimination, especially given its self-proclaimed role as guardian of the constitution. The government has so far shown its willingness to act fairly in enforcing the laws in high-profile cases, but in order to demonstrate its commitment to protecting

religious freedom, it should also pro-actively establish a mechanism for people to report incidents of religious discrimination.

How law is used for religious repression

The law has been used in multiple ways to target groups and individuals on the basis of religion. Some laws deal explicitly with religion and discriminate against certain groups. Other laws related to religion are used in a biased way, to only protect the interests of Buddhism, the majority religion. Finally, some laws have nothing to do with religion but are used to silence religious activists, for example, those doing interfaith work.

The four “race and religion” laws, an example of the first case, are problematic in multiple ways: they restrict the rights of women and religious minorities, they are liable to be abused by officials, and they violate international agreements to which Myanmar is a signatory. However, the laws still do not have enabling regulations and thus cannot be legally implemented. Additionally, seeking to revoke the laws would also invite significant public protest, as they appear to have widespread support in the country. Most importantly, there are other laws that are used to target religious groups or repress people on religious grounds that should be a higher priority for reform or repeal.

Articles 295, 295(a), and 298 of the Penal Code deal with defiling places of worship, actions intended to insult another’s religion or religious belief, or words intended to wound religious feelings. These provisions have been used in several prominent recent cases, including former NLD member Htin Lin Oo, bar owner and employees Philip Blackwood, Tun Thurein, and Htut Ko Ko Lwin, and the controversial Moe Pya Sayadaw.

Authorities also use (or are pressured to use) legal provisions that have nothing to do with religion as a way of attacking or silencing religious activists or adherents of a particular religion. This appears to be the case with Zaw Zaw Latt, Pwint Phyu Latt, and Zaw Win Bo, members of a Mandalay interfaith group convicted of violating section 13(1) of the 1947 Immigration Emergency Provisions Act for allegedly entering the country illegally. While the evidence has also been challenged, the demand to punish these three seems to have come from their interfaith work, which some in the country see as inappropriate. Former monk and outspoken political activist U Gambira (Nyi Nyi Lwin) has also been charged and sentenced to hard labor under this act. The new government has already begun the process of reforming or repealing these and other repressive laws but it should use every means

available to ensure that law cannot be abused for purposes of religious repression.

Responding to anti-Muslim sentiment and violence

Anti-Muslim sentiment and violence have been a particular problem in Myanmar in recent years. Partly due to pressure from groups such as 969 and the Organization for the Protection of Race and Religion (MaBaTha) during the 2015 election, the NLD did not nominate a single Muslim candidate, resulting in the first parliament in Myanmar’s history without representation for this sizeable and vulnerable religious minority.

While recognizing that the NLD must move cautiously to avoid antagonizing powerful and influential Buddhist groups, the new government should take the lead in transforming the permissive environment that the previous government created for anti-Muslim hate speech and incitement. Specifically, previous leaders were reluctant to respond to obvious instances of hate speech, even praising monks who engaged in it. Officials routinely granted permission for prominent Buddhist groups to hold protests or other events, while frequently denying permission to other groups. Even if Buddhist groups held protests without permission, they were treated with leniency, whereas other groups faced repercussions. The previous government and the Union Election Commission also declined to investigate or act on obvious violations of electoral law related to the use of religion in campaigns.

The incoming government has already begun to change this official attitude and to their credit, local security forces are also beginning to apply the law equally in some cases. The government should work cooperatively with the State Sangha Maha Nayaka Committee and other important Buddhist groups to encourage monks to act appropriately within the law and in accordance with the *vinaya* (monastic law). This is particularly needed in cases such as Myaing Gyi Ngu Sayadaw’s building of pagodas on the grounds of churches and mosques in Karen State, which has the potential to incite religious conflict. The new government’s ability to directly influence the security forces is limited but it can use the power of public pressure to draw attention to certain speech and actions and should also use the legal, administrative, and legislative means at its disposal.

Promoting constructive public discourse about religion

Myanmar's democratic reforms have opened up more space for free expression and opposition. Any policies that are perceived as "pro-Muslim" or any attempts to block campaigns seen as "pro-Buddhist" are likely to be met with public protest. As long as these protests are done in accordance with the law and do not incite violence, this should be accepted as part of a vibrant public discourse in a democracy. However, the government has a responsibility to foster a more productive public discussion, not fuelled by hatred and fear, while still recognizing the concerns of different groups.

Because part of the motivation for anti-Muslim sentiment and violence has come from anxieties about the disappearance of Buddhism, Buddhist leaders in particular should be encouraged to promote discussions on ways to protect and strengthen the *sasana* (Buddhist religion) that do not include hostility or discrimination against non-Buddhists. Religious leaders, both formal and informal, also need to take responsibility for the words and actions of their co-religionists.

Daw Aung San Suu Kyi's writings on Buddhism, democracy, and Myanmar culture in the 1990s were inspirational. Some monks and laypeople have also been speaking or writing on the subject, as have people from other religious traditions. As part of cultivating a political discourse that is tolerant of religious pluralism, people from all religions in Myanmar should be encouraged to publicly discuss their views on religious beliefs and political practice.

Recommendations for the government

- The President should make a public address in which he makes clear that the government will not tolerate religious discrimination, persecution or violence. Inform members of the government and bureaucracy at all levels that unequal treatment of groups and individuals from different religions will be reviewed and disciplined if necessary.

- Create a mechanism for groups and individuals to report incidents of religious discrimination. Ensure that local authorities respond to these complaints with appropriate action.

- Carefully consider what action—if any—to take on the four "Race and Religion" laws. Attempting to revoke these laws right away could create a backlash from Buddhist organizations and, while they are discriminatory, other laws are currently used for religious discrimination.

- Review and address the ways in which other laws (especially Articles 295, 295(a), and 298) are used to target members of a particular religion or to silence critics of religious intolerance.

- Consider in Parliament the stalled "Maintenance of Religious Harmony Act" or a similar law to give legal protection to those working for religious harmony and provide for effective action against those who incite inter-religious conflict.

- Find ways to ensure that diverse Muslim voices have a direct channel to government and parliament, since there are no Muslim MPs.

- While respecting freedom of speech, work with the Sangha Maha Nayaka Committee to discourage hate speech or instigation by monks and urge appropriate discipline when necessary.

- Create clear channels for the civil society groups conducting monitoring of hate speech to report threats or concerns to local and national authorities. Set up an expectation with security forces that they will investigate reports promptly and fairly and provide oversight for any actions they take.

- Do not allow concerns over hate speech or security threats to lead to policies that further limit freedom of speech or expression.

- Consider creating an interfaith advisory council for the President and his cabinet that could give feedback on policy proposals, alert the government to emerging concerns or crises, and provide a platform for discussions between religious leaders.

- Ensure that religious issues, especially freedom of religion, are part of the agenda for the national political dialogue.

MATTHEW J WALTON is the Aung San Suu Kyi Senior Research Fellow in Modern Burmese Studies at St Antony's College. His research focuses on religion and politics in Southeast Asia, with a special emphasis on Buddhism in Myanmar.

ဘာသာရေးခွဲခြားဆက်ဆံမှုနှင့် ဘာသာရေးပဋိပက္ခများ

(မက်သျူး ဂျေ ဝေါ်လ်တင်) *Matthew J Walton*၊ *St Antony's College*
University of Oxford

မြန်မာနိုင်ငံလက်ရှိ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလကြောင့် အမြတ်အစွန်းရရန် အခွင့်အလမ်းများပေါ်လာခဲ့ပြီး အနာဂတ်အတွက် မရေရာမှုများပေါ်လာကာ ၎င်းမရေရာမှုများကြောင့် ဘာသာရေးအုပ်စုများအကြား ရှိနေပြီးသား တင်းမာမှုများကို ပိုမိုဆိုးရွားစေခဲ့ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အပြစ် အနာအဆာအချို့ရှိသော်လည်း လွတ်လပ်စွာယုံကြည်ကိုးကွယ်ခွင့်ကို အကာအကွယ်ပေးခြင်း၊ ဘာသာရေး ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို တားမြစ်ခြင်းတို့ပါရှိပါသည်။ သို့ရာတွင် ၎င်းအကာအကွယ်များကို အကောင်အထည် ဖော်ရာတွင်သာတူညီမှုရှိရေးနှင့်တရားမျှတရေးတွင်ပြဿနာရှိပြီးဥပဒေကိုသီးခြားဘာသာရေးအုပ်စုများအပေါ် ပစ်မှတ်ထားရန် သို့မဟုတ် အခြားဘာသာများအပေါ်သည်းခံမှုကင်းမဲ့ခြင်းကို ဝေဖန်သူများအားနှုတ်ဆိတ်ရန် အသုံးပြုခြင်းတို့တွင်ပြဿနာရှိပါသည်။ ၎င်းအပြင်အမုန်းတရားဟောပြောမှုများနှင့် (အထူးသဖြင့်မူဆလင်များကို ဆန့်ကျင်သည့်) လှုံ့ဆော်မှုများကို လက်သင့်ခံကာ အားပေးအားမြှောက်ပင်ပြုသည့် ပတ်ဝန်းကျင်ကို ယခင်ဦးသိန်းစိန်အစိုးရမှ ခွင့်ပြုထားခဲ့ပါသည်။

၂၀၁၅ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် အနိုင်ရရှိမှုနှင့်အတူ ယခု အဆင့်တိုင်းရှိအရာရှိများ ဘာသာရေးအဖွဲ့အစည်းမရှိဘဲ ၎င်းတို့၏ဝတ္တရားများကို ထမ်းဆောင်စေရေးအတွက်အန်အယ်လ်ဒီအစိုးရတွင်တာဝန်ရှိနေပါသည်။ ၎င်းအချက်မှာဤပါတီ၏ဥပဒေစိုးမိုးရေးအပေါ်ထားရှိသည့်ကတိကဝတ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ဘာသာရေးခွဲခြားမှုအတွက် သို့မဟုတ် ဘာသာရေးလူနည်းစုများနှင့် ခုခံနိုင်စွမ်းမရှိသောအခြားအုပ်စုများအပေါ် တိုက်ခိုက်ရန်အတွက် ဥပဒေအားနိုင်ငံရေးအရ အလွဲသုံးစားပြုခြင်းကို အဆုံးသတ်ရန်လည်းလိုပါသည်။ မူဆလင်ဆန့်ကျင်ရေးခံယူချက်နှင့် အကြမ်းဖက်မှုတို့ကိုလက်သင့်ခံခြင်းသို့မဟုတ်အားပေးအားမြှောက်ပြုခြင်းတို့ကိုခွင့်ပြုသည့်ပတ်ဝန်းကျင်ကိုကြိုတင်ပြောင်းလဲထားရမည်ဖြစ်ပါသည်။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ဘာသာရေးအကြောင်း လူထုဟောပြောပွဲများပြုလုပ်ရာတွင် လေးစားမှုဖြင့်ပြောဆိုသည့်ယဉ်ကျေးမှုကို အားပေးခြင်းနှင့် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဒီမိုကရေစီနှင့် ကွဲပြားမှုအမျိုးမျိုးအတူယှဉ်တွဲနေသည့်ဝါဒ ပေါ်ထွန်းရေးတို့တွင် အစိုးရမှ ဦးဆောင်ရပါမည်။

ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် မကိုက်ညီသည့် ဘာသာရေးခွဲခြားမှုများ ဆက်လက်ပေါ်ပေါက်နေခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဘာသာရေးခွဲခြားမှုမှာ ပြဿနာတစ်ရပ်အဖြစ် ဆက်လက်ပေါ်ပေါက်နေပြီး လူ့အခွင့်အရေးအုပ်စုများနှင့် အရပ်ဖက် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများက ၎င်းကိစ္စကိုကောင်းစွာ ကောင်းစွာမှတ်တမ်းတင်ထားပါသည်။ များမကြာမီနှစ်များက မူဆလင်ဆန့်ကျင်ရေးဆောင်ရွက်ချက် များအပေါ် အများဆုံးဂရုပြုခဲ့ကြပြီး ဤအကြောင်းအရာကို အောက်တွင်အသေးစိတ် ထပ်မံဆွေးနွေးထားပါသည်။ ခရစ်ယာန်များနှင့် အခြားသောဘာသာရေးလူနည်းစုများသည်လည်း ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကြုံတွေ့ရပါသည်။ ဥပမာ ခရစ်ယာန်များမှာကိုးကွယ်ခွင့်နှင့် ဘာသာရေး အဆောက်အအုံများ တည်ဆောက်ခွင့် ငြင်းပယ်ခံခဲ့ရပါသည်။ ၎င်းတို့အား ကိုးကွယ်ခွင့်ပြုရေးအတွက် အရာရှိများက တံစိုးလက်ဆောင်များ တောင်းယူခဲ့ပါသည်။ လက်ဝါးကပ်တိုင်များ မီးရှို့ခံခဲ့ရပါသည်။ ၎င်းအပြင် ကျေးလက်ဒေသများတွင်နေထိုင်သည့် ခရစ်ယာန်ကလေးငယ်များအား ဘုန်းကြီးကျောင်းများတက်စေပြီးဗုဒ္ဓဘာသာကူးပြောင်းစေခြင်းအပါအဝင်အဓမ္မဘာသာကူးပြောင်းစေခြင်းများအကြောင်းအစီရင်ခံစာများစွာရှိပါသည်။ ဒေသခံအရာရှိများနှင့် တပ်မတော်ဝင်များအပေါ် စွပ်စွဲချက်များပါသည့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုအစီရင်ခံစာများမှာ ယခင်ဦးသိန်းစိန်အစိုးရလက်ထက်၌ပင် ဆက်လက်ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၄၈တွင် ဘာသာရေးခွဲခြားမှုကိုတားမြစ်ထားပြီး တိုင်ကြားချက်များ သို့မဟုတ် အစီရင်ခံချက်များကို စုံစမ်းရန် အစိုးရသစ်တွင်ဝတ္တရားရှိပါသည်။ ဘာသာရေးခွဲခြားမှုကို သည်းခံမဟုတ်ကြောင်း အဆင့်တိုင်းရှိအရာရှိများကို ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ ပြောကြားရပါမည်။ အထူးသဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အုပ်ထိန်းသူအဖြစ်အခန်းကဏ္ဍကို တစ်မတော်ကိုယ်တိုင်မှလည်း ကြေငြာထားသဖြင့် ဘာသာရေးခွဲခြားမှုများအတွက် ၎င်းကိုတာဝန်ယူစေရပါမည်။ အများပြည်သူ ဂရုပြုသည့်ကိစ္စများကို ဥပဒေအရကြီးကြပ်ရာ၌ အစိုးရမှ တရားမျှတစွာ ဆောင်ရွက်ရန်လိုလားကြောင်း ယခုတိုင်ပြသခဲ့သော်လည်း ဘာသာရေးလွတ်လပ်မှုကို ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရန် ၎င်း၏ကတိကဝတ်ကိုပြသရာတွင် ဘာသာရေးခွဲခြားမှု အဖြစ်အပျက်များကို ပြည်သူများအစီရင်ခံနိုင်ရန် ယန္တရားတစ်ခုကိုလည်း ကြိုတင်ထူထောင်ထားရပါမည်။

ဘာသာရေးဖိနှိပ်မှုများအတွက် ဥပဒေကို အသုံးပြုပုံ

ဘာသာရေးကိုအခြေခံ၍ အုပ်စုများနှင့်လူပုဂ္ဂိုလ်များအပေါ်ပစ်မှတ်ထားရန် ဥပဒေကို နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့်အသုံးပြုကြပါသည်။ ဥပဒေအချို့မှာ ဘာသာရေးနှင့်အတိအလင်းသက်ဆိုင်ပြီး အချို့သောအုပ်စုများအပေါ်ခွဲခြားပါသည်။ ဘာသာရေးနှင့်သက်ဆိုင်သည့် အခြားဥပဒေများကို အများစုဘာသာဖြစ်သည့်ဗုဒ္ဓဘာသာကိုသာ ကာကွယ်ထိန်းသိမ်းရန် ဘက်လိုက်သည့် နည်းများဖြင့်အသုံးပြုပါသည်။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် အချို့ဥပဒေများမှာ ဘာသာရေးနှင့် လုံးဝမသက်ဆိုင်သော်လည်း ဥပမာ ဘာသာပေါင်းစုံအကြားတွင် အလုပ်လုပ်နေသူများကဲ့သို့ ဘာသာရေးလှုပ်ရှားသူများအား နှုတ်ဆိုတံစေရန် အသုံးပြုပါသည်။

ဥပဒေကိုအသုံးပြုသည့်ပထမနည်းအတွက် နမူနာတစ်ခုဖြစ်သည့် အမျိုးဘာသာဥပဒေလေးရပ်တွင် ပြဿနာအမျိုးမျိုးရှိပါသည် - ၎င်းဥပဒေများမှ အမျိုးသမီးများနှင့် ဘာသာရေးလူနည်းစုများ၏ ရပိုင်ခွင့်များကိုကန့်သတ်ထားပါသည်။ ၎င်းဥပဒေများကို အရာရှိများက လွဲသုံးစားပြုနိုင်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံမှ လက်မှတ်ထိုးထားသည့် နိုင်ငံတကာသဘောတူစာချုပ်များကိုလည်း ချိုးဖောက်နေပါသည်။ သို့ရာတွင် ၎င်းဥပဒေများကိုအထောက်အကူပြုသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ မရှိသေးသဖြင့် ၎င်းတို့ကို တရားဝင်အကောင်အထည်မဖော်နိုင်သေးပါ။ ထို့အပြင် ၎င်းဥပဒေများကို နိုင်ငံတွင်းတွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပံ့ပိုးမှုရှိနေသောကြောင့် ၎င်းတို့ကို ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းရန် ဆောင်ရွက်ပါကလည်း အများပြည်သူများထံမှ အကြီးအကျယ် ကန့်ကွက်မှုကို ဖိတ်ခေါ်ရာရောက်ပါမည်။ အရေးအကြီးဆုံးမှာ ဘာသာရေးအုပ်စုများကို ပစ်မှတ်ထားရန် သို့မဟုတ် ပြည်သူများအား ဘာသာရေးအရ ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်ရန် အသုံးပြုသည့် အခြားဥပဒေများရှိနေပြီး ၎င်းတို့အား ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် သို့မဟုတ် ရုပ်သိမ်းရန် အဓိကဦးစားပေး ဆောင်ရွက်ရပါမည်။

ရာဇသတ်ကြီးပုဒ်မ ၂၉၅၊ ၂၉၅(က) နှင့် ၂၉၈ တို့မှာ ဝတ်ပြုရာအရပ်များကို ညစ်ညမ်းစေခြင်း၊ သူတပါးတို့၏ဘာသာ သို့မဟုတ် ယုံကြည်ကိုးကွယ်မှုကို စော်ကားသည့် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် လုပ်ဆောင်ချက်များ သို့မဟုတ် ဘာသာရေးခံစားချက်များအပေါ် ထိခိုက်ရန်ရည်ရွယ်သည့် စကားလုံးများနှင့် သက်ဆိုင်ပါသည်။ အန်အယ်လ်ဒီ အဖွဲ့ဝင်ဟောင်း ဦးထင်လင်းဦး၊ အရက်ဆိုင် ပိုင်ရှင်နှင့် အလုပ်သမားများဖြစ်သည့် ဖိလစ် ဘလက်ဂျ(ဒ်)၊ ထွန်းသူရိန်နှင့် ထွဋ်ကိုကိုလွင်၊ အငြင်းပွားမှုများ ပေါ်ပေါက်စေသည့် မိုးပြာဆရာတော်အပါအဝင် များမကြာမီက ထင်ရှားသည့်အမှုအချို့တွင် ယခင်အစိုးရမှ ၎င်းပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အသုံးပြုခဲ့ပါသည်။

ဘာသာရေးလှုပ်ရှားသူများ သို့မဟုတ် ဘာသာတစ်ရပ်ယုံကြည်ကိုးကွယ်သူများအား တိုက်ခိုက်ရန် သို့မဟုတ် နှုတ်ဆိုတံစေရန် နည်းလမ်းတစ်ရပ်အဖြစ်လည်း ဘာသာရေးနှင့်လုံးဝသက်ဆိုင်ခြင်းမရှိသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို အာဏာပိုင်များမှ အသုံးပြုပါသည် (သို့မဟုတ် အသုံးပြုရန်ဖိအားပေးခံရပါသည်)။ နိုင်ငံတွင်းတရားမဝင်ဝင်ရောက်မှုဖြင့်စွပ်စွဲခံရပြီး ၁၉၄၇ခုနှစ်လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးအရေးပေါ်ပြဋ္ဌာန်းချက်အက်ဥပဒေ အပိုဒ်ခွဲ ၁၃(၁) ချိုးဖောက်မှုဖြင့် စီရင်ချက်ချခံရသည့် မန္တလေးဘာသာ ပေါင်းစုံအဖွဲ့ဝင် ဇော်ဇော်လတ်၊ ပွင့်ဖြူလတ်နှင့် ဇော်ဝင်းမိုးတို့၏ကိစ္စမှာ ထိုသို့ဖြစ်ပုံရပါသည်။ စွပ်စွဲချက်အတွက် အထောက်အထားကို စိန်ခေါ်ထားသော်လည်း ၎င်းတို့၏အလုပ်ဖြစ်သည့်ဘာသာပေါင်းစုံအလုပ်မှပင် ၎င်းတို့သုံးဦးကို အပြစ်ပေးရန်တောင်းဆိုပုံရပြီး ဤသို့ဖြစ်သည်မှာ မသင့်လျော်ဟု နိုင်ငံတွင်းရှိသူအချို့မှ ယူဆပါသည်။ ယခင်က ရဟန်းတစ်ပါးဖြစ်ခဲ့ပြီး ပွင့်လင်းစွာ ပြောဆိုတတ်သည့် နိုင်ငံရေး လှုပ်ရှားသူ ဦးဂန္တီရ (ညီညီလွင်)သည်လည်း တရားစွဲဆိုခံရပြီး ဤအက်ဥပဒေအရပင် အလုပ်ကြမ်းနှင့် ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်ခံခဲ့ရပါသည်။ အစိုးရအသစ်မှ ထိုဥပဒေနှင့် ဖိနှိပ်သည့်အခြားသောဥပဒေများကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် သို့မဟုတ် ရုပ်သိမ်းရန် လုပ်ငန်းစဉ်ကို စတင်ပြုစုသော်လည်း ဘာသာရေးဖိနှိပ်မှုရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဥပဒေအလွဲသုံးစားမပြုနိုင်ရန် တတ်နိုင်သမျှနည်းအားလုံးဖြင့် ဆောင်ရွက်ရပါမည်။

မူဆလင်ဆန့်ကျင်ရေးခံယူချက်နှင့် အကြမ်းဖက်မှုအပေါ် တုံ့ပြန်ခြင်း

များမကြာမီနှစ်များတွင် မူဆလင်ဆန့်ကျင်ရေးခံယူချက်နှင့် အကြမ်းဖက်မှုတို့မှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အထူးပြဿနာတစ်ရပ် ဖြစ်နေခဲ့ပါသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲအတွင်း တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့် ၉၆၉ နှင့် အမျိုးဘာသာသာသနာ စောင့်ရှောက်ရေးအဖွဲ့ (မဘာသ) တို့ကဲ့သို့အုပ်စုများ၏ ဖိအားပေးမှုကြောင့် အန်အယ်လ်ဒီမှ မူဆလင်တစ်ဦးကိုမျှ အမည်တင်သွင်းခဲ့ခြင်းမရှိသဖြင့် မြန်မာ့သမိုင်း၌ ပထမဆုံးအနေဖြင့် လွှတ်တော်တွင် လူဦးရေအတော်အတန်များကာ အားနည်းသော ဘာသာရေးလူနည်းစုအတွက် ကိုယ်စားပြုမည့်သူ မရှိခဲ့ပါ။

ဩဇာအာဏာအာဏာလွှမ်းမိုးမှုရှိသည့် ဗုဒ္ဓဘာသာအုပ်စုအပေါ် ရန်မူခြင်းမှရှောင်ရှားရန်အတွက် အန်အယ်လ်ဒီမှသတိဖြင့် လှုပ်ရှားရမည်ဆိုသည်ကို အသိအမှတ်ပြုသော်လည်း မူဆလင်မုန်းတီးရေးဟောပြောချက်များနှင့် သွေးထိုးလှုံ့ဆော်မှုများအတွက် ယခင်အစိုးရမှ ဖန်တီးခဲ့သည့် အခြေအနေကိုပြောင်းလဲရာတွင် အစိုးရအသစ်မှ ဦးဆောင်ရပါမည်။ အတိအကျ ပြောရမည်ဆိုပါက ယခင်ခေါင်းဆောင်များမှာ ထင်ရှားသည့် အမုန်းတရားဟောပြောမှုများအပေါ် တုံ့ပြန်ရန် တွန့်ဆုတ်နေပြီး ထိုသို့ဟောပြောသည့်ရဟန်းများကို ချီးကျူးခြင်းပင်ပြုခဲ့ကြပါသည်။ အစိုးရအရာရှိများသည် ကန့်ကွက်ဆန္ဒပြမှုများ သို့မဟုတ် အခြားပွဲများကျင်းပရန် ထင်ရှားသည့်ဗုဒ္ဓဘာသာအုပ်စုများကို ပုံမှန်ခွင့်ပြုခဲ့သော်လည်း အခြားအုပ်စုများကိုမူ ခွင့်ပြုချက်ပေးရန် မကြာခဏငြင်းဆိုခဲ့ကြပါသည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာအုပ်စုများက ခွင့်ပြုချက်မပါဘဲ

ကန်ကွက်ဆန္ဒပြမှုများပြုလုပ်ခဲ့လျှင်တောင် သက်ညှာစွာဆက်ဆံခဲ့ပြီး အခြားအုပ်စုများမှာမူ တန်ပြန်တုံ့ပြန်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်ခဲ့ရပါသည်။ ရှေးကောက်ပွဲစည်းရုံးမှုများတွင် ဘာသာရေးကိုအသုံးပြုခြင်းနှင့်သက်ဆိုင်သည့် ရှေးကောက်ပွဲဥပဒေထင်ရှားစွာချိုးဖောက်မှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် သော်လည်းကောင်း၊ အရေးယူရန်သော်လည်းကောင်း ယခင်ဦးသိန်းစိန်အစိုးရနှင့် ပြည်ထောင်စုရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်တို့မှလည်း ငြင်းဆိုခဲ့ပါသည်။

အသစ်တက်လာသည့်အစိုးရမှ ဤတရားဝင်သဘောထားကို စတင်ပြောင်းလဲနေပြီဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့ကြောင့်ပင် ဒေသခံ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များမှလည်း အချို့ကိစ္စများတွင် ၎င်းဥပဒေအား တန်းတူရည်တူစတင်ကျင့်သုံးလာပြီဖြစ်ပါသည်။ ရဟန်းတော်များ ဥပဒေအတွင်းမှပြုမူကျင့်ကြံရေးနှင့် ဝိနည်းတော်များနှင့်အညီ ပြုမူကျင့်ကြံရေးအတွက် နိုင်ငံတော်သံယာဇာတိယာဇာတိအဖွဲ့၊ အခြားသော အရေးပါသည့်ဥပဒေဘာသာအဖွဲ့များတို့နှင့်အတူ အစိုးရမှ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရပါမည်။ အထူးသဖြင့် မြိုင်ကြီးငူ ဆရာတော်မှ ကရင်ပြည်နယ်ရှိ ခရစ်ယာန်နှင့် မူဆလင်ဘုရားကျောင်းဝင်းများတွင် စေတီများတည်နေသည့်ကိစ္စမှာ ဘာသာရေးပဋိပက္ခ ပေါ်ပေါက်စေနိုင်သည့်အတွက် တားမြစ်ရန်အထူးလိုအပ်ပါသည်။ အစိုးရသစ်မှ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များအပေါ် တိုက်ရိုက်လွှမ်းမိုးနိုင်မှုနည်းသော်လည်း အချို့သောပြောဆိုမှုများနှင့် လုပ်ဆောင်ချက်များအပေါ်သတိပြုမိစေရန် ပြည်သူများထံမှ ဖိအား ပေးသည့်စွမ်းအားကို အသုံးပြုနိုင်ပြီး လိုအပ်ပါကအသုံးပြုနိုင်သော ဥပဒေ၊ စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် တရားစီရင်ရေးနည်းလမ်းများကိုလည်း အသုံးပြုရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ဘာသာရေးနှင့်ပတ်သက်သည့် အပြုသဘောဆောင်သော လူထုဟောပြောပွဲများ အားပေးခြင်း

မြန်မာနိုင်ငံ၏ဒီမိုကရေစီပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကြောင့် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုမှုများနှင့် အတိုက်အခံပြုမှုများ ပိုမိုပြုလုပ်နိုင်ကြလာပါသည်။ မူဆလင်ဘက်လိုက်သည်ဟု ယူဆရသည့်မူဝါဒများ သို့မဟုတ် ဗုဒ္ဓဘာသာဘက်လိုက်သည်ဟု ယူဆရသည့်စည်းရုံးရေးများအပေါ် ကန်ကွက်မှုများဟု ယူဆသည့်ကြီးပမ်းမှုများမှာ လူထုကန်ကွက်မှုနှင့် ရင်ဆိုင်ရနိုင်ပါသည်။ ၎င်းကန်ကွက်မှုများမှာ ဥပဒေနှင့်ညီညွတ်ပြီး အကြမ်းဖက်မှုမလွှဲဆော်သမျှ ၎င်းတို့ကို ဒီမိုကရေစီတစ်ရပ်ရှိ တက်ကြွသည့် လူထုဆွေးနွေးမှုတစ်ရပ်ဟု လက်ခံရပါမည်။ သို့ရာတွင် ကွဲပြားသည့်အုပ်စုများ၏ စိုးရိမ်မှုများကို အသိအမှတ်ပြုလျက် တစ်ချိန်တည်းမှာပင် အမှန်းတရား၊ အကြောက်တရားတို့ဖြင့် မီးလောင်ရာလေပင့်မဖြစ်စေဘဲ အကျိုးပိုမိုဖြစ်ထွန်းစေသော လူထု ဆွေးနွေးပွဲများ ပျိုးထောင်ပေးရန်တာဝန် အစိုးရတွင်ရှိပါသည်။

မူဆလင်ဆန့်ကျင်ရေးစိတ်ဓာတ်နှင့်အကြမ်းဖက်မှုမှာ ဗုဒ္ဓဘာသာကွယ်ပျောက်သွားမည်ကို စိုးရိမ်သည့်စိတ်များမှ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ အားဖြင့် ပေါ်ပေါက်လာခြင်းဖြစ်သောကြောင့် သာသနာထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက် ခိုင်မာစေရာတွင် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်မဟုတ်သူများအပေါ် ရန်လိုခြင်း သို့မဟုတ် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမဟုတ်သည့်နည်းလမ်းများ ဆွေးနွေးရေးအတွက် အထူးသဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာခေါင်းဆောင်များအား တိုက်တွန်းနှိုးဆော်သင့်ပါသည်။ တရားဝင် ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များနှင့်အတူ တရားဝင်မဟုတ်သည့် ဘာရေးခေါင်းဆောင်များပါ ဘာသာရေး လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များ၏ ပြောဆိုမှုများနှင့် လုပ်ဆောင်ချက်များအတွက် တာဝန်ယူရန်လည်း လိုပါသည်။

၁၉၉၀ခုနှစ်များအတွင်း ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်၏ ဗုဒ္ဓဘာသာ၊ ဒီမိုကရေစီနှင့် မြန်မာ့ယဉ်ကျေးမှုအကြောင်း ရေးသားချက်များမှ စိတ်ဓာတ်နှိုးကြွစေပါသည်။ ရဟန်းတော်များ၊ သာမန်လူအချို့တို့နှင့်အတူ အခြားဘာသာလေ့ထုံးစံများမှ လူများသည်လည်း ထိုအကြောင်း ပြောဆိုရေးသားခဲ့ကြပါသည်။ ကွဲပြားသောဘာသာရေးများကို လက်သင့်သည့် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးမှုများ ပျိုးထောင်ပေးခြင်း၏ အစိတ်အပိုင်း တစ်ရပ်အဖြစ် မြန်မာနိုင်ငံရှိဘာသာအမျိုးမျိုး ကိုးကွယ်သူများကို ဘာသာရေးယုံကြည်ချက်များနှင့် နိုင်ငံရေးကျင့်သုံးမှုအပေါ် ၎င်းတို့၏ အယူအဆ များကို လူသိရှင်ကြားဆွေးနွေးရန် တိုက်တွန်းရပါမည်။

အစိုးရအတွက် အကြံပြုချက်များ

- ဘာသာရေးအရခွဲခြားဆက်ဆံမှု၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်မှု သို့မဟုတ် အကြမ်းဖက်မှုတို့ကို အစိုးရမှ သည်းခံမည်မဟုတ်ကြောင်း သမ္မတမှ ရှင်းလင်းပြတ်သားသည့် မိန့်ခွန်းတစ်ရပ် ပြည်သူလူထုထံပြောကြားရပါမည်။ ကွဲပြားသည့်ဘာသာများမှအုပ်စုများ၊ လူပုဂ္ဂိုလ်များအပေါ် တန်းတူ ဆက်ဆံမှုမရှိခြင်းကို ပြန်လည်သုံးသပ်မည်ဖြစ်ပြီး လိုအပ်ပါက အပြစ်ပေးမည်ဖြစ်ကြောင်း အစိုးရနှင့်အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၏အဆင့်တိုင်းရှိ အဖွဲ့ဝင်များအား အသိပေးရန်။
- ဘာသာရေးအရခွဲခြားဆက်ဆံမှုများတိုင်ကြားရေးယန္တရားတစ်ရပ်ကို အဖွဲ့များနှင့်လူပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် ဖန်တီးရန်၊ ၎င်းတိုင်ကြားချက်များကို ဒေသခံအာဏာပိုင်များမှ သင်တော်သည့်အရေးယူမှုဖြင့်တုံ့ပြန်ကြောင်း သေချာအောင်ပြုလုပ်ရန်။
- အမျိုးဘာသာသာသနာဥပဒေများအပေါ် ဆောင်ရွက်ချက်များပြုလုပ်ရန်လိုအပ်ပါက မည်သည့်ဆောင်ရွက်ချက်ပြုလုပ်မည်ကို သတိကြီးစွာ စဉ်းစားရန်။ ၎င်းဥပဒေများကို ချက်ချင်းရုပ်သိမ်းရန်ကြိုးပမ်းပါက ဗုဒ္ဓဘာသာအဖွဲ့အစည်းများထံမှ တန်ပြန်တုံ့ပြန်မှုများ ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။ ၎င်းဥပဒေများမှာ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုရှိနေစဉ် ဘာသာရေးခွဲခြားဆက်ဆံမှုများအတွက် အခြားဥပဒေများကိုလည်း လက်ရှိအသုံးပြုနေကြပါသည်။
- သီးခြားဘာသာတစ်ရပ်ကို ကွယ်သူများကို ပစ်မှတ်ထားရန် သို့မဟုတ် ဘာသာရေးသည့်ခံမှုကင်းမဲ့ခြင်းအပေါ် ဝေဖန်သူများကို နှုတ်ဆိုတရား အခြားဥပဒေများ (အထူးသဖြင့် ပုဒ်မ ၂၉၅၊ ၂၉၅(က) နှင့် ၂၉၈)ကို အသုံးပြုပုံကို ပြန်လည်သုံးသပ် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်။
- ဘာသာရေးသဟဇာတရှိမှုအတွက် လုပ်ကိုင်နေသူများကို တရားဝင်အကာအကွယ်ပေးရန်နှင့် ဘာသာအကြား ပဋိပက္ခလှုံ့ဆော်ပေးသူများ အပေါ် ထိရောက်သည့်အရေးယူမှု ပြုလုပ်ရေးအတွက် ဆိုင်းငံ့ထားသည့် ဘာသာရေးသဟဇာတရှိမှု ထိန်းသိမ်းရေးအက်ဥပဒေ သို့မဟုတ် အလားတူဥပဒေကို လွှတ်တော်တွင် သုံးသပ်ရန်။
- မူဆလင်လွှတ်တော်အမတ် တစ်ဦးမျှမရှိသည့်အတွက် မူဆလင်တို့၏ပြောဆိုချက်အမျိုးမျိုး အစိုးရနှင့်လွှတ်တော်ထံတိုက်ရိုက်ရောက်ရှိ စေရေးအတွက် နည်းလမ်းများရှာဖွေရန်။

- လွတ်လပ်စွာပြောဆိုမှုကိုလေးစားလျက် အမုန်းတရားဟောပြောမှု သို့မဟုတ် ရဟန်းများ၏သွေးထိုးလှုံ့ဆော်မှုကို အားမပေးရန်နှင့် လိုအပ်သည့်အခါတွင် သင့်တော်သည့်အပြစ်ပေးရန် သံဃာ့မဟာနာယက ကော်မတီနှင့်အတူလုပ်ကိုင်ရန်။
- ခြိမ်းခြောက်မှုများ၊ စိုးရိမ်မှုများကို ဒေသခံအာဏာပိုင်များနှင့် နိုင်ငံတော်အာဏာပိုင်များထံ တိုင်ကြားရေးအတွက် အမုန်းတရားဟောကြားမှုများကို စောင့်ကြည့်လေ့လာနေသည့် အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအတွက် ရှင်းလင်းသည့် လမ်းကြောင်းများဖန်တီးရန်။ လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များမှ တိုင်ကြားချက်များကို တရားမျှတစွာချက်ချင်းစုံစမ်းရေးတွက် ၎င်းတို့နှင့်အတူ မျှော်မှန်းချက်တစ်ရပ်ချမှတ်ပြီး ၎င်းတို့၏ ဆောင်ရွက်ချက်များကို ကြီးကြပ်ရေးရန်။
- အမုန်းတရားဟောပြောမှုအပေါ် စိုးရိမ်စိတ်များ သို့မဟုတ် လုံခြုံရေးအပေါ် ခြိမ်းခြောက်မှုများကြောင့် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော် ပြောဆိုခွင့်ကို ပိုမိုကန့်သတ်သည့်မူဝါဒများ မပေါ်ပေါက်စေပါနှင့်။
- သမ္မတနှင့် ၎င်း၏အစိုးရအဖွဲ့တို့အတွက် မူဝါဒအဆိုပြုချက်များအပေါ် တုံ့ပြန်ချက်ပေးနိုင်ပြီး ပေါ်ထွက်လာနေသည့် စိုးရိမ်စရာများ သို့မဟုတ် ဘေးကျပ်နကျပ်အခက်အခဲများအကြောင်း အစိုးရအားသတိပေးနိုင်ကာ ဘာသာရေး ခေါင်းဆောင်များအကြား ဆွေးနွေးနိုင်သည့်နေရာများ ဖော်ဆောင်ပေးနိုင်သည့် ဘာသာပေါင်းစုံအကြား အကြံပြုကောင်စီ တစ်ရပ် ဖန်တီးပေးရေး စဉ်းစားသုံးသပ်ရန်။
- အထူးသဖြင့် ဘာသာရေးလွတ်လပ်ခွင့်ကဲ့သို့ ဘာသာရေးပြဿနာများအား အမျိုးသားနိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲလုပ်ငန်းစဉ်၏ အစိတ်အပိုင်း တစ်ရပ်အဖြစ် ထည့်သွင်းရန်။

မက်သျူး ဂျေ ဝေါ်လ်တန်သည် စိန်အန်ထော်နီကောလိပ် ခေတ်သစ်မြန်မာလေ့လာရေးဌာန ဒေါ်အောင်ဆန်းစုကြည်ဆုရ အဆင့်မြင့် သုတေသီတစ်ဦးဖြစ်ပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓဘာသာအထူးပြု အရှေ့တောင်အာရှဘာသာရေးနှင့် နိုင်ငံရေးကို အဓိကထား၍ သုတေသနပြုလုပ်ပါသည်။

